Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Moreh nevukhim = Doctor Perplexorum

Mosheh bar Maimon
ומימ וב השמ

Yesnits, [5]502 [1741 oder 1742]

VD18 13301985-001

ינשה קלחה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9286

Visual Library

שם טוב מורה נבוכים הקרמות חלק שני

החלק השני והוא אחר תחלתו הקדמות אחר סדר אלישם • אחר שבחלק הראשון מלק הרב הגשמות מ"מ"ל וכל מה שמשיג אליו ואיתר כל הפסוקים המורים על השתדלו' כאומן מתקיים מיסוד ומסדרם שלהיגו כ"ם אחר מכל גד ולין כו הרכבה • ואחר זה ביאר מה שאמרו הפילוסופ' מכ"ל שהוא שכל הסבל ומוסכל ונאכל אלו הדברים ישוכו אל ענין אחד מזכלי המלאת הרכבה באומן שמה שיאמרו הפילוסופ' לא יפתור זה היסוד אחר הכל אלוי בו שהוא אחד ואח"כ ביאר לך ייחסו לגם ית' כל הפעולות הגמורות הגדולות והוא מלד שהוא מסדר רחוקה וזה יסוד גדול להבין רבים מהגמלאות • ואיתר ג"כ לך הוא סדר בהגמלאות • ואחר כך ביאר בפר' רבב לך הוא ית' בהתפעלות הנלבל ופעל כל הגמלאות אחר בכאן והנלבל הוא כלי לו וביאר שהגמיגו ז"ל ביאר שכל דבר הגמלא בעולם הנלבל הוא שכתה ומשלתו בגמלאו כל החיות הגמלא בעולם וכל הנפשות ורוחות ונפשות שבתידים לבריות ונשמתם של דניק' ושהגמיגו ז"ל ביאר שהשבלבל לזה שיגמלאו כתובים כשהדברים ייחסו לו ית' מ"כ אחר מזה שמ"מ הוא סדר הנלבל לף שהוא כבל מעמו וכי התפעלות הנלבל הראשון ידוע הש' וכי זאת הראיה היא יותר גדולה שהם יודע מציאות הכל ואחר בפרק נמצן לזה שהגמיגו ז"ל אמרו שהש' יתעלה הוא סדר הנלבל ומתנועתו ימשך כל הגמלאים אחר לעשה מזה העולם ומגיע עיונם אל מה שהגיעו הפילוסופים ואחר שהגמיגו ז"ל ביאר הגמת הגמיגו וזכיר כבוגיגו היה זה לשבות הרות וכי הגמיגו היתה מגלאת בתוקתו מקום • וכי אין ראוי לקחת על מציאות הש' ראיה אל מהדברים הנראים ומגלגלים וכיוא. תנועת הנלבל • ואחר אין כתחדשה הגמת המדברים וזה זה הענבר הגמת הפילוסופים הסתרת דעות ולמנות אין כעיני הגלאים הגמרי הדעות קמו המדברים ונסתרו כל מה שאמרו הפילוסופים ואחשבו להגיע הקדמות כפי מחשבתם לגוליד בתיותם ונתחדשה הגמת הדבור והראון בו הגמת אין לה מציאות הלא בפר' לא שיש לה מציאות בדבור השכלי ג"ביאר הרב שהש הגיחו ו"כ הקדמות לגוליד מה ד' דרושים שנעלה מחודש ושיש לו עושה ומחדש ושהוא אחד ואינו נוף ולא כח בגוף ובביאר הרב שאין ראוי ליקח ראיה הלא מטבע המיוסד ובעבור זה הגיח פרק בפרד נקרא שישר קומה אחר כל מה שאחר בזה בפרק הוא מוחש ומושכל ראשון ומתנו ראוי ליקח ראיה לא מהקדמות אחר הגיחו המדברים שיש בהם מה שהוא בפן המציאות והם מבוארי הפקרות והוריש והבטול והגלות לכל תנועות המדברים הגיח בפרק אחר וזי"כ הקדמות אחר למדברים ולגוליד הארבעה דרושים שהמדנו • ואחר זה הבאיח ג' פרקים אין ישתנו המדברי' בהקדמותיהם לגוליד מה שרצו ואחרתם הרב שאין מוס דרך לבאיר מ"ה ולא שיש לו עושה ולא שהוא אחר ולא שהוא נפש בתחד מדרכי הנדברי' ומקנת מהאחרונים הרגיש דרכיהם ואמרו כי אין לקבל מוס דבר מלאו מדרושים אלא בקבלה מבדת • ואחר זה שב הרב לבאר ראשונה הנ' דרושים בין שיהיה העולם קדמון או מחודש והגיח כ"ם הקדמות כדי לבאר אלו הנ' דרושים הקדמה אחת מנקבל מהפילוסופים ואח"כ הגיח הקדמה הנ"ו ואיתן מומרות שהעולם קדמון כדי שנגליד בין שיהיה העולם קדמון או מחודש שיש אלוה ולא יהיה זה הגיח הרב מנקבל מהפילוסופים ואיתן הקדמה הנ"ו ואיתן מומרות שהעולם קדמון כדי הדעות

הרביעית שהשנוי ימצא • ר"ל שהשנוי שהדרני והוא הליכה מתאחר אל תאר אחר השתנה אלינו בהדרגה ימצא בארבעה מאמרות כי אי אפשר שיפורש שהשנוי בתפתחותי ימצא בארבעה מאמרות כי זה שקר כי השנוי הפתאומי יכול בכל המאמרות כי ונזה אחתר שרב שהתנועה תפול בהאחר הענם על דרך בתחת אין בהאחר הענם תנועה כי הוא שנוי בתפתחותי כי בשתעתה הטפה הזרעית אל צורה תנועה אי אפשר שיהיה השנוי בתוכן כי יביא אל שיהיו שתי צורות בתוכן אחד אל אחר כלי צורה וזה מבואר בחופת בחלוקה הראשונה מהטבעיות מהספר הזכור לכן מוכיים הד' מאמרות כך • כתה • אין • אחת • מצב • אחתם מוכל לומר כי מה שאתן' הרב שבמאמר' הענם תפול תנועה • ר"ל מצד תנועת הבכבה שיש בו הקשל כי בשתעתה בצורה הצורה הצוריית צורה מציית הוא בעתה אחת אמנם בשר ר"ש הסיבה אחרת מקורר או מוזכן לקבל הצורה המציית ואז יש בו תנועה כלי בשם וזהו שאמר הרב מאחר הענם ומה שלא אמר הרב מצב כי על דרך האמת יש בו תנועה א"כ בהיכיה אחת יכבה מצב בהאחר אחתה:

החמישית שכל תנועה שנוי וכו' ר"ל שכל תנועה הוא שנוי הדרני וכל שנוי הדרני הוא יגיאה מן הכח אל הפועל אלא אחר אלא בהדרגה • ואחת הבקדמה מבוארת בהאחר הראשון בחלוקה הח' מהטבעיות בספר הזכור:

השישית כי התנועות מהם ר"ל כי התנועות המקומיות כי לא יהבר מהבגיים שיאחר בהם תנועה כי

והאחר חסרון ואמנם ב' תנועו' האחרות כל מציים נקראי' הליכות עם שהם מתחלפו' בעם מהבמתות וכן התנועו' הליכה שהם מתחלפות נקראו' כולם תנועת הבעתקה מעלם ומשם אינו מיוחד לתנועה אחת אל מעלה ולמטה • וד' לכולל זאת הבקדמה שבשתנועה לא יתן' אות על הבעתת בלשון הבמון ליאר לבם בפסן הם כלם זולת הבכה • ואחיך ולכב ואשר כי אין בענם תנועה אחר שאינו בפן ר' כי אין עלם הבכי לעלם כמו שהוכח בהאחרו' כי מבטלת הענם שאין לו הבכי ונם הכיחו בהאחר הטמע בראשון ונם כן ביאר הרם"ם וז"ל אין בענם הבכי לעלם בהאחר ובפסד הוא מבטל לא לא בתנה והבטלו הוא הבקבל הבויש ובפסד בר' מבקבל הבויש בהבטל הבויש ובפסד אין שום תנועה ח"כ איך אמר הרב שהשנוי תמיד כד' מאחרו' אם ביאר הרם"ם כי כל תנועה נריכה שיהיה מבכן אל הבן ובמציאות לא יתבטל ח"כ אינו מבקבל בתנועה ואם כן בבויש והבפסד אין שום תנועה ח"כ איך אמר הרב שהשנוי תמיד כד' מאחרו' אם ביאר הרם"ם כי אם לא יתבטל בבכיות לא יתבטל ולא יתבטל הבכיות ולא יתבטל הבכיות לא יתבטל ואם יתבטל הבכיות לא יתבטל בבכיות לא יתבטל

שם טוב מורה נבוכים הקרמות חלק שני אפודי

השביעית היא שכל משתנה מתחלק. ולזה כל מתנועע מתחלק. והוא גשם בהכרח. וכל מה שלא יתחלק לא יתנועע ולזה אי אפשר שיהיה גשם כלל:

השמינית כי כל מה שיתנועע במקרה ינוח בהכרח. מפני שאין תנועתו בעצמו. ולזה אי אפשר שיתנועע התנועה ההיא המקרית תמיד:

התשיעית

התנועה לא יתנועע לא כעצם ולא במקרה וא"א לו שיתנועע כעוסם פנים ולולם כל המנעים כין שיהיו בגשמים כין שיהיו כחות בגשמים ותנועתו במקרה כתנועת התנועה והתנועה הראשון הוא המתנועע הסבוכי והוא תנועת הגלגל כלו ובפרט הגלגל המקיף בכל וכל הגלגלים יתנועעו בעצם והחלקים כמו הכוכבים יתנועעו במקרה בתנועת הכל לו שם

מתנועעים בחלק בתנועת הכל:

השביעית היא שכל משתנה מתחלק וכו' הפירוש דע כי תרים"ו הכיות חופת בשמים מהשמש לבהר שכל משתנה מתחלק וכיתרו על זה בתיתר כל משתנה קנתו כמה שמתמו וקנתו כמה שחליו וכל מה שקנתו כמה שמתמו וקנתו כמה שלא יתחלק א"כ כל משתנה מתחלק. ומתנ"ביות' שכל משתנה קנתו כמה שמתמו וקנתו כמה שחליו. ולזה אי אפשר שיתנועע בלא חלק. ולזה אי אפשר שיתנועע כל מה שמתנועע מתחלק. ולזה אי אפשר שיתנועע בלא חלק. ולזה אי אפשר שיתנועע בלא חלק. ולזה אי אפשר שיתנועע בלא ח

אפודי מורה נבוכים הקדמות חלק שני שם טוב נר

התשיעית כי כל גשם שיגיע גשם וכו׳ • ויש להקשות כזה שהרי אנו מוצאים
אחרון בשאלות שמגיעה הברזל והחכון עצמה לא תתנועע כלל
מ״כ ימצא גשם שיגיע גשם והוא עצמו לא יתנועע. ותירון כזה שאין אחרון בשאלות
מגיעה הברזל אלא שהגורה הברזלית הולכת ומגיעה הגשם כללה אל אחרון
לאיתה לאותה לטעמו בשאלות אחרות המקום
למקומם שכמו שיצא אחר ימשך אחר הגור׳
ויתנועע לדבר הראות לגורה כמו תנועות
הברזל לאחרון המוגשת כמו כן ימצא שהגורה
ימצא אחר. אחורנ׳ ושעה תנועתה הכלתי
שבעת כמו שבאחר בכתה הפתילה תחת נר
אחר מאיר מיתלבה בשאין הוא ותתנועע
בשלהבת למטה הנר שבעה מצד אחותו׳ באחר
אחסן תנועות שברזל לאחרון המוגשת היא מצד
גרת הברזל לא שבאחרון תגיע שברזל כלל :

העשירית שתהיה עמידתו בגשם • ר״ל
שמגיאותו הוא מצד הגשם
שאלו בעבר הגשם יעבדו המקריים אז שתהיה•
ר״ל שעניות הגשם הוא מצד אותם שעניינים
עד שאם יעבדו אותם שעניינים יעבר הגשם
כגורה הטבעית ואחת הבקדמה מבוארות ומובנים יתחלקו הקדמות י״ח ו״ב :

האחת עשרה כי קצת הדברי׳ אשר עמידתם בגוף • ר״ל עופני זה אמר
הרב כי קצת הדברים ולא אמר כל הדברים• לפי שיש דברים
שעמידתן בגוף שלא יתחלקו כלל כמו הקו שלא יתחלק לרחבו וכמו הנשמה שלא
יתחלק לעומקו וכמו העבודה שלא תחלק בהחלבגשם כי לא יהיה חלק מהעבודה
עבודה אבל יחבר נותרה בחלק הגשם ; ויהיו נחלקים בהקרב כמו ר״ס• ר״ל ומפני
זה אומר שיש קצת דברי׳ שיתחלקו בהקרב ולא אמר כי כל כח שיתחלק יחלק בהקרב
כי הכחות והקלות והכבדות יחלקו בעצם בהחלק הגשם ; וכן קצת המעמידות
לגוף ר״ל ומפני זה אמר קצת כי יש נוגרות שבעיות שיתחלקו כי המים דרך משל ואחר
היסודות יחלקו כי נדר בחלק כנדר הכל וכן כשיחלקו אבן ושעיר מהמות על דרך
משל כמו כן יש כאותו אבן גורה נוגעת כמו שיש בכל שחילו בכללות׳ בכעס ובשכל;
ר״ל שלא יתחלקו בכל אמנם ר״ל ר״ל סוגר שכל מה שאינו כח הגשם יחלק כי אע״פ
שלא יתחלק הגשם בלחלקים מ״מ אחר שיש לו מקום יזוע ומובגל והוא הגוף יאמר
בו שהוא מתחלק ; השתים

השתים כי כל גשם שיגיע גשם אמנם יגיעהו
בשיתנועע גם הוא בעת הנעתו :

העשירית כי כל מה שיאמר שהוא בגשם • מתחלק
אל שני חלקים • אם שתהיה עמידתו
בגשם כמקרי • או שתהיה עמידת הגשם בו כצורה
הטבעית • ושניהם כח בגשם :

האחת עשרה כי קצת הדברי׳ אשר עמידתם בגוף• יחלקו בהחלק הגוף ויהיו נחלקים במקרה • כמו׳ראים
ושאר הכחות המתפשטות בכל הגוף • וכן קצת
המעמידות לגוף לא יחלקו בשום פנים • כנפש
וכשכל :

קרקאש

הקדמה ט׳ כי כל
גשם אחרם יגיעהו
כשיתנועע גם הוא
בעת הנעתו ואין
להקשות מהאמנם
המוגשת הברזל
מתנועע אחרון
בלתי מתנועע
בשאמת כי אלו
המגיעים אחר
אחרון אם אל לר
הפועל וזולת של
לר מקבלים ומוכל
לזאר מוחת היה
מבולה אחרון והוא
מעבר בחר בחוור
בשיעור מוגבל
מוקבל הברזל
מוקם בחת :
הקדמה י״ב כי כל
כח מתפשט
בגוף הוא בכל
תקבלת לכיות הגשם
בעל תקבלת׳ אחר
הראשון בחר אחרר
באחר הלא״ל
ואחרים מתעלם
מה נלחי ולכלי
מתנועע בכלל
לאותם מה׳
מבואר אחרי אבל
ובכר בגיהו אמ״ל
מיקום לוח הגשם
גדול בכל הגל הוא
אין חלק לו ולא
אלוקים לפי מהות
ויגיע זמן אין לו
מבלים ואין דבר
בעל תקבלת לו כח
בלתי בעל תבלית
בגבול הוא בגשם
בעל תבלית ויגיעם
כחו בעל תבלית כי
כל גשם מתחלק
ומתחלק בשיעור
אלוקו ובכח ולא
לאותו חלק מים
קצת בכח ולא
יאמר אם מיגיעם
מגיע עד לאותבלות
ויגיעם כמו הכל
מבלתי מסרון הוא
אחר ואם מיגיעם
לבלתי ובקצת
אחרר ב״כ ויגיע עד
תבלית ויגיעם
המקומן דבר בעל
תבלית וא״כ לא
אמלא זאת בתנועם
אמנם מוגשם מן
המחברים ויגישהו של
לר מיגיעם אמנם
חשוקו ואחרון ויגיע
לו מתנועם בבלתי׳
ומאחר בכח אחר
בגבול הוא בעל
תבלית ויתנועע
בזמן כמו אמר
הגן רמ״ל כי
המקום׳ בבר מקאחר
מבוא אחרון
מבני אבינים מגיעם
בעל תבלית המבנים
ואלא הבעם אחר בו
ומגיעם בלתי בעל
תבלית הבעם ואולא
בכח אחר לאינו
בחוחר אבנם אלר
מתנועם מוכבם
בעל תבלית אחר בו
ויתנועע בזמן אחר׳
מגיעם עמנין מקבלים
הוא פיש לו יחם

שס טוב מורה נבוכים הקרמות חלק שני אפודי

קרקאש

השתים עשרה שימצא מתפשט בגוף הוא בעל תכלית · להיות הגשם בעל תכלית :

השלש עשרה היא שאי איפשר שיהיה דבר ממיני השינוי מחובק · כי אם תנועת ההעתק בלבד · והסבוביות ממנה : **הארבע**

מתפשטים כו ורחוי לחלק מחכו כי אם שיהיה בפס אחדים כח בגוף אבל הכח הפעלי כבר מתבאר שאינו מתורגם עם הגוף כי אם היה מתורגם היה מפעה המושכלות אל טבע אחר ונם מ"ש כי הכפש והשכל הם כחות בגוף ואינם מתחלקים זה יסתור את עצמו כי כל מה שהוא בגוף וגשם הוא מתחלק ותחייב שהכח הפעלי והכפש יהיה ג"כ מתחלק כי כל מה שיקול בחתחלק הוא מתחלק כי בתו שהוא מבתר כי מה שהוא מתחלק לא יקול בבלתי מתחלק כן מה שהוא בלתי מתחלק לא יקול בחתחלק וזה מוסכל ראשון לכל מי שהתפלסף אלא שיש דברי שיקולו בחתחלק בהתחלק הוא יסודי ודברו חו מישנה וכשיתחלק הוא יסודי רב יהיה הכח נפשי גדול וכשיהיה קטן יפעל בחולשה ובכח אחר שהוא מעמיד הגוף והוא נורה לו ואינו כח בגוף כלל ככח הפעלי הה תיהם מתחלק בגשמים בפשוטים והמתדרי החלקיו שיהיו מתחלק כמורת המורכבים כי הוא פשוט ובלתי מתורגם עם הגוף כלל הנה הוא נקשר עם הגוף מציאות לא הקשר עירוב לף שהוא עם הגוף ויש הבדל בין הכח הפעלי לפעל הבבדל אחר ימצא בחדם בה לא הקשר עם הגוף אבל הוא הקשר עם הגוף ואינו הקשר מציאות הכחכה שבמלאת בנורו' הדמיוניות וכשיתנועה זאת הנורה בחקרה חמנם הפעל הבבדל אינו הקשר עירוב ואינו הקשר מציאות

כאופן אלה יפסד הגלגל ג"כ שהוא יפסד עם הגלגל ולכן לא יתנועה הוא ביחיד והכן כל מה שחורנו בזאת ההקדמה כי הוא מלא :

השתים עשרה כי כל כח שיחלק בגוף הוא כ"ת וכו' · כתירוצ דע כי הכחות שיחלקו בגשמים מהם כחות שקרקו פועלי' והרלון להגיע בגלגל ערכות והכח להתדיר המציאות אין מרוך כי הנפש הגלגל מצד שהוא נפש אין לו כח להגיע נפש גדול כיון שהאחר שגלגל שבתתי לא יוכל כאחר מרוך כח נוסף על עצמו והכח כפי דעת הרב וכ"ם ורבים מחבתי המפעלי' שכרו כי כל נפש אין לו כח מצד עצמו להתדיר זמן בב"ת ולא לפעול בב"ת ויהיה כפי זה מ"ש הרב כי כל כח שיחלק מתפשט בגוף אין שיהיה כח מתפשט להתדיר המציאות אין שיהיה כח מתפשט לפעול ר"ז שיהיה אלא ב"ת לחות הנפש ב"ת ויבא הדבר אין כל כח שיחלק מתפשט בגוף לזה שהגוף הוא ב"ת יחייב שיהיה הכח ב"ת ומוסף זה שהיה בחלוק הנפש נקח חלק שהכח ומזו בחלק מהנפש יחדוד את כולו אין לו חלק מהכח יחייב שהיה יחדוד לו כלו וזה לא יחייב שהלק מהנפש יחדוד את כל הכח כמו שחלק מהנפש יחדוד את כלו הוא ודבר כזה ונם כי יתחייב מזה שיהיה חלק כמו הכל ולזה אם יחייב לזה' לזה שזה הכח המחלק הנפש ב"ת לא יקלו אם שיהיה ב"ת לו כל ב"ת ולזה בגיה שהוא הכח הבב"ת המחלק הנפש ב"ת יגיע מתנועה מה ובמתנועה מתנועה מתנועה מקבלן מה לו יתנועה בעתה ובזמן ולזמנם שיתנועה בעתה זה מקר ח"כ יחייב שיתנועה בזמן וזה בזמן נקח שהוא שעה ח' הו ב' שעות הו ח' זמן מתרבה יום הו יומים הו חדש הו שנה ונקח מהנפש אחר הוא כ"ת ולחלקו ובשחלק הנפש בשל אלה יהיה הכח המחלק הנפש בב"ת ם אם יהיה הדבר כן יהיה החלק כמו הכל ולזה אם לא יחייב שהבשחלקו הנפש יחדוד לו הכל ח"כ יחייב שבשחלקו חלק מהכח לא יחדוד את כל הכח כמו שחלק מהנפש יחדוד לו הכל ולזה הוא הדבר כזה ונם כי יתחייב מזה שיהיה חלק כמו הכל ולזה אם לא יחייב לזה' לזה שזה הכח המחלק הנפש ב"ת לא יקלו אם שיהיה ב"ת לו אם לא הכח הבב"ת המחלק הנפש ב"ת יגיע מתנועה מה ובמתנועה מתנועה מתנועה מקבלן מה לו יתנועה בעתה ובזמן ולזמנם שיתנועה בעתה זה מקר ח"כ יחייב שיתנועה בזמן וזה בזמן נקח שהוא שעה ח' הו ב' שעות הו ח' זמן מתרבה יום הו יומים הו חדש הו שנה ונקח מהנפש אחר הוא כ"ת ולחלקו ובשחלק הנפש בשל אלה יהיה הכח המחלק הנפש בב"ת ם אם יהיה הדבר כן יהיה החלק כמו הכל ולזה אם לא יחייב לזה' לזה שזה הכח המחלק הנפש ב"ת לא יקלו אם שיהיה ב"ת לו אם לא הכח

הארבע עשרה כי תנועת ההעתקה וכו' • ר"ל כי התנועה המקומית היא קודמת לתנועה כעצם ולתנועה כמה ולתנועת כתיכות; כהויה והתפסד • ר"ל התנועה בעצם: כמתכות המשנה אל המשתנה • ר"ל תנועה מקומית; מתנועה בכמה היא אחר תנועה בעצם ותנועה בעצם היא אחר תנועה בתיכות ותנועה בתיכות אחר תנועת ההעתקה ח"כ תנועת ההעתקה קודמת בכלם:

החמש עשרה לא תתלה תנועה כי אם בזמן ולא יושבל • ר"ל שלא תתלה שום תנועה כי אם בזמן כלתי התנועה כי בגדר הזמן תלקח התנועה ובגדר התנועה לא ילקח הזמן וזה מבואר בשבעה הבלשיות מאמר ד' מספר החלוטיות מספר כוכבים עם פירושו:

הששה עשרה כי כל מה שתיכו נוף לא יושבל וכו' • ר"ל מי' ואת ההקדמה כך כי כל מה שתיכו נוף בכלל כמה הצורות הכוללות המיניות והצורות הכבדלו' לא יושבל בו רבוי חלקים בכלל ח"ח שיהיו עניינים רבי' חלוקים שאם יתדמו מכל האופן לא יושבל בו רבוי ויהיו עניינים חלוקים הכל הוא ח' פשוט בתכלית ואם לא יתדמו היה איזה הבדל ביניהם בענין מקרי והענין המקרי לא יעמוד אלא על עוים בעבל אחר ח"כ אי אפשר בשום לד שיתלו מדות רבות כולות בכבדות מן שאחר שות במציאות כי לא יושבל בהם רבוי כלל ואחד' שלא יושבל בהם כלל אבר ח"כ לא יושבל בהם מציאות ח"ח שיהיו אלא דבר ח' פשוט בשום שבחיהם שבחיהם יושבל בהם רבוי ואם לא יהיה כח בגוף • ר"ל כשיהיו כח בגוף מן עניינים מקריים: ר"ל שיאחר' כפ' אמ' כתיבה ר'הנשים חוק': אז אם יהיה כח בגוף לא יושבל בהם רבוי והמקרי מזר הבדלם זה מזה מעניינים מקריים: ר"ל שיאחר' כפ' אמ' כתיבה ר'הנשים חוק': אז אם יהיה כח בגוף לא יושבל בהם רבוי ואם לא יהיה כח בגוף לא יושבל בהם רבוי ואם לא יהיה כח בגוף לא יושבל בהם רבוי ואם לא

שס טוב מורה נבוכים הקדמות חלק שני

ותתיו ראשים ה"כם והוא לוה לכלם כ"ל מה שיעשה כן יש בעולם ככלל ראש אחד שהוא לדון בעולם ותתיו ראשי' הרבה שהם בשכלים הנבדלים וכלם ישכילו זה בעולם ויסכימו הראשון ויסכילו בעצם ויתחלפו בחוקן הבשכלה וזה הדרוש עמוק עמוק מי ימצאנו יעוב עתה כי כבר עסינו מלמר מיוחד על זה והנה כין לדעת הרב כין לדעת הרב כ"ר לא יתכן המכון כשכלים שבנבדלים מנד התמדים אלא לפי דעת הרב בהשתה קנתה עלה לקנתה וכפי דעת הרמ"ט אשר הוא דעת המקרי עד שלא יהיו קנתה עלה לקנתה יתכן בשם הרבו מנד היות קנתה קודם המעלה לקנתה ואחדות הידיעה ופשיטותה וזה מסכים בהודעת זאת הקדמה :

אפודי

השבע עשרה כי כל מתנועע יש לו מניע בהכרח · אם חוץ ממנו כאבן שתניעה היד · או יהיה מניעו בו בגוף בעלי חיים שהוא מחובר ממניע וממתנועע · ולזה כשימות ויעדר ממנו המניע והוא הנפש ישאר המתניעע והוא הגוף לשעתו כמו שהי' אז שלא יתנועע התנועה ההיא · ולהיות המניע הנמצא במתנועע נסתר בלתי נראה לחרש · חשבו בבעל חיי שהוא מתנועע מבלתי מניע וכל מתנועע שיהיה מניעו בו הוא הנקרא המתנועע מעצמו · ענינו שהבה המניע למה שיתנועע ממנו בעצם נמצא בכללו :

השמונה עשרה כי כל מה שיצא מן הכח אל הפעל מוציאו זולתו · והוא חוץ ממנו בהכרח · שאלו היה המוציא בו ולא יהיה שם מוציא · לא יהיה נמצא בכח בעת מן העתים · אבל יהיה בפעל תמיד · ואם יהיה מוציאו בו ויהי' לו מוציא והוסר · אין ספק שמסיר המוציא הוא אשר יוציא הכח ההוא אל הפעל · והבן זה :

התשע עשרה כאלו שתניעה היד ר"ל יתנועע התנועע' הסיה ר"ל מה שאחי לומר כשנעדרה הנפש נעדר המניע הוא אחת שנעדר המניע הרצוני אבל המניע הטבעי עדיין בשאר כי אלו סולק מעל האדם המניע הטבעי אל הארץ וזו שאמר הרב אלא שלא יתנועע התנועה הסיה : לשם שתתנועע מחמת בעצם · ר"ל כי אלו הטבעית היה המניע בלא שפקו

השמנ' עשרה אחת ההקדמ' מכוחרת · אין ספק שמניר המוצע · ר"ל הוא המוציא הפ"ח הסוה המוקרה לא בעצם : והבן זה · ר"ל שזאת ההקדמה היה בטייב להתקיים בחדוש התמידי : בתשע עשרה

השבע עשרה בהכרח : אלא שלא יתנועע התנועע' הסיה ר"ל מה שאחי לומר כשנעדרה הנפש נעדר המניע הוא אחת שנעדר המניע הרצוני אבל המניע הטבעי עדיין בשאר כי אלו סולק מעל האדם המניע הטבעי אל הארץ וזו שאמר הרב אלא שלא יתנועע התנועה הסיה : לשם שתתנועע מחמת בעצם · ר"ל כי אלו הטבעית היה המניע בלא שפקו

השמנ' עשרה אחת ההקדמ' מכוחרת · אין ספק שמניר המוצע · ר"ל הוא המוציא הפ"ח הסוה המוקרה לא בעצם : והבן זה · ר"ל שזאת ההקדמה היה בטייב להתקיים בחדוש התמידי : בתשע עשרה

התשע עשרה כל מה שלא יתנועע מהכח אל הפועל מוציאו אולתו וכו' · הפי' · ההדרים שיאלו מן הכח אל הפועל יצאלו אל ב' פנים אם כח פועל ואם כח מתפעל הפ"ל כי התלמיד והבונה כבר יהי' בונה בכח וכבר יהיה בונה הפועל ג"כ כבר יהי' בכח אלו בפועל כי הני' יהיו בכח חנים ובפועל חני' והתלבני ובנלים הם בכח בית וכן זה בפועל אחר שלא היה פועל ארץ אל פועל אחר מאיר מוציאו מהכח אל הפועל וכן הוא אחר בהתפעל אלא הלמוד יש בו הלמוד בכח פנ"ר אל הלמוד בפעל אמרנו שיהיה תוך תמנו וא"כ התבאר כי כל מה שיוצא מהכח אל הפועל בין שיהי' כח פועל או מתפעל מוציאו אולתו הוא הזולת שיהי' נמצא בדבר אחר מוץ תמנו בהכרח אלו היה נמצא בו אי' הוא הנמצא הנמצא תמיד הפ"ר כי הוא הוא הם בפועל פועל והנמים הרים בפועל והנמים לא יקרו בעבור שיהיה מעיק מלגזעל בעבור אלא נמצא הנמצא הנמצא אלא דבר הסם כלל ולא אחר שהמניע לסם הוא מחוץ לזה שכל זה הוא עיון דק פילוסופי ובוודאי הרב הבנים מבוחרים ולכך אחר כי הוא הוא מניע מצאו עם מיחבר שבחר"ם הם יגיעו מעצמם ואין המניע זולת המתנועע ולכן אחר כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח ויתנועע בזולת עצמו אשר הרצון כי בהתחלה מניעה שיתחלה בו והוא נודע המתנועע ולכן אחר מתנועע מצאו ודע כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח עוד המתנועע יקרם לו מניע אחר כפי מה שהתחלה באמיתי מהשמע ותחקנם הגלגל הוא מניע ראשון בחיות כי הוא לא יתנועע המקר' גלא יגיע פעם ופעם לא יגיע כמו שיקרה זה בכפם וכל אלו הדברים נגזל הערך המים אל לעבדיו ההולכים בדרכי הגיון ובלימים אמ' אחרי תמימי דרך :

השמנה עשרה כל מה שלא יתנועע מהכח אל הפועל מוציאו אולתו וכו' · הפי' · ההדרים שיאלו מן הכח אל הפועל יצאלו אל ב' פנים אם כח פועל ואם כח מתפעל הפ"ל כי התלמיד והבונה כבר יהי' בונה בכח וכבר יהיה בונה הפועל ג"כ כבר יהי' בכח אלו בפועל כי הני' יהיו בכח חנים ובפועל חני' והתלבני ובנלים הם בכח בית וכן זה בפועל אחר שלא היה פועל אחר מאיר מוציאו מהכח אל הפועל וכן הוא אחר בהתפעל אלא הלמוד יש בו הלמוד בכח פנ"ר אל הלמוד בפעל אמרנו שיהיה תוך תמנו וא"כ התבאר כי כל מה שיוצא מהכח אל הפועל בין שיהי' כח פועל או מתפעל מוציאו אולתו הוא הזולת שיהי' נמצא בדבר אחר מוץ תמנו בהכרח אלו היה נמצא בו אי' הוא הנמצא הנמצא תמיד הפ"ר כי הוא הוא הם בפועל פועל והנמים הרים בפועל והנמים לא יקרו בעבור שיהיה מעיק מלגזעל בעבור אלא נמצא הנמצא הנמצא אלא דבר הסם כלל ולא אחר שהמניע לסם הוא מחוץ לזה שכל זה הוא עיון דק פילוסופי ובוודאי הרב הבנים מבוחרים ולכך אחר כי הוא הוא מניע מצאו עם מיחבר שבחר"ם הם יגיעו מעצמם ואין המניע זולת המתנועע ולכן אחר כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח ויתנועע בזולת עצמו אשר הרצון כי בהתחלה מניעה שיתחלה בו והוא נודע המתנועע ולכן אחר מתנועע מצאו ודע כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח עוד המתנועע יקרם לו מניע אחר כפי מה שהתחלה באמיתי מהשמע ותחקנם הגלגל הוא מניע ראשון בחיות כי הוא לא יתנועע המקר' גלא יגיע פעם ופעם לא יגיע כמו שיקרה זה בכפם וכל אלו הדברים נגזל הערך המים אל לעבדיו ההולכים בדרכי הגיון ובלימים אמ' אחרי תמימי דרך :

השמנה עשרה כל מה שלא יתנועע מהכח אל הפועל מוציאו אולתו וכו' · הפי' · ההדרים שיאלו מן הכח אל הפועל יצאלו אל ב' פנים אם כח פועל ואם כח מתפעל הפ"ל כי התלמיד והבונה כבר יהי' בונה בכח וכבר יהיה בונה הפועל ג"כ כבר יהי' בכח אלו בפועל כי הני' יהיו בכח חנים ובפועל חני' והתלבני ובנלים הם בכח בית וכן זה בפועל אחר שלא היה פועל אחר מאיר מוציאו מהכח אל הפועל וכן הוא אחר בהתפעל אלא הלמוד יש בו הלמוד בכח פנ"ר אל הלמוד בפעל אמרנו שיהיה תוך תמנו וא"כ התבאר כי כל מה שיוצא מהכח אל הפועל בין שיהי' כח פועל או מתפעל מוציאו אולתו הוא הזולת שיהי' נמצא בדבר אחר מוץ תמנו בהכרח אלו היה נמצא בו אי' הוא הנמצא הנמצא תמיד הפ"ר כי הוא הוא הם בפועל פועל והנמים הרים בפועל והנמים לא יקרו בעבור שיהיה מעיק מלגזעל בעבור אלא נמצא הנמצא הנמצא אלא דבר הסם כלל ולא אחר שהמניע לסם הוא מחוץ לזה שכל זה הוא עיון דק פילוסופי ובוודאי הרב הבנים מבוחרים ולכך אחר כי הוא הוא מניע מצאו עם מיחבר שבחר"ם הם יגיעו מעצמם ואין המניע זולת המתנועע ולכן אחר כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח ויתנועע בזולת עצמו אשר הרצון כי בהתחלה מניעה שיתחלה בו והוא נודע המתנועע ולכן אחר מתנועע מצאו ודע כי המתנועע מצאו ב' חלקים מתנועע כמו הב"ח עוד המתנועע יקרם לו מניע אחר כפי מה שהתחלה באמיתי מהשמע ותחקנם הגלגל הוא מניע ראשון בחיות כי הוא לא יתנועע המקר' גלא יגיע פעם ופעם לא יגיע כמו שיקרה זה בכפם וכל אלו הדברים נגזל הערך המים אל לעבדיו ההולכים בדרכי הגיון ובלימים אמ' אחרי תמימי דרך :

קרקאש

הקדמה ר"ז כל מתנועע יש לו מניע בהכרח · עד שלא יתנועע המתנועע קודם לכל לאחר מיחוח ואחר פעמ לא יתנועע המתנועע הראשון לאחר שיתם בפעם אחרת בחיים ובהכנס המתנועע הראשון בפעם אחרת מלא לאחר כל חלק לאחר כל חלק :

קרקאש

התשע עשרה וזה לא יתקלו • ר"ל אלא כמצאו לעולם : לו יעבדו ר"ל שיעבדו אחר שמצאו : לו יסתכה ערכם • ר"ל תע"פ שלא תעבד הסבה אם יעבד ערך הסבה למסובב יעבד המסובב וזאת הקדמה מכוארת • חמכם ן' רש"ד סוכב כלל בכמצאות הם מקוריי המציאות בכחיל' סבתם ולא ינדק עליהם שם הפסר כלל לתקנם הר"ם ר"ל הוא סוכר כדעת חכן ס"ל ואכוחמ"ל :

העשרים זאת ההקדמה מכוארת וגלויה :

האחת ועשרים היא סבת מציאותו • ר"ל שהרכבם היא סבת מציאותו : וכי מציאותו במציאות שבי מלקיו כי מציאות המורכב הוא במציאות הפשוט • כי הפשוט סבה למורכב ההכרח וא"כ המורכב הוא המסובב הפשוטים אם כן מחייב המציאות אחר אין סבה לו אינו מורכב :

השתים ועשרים המאמר שלו וגזרתו • ר"ל המאמר ר"ל המרקחי המוגבל' : והמכוכה ר"ל המתוכה והמתחר והמכמה • וזאת ההקדמה מכוארת בפופת המתלת המאמר הראשון מספר המלכות ומספר הכוכות :

השלש ועשרים כי כל מה שהוא בכח ויש וכו' • ר"ל כבר בארנו למעלה בהקדמה השביעית שהגדל שבין הכח והפעל לכן הוצרך הרב לומר שתי גזרות הם כל מה שבכח ויש בעצמו אפשרות כי אלו היה לומר אחת משתי הגזרות לא היתה ההקדמה נודקת וכו' שאם היה אמ' כי כל מה שהוא בכח יתכן בעת אחת ר"ל שיחוייב בעת אחת שיעבד הדבר שיאחר בו כח זה שקר כי יאחר שהגדל יש בו כח לקבל החלוקה ולא יעבד לעולם כי הכח הוא מנד שכלנו כמו שבארנו למעלה ואי סיה לומר כל מה שהוא אפשר שיחוייב בעת אחת שיעבד לגזרה זה שקר כי הגלגלים והנבדלים הם אפשריים כמו שזכרנו בהקדמה ה"ש ולא יעבדו לכן שהרב הרב לומר בשתי גזרות וכאור זה כל מה שהוא בכח לדבר אחד והכח הוא הכח שלנו אינו מנד שכלנו לבד כמשפט הכח אבל הוא אפשרות כענמות הנושא ר"ל שמנד עצמות הנושא המוכן בו זה אפשרו' הכח יחוייב בעת אחת שלא יעבד בפועל ר"ל שנושא האפשרות יעבד בהכרח ולכאר זאת ההקדמה בפופת יצטרך תקידה והפרדה אבל ביאר זאת ההקדמה היא כמו שבארנו :

הארבעועשרים כי האפשרות הוא בחמר לעולם • ר"ל כי בכח שאין הומר

התשע עשרה כי כל מה שלמציאותו סבה הוא אפשר המציאו בבחינת עצמו • שאם ימצאו סבותיו ימצא• ואם לא ימצאו או יעדרו או ישתנה ערכם המחייב למציאותו לא ימצא :

העשרים היא שכל מחויב המציאות בבחינת עצמו אין סבה למציאותו כלל ולא בשום עניין •

האחת ועשרים כי כל מורכב משני עניינים אמנם ההרכבה ההיא היא סבת מציאותו כפי מה שהוא בהכרח • א"כ אינו מחייב המציאות בעצמו •

השנים ועשרים כי מציאותו במציאות ב' הלקיו ובהרכבת : ויישיגוהו מקרי בהכרח • אמנם ב' **הענייני המעמידי אותו** • החמר שלו • וצורתו • ואמנם **המקרים המשיגים אותו** • הכמות • והתכונה • וההנהה :

השלש ועשרים כי כל מה שהוא בכח ויש בעצמו אפשרות אחת • יתכן בעת אחת שלא ימצא בפעל :

הארבע ועשרים כל מה שהוא בכח הוא בעל המר בהכרח • כי האפשרות הוא בחומר לעולם :

החמשה

התשע עשרה כי כל מה שלמציאותו סבה הוא אפשר המציאות בבחינת עצמו וכו' כפי' זאת ההקדמה התחלת כח' מחלקיות וכיוצאה על זה התוצר הנמצא כפי החלוקה הפכלים יתלק אל מחוייב ואיפשר והמקוריי הוא מה שמציאותו מעצמו ואין לו תלייה בסוב דבר אחר ואיפשר הוא אחר לו מציאות מזולתו והוא עליון אל הסבה וכתיב עלבול ים לו שלשה בחינות כ' מצד הסבה וכתיב' מצד עצמו המשל כזה כי סד' שכתם הוא שנים וסני' ואם נמצאו ב' וב' הד' כם מחוייבו לבות ואם לא יהיו ב' וב' אחל יהיו בעדרים אם כן הד' כם בנמנים להמצא ואם לא תבחין מציאות הב' וב' ולא העדרם ג"כ הד' מצד הד' הם תיפרייים בעצמם ויהיו נלחיי' ומחוייבים כל עוד שיתמלא שכתם ויהיו נמנעים כל עת שיעבד שכתם ויהיו אפשרי המציאות מצד עצמם וב"ם יחשוב זאת שבחינה אינם בחינם שכלית אבל שהאפשרות דבר מסמניע וכן הוא דעת הרב כמו שיתבאר בעתיד ולכן יחשוב שהדבר אפשרי מצד עצמו ומחוייב מצד שכתו וזה התפשרות הוא דבר נמצא מנע. וכ"ר יסבור שהאפשרי' אינו דבר נמצא כלל אבל אם נקרא לעבלול אפשרי הוא מצד היות לו שכם והבן זה כי הוא דבר עמוק • ומ"ש אז יתנה ערכם המחוייב להמצא הרצון כו כי אם המשם ימצא על האדון ימצא אחר ואם לא יתנה כלל ואם ימצא המשם אבל שוה תחת האדון שיתנה ערכו אינו אחר שיתחייב ממנו לא ימצא :

העשרים אבל מחוייב המציאות וכו' כפי' דע כי המחוייב המציאות יתחלק לב' חלקים אם מחויי המציאות בזולתו והכרחי בזולתו ומקומו מחוייב המציאות בבחינה אל עצמו כי אין לו שום תלייה עם זולתו כלל כי אינו עלול לדבר מהדברים לא שיש לו עלה פועלת שהיא יוצא מעצמותו וזה אחר רצה הרב בתומרו אין שכבה למציאותו כלל ולא בשום ענין שהיא אינו עלול לדבר מחלקיו כי כל שיש לו חלקים הוא עלול מהחלקים ואינו מחוייב המציאות אם כן יתחייב שהם הנתנו בכלל לדבר שהו' מחויי' המציאו' אבל יתלק לו שבבה פועלת חוץ ממנו ולא שבבה מקיימת למציאותו כין שיהיה מורכב מחלקי' כין שיהיה מורכב מעניני' כי אם היה מורכב מחלקים לו מעניינים מה שהוא מחוייב הקיום אינו ואינה נמצאת בשפריו אבל הם הקדמות יוקרו מספרי אבן סיני : לאחרים שו ואינה נמצאת בשפריו אבל הם הקדמות יוקרו מספרי אבן סיני :

האחת ועשרים כי כל מורכב מב' ענייני' אמנם הברכבה וכו' כפי' אין מחוייב המציאות בזולתו ואם הכרחי בזולתו ומקומו מחוייב המציאות בבחינה אל עצמו כי אין לו שום תלייה עם זולתו כלל כי אינו עלול לדבר מהדברים לא שיש לו עלה פועלת שהיא יוצא מעצמותו וזה אחר רצה הרב בתומרו אין שבבה למציאותו כלל ולא בשום ענין שהיא אינו עלול לדבר מחלקיו כי כל שיש לו חלקים הוא עלול מהחלקים ואינו מחוייב המציאות אם כן יתחייב שהם הנתנו בכלל לדבר שהו' מחויי' המציאו' אבל יתלק לו שבבה פועלת חוץ ממנו ולא שבבה מקיימת למציאותו כין שיהיה מורכב מחלקי' כין שיהיה מורכב מעניני' כי אם היה מורכב מחלקים לו מעניינים מה שהוא מחוייב הקיום אינו ואינה נמצאת בשפריו אבל הם הקדמות יוקרו מספרי אבן סיני :

האחת ועשרים כי כל מורכב מב' ענייני' אמנם הברכבה וכו' כפי' אין פסק כי כל מורכב מ: יאותו תלוי בזולתו והחלקים הם פסת בכל בין שיהיו החלקים הם סבת הכל והכל הוא עלול מהחלקים א"כ כל מורכב ח"ש שיהיה מחוייב המציאות אחר שמחוייב המציאות בזולתו ואינו כמו שבארנו למעלה ואי סיה לומר כל מה שהוא אפשר שיחוייב המציאות בעת אחת שלא יעבד לגזרה זה שקר כי הגלגלים והנבדלים הם אפשריים כמו שזכרנו בהקדמה ה"ש ולא יעבדו לכן שהרב הרב לומר בשתי גזרות וכאור זה כל מה שהוא בכח לדבר אחד והכח הוא מנד שכלנו לבד כמשפט הכח אבל הוא אפשרות בענמות הנושא ר"ל שמנד עצמות הנושא המוכן בו זה אפשרו' הכח יחוייב בעת אחת שלא יעבד בפועל ר"ל שנושא האפשרות יעבד בהכרח ולכאר זאת ההקדמה בפופת יצטרך תקידה והפרדה אבל ביאר זאת ההקדמה היא כמו שבארנו :

הארבעועשרים כי האפשרות הוא בחמר לעולם • ר"ל כי בכח שאין הומר

השתים ועשרים כי כל בגשם הוא מורכב מב' ענייני' אמנם הברכבה וכו' כפי' אין ההוי' כי כפי דעתכם כל בגשם הוא מורכב מחמר וצורה ואם הכרחי בזולתו ומקומו מחוייב המציאות בעצמו אל עצמו כי אין לו שום תלייה עם זולתו כלל כי אינו עלול לדבר מהדברים לא שיש לו עלה פועלת שהיא יוצא מעצמותו וזה אחר רצה הרב בתומרו אין שבבה למציאותו כלל ולא בשום ענין שהיא אינו עלול לדבר מחלקיו כי כל שיש לו חלקים הוא עלול מהחלקים ואינו מחוייב המציאות אם כן יתחייב שהם הנתנו בכלל לדבר שהו' מחויי' המציאו' אבל יתלק לו שבבה פועלת חוץ ממנו ולא שבבה מקיימת למציאותו כין שיהיה מורכב מחלקי' כין שיהיה מורכב מעניני' כי אם היה מורכב מחלקים לו מעניינים מה שהוא מחוייב הקיום אינו ואינה נמצאת בשפריו אבל הם הקדמות יוקרו מספרי אבן סיני : הקדמה כ' הוא שכל מחוייב המציאות בבחינת עצמו אין בו שום מציאות כלל ולא בשום ענין • ובכל הקדמה שם מחוייב המציאות בבחינת עצמו אבל בבחינת מספרי' בבחינת עצמם ומחוייבים בבחינת מבחם

שם טוב מורה נבוכים הקדמות חלק שני אפורי

החמשה ועשרים שהתחלות היעצם המורכב האישי החמר והצורה · ואי אפשר מבלתי פועל ר"ל מגיע הגיע הגוש' עד שהכינו לקבל הצורה ההיא · והוא המגיע הקרוב המכין חמר איש אחר ויתהייב מבאן העיון בתנועה ובמגיע ובמתנועע' וכבר התבאר בכל זה מה' שראוי לבארו ותורף דברי ארס"טו תחמר לא יגיע עצמו · וזאת היא ההקדמה הגדולה המביאה להקו' על מציאות המגיע הראשון : ואלו החמש ועשרים הקדמות אשר הקדמתים לך · מהם מה שהוא מבוא' במעט התבוננו' והקדמות מופתיות מושכלות ראשונות או קרוב מהם במה שבארנוהו מסדורם · ומהם מה שיצטרך למופתים והקדמות רבות · אלא שכבר ד"תבארו כולה במופת אין ספק בו · קצתם בספר ד"שמע ופירושיו · וקצתם בספר מה שאחר הטבע ופירושיו · וכבר הודעתיך שאיכונת המאמר הזה להעתיק ספר הפילוסופים בו ולבאר הרחוקות שבהקדמות · אבל אזכור ההקדמות הקרובות הצריך אליהם לפי עניינינו · ואחבר אל מה שקדם מן ההקדמות הקדמה אחר תתייהב הקדמות ויחשב ארס"טו שהיא אמתית ויות' ראויה מכל מה שיאמן ונתנה לו על דרך ההנחה והישוב · עד שיתבאר מה שכוננו לבארו : וההקדמה ההיא היא הששה ועשרים והיא אמרו שהזמן והתנועה נצחיים תמידיים נמצאי' בפעל · ולזה יתחייב אצלו בהכרח לפי זאת ההקדמה שיש גם מתנועע הנועה נצחית נמצאת בפעל · והוא הגשם החמישי · ולזה יאמר שהשמים לא הווים ולא נפסדים · כי התנועה אצלו לא הווה ולא נפסדת · שהוא יאמר שכל תנועה תקדם לה תנועה בהכרח אם ממינה אם מזולת מינה · ושמה שיחשב בבעל היים שלא תקדם לתנועתו המקומית תנועה אחרת כלל אינו אמתי · כי הסבה בתנועתו אחר המנוחה יגיע אל עניינים מביאים לתנועה ההיא המקומית · וזהם אם שינוי מזג יהייב תאוה לבקש הנאות או לברוח' ממה' שהוא כנגדו · או דמיון · או עצה תתחדש לו · ויניעהו אחד מאלה השלשה · וכל אחד מהם יחייבהו תנועות אחרות · וכן יאמר כי כל מה שיתחדש יהיה אפשרות חדשו קודם על החדושו בזמן · ויחייב מזה דברים לאמת הקדמתו : ולפי זאת ההקדמה יהיה ד"מתנועע בעל תכלית מתנועע על ארך בעל תכלית פעמים אין תכלית לדם בהזור על הארך הדומא חלילה וזה אי אפשר כי אם בתנועה המכובית · כמו שיתבאר במופת בהקדמה השלש עשרה מאלו ההקדמות

מזמר כלל לין סם לפשרות כי הסכלים הכבלים לין בהם לפשרות כי לינם בעלי תמר חכל הם כפעל תמיד וזלת ההקדמה מבוחרת במעט ענין :

החמשה ועשרים שהתחלות הענם הפרשי הם המחמר והצורה : הגיע הגוש' · ר"ל ההומר : והוא המגיע הקרוב · ר"ל הפעל שזכר למעלה הוא מגיע קרוב : ותורף דברי ארס"ו ר"ל עצמות דברי ארס"טו בזאת ההקדמה הוא המרן המחמר לא יגיע עצמו : במעט התבוננות בהקדמות מופתיות וכו' · ר"ל מקצת מלאו ההקדמות הם מבוארות במעט התבוננות והקדמות הנעשות על אל ההקדמות לבאר לחתתם הם הקדמות מופתיות מוסכלות ראשונות לו קרוב מהם : במה ביארנו · ר"ל שבארנתי בהקדמות הגלויות זה לחר זה בהרבה : לבחר הרחוקות שבהקדמות · ר"ל פלין כונת זה הקלחמר להביא הקדמו' הרחוקו' הצריכות בקיום תלה הכ"ם הקדמות כי היה מחוייב להביא בזה בספר רוב דברי חריסט"ו חבל כונתו לזכור הקדמות הקרובות וכן אל החקשה ועשרים המזכרות :

הששה ועשרים הם מזמינה הם מזולת מינה · ר"ל תנועת העתק לח' וזה היא מינה וזולת מינה כמו שבסת הנעתק היא תנועה היכונית כמו שנוי מזג : הם שנוי מזג · ר"ל ובכלל שנוי מזג הוא תלות הכלו' וברחות מן המתבנד : לו דמיון · ר"ל וזה תלוקה אחרת : לו עצה ר"ל הו תלוקה אחרת והביא היא בכעל שכל לכך והדמיון יגמלו מתתחדש :

החמשה ועשרים שהתחלות הענם המורכב האישי הם החמר והצורה וכו' · הפי' אל הדברים אשר הם תחת גלגל הירח הם הווים ונפסדים וכל מתהוה הוא מורכב מחמר וצורה הם כן התחלות כל הדברים אשר הם מתעתידים להבר הוא החומר והצורה כי הם לא יגמלו נושא לא יתהוה פוס דבר וזה זה הגוש' יהיה נפלם עם צורה מהצורות יהי' ההייה המתנות אבל בכלן נושא חמרי בפועל בעצמו בכח אל כל הצורות ולא יתקבל בעדר מבלם כי בכח מצד שהוא כח הוא העדר אבל כל הילוי יש לו צורה אשר מתהוה עליו ולמה שהיה הילוי הוא בכח והכח מצד שהו'כח לא יגיע את עצמו ח"כ ח"ל מבלי פועל ר"ל מגיע הגיע הגוש' עד שהכינו לקבל הצורה והוא המגיע הקרוב המכין חמר אים אחר ולמה שבל הוויה ותתהייב מגעיין אחר זה בתנועה וכל תנועה יצטרך לה מגיע ומתנועע ואלו לא יגיע לבה"ת אם כן זה יגיע לבה"ת מגיע ראשון ומגיע ראשון בלבד כי בכח מצד שהוא כח הוא העדר אבל כל הילוי יש לו צורה אשר מתהוה עליו ולמה שהיה הילוי הוא בכח והכח מצד שהוא כח הוא העדר אבל כל הילוי יש לו צורה אשר מתהוה עליו ולמה שהיה הילוי הוא בכח והכח מצד שהו'כח לא יגיע את עצמו ח"כ ח"ל מבלי פועל ר"ל מגיע הגיע הגוש' עד שהכינו לקבל הצורה והוא המגיע הקרוב המכין חמר אים אחר ולמה שבל הוויה ותתהייב מגעיין אחר זה בתנועה וכל תנועה יצטרך לה מגיע ומתנועע ואלו לא יגיע לבה"ת אם כן זה יגיע לבה"ת מגיע ראשון ומגיע ראשון בלבד

ההקדמות · ועליה יתחייב מציאות מה שאין תכלית לו על צד בא זה אחר סור זה לא שימצא יחד · וזאת ההקדמ' היא אשר יחשוב אריס'טו להעמידה תמיד· ויראה לי שהוא לא יגזור שראיותיו עליה מופת אבל היא הראויה והנכונה אצלו ; ויאמרו הנמשכים אחריו ומפרשי ספריו שהיא מחוייבת לא איפשרית ושכבר התבארה כלה במופת : ויחשב המדבר מן המדברים לקיים שהיא נמנעת · ויאמרו שלא יצוייר איך יתחדשו מתחדשים אין תכלי להם בבא זה אחר סור זה · וכח דבריהם שהוא אצלם מושכל ראשון : ואשר יראה לי שזאת ההקדמ' אפשרית לא מחוייבת כמו שיאמרו המפרשים לדברי אריס'טו · ולא נמנעת כמו שיאמרו המדברים · ואין הכונה עתה לבאר ראיות ארס'טו ולא הראותנו הספק עליו ולא לבאר דעתי בחדוש העולם · אבל הכוונה במקו' הזה לזכיר ההקדמות אשר נצטרך אליהם במבוקשינו השלישה· ואחר הקדימי אלו ההקדמות ונתיגתם אתחיל לבאר מה שיתחייב מזה :

פרק

המלטרף נמשך לפנוי הכרחים אם בתחד מה' המלטרפי' לו בפנייהם וכאשר היה זה כבר לא היה קודם התנועה הזאת בלתי עד שיהיו הדברי' כלם לא יקודו נמיסוכר בהתמנות כחיים ז"ל חלוף לא יתכן ח"ל אי זו תנועה שהנמה מחודשת היא בתמכת לתנועה קודמת לה ח"ב ח"ח שתמצא תנועה ראשונה וכתב אמנם"מד אלג"זלי בתחלת הראשון מהאלהיות ד"ל כה הפועל יחלק אל מה שהוא על פועל לא על סותרו בכח האם על הסרפה לא על העדר הסרפה ו מה שהוא על הפועל והעדרו בכח האדם על תנועה והתנוחה והראשון יקדם כח שבעי וסב' ראנו' וזה הכח הפני בחתר יצטרף אליו הרצון האלם ולא יהיה שם מונע היתה הנעת הפועל מנסיבים מקוייב בטבע כחו שיחוייב בכח הראשון כי סיכולת כחתר הנעיא ובאלם הרצון הפרד מהבטייה היה פוסק אח"כ לא יגיע הפועל הכה לא יהיה זה אלא לחכוא ובחתר מוכר הכח הפעלי בכח התפעלי וכ"ל ופעלי לכחות אלם היה התפעלות תגיע בהכרח ובכלל הנה כל עלה תחייב עלולה ע"ד החיוב ומה שלא יחוייב מציאו' העלול היה בעבור כי הסבה לא יחלק כי מה שהתיר כאחר הדבר ולא הגיע למציאות הוא בעבור העדר הנעת כל תנאי העלה בעבור אלא הגיעו המציאות ובאחר בשלמו כל תנאי הפעלה תרגיש הנעת העלול ואקראלה יגיע לפי שהחייב הזמן הסבה כאחר הגיע ולא הגיע המחייב ממנו שהוא העלול ובתחר הנה לא יהיה זה לא לקור הטבע אבל פועל בטבע כי לא יחרוף בחם בעבור אלא בחלת אם בפועל ואם היה פועל הרצו כאדם ולא בחלת ממנו הוא הנעם שנעדר מהאחד' הרצון המשל בזה כי אם לא הגיע מהאדם שבחיבה ואחר הגיעו ח"ח מבלתי שבחדש עתה הרצון ואם לא יהיה פועל הרצון ולא הטבע אלא פועל בעצמו כזל ית' אז הפעלים הנבדלים ובעדרו הפעולות ועלולי' היה בעבור שנעדר הסבה פועלת ח"כ כל מה שהתיר אפשר אלא יגיעו ממנו מחוייב הנה אין לו עלה בכח אלא בפועל וח"ח מבלי ענין חדש יגיעו אחר אל הפועל ובאחר הגיע אותו הענין היתה הגיעה אל הפועל המחוייבת וח"כ אין שום דבר. בתחדש מבלי שיקדם לו שום שנוי קודם שנוי היה שנוי אין היה הטעמה היותר גדולה שביאחר הרם"טו בעבורה שהתנועה נלחת ובמשך מזה שהזמן הוא מספר התנועה וחח"כ ביאחר שהתנועה לא יקור ג"כ בשם שעתיד ובאחור זה אינו צריך בזה המקום · עוד אחר זה כיאחר שהזמן הוא נלחת מצד כי אם היה הזמן בזה היה קודם שיתחוה וזה ח"ח לגיירו וכי מה שהיה ובתחדש הוא מה שקודם לא היה ואם הזמן בתחדש הוא קודם לא היה והקודם הוא מהשיגי הזמן ח"כ קודם הזמן זמן גם כי בתחוה הזמן בתחוה התנועה וכבר ביאחרנו לפנים שזה לא אפשר · עוד אם הנחנו שהזמן יתחדש העתה מיהיה בתחלה ולא תכלית ובכבר שתבאחר ח"ח שיעלה עתה לא שיהיה תכלית לזמן עבר והתחלת העתיד ובאחור זה כי אם שבנים זה העתה אחר אבי כותב זה בתאמר שהוא בתחלת הזמן מהבלתי שיהיה קודם לו זמן תדמה קודם זה העתה כשעור יום לו ויומים לו שנה לו שבתים לו לו זה דקות ומן שתרגה אם בחות הית ל'שנים שיתה אותו העתה לו לאו אם נמצא אותו העתה יהיה העתה מאחר המלא ויהיה מהבדרים הקיימים ויהיה כחות אלף אלפי שנים שעברו קודם שנברא העולם לא אר אם קדם לו העתה אחר בתחיל בו וזה פקר מבאחר ואם תתחל' שזאת העתה היה זולת העתות שקדמו ובאמנו והבעברה ח"ל מבלי שימצא תנועה ח"כ התנועה לא שיש וכזה הביאחר בעצמו יתבחר אלא יסור אם תבור יחוייב שימצא העתה תכלית ולא יהיה הבתחלה ואותו העתה תינו אלא דקות בשעבר אחר שנעדר הוא נמצאר לו יתחדש עתה אחרון ואם שיהיה קיים שיהיה העתה בעל מלא ויהיה בתחלת החדש הוא אחרות בחדש ואם לא יהיה קיים בהכרח יהיו שתי עתות וכל שתי העתות לו אפשר מבלתי שיפסד אחד ושמצא אחר וזה ח"ח אלא בתנועה וזאת הטעמה יותר חזקה ג"כ לבאחר שבתנות' לא שיה אפשר ויהיה בר' שבכלתנועות מחודשו' כתנועת אלא למעלה וכתנועת הנפש למטה וג"כ תנועת האדם שבתנוע' מחודשות אחר אלא היו אם כן כבר יתבחר שיתחדשו תנועות אחר אלא היו וג"כ לתחנו בר' בבעלי חיים יש תנועו אחר שהם בחים מבלתי מגיע להם מחון ומבלתי שנו יקדם להסלאלה כם ולא מחון וזה בחלוף מה שעליו הענין בבלתי בעל לו וכאחר תפ' שיתחדש כמו זה בבעל לו ובאדם אחר בה הוא שולם קטן תנועה מחודשת מבלתי שיקדם לו בתנועה ולא מחון בכח מה אחר ומגיע בהתחדש כמו זה בעולם הגדול כי הכל דומה לחלק והכה אחר זה ביאחר הרם"טו שתנועות לא יתחדשו בהם שתנועה אלא אם יקדם להם תנועה · ומשמל בזה כי אם נמצא מתנועה לפעל' כאתי בכח הטבעי ומיהיה בכח בהכרחי והכה אם לא יגמלא מתנועה לפעל' בכח הטבעי ומיהיה בכח להתנועה ולא יגמלא בו התנועה והוא אם בפועל והמשל בזה כי אם בתנה בכחו אם היות נמצא למטה ועזה לטבעו ח"ח בשום זמן שיתנועע לפעלה ואם היו המים כשבתנוה לפעלה יהיו מים למעלה מבלי מכרית יחוייב אלא ירדו למטה לשלמות"כ אם הוא מתנועע בכח הטבעי בשיהיה אם בכח והוא בזמן

בזמן והמוליא לאותו מהכח אל הפועל הוא המחן לו התנועה ח"כ זאת התנועה לא בתחדשה אם לא יקדם לה תנועת אחרת וכן בשתנועו היסודות בשבוסר המעיל מהם יתנועעו ח"כ קודם התנועה היות אם כן אי היסודות אחר ירחם שתנועתם היה מחודשת ויתבחר שיקדם להם תנועות אחרות וכן לבלתי בעל תכלית כי מעצמם אין להם אלא המנוחה ואחר כן ביאחר הפילוסוף שהי אפשר שיהיו כל המציעים והמתנועעים מתנועעים כתנועת היסודות שיקדם להם תנועה אחרת מחון וכן לבלתי בעל תכלית בזה אם לא יקדם אחרון לא ימצא אחרון אם כן יתחייב שימצא בכאן מתנועע ראשון בחמן בלתי תכלית ולא בשבסד אלם יהיה זה הוזה בפסד יצטרך ל מהוה אחר וילכו הדברים לבלתי בעל תכלית ולא ימצא אחרון אם כן יתחייב שימצא בכאן מתנועע ראשון וזה בתנועע אי אפשר שיגיע לתת עצמו ולמה שיתבא' בסבל מתנועע יצטרך אל מגיע ואי אפשר גם כן שיהיה מתנועע מדבר אולתו על שיהיה בשסבי כל נשלא יגיע אלא בפתנועע ואם יתנועע יצטרך אל מגיע אחר וילכו הדברים לבלתי בעל תכלית ח"כ יתחייב שהמגיעים והמתנועעים ילכו ל מגיע ומתנועע וזה המגיע אינו נשם ומתנועע מתנועע מזה המגיע שאינו נשם ח"כ התחלת המתנועעים הוא מפוא המתנועע אחלין כי אחר שהמגיע אינו נשם המגיע לא יתלא מוך ממנו ואחר שהוסח זה ראה הרם"טו לבאחר כי אף שיתבא' כי זה המגיע והמתנועע שם מוסח מתנועעים והמגיעים מאלהים ואינם מתנועעים מחון רצם לחקור אם זאת מתנועע בחדרת הבעלי חיים אם בחדם אחר התחלו בתנועה שהם מתנועעים ויבארו הפילוסופים כי הוזם והבעלי חיים המנם תנועתו אחר המנוחה והוא המנוחה מקונות אבל יקדם אלם שיהי אחר ובאחור זה כי תנועת האדם אחר המנוחה אחמנם הוא בחשך לבעלים בתחדשו כם מן המקיף מחון ומעצמם זה אלא תמלת תנועה מתחדשת מאיזן ומן הבחירה אלא בתנועה אחר במקום לבד ואחר תנועות המתחדשות בם הנה בם הכרחיות החדוש בם אמנם בתנועה בחקו' ואם היתה בסבה הקרובה הנפש הנה נמשכת אל התנוע' הבהכרחית אחר יתחדשו בם מחון ומבדפים על לד מה שיתחדש המקובל לסבה · המשל בזה שהבעלי חיים כשבתך נופו מהאויר המקיף בו ישתוקק אל המזון ויתנועע במקום מאליו ובאחר ירד בגופו המזון גבר עליו הרטיבות מה שהתיר ויתבעל בגופו ויטן ובאחר בשלם בעבוכל יקי' הבעלי חי והנה אם היה מתנועע הראשון מאליו יגיע אחר התנועה כמו אלו בחת נועעים מאליהם הנה מחוייב שיהיה בשמתנועע אלו הוא יותר קודם מאמנו ומביע ראשון הוא בלתי מתנועע לא בעצם ואלא בסקרה ובבר הבאמנו זה ראשון זה חלוף לא יתכן· בבה התבאחר שבבאן מתנועע ראשון לא בתחיל בתנועה בשום עת שאם בתחיל היה מה שהנחת ראשון בלתי ראשון ח"כ התנועה לא סרה זה הביאור אשר כיון הרם"טו לבאחר שהעולם קדם ן הוא בתחלה והקדמה לבאחר שימצא בבאן נמצא ראשון שאם בתחלת לכל הדברים ואחר שתביבל זה תבין מ"ש הרב מ"ש שהסזמן והתנועה נמחיים תמידיים יתחייב לפי זאת ההקדמה שיש נשמתנועע תנועה נלחת נמצאת בפועל והוא רגשם שם' ולזה יאמר שהשמים אינם סוו' ולא נפסדי' כי אם יהיו סוו' ונפסדי' יתחייב שמה שהנחת ראשון לא יהיה ראשון וגם התנועה לא הוזה ולא נפסדת בעבור מ"ש כי כל תנועה יקדם לה תנוע' בסברת אם שמיני' אם מזולת מיהה אם מזולת מיהה אם מאיהה בתנועת הגרם השמימי אחר יתנועע תנועת פיום קודמת לתנועת מחר אחר היא מאיהה ותנועת אחת אם לתנע' יקדם לה תנועות מזולת מיהה והוא בתנוות סוויית ותנועת הוויית אם לא יקדם לו קריבת המתהווה למתהווה וכן לבלתי בעל תכלית וכן בהדם יקדם לתנועתו תנועות בב"ת ומה שיחשוב כי הבעל מיהתמיל בתנועה זה לינו לתתי כפי מ"ש· הבן מזה מ"ש הרב כי הבית בקצור מופלג כלמה שיתבחר ב' מהמשמש הרי יתבחר מזה שהתנועה היה נלחת ואמר וכן יאמר כי כל מה שיתחדש יהיה אפשרות חדושו קודם על חדושו בזמן ואם היה הזמן מחודש יהיה אפשרות חדושו קוד' עליו ואם הוא קודם יתחייב שיהיה קודם הזמן זמן ובעבור שזה יכיל אל תנועה נלחת' כמו"ש אחר הרב ויתחייב מזה דברים לאמת הקדמתינו שהזמן והתנועה נלחתיים ולפי זאת ההקדמה יהיה המתנועע ב"ת מתנועע אל אורך ב"ת פעמים אין תכלית לו בחזור על האורך הזה אלולה וזה ח"ח כי אם תנועה סבוהית כמו"ש בתופת בהקדמה ב"ג מאלו ההקדמו' יתחייב מה שאין תכלי' לו ע"ל בח זה אחר סור זה לא שימצא יחד וזאת ההקדמו' היא אשר יחשוב הרם"טו לפעמידה תמיד והפלא מרבה שאחר על הרם"טו וירלה לי שהוא לא יחשוב שראיותיו עליה מופת אבל אם שקדם אל המקדמה אחת תחייב הקדמות ויחשוב הרם"טו שהיא אמיתית ויותר ראויה מכל מקומותיהן ואחר שהקדים הרב אלו ההקדמות התחיל לבאר מה שיתחייב מהם :

הפרק

שם טוב מורה נבוכים חלק שני

אפורי

פרק ראשון

בזה הפרק יעור מכל הפשט ועפרים הקדמות וכו׳ ח׳ מהכה לא נעדרה זה המופת הראשון הוא מכריח בגלה לפי מידע ההקדמות שהקדים הרב המופת ; ולזה לא יקבל החלוקה ולא מנוי • ר״ל שאינו מתנועע ואינו מקבל הלוקה ולא מינוי כי לוף על מי שבהקדמה הו׳ אינו לאותר ומזה שלא יתנועע לא יתחלק חלא כל מה

פרק ראשון

לפי ההקדמה החמישה ועשרי׳ שיש מניע הוא אשר הניע התמר הזה ההיה והנפסר עד שקבל הצורה. וכשיבוקש המניע ההוא הקרוב מה הניעו. יתחייב בהכרח שימצא לו מניע אחר אם ממינו אם מזולת מינו. כי התנועה תמצ׳ בארבעה מאמרות והנה יאמר עליהם התנועה בכלל כמו שזכרנו בהקדמה הרביעית • וזה לא אל לא תכלית כמו שזכרנו בהקדמה השלישית • ומצאנו כל תנועה תכלה אל תנועת הגשם החמישי ואצלה תעמד • ומן התנועה ההיא יסתעף ואליה ישתלשל כל מניע ומכין בעולם התחתון כולו • והגלגל מתנועע תנועת העתקה והיא הקודמת שבתנועות כמו שזכרנו בהקדמת הארבע עשרה • וכן עוד כל תנועת העתקה אמנם תגיע בסוף לתנועת הגלגל • כאלו אמרת שזאת האבן אשר התניעעה הניעה המקל • והמקל הניעתו היד • והיד הניעוה המיתרים • והמיתרים הניעום העירקים • והעירקים הניעום העצבים • והעצבים הניעם החום הטבעי • והחום הטבעי הניעתהו הצורה אשר בו והוא המניע הראשון • בלא ספק • והמניע ההיא חייבתהו להניע עצה על דרך משל • והוא שיביא האבן ההיא בהבות המקל לה אל אחור כדי לסיתמו עד שלא תכנס לו ממנו הרוח הנושבת • ומניע הרוח ההיא ומוליך נשיכתה היא תנועת הגלגל • וכן תמצא כל סבת הויה והפסד מגעת בסוף לתנועת הגלגל : וכאשר הגענו באחרונה לזה הגלגל המתנועע • יתחייב שיהיה לו מניע כפי מדה שקדם בהקדמה השבע עשרה • ולא ימלט מהיות מניעו בו או חוץ ממנו • ואת הלוקה הברחית • ואם היה חוץ ממנו • לא ימלט מהיותו גשם או שיהיה בלתי גשם ולא יאמר בו אז שהוא חוץ ממנו אבל יאמר נבדל ממנו • כי מה שאינו גשם לא יאמר שהוא חוץ לגשם אלא בהרחבה במאמר • ואם היה מניעו בו רוצה לומר מניע הגלגל • לא ימלט מהיות מניעו כח מתפשט בכל גופו ומתחלק בהתחלקו כתוס האש • או יהיה בח בו בלתי מתחלק כנפש וזה שכל כמו שקדם בהקדמה העשירית ו״א • א״כ אי אפשר בהכרח מבלתי שיהיה מניע הגלגל אחר מאלו הארבעה • אם גשם אחר חוץ ממנו • או נבדל • או כח מתפשט בו • או כח בלתי מתחלק • אמנם הראשון והוא שיהיה מניע הגלגל גשם אחר חוץ ממנו הוא שקר כמו שאביך • כי אחר שהוא גשם יתנועע כשיניע כמו שזכר בהקדמ׳ התשיעית • ואחר שזה הגשם הששי נ״כ יתנועע בשיניע יתחייב שיניעהו גשם שביעי וזה גם כן יתנועע ויתחייב מציאות גשמים אין תכלית למספרם ואז יתנועע הגלגל וזה שקר כמו שקדם בהקדמה הב׳ : ואמנ׳ הפנים השלישיים והוא שיהי׳ מניע הגלגל כח מתפשט בו הוא ג״כ שקר כמו שאספר. כי הגלגל גשם והוא מניע אל תכלה בהכרח כמו שקדם בהקדמה הראשונה • ויהיה כחו בעל תכלית כמו שנזכר בשתי׳ עשרה • אחר שיתחלק בהתחלקו כמו שנזכר באחת עשרה • ולא יניע אל לא תכלית כמו שהנחנו בהקדמה הששה ועשרים : ואמנם הפנים הרביעיים והוא שיהיה מניע הגלגל כח בו בלתי מתחלק כנפש האדם באדם זה ג״כ שקר שיהיה זה המניע לבדו סבה בתנועה התדירה ואע״פ שהיא בלתי מתחלקת • ובאור זה שאם היה זה מניעו הראשון יהיה זה המניע מתנועע במקרה כמו שנזכר בהקדמה הששית • ואני מוסיף הנה באור כי האדם על דרך משל כשתניעהו נפשו אשר היא צורתו עד שיעלה מן הבית אל העליה • גופו היא שהתנועע בעצם והנפש היא המניע הראשון בעצם וא״א שכב׳ התנועה במקרה • כי בהעתק הניף מן הבית לעליה נעתקה הנפש שהיתה בבית ושבה בעליה • ואם תנוח הנעת הנפש ינוח המתנועע בעבורה והוא הגוף ובנוחה הגוף תסור התנועה המקרית ההוה לנפש • וכל מתנועע במקרה ינוח בהכרח כמו שנזכר בשמינית • וכשינוח ינוח המתנועע בעבורו יתחייב אם כן שתהיה

קרקאש

פרק א

עדין מני אחר הרב מורה לדון והמניע הסר׳ מאיכזאו להניע עצה על דרך משל - ואחרו קצת המתרגמים כי עצה ר״ל הרכבה סגן שלם הוא דבר אחרים עצה מתן דבר אחרים כי אינן לא נוכל כמן דרך המקל אמנם לפי זה שנרך ושוב אחרו ולזות מרגיל בסבות המקלות אבן בהתחרו לנטות עצה הוא עצון ושוב אחרו בהתחל ושוב ארזה בחנן לו אם שיל מבקרתו אין אלם מאנגו מחוכר אם בחנן לו אם סיל חבור אמר נלא חבור אחרי מתקן לזור אמן אלם ושוב הסכם קטלו׳ משתקין בכבד אחר ומתרקד׳ בלבונו ולא יסח׳ לבר אבן׳ אחר בלא חס מאיקנדרלו ונדלו בהתחרו לנטות בהבן בהבנה המקל לה תנורף לפרס עצה בחתום הוא מקבלה זר הוא אחר אשור חרך אחר ר״ל המל הוא שלרחך בחתן מרגיל הוא בחטיא לבן ובחבן הוא בחתנים לבן ובחבן אלם בחתמשה כחו אולו אלם ואחרו שהו׳ חייבהו לסניע אלה של דרך המל כאלו אחר מסחוס הטבעי אחר הוא בחתנועה בראשון בזלת הקנוסה בחבן בחטיע׳ אחר הוא הכבה והוא בחעברת לבנינו אלד הכבסף • והוא מקרחת כאור ראחב כאלו הוא אלנוס בחבנה בשאיין בהבנה והחבנה בחבנים הכה אחר בחבנים בעבר׳ בקנוע״ל קנוסרת עד מיאלם לחבנקה ובשבן בהרבה׳ ו״ח״ל הרב מורה לבן ואלים ובאלבל כל חניע ובחבן בעולם בחתיון בבר מאחר הרב זה בחרב ע״כ הרחבון ח״ל בחתנועה זה הבל׳ בעבור בקרבה עד בחבל הבל׳ בעבור בקרבה ואחר׳ בחבנה בחבנים בחבנה בחבנה בחבנה

מה שלא יתחלק לא יתכונע. מכל מקום הוא שולל כולל ושוללו מוחלט מתחקר כמו שאמר וזהו שאמר הרב כמו שנזכר בסקדמה הז': מציע עצמו תכונה נכחית. ר"ל מה שבאחר מציאותו יתעלה: ומ"ש הרחשון. ר"ל וזהו שלילת הגשמות ושהוא אחד וברי כמו הנ' בקשות מבוארות: בקדים לרים"טו. ר"ל בספר האמת בשמיני בקדר' זאת ההקדמה ויש בכתוב שאלות כי יתקיי' לפי זאת ההקדמ' שיהיה המקרה כלתי הכולל ושיהיה שאר כלתי הנזרה ושיהיה הדבור זולת החיות ושיהיה הנפשות כלם והוא שתהיו נמצא דבר מורכב מעצם ומקרה והם הנגשמי הספלים ויתכן' מעצם לבדו והוא הכבדל הבה יתחייב מזה שיהיה המקרה לבדו וכן שתהיו נמצא דבר אחד מורכב מחיות ודבור ויהיה החיות זולת הדבור ח"כ יחוייב שיהיה הדבור זולת החיות וכן תהיו נמצא דבר אחד מורכב מנפש ודומם ויהיה הדומם לבדו אחר הפרד הנפש מהגוף ח"כ יחוייב שיהיה הנפש גם כן וחלו הקושיות מתוארות כי לא אמר פרים"טו זאת הנזרה אלא בדר אחד מורכב מרכבה טבעית ומזגית ואבל הגם הגמל"ז אולת המקרה אינו מוטבע העצם הגמלה בו המקרה וכן הנזרה בזמנו מוקלת שסבומדת בעצמה היא צורה מוכלת בלתי מוטבעת המוטבעת המוטבעת הנזרה לא תמצא זולת המוחר וכן החיות הנמצא זולת המדבר אינו החיות הנמצא עם המדבר אבל החיות הוא הוא זולתו וכן האדם לו המוחר הנמצא אחר שלון הנפש מקנו אינו אותו דבר אשר הוא עם הנפש אבל הוא ענין זולתו ובדרין יש בזה מקום עיון איך יחוייב שיהיה אחד לבדו בשמצא אחר לבדו: וזה מבואר בחמציעות בהגעת כלם. ר"ל שהגלגלים הם מגיעים זולתם והם היסודות ויתנועתו מזולתם והם הנפשות וכן הדין בכל הדברים אשר יש בהם מגיע ומתנועע והם הבעלי חיי' כלם: והוא המתנועע מהמרון. ר"ל אחמד הרחשון ומה שהורכב מהמנו שהוא מתנועע לא מגיע זולתו כלל

שתהיה למגיע ההוא הראשון סבה אחרת בהכרח חוץ מן הכלל המורכב ממגיע וממתנועע כשתמצא הסבה ההיא אשר היא התחלת התנועה יגיע המגיע הראשון אשר בכלל ההוא את המתנועע ממנו. ואם לא תמצא יגוח. ולזאת הסבה לא יגועו גופות בעלי חיים תמיד ואף על פי שבכל אחד מהם מגיע ראשון לא יחלק. כי מגיעם אינו מגיע תמיד בעצם. אבל המביאים אותו להגיע הם עניינים יוצאים חוץ ממנו. אם בקשת נאות או בריחה ממה שהוא כנגדו. או דמיון או ציור במו שיש לו ציור. ואז יגיע. וכשיתנועע יתנועע במקר' ואי אפשר מבלתי שינוח כמו שזכרתי. ואלו היה מגיע הגלגל בו על אי הפנים לא היה יכול להתנועע לנצח. ואם היתה זאת התניע' תדירה נצחית כמו שזכר בעל דיננו וזה אפשר כמו שנזכר בהקדמות שלש עשרה. יתחייב בהכרח לפי זה הדעת שתהיה הסבה הראשונה לתנועת הגלגל על הפנים השניי' ר"ל נבדל מן הגלגל כמו שהייבתהו החלוקה. הנה כבר התבאר במופת שמגיע הגלגל הראשון אם תנועתו נצחית תדירה. יתחייב שיהיה לא גוף ולא כח בגוף בלל. עד שלא יהיה למגיעו תנועה לא בעצם ולא במקרה ולזה לא יקבל החלוקה ולא שנוי. כמו שנזכר בהקדמה השביעי והחמישי. וזהו האלוה ית' שמו ר"ל הסבה הראשונה המגיעה לגלגל: והוא מן השקר היותו שנים או יותר לשקרות המנות העניינים הנבדלים אשר אינם גוף ולא בהיות אחד מהם עלה והאחר עלול. כמו שנזכר בשש עשרה. וכבר התבאר שאינו נופל תחת הזמן גם כן

כנוף כלתי מתחלק הוא דבר יסתור עצמו כי מה שיחלוק במתחלק הוא מתחלק הוא עצמו כלתי מתחלק לך זה לתעלה והרחיתיך בהפרש שים בין בתחבטת וכין כלתי מתפטט תע"ש שכל כח בגוף מתחלק לא כמו שחסר הרב שים כחות מתחלקות וכלתי מתחלקות והכה כוונת הרים"טו מה שאומר לך. ראשונה הניח כי המגיעים והמתנועעים הלא ילכו לכלתי בעל תכלית שאם היה הדבר כן יתחייב שיהיו נפשים כלתי בעלי תכלית וכבר יתבאר בטול זה ולמה שיהיה אפשר שהמגיעים והמתנועעים ילכו לכלתי בעלי תכלית בתוכן שלא יהיו נמצא' יחד אבל כשיתנועע האחד יפסד האחר' כמו שיקרה זה בחיים ביאר ג"כ מזה בחבטת אחם היה הדבר כן יתחייב מזה שלא ימצא אחרון. המשל בזה שהם אחד יגיע לבני ושני לשליטי וכן לכלתי בעל תכלי' בין שיהיו נמצאים יחד כין שיהיו נמצאים בזה אחר זה ויהיו אלו הסבו' שבות בעצם לא ימצא בכה האחרון אבל האחרון נמצא בעצם לא יתפסד האחרון המגיע' ואחר זה ביאר אם זה המגיע הוא יגיע את עצמו בעצם אם יתנועע במקרה והביאו לזה למה שחפלטון חוזק כי כל מגיע לא יגיע אלא כשיתנועע וכי המגיע הראשון הוא דבר מגיע את עצמו ורצה אדר"ם"טו לבאר ראשונה שאין המחייב בהקדמה שיהיה מתנועע במקרה ואם בזה בלתי מגיע בעצם אם יתנועע לא בעצם ולא במקרה ואם ביאר שאם היה מתכלי המגיע הראשון שיהיה מתנועע במקרה יתחייב במה שנמצא תנועה אחרונה ח"כ התבאר שהמגיע הראשון לא יהיה מגיע במקרה שהסיבה הדבר כן תמצא תנועה אחרונה וכבר התבאר שזה בלתי אפשר ח"כ יתבאר שהמגיע הראשון לא יחייב שיתנועע במקרה. אח"כ ביאר שהמגיע הראשון ח"ו שיתנועע בעצם כי יתחייב מזה שיהיה הדבר ככה וכפועל יחד ושיהיה הרב תלמיד ותלמיד הרב בלבד אחר. ואח"כ הגם לבאר שהם"י תיקן בעל גודל כלל ר"ל שתיקן נפש ולא כח בגוסבסין מתפטט כיולא מתפטט במה שכל כח בגוף הוא מתחלק וכל גוף בעל תכלית ח"כ כל כח בגוף בעל תכלית ואם היה המגיע הראשון גוף לו כח בגוף לא יגיע לבלתי בעל תכלי' ח"כ זה הכח הוא נבדל מנפשו הוא מגיע הגלגל על לד המורים זהו מה שכיוון הרים"טו בהיאורן מפמיני מהמשמע לא מה שחסר הרב כי דרכו יש בו מתתשוכה מה שלא יעלם ואמנם זה הדרך הוא דרך הנפש ונדיקים ילכו בו כי הוא יכיחם לדעת כי יש כאן עד המיים אשר הוא המלך יי' נבלאות לא מה שחסר תכן שיהי כי הרים"טו אין לו מופת על זה ויהיה זה בעבור כי חסר כי דרך הרים"טו הוא דרך הרב ושזה לבאר דברי הרב והוא כי אחר שביאר הרב מציאו' הנפש והוא היסוד אשר הכל תלוי בו ביאר שאינו נפש וזהו אמרו והוא מן המקר היות מגיעים לו יותר לשקרות המנות העניינים המובדלים אפר אינם גוף אלא בהיות אחד מהם עלה והאחר עלול כמו שזכר בי"ו ואם יתמלאו כ' מקומיכי המציאות יהיו שני דברים נבדלים שיש בהם המציאות ואם הדבר כן

אמר שם טוב כבר קדמתי לך בהקדמות כי כבר ימצא רבוי בנבדל' בין שיהיה אחד עלה והאחר עלול וימצא רבוי ביניהם מצד הקדימה והאיחור ר"ל קדימה ואיחור מצד שהיות אחד יותר פשוטה מדעת האחר והמופת אשר הביא לפי שלוסוף לומר שהנפש אחד הוא זה אשר תגיד לך והוא המכיח לו לדעת שיש במצא ראשון וכבר ידעת ולא ילכו לבם"ת ח"כ ימצא בכלן מגיע ראשון עקר לכל וזה המגיע יחוייב שיהיה אחד למה שהתנועע שיהיה אחד למה שהתנועע הראשונה מגיעים ומתנועעים יתרייב שיהיו אלו הב' מגיעים בנבדלי אחר שהתנועע הראשונה הגלגל ומתנועע הגלגל אם אלו ועל זה הדרך הנזכר ג"כ כרור ודוע לפרידים אשר יי' קורא. הנה כבר התבאר גם כן שהם"י תיקן בהמגע לבמגע התנועה בתקון כמו שזכר הבית העיון על זה המופת שהגלגל מן המקר שיגיע את עצמו תנועה עצמי' והנה הסבה האחת בתנועתו תיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אחד ולא יפתבה שתיקן אחרות והוא שים בימצא ראשון שתיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אמר הרב עיון אמי לבם הקדים הרים"טו הקדמה וכו' עד והדמיון בזה כשימצא הסבה מגבריו שכולו מורכב מדבר ומתוקן וימצא ג"כ הדבר ומתוקן ומתנועע ומכה בימצא בהם הנפש הבלתי בעל כפם יתחייב בהכרח שיגיעו אלותם ומתנועעו מזולתם בעת שיגועו וזה מבואר בחמציעות בהגעת כלם. ר"ל שהגלגלים הם מגיעים ומתנועעים מזולתם והם היסודות ויתנועעו מזולתם והם הנפשות וכן הדין בכל הדברים אשר יש בהם מגיע ומתנועע והם הבעלי חיי' כלם: והוא המתנועע מהמרון. ר"ל אחמד הרחשון ומה שהורכב מהמנו שהוא מתנועע לא מגיע זולתו כלל

להמגע התנועה בחקי. כמו שנזכר בחמש עשרה. הנה כבר יצא לנו מן העיון הזה במופת שהגלגל מן השקר שיגיע עצמו תנועה נצחית. ושהסבה הראשונ' בתנועתו אינה גשם ולא כח בגשם. ושהוא אחד לא ישתנה שאין מציאותו מהוברת לא זמן. ואו הם השלש שאות אשר עשו עליהם מופת ח שובי הפילוסופים:

עיון שני להם הקדים ארים"טו הקדמה. והיא כשימצא דבר מורכב משני דברים. וימצא בהכרח חיין מן הדבר ההוא המורכב. מתחייב מציאות האחר יחד. כתמר והצורה הטבעית. לא היה נמצא אחר מהם בלתי האחר בשום פנים. יהיה' א"כ מציאות אחר מהם בפני עצמו מורה על העדר החיוב. והנה ימצא האחר בהכרח. והמשל בו בשימצא הסכנגבין. וימצא ג"כ הדבש לבדו. יתחייב בהכרח המצא החומץ לבדו: ואחר באר זאת ההקדמה אמר שאנחנו נמצא דברים רבים מורכבים ממגיע ומתנועע. ר"ל שהם יגיעו זולתם ויתנועעו מזולתם בעת שיגיעו וזה מבואר באמציעות בהגעת כלם. ונמצא מתנועע לא מגיע בלל והוא המתנועע האחרון. יתחייב בהכרח שימצא מגיע לא יתנועע כלל וזהו המגיע הראשון. ומאשר א"א בו תנועה. הוא בלתי מתחלק. ולא גוף. ואינו נופל תחת הזמן. כמו שהתבאר במופת הקודם: עיון

לא יפול המגיע ולא היה אחד עלה והאחר עלול והעלה היא מחייב המציאות והעלול אינו מחייב המציאות וכבר הוכח מחייב המציאות זה חלוף לא יתכן:

קדימה המעלה לא קדימה כדורים והשכל הראשון הוא פשוט יותר מהשכל הנפש' ושכי אלו הם עלולי לסבה ראשונה למה שכל אחד מאלו יש לו קדימה על האחר אמר ר"ל קדימה ואיחור מצד שהיות אחד יותר פשוטה מדעת האחר והמופת אשר הביא לפי שלוסוף לומר שהנפש אחד הוא זה אשר תגיד לך והוא המכיח לו לדעת שיש במצא ראשון וכבר ידעת אמרים ר"ל תכני ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו כי בא הרמון בזה למה שהתבאר בראה שכל התנועות יעגלו לתנועות הגלגל ותנועות הגלגל כלם יעגלו אל התנועה הראשונה ולא ילכו לבם"ת ח"כ ימצא בכלן מגיע ראשון עקר לכל וזה המגיע יחוייב שיהיה אחד למה שהתנועע שיהיה אחד למה שהתנועע הראשונה מגיעים ומתנועעים יתרייב שיהיו אלו הב' מגיעים בנבדלי אחר שהתנועע הראשונה הגלגל ומתנועע הגלגל אם אלו ועל זה הדרך הנזכר ג"כ כרור ודוע לפרידים אשר יי' קורא. הנה כבר התבאר גם כן שהם"י תיקן בהמגע לבמגע התנועה בתקון כמו שזכר הבית העיון על זה המופת שהגלגל מן המקר שיגיע את עצמו תנועה עצמי' והנה הסבה האחת בתנועתו תיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אחד ולא יפתבה שתיקן אחרות והוא שים בימצא ראשון שתיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אמר הרב עיון אמי לבם הקדים הרים"טו הקדמה וכו' עד והדמיון בזה כשימצא הסכנגבין שכולו מורכב מדבש ומתוקן וימצא ג"כ הדבש ומתוקן ומתנועע ומכה בימצא בהם הנפש הבלתי בעל כפם יתחייב בהכרח שיגיעו אלותם ומתנועעו מזולתם בעת שיגועו וזה מבואר בחמציעות בהגעת כלם. ר"ל שהגלגלים הם מגיעים ומתנועעים מזולתם והם היסודות ויתנועעו מזולתם והם הנפשות וכן הדין בכל הדברים אשר יש בהם מגיע ומתנועע והם הבעלי חיי' כלם: והוא המתנועע מהמרון. ר"ל אחמד הרחשון ומה שהורכב מהמנו שהוא מתנועע לא מגיע זולתו כלל

שתהיה למגיע ההוא הראשון סבה אחרת בהכרח חוץ מן הכלל המורכב ממגיע וממתנועע כשתמצא הסבה ההיא אשר היא התחלת התנועה יגיע המגיע הראשון אשר בכלל ההוא את המתנועע ממנו. ואם לא תמצא יגוח. ולזאת הסבה לא יגועו גופות בעלי חיים תמיד ואף על פי שבכל אחד מהם מגיע ראשון לא יחלק. כי מגיעם אינו מגיע תמיד בעצם. אבל המביאים אותו להגיע הם עניינים יוצאים חוץ ממנו. אם בקשת נאות או בריחה ממה שהוא כנגדו. או דמיון או ציור במו שיש לו ציור. ואז יגיע. וכשיתנועע יתנועע במקר' ואי אפש' מבלתי שינוח כמו שזכרתי. ואלו היה מגיע הגלגל בו על אי הפנים לא היה יכול להתנועע לנצח. ואם היתה זאת התניע' תדירה נצחית כמו שזכר בעל דיננו וזה אפשר כמו שנזכר בהקדמות שלש עשרה. יתחייב בהכרח לפי זה הדעת שתהיה הסבה הראשונה לתנועת הגלגל על הפנים השניי' ר"ל נבדל מן הגלגל כמו שהייבתהו החלוקה. הנה כבר התבאר במופת שמגיע הגלגל הראשון אם תנועתו נצחית תדירה. יתחייב שיהיה לא גוף ולא כח בגוף בלל. עד שלא יהיה למגיעו תנועה לא בעצם ולא במקרה ולזה לא יקבל החלוקה ולא שנוי. כמו שנזכר בהקדמה השביעי והחמישי. וזהו האלוה ית' שמו ר"ל הסבה הראשונה המגיעה לגלגל: והוא מן השקר היותו שנים או יותר לשקרות המנות העניינים הנבדלים אשר אינם גוף ולא בהיות אחד מהם עלה והאחר עלול. כמו שנזכר בשש עשרה. וכבר התבאר שאינו נופל תחת הזמן גם כן

עיון שני להם הקדים ארים"טו הקדמה. והיא כשימצא דבר מורכב משני דברים. וימצא בהכרח חיין מן הדבר ההוא המורכב. מתחייב מציאות האחר יחד. כתמר והצורה הטבעית. לא היה נמצא אחר מהם בלתי האחר בשום פנים. יהיה' א"כ מציאות אחר מהם בפני עצמו מורה על העדר החיוב. והנה ימצא האחר בהכרח. והמשל בו בשימצא הסכנגבין. וימצא ג"כ הדבש לבדו. יתחייב בהכרח המצא החומץ לבדו: ואחר באר זאת ההקדמה אמר שאנחנו נמצא דברים רבים מורכבים ממגיע ומתנועע. ר"ל שהם יגיעו זולתם ויתנועעו מזולתם בעת שיגיעו וזה מבואר באמציעות בהגעת כלם. ונמצא מתנועע לא מגיע בלל והוא המתנועע האחרון. יתחייב בהכרח שימצא מגיע לא יתנועע כלל וזהו המגיע הראשון. ומאשר א"א בו תנועה. הוא בלתי מתחלק. ולא גוף. ואינו נופל תחת הזמן. כמו שהתבאר במופת הקודם: עיון

לא יפול המגיע ולא היה אחד עלה והאחר עלול והעלה היא מחייב המציאות והעלול אינו מחייב המציאות וכבר הוכח מחייב המציאות זה חלוף לא יתכן:

קדימה המעלה לא קדימה כדורים והשכל הראשון הוא פשוט יותר מהשכל הנפש' ושכי אלו הם עלולי לסבה ראשונה למה שכל אחד מאלו יש לו קדימה על האחר אמר ר"ל קדימה ואיחור מצד שהיות אחד יותר פשוטה מדעת האחר והמופת אשר הביא לפי שלוסוף לומר שהנפש אחד הוא זה אשר תגיד לך והוא המכיח לו לדעת שיש במצא ראשון וכבר ידעת אמרים ר"ל תכני ולא יהיה לך בדבור אחד נאמרו כי בא הרמון בזה למה שהתבאר בראה שכל התנועות יעגלו לתנועות הגלגל ותנועות הגלגל כלם יעגלו אל התנועה הראשונה ולא ילכו לבם"ת ח"כ ימצא בכלן מגיע ראשון עקר לכל וזה המגיע יחוייב שיהיה אחד למה שהתנועע שיהיה אחד למה שהתנועע הראשונה מגיעים ומתנועעים יתרייב שיהיו אלו הב' מגיעים בנבדלי אחר שהתנועע הראשונה הגלגל ומתנועע הגלגל אם אלו ועל זה הדרך הנזכר ג"כ כרור ודוע לפרידים אשר יי' קורא. הנה כבר התבאר גם כן שהם"י תיקן בהמגע לבמגע התנועה בתקון כמו שזכר הבית העיון על זה המופת שהגלגל מן המקר שיגיע את עצמו תנועה עצמי' והנה הסבה האחת בתנועתו תיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אחד ולא יפתבה שתיקן אחרות והוא שים בימצא ראשון שתיקן נפש ולא כח בנפש ושכולו אמר הרב עיון אמי לבם הקדים הרים"טו הקדמה וכו' עד והדמיון בזה כשימצא הסכנגבין שכולו מורכב מדבש ומתוקן וימצא ג"כ הדבש ומתוקן ומתנועע ומכה בימצא בהם הנפש הבלתי בעל כפם יתחייב בהכרח שיגיעו אלותם ומתנועעו מזולתם בעת שיגועו וזה מבואר בחמציעות בהגעת כלם. ר"ל שהגלגלים הם מגיעים ומתנועעים מזולתם והם היסודות ויתנועעו מזולתם והם הנפשות וכן הדין בכל הדברים אשר יש בהם מגיע ומתנועע והם הבעלי חיי' כלם: והוא המתנועע מהמרון. ר"ל אחמד הרחשון ומה שהורכב מהמנו שהוא מתנועע לא מגיע זולתו כלל

לפרד מחבירו יחוייב שיהיה סחלק נמרד ג"כ. וזה מבואר' בהנגשת כלם רוצים בזה שמה כאלו מקחר הנגלגלים כלם מורכבים מחגיע והוא הנפש מסר בם מתנועע. והוא הגלגל והגלגל כיוחר המקוף בכלם מורכב מחגיע ומתנועע. והוא הנפש מסר בו יחוייב' ג"כ שיהיה מגיע לא יתנועע. כלל לא שיתנועע לא בעצם ולא במקרה. ומזה שיגיעו מזולתם ויתנועעו מזולתם בעת שיגועו הגלגל' אלה המגיעים אשר הם מתנועעים י

עיין שלישי פילוסופי בזה העניין הלקוח מדברי אריס'טו וא ע'פ שהביאו בעניין אחר • וזה סדר המאמר אין ספק שיש עניינים נמצאים וחכמים אלו הנמצאות המושגות בחוש • ולא ימלט העניין המשלשה חלקים והיא חלוקה הכרחית • והוא אם שיהיו הנמצאות כלם בלתי הוות ולא נפסדות • אן יהיו קצתם הוה נפסד • וקצתם בלתי הוה ולא נפסד • אמנם החלק הראשון הוא שקר מבואר • שאנחנו נראה לעין נמצאות רבות הוות נפסדות • והחלק השני הוא שקר ג'כ • ובאורו שאם היה כל נמצא נופל תחת ההויה וההפסד • יהיו הנמצאות כלם כל אחד מהם אפשר ההפסד • והאפשר במין אי אפש' בהכרח מבלתי היותו כמו שידעת וראוי שיפסדו ר'ל הנמצאות כלם בהכרח • וכשיפסדו כלם מן השקר שימצא דבר • כי לא ישאר מי שימציא דבר • ולזה יתחייב שלא יהיה דבר נמצא כלל • ואנחנו נראה דברים נמצאים והנה אנחנו נמצאים • א'כ יתחייב בהכרח בזה העיון • אחר שיש נמצאות הוות נפסדות כמו שנראה • שיהיה נמצא אחד לא הוה ולא נפסד וזה הנמצא שאינו לא הוה ולא נפסד אין אפשרות הפסד בו כלל • אבל הוא מחוייב המציאות לא אפש' המציאות : אמר עוד שלא ימלט היותו מחוייב המציאות מהיותו בבחינת עצמו • או בבחינת סבתו עד שיהיה מציאותו והיעדרו אפשר בבחינת עצמו ומחוייב בבחינת סבתו • והיה סבתו היא המחוייבת המציאו' כמו שזכר בתשע עשרה הנה כבר התבאר שא'א בהכרח מבלתי שיהיה נמצא מחוייב המציאו' בבחינת עצמו • ולולי הוא לא היה נמצא כלל לא הוה נפסד ולא מה שאינו לא הוה ולא נפסד • אם יש דבר נמצא כן • כמו שיאמר אריס'טו ר'ל שאינו הוה ולא נפסד להיותו עולל בעלה מחוייבת המציאות • וזה מופת אין ספק בו ולא מחלוקת ולא דחיה אלא למי שיסכל דרך המופת: אחר כן נאמר כי כל מחוייב המציאות בבחינת עצמו ראוי בהכרח שלא המצא למציאותו סבה • כמו שנזכ' בהקדמה העשרימה • ולא יהיה בו רבוי עניינים כלל כמו שנזכר בהקדמה הכ'א • ולזה יתחייב שלא יהיה גוף ולא כח גוף כמו שנזכר בהקדמה השתים ועשרים • הנה כבר התבאר במופת לפי זה העיון שיש נמצא מחוייב המציאות בבחינת עצמו בהכרח והוא אשר אין סבה למציאותו ואין בו הרכבה • ולזה לא יהיה גוף ולא כח בגוף וזהו השם יגדל שמו • וכן יתבאר במופת בקלות שחייוב המציאו' בבחינת ד'עצם מן השקר הוא שימצא לשנים כי יהיה מין חייב המציאו' עניין נוסף על עצם כל אחד משניהם • ולא יהיה אחד משניהם מחוייב המציאות בעצמו לבד • אבל מחוייב בעניין ההוא אשר הוא מין חיוב המציאות אשר נמצא לזולתו • והנה יתבאר בפנים רבים כי המחוייב המציאות

אי

בהכרח ולזה אפשר שימצא החיוב מבלי הסכין גם כי המיות הנמצא בעצמו לא בעצם לשל' נבדל מהזכור ולא הדבור מהזות כי מיות אחדים אינו אמת אחר בכם שם מיים הם בעתוף הפס אף שהנגזרי יאמר בהסכמה וכבר כיאר מרב זה בפרקיו הבתריים אחר שעשה הקדמה לפרקי תכות ואחר שביה הדבר כן יתלמת המופת והיותו הפסקות •

אמר הרב עיון שלישי פילוסופי בזה שעניין הלקוח מדברי אריס'טו ר'ל שהביאו בעניין אחר • וזה סדר המאמר אין ספק שיש עניינים נמצאים וחכמים אלו הנמצאות המושגות בחוש • ולא ימלט העניין המשלשה חלקים והיא חלוקה הכרחית • והוא אם שיהיו הנמצאות כלם בלתי הוות ולא נפסדות • אן יהיו קצתם הוה נפסד • וקצתם בלתי הוה ולא נפסד • אמנם החלק הראשון הוא שקר מבואר • שאנחנו נראה לעין נמצאות רבות הוות נפסדות • והחלק השני הוא שקר ג'כ • ובאורו שאם היה כל נמצא נופל תחת ההויה וההפסד • יהיו הנמצאות כלם כל אחד מהם אפשר ההפסד • והאפשר במין אי אפש' בהכרח מבלתי היותו כמו שידעת וראוי שיפסדו ר'ל הנמצאות כלם בהכרח • וכשיפסדו כלם מן השקר שימצא דבר • כי לא ישאר מי שימציא דבר • ולזה יתחייב שלא יהיה דבר נמצא כלל • ואנחנו נראה דברים נמצאים והנה אנחנו נמצאים • א'כ יתחייב בהכרח בזה העיון • אחר שיש נמצאות הוות נפסדות כמו שנראה • שיהיה נמצא אחד לא הוה ולא נפסד וזה הנמצא שאינו לא הוה ולא נפסד אין אפשרות הפסד בו כלל • אבל הוא מחוייב המציאות לא אפש' המציאות : אמר עוד שלא ימלט היותו מחוייב המציאות מהיותו בבחינת עצמו • או בבחינת סבתו עד שיהיה מציאותו והיעדרו אפשר בבחינת עצמו ומחוייב בבחינת סבתו • והיה סבתו היא המחוייבת המציאו' כמו שזכר בתשע עשרה הנה כבר התבאר שא'א בהכרח מבלתי שיהיה נמצא מחוייב המציאו' בבחינת עצמו • ולולי הוא לא היה נמצא כלל לא הוה נפסד ולא מה שאינו לא הוה ולא נפסד • אם יש דבר נמצא כן • כמו שיאמר אריס'טו ר'ל שאינו הוה ולא נפסד להיותו עולל בעלה מחוייבת המציאות • וזה מופת אין ספק בו ולא מחלוקת ולא דחיה אלא למי שיסכל דרך המופת: אחר כן נאמר כי כל מחוייב המציאות בבחינת עצמו ראוי בהכרח שלא המצא למציאותו סבה • כמו שנזכ' בהקדמה העשרימה • ולא יהיה בו רבוי עניינים כלל כמו שנזכר בהקדמה הכ'א • ולזה יתחייב שלא יהיה גוף ולא כח גוף כמו שנזכר בהקדמה השתים ועשרים • הנה כבר התבאר במופת בקלות שחייוב המציאו' בבחינת ד'עצם מן השקר הוא שימצא לשנים כי יהיה מין חייב המציאו' עניין נוסף על עצם כל אחד משניהם • ולא יהיה אחד משניהם מחוייב המציאות בעצמו לבד • אבל מחוייב בעניין ההוא אשר הוא מין חיוב המציאות אשר נמצא לזולתו • והנה יתבאר בפנים רבים כי המחוייב המציאות

אי

כלל אחרי כתבי זה עיינתי בח' מבשמע ורחיתי כי בוחת הקדמה שנו בה הרבה מהמפרשי' עד מאנד בלבולם בוחת הקדמה הוקשה לכם אלו הקושות הכתובות ולא מצאתי בה תירון אמתי לפי אחתת המנכם ן' רש"ד ראר אם כי בשימלת דבר מורכב מאני דברים אין אחד מקם כולל יתר מהאחר אבל אם אים בכללות ויחוד ומקלת בבמצת אחד נשרד לבדו אבל אבה אפשר שימצא אחתר לפי שהבפרד נפרד לבמה שבפרד מקנו ר"ל בשלתי מוצת הדבה על דרך משל בפרד מן המורכב אבה אפשר שימצא אחתר בפרד אחתר שאין במורכב וזלת שביאם ובפרד הדבה היה אפשר שיפרד אחתר אמתו כי לולי יפרד אחתר אמתו לא היה דבה נפרד ואם בפרד אחתר אמתו אבה הוה נמצא לבדו בפרד ג"כ ובמו כן אבחנו נמצא דבר אחתר אמתו לא יתבטע כלל אם בהפסר בדברים הבלתיים אחתר שיהיה אמתו לא יתבטע בבה אם כן יחוייב שיהי' מציע לא יתבטע כלל והוא הפס יתעלה ולבאר אמתו ומתבטע בהשמני דברי' לין אחד מהם יתר כולל יתר מן אחתר זה מבואר כי המציע הוא מציע בבחינת היותו מציע אתבטע ואמתבטע הוא אתבטע בבחינת היותו מתבטע מן המציע ח"כ כל אחד יאתר בהבטרפות אל אחרתו על דרך אמתי אחמיתי לין אחד מהם יתר כולל יתר מן אחתר : מיהו המלות כלם ר"ל ויהיה כ"ב מחוייב המציאו' בכלל : והחפסר במין ח"ח בהכרח ובו' • ר"ל אם היה בכל אחד מן המלות יפסר ההפסד ח"כ יתחיי' בהכרח שיפסדו כל אחד מהבמלות' כלם אחר שהוא אפשר שיפסדו כלם והחפסר במין מחוייב שיבא לבטל בהכרח ואם אחתר שכל המלות נפסדו אבל לא נפסדו בבת אחת כלם יחד אם כן אחר ובתהו כאשר המנה בזה הענוה הנלגלי' כלם ובתהו כאשר המנה בזה הענוה הנפסל ההוה והנפסד וח"ח כי הנלגלים אי אפשר שיקבלו הוויה והנפסד כי אלו יקבלו הוויה והנפסד יהיה תנועה יתרה ולכל תנועה יתרה ישתרך מקום ויהיה אל שיהיו מקומים לבלתי תכלית וזה מקר כי אלו היו המנמנות כלם אפשרות הנפסד ח"כ היה אחתר בראשון אפשר הנפסד ואם היה נפסד הבלתי לא היה שום דבר הענולם הנפסל המלה אחר שנעדר הבלתי ואחתנו נראה אחתנו המנמנים ח"כ ח"ח בשום לד שיהי' אמתמלות כולם אפשרי' הנפסד ואם כאחר תדיין יפסדו כלם וח"ח כי זה מוכח לפי הבחת הקדמות ואם עבר אחן בלתי בעל תכלית אלא נפסדו אם ח"כ לא יפסדו לענולם ואינ"ם אתמ' בפר' עשרי' שאין זה המופת בבנים על הקדמות הוא כפי הסבה הטבעית : אבל הוא מחוייב מן המלוקה אחר כבר קדמה לולי הבחת הקדמות : אם יש דבר נמצא כן • ר"ל והם הנלגלים כלם : יהיה מין חיוב המציאות עניין נוסף • ר"ל אם היו אמים והיו אמיים מחוייבים המציאות יתחייב שיהיה ביהיה לו זה עניין יכבל בין זה לזה ויהיה ח"כ עניין נוסף על עלמות מחוייב המציאות ויהיה מורכב וזה מקר וכסוף הפר' יתר חב הרב התרבות בבנד על זה הענין : לי

אמר אם שוב יש מופת אחר לא דעתי לומו מופת אחלה ותבאר לאשונה אפ"ל מחוייב המציאות מורכב מעני אבל מורכב נרך ל מרכיב כמו שיחבה בתחלת הדעת והוא לדעת כ"ם פגרס הפיזיקי הוא מורכב מחמר וצורה והוא קדום והוא רחוי לדעת מי חבר הצורה הזאת אל אחת

בפרקים לא קדום לבול הסלסלה' לבנגם אם יבא אחר הרב תורינו ולהפסר בשן לו לאבה בהכרח בלבי מיבאו מיפסדו בבחלמות בבם • רם לאומר מיאחר ואם בבבה מחנמים אלא יקלקיומו שני חלקי בחלב' כאין כלאים מחלמים ולקחם יפסדו ולא יפסדו אם כן אבא אחבר אחרם אל דרך אחר אפשר מלקלא קדום מיאות ואפשר אלא יחלה ובבו אחבר אפשר אלא יבאו אחרים אחר אחרי' אלא אולי אחרי אחרי חלבים ושונמים אלים ואיזה ובקמרם אפשר מיבים חבם אפשר אלא יבאו אחר אחר אחר אבור לו אבא לו אבו לו עשור ובכל אחרים בחלבים אם כן אחר אחר מיפסדו בבחלמות כלם אם אפשר אפשרי ובבה אחם ובחר בכל אחר אחרי בשלו אחר אחר אחר

אפודי

אי אפשר בו השניות כלל לא דומה ולא הפך. ועלת זה בולו השישיות הגמורה והשלמות הגמורה אשר לא יערך ממנו דבר הוץ מעצמו ממנו ונעדר העלה והסבה מכל צד. א"כ אין השתתפות בו כלל:

עיון רביעי פילוסופי גם כן ידוע. שאנחנו נראה תמיד עניינים יהיו בכח ויצאו אל הפעל. וכל מה שיצא מן הכח אל הפעל יש לו מוציא הוצה לו. כמו שנזכר בהקדמה השמנה עשרה. ומבואר הוא גם כן שהמוציא ההוא היה מוציא בכח ואחר כן שב מוציא בפעל. ועלת היותו אז בכח. אם למונע מעצמו. או ליחס אחר היה נעדר מקודם בינו ובין מה שהוציאו ובשיהיה לו היחס ההוא הוציא בפעל. וכל אחד מאלו השנים יחייב מוציא או מסיר מונע בהכרח. וכן ראוי שיאמר במוציא השני או מסיר המונע וזה לא ילך אל לא תכלית ואי אפשר מבלתי הגיע אל מוציא מכח אל פעל יהיה נמצא לעולם על עניין אחד ואין בו כח כלל. רוצה לומר שלא יהיה בו בעצמו דבר שיהיה זה בעל חמר אבל נבדל כמו שנזכר בשלשה ועשרים. ומן השקר כלל אבל הוא נמצא בעצמו הוא האלוה ית'. וכבר התבאר שאינו גוף א"כ הוא אחד. כמו שנזכר בהקדמה השש עשרה. ואלו כלם ורכים מופתיים על מציאות אלוה אחד לא גוף ולא כח בגוף עם האמין קדמות העולם: והנה ג"כ דרך מופתי על הרחקת הגשמות והעמיד האחדות. וזה שאלו היו שני אלוהות היה מתחייב בהכרח שיהיה להם ענין אחד שישתתפו בו והוא הענין אשר בו הוא ראוי כל אחד משניהם שיהיה אלוה. ולהם ענין אחר בהכרח בו נפל ההפרש והיו שנים. אם שיהיה בכל אחד משניהם ענין בלתי הענין אשר באחר. ויהיה כל אחד משניהם מורכב משני עניינים. ואין אחד משניהם סבה ראשונה ולא מחייב המציאות בבחינת עצמו. אבל כל אחד משניהם בעל סבות כמו שהתבאר בהקדמ' תשעה עשר. ואם שיהיה ענין ההפרש נמצא באחד משניהם. ויהיה זה אשר בו שני הענינים בלתי מחייב המציאות בעצמו:

דרך אחר ביחוד. כבר התבאר (בפרק ע"ב חלק ח') במופת כי הנמצא כלו כאיש אחד נקשר קצתו בקצתו ושכחות הגלגל מתפשטי בזה החמר התחתון ומכינים אותו. ומן השקר עם זה אשר התבאר שיהיה האלוה האחד מתעסק לברו בחלק מחלקי זה הנמצא והאלוה השני יתעסק לברו בחלק אחר מפני שזה נקשר בזה ולא ישאר בהלוקה. אלא שיהיה זה עושה עת אחת וזה עושה עת אחרת. או שיהיו שניהם יחד עושים כאחד תמיד עד שלא תשלם פעולה מן הפעולות אלא משניהם יחד. אמנם היות זה עושה עת וזה עושה עת אחרת הוא שקר מפנים רבים. שאם היה הזמן אשר יעשה בו האחד מהם אפשר שיעשה בו האחר מה הסבה המחייבת שיעשה זה ויבטל זה. ואם היה הזמן אשר יעשה האחד מהם נמנע על האחר לעשות בו תהיה שם סבה אחרת היא אשר חייבה אפשרות הפעל לזה והמנעו מזה. אחר שהזמן כלו אין הלוף בו והנושא למעשה נושא אחד נקשר קצתו בקצתו כמו שבארנו. ועוד שכל אחד משניהם יהיה נופל תחת הזמן אחר שמעשהו מחובר בזמן. ועוד שכל אחד משניהם יצא מן הכח אל הפעל בזמן עשייתו מה שיפעל וצריך כל אחד משניהם מוציא מן הכח אל הפעל. ועוד יהיה בעצם כל אחד משניהם אפשרות. ואמנם אם יהיו שניה' יחד עושים תמיד כל מה שבמציאות עד שלא יעשה אחד מהם בלתי האחר זה ג"כ שקר כמו שאמפר. וזה שכל כלל שלא ישלם פעל אחר אלא בכלו אין אחד ממנו פועל בבחינת עצמו ואין אחר ממנו ג"כ סבה ראשונה לפעל ההוא אבל הסבה הראשונה התחבר הכלל. וכבר התבאר במופת שמחייב המציאות ראוי בהכרח שלא יהיה לו סבה. ועוד שהתקבץ הכלל פעולה אחת והיא צריכה סבה אחרת והיא מקבצת הכלל. ואם היה המקבץ לכלל ההוא אשר לא ישלם הפעל אלא בו אחד יהיה הוא השם בלא ספק. ואם היה המקבץ לכלל ההוא ג"כ כלל אחר התחייב לכלל השני כמו שהתחייב לכלל הראשון. וא"א מבלתי הגיע לאחר הוא הסבה במציאות זה הנמצא האחד על אי זה דרך שהוא אם על דרך הרושו אחר העדר או על דרך החיוב. הנה כבר התבאר לך ג"כ בזה הדרך שהיות הנמצא כולו אחד הורנו על שממציאו אחד:

דרך אחר בהרחקת הגשמות. כל גשם מורכב כמו שנזכר בשתים ועשרים. וכל מורכב אי אפשר לו מבלתי פועל הוא הסבה למציאות צורתו בחמר שלו:

ומבואר

הפעל הצורה והגלגל הוא המכין ואחר שהוכח זה מן השקר שיהיה האלוה אחד נקשר בחלק מחלקי הנמצא ונפרד מחלוה אחר על שיהיה הוא פעלה לקנת זה העולם והאלוה השני יתרד בחלק אחר כמו שיתפרדו שני עלאחי' זה מזה זה יכניע מלכותו וזה יכניע מלכותו כי אם היה הדבר כן לא היה העולם והאלוה זה עושה עת וזה עושה עת אחרת אם היה מלכותו אחד כל אחד מהם יעשה בו מה שיעשה בו אחר מפנים רבים אחד מהם שיהיו אם יחד כל אחד מהם יעשה עת אחרת אם יהיו שניהם עושים יחד כל אחד מהם פעולה מן הפעולות אלא משניהם יחד לחמנם היות אחרת הוא שקר מפנים רבים אחד מהם שיהיו אם יחד כל אחד מהם יעשה עת אחרת אם יהיו שניהם עושים יחד כל אחד מהם אם סבה המחייבת שיעשה בזה הזמן ובזה הזמן ואם היה הזמן שיעשה בו אחר עשה עת אחרת על מה שתתהיה בזה הזמן ובזה הזמן אם יהיו כל אחד מהם יעשה בו מה שיעשה בו אחר מה שיעשה בו אחר

יוכל לצייר ואיך כתחייבו מהגלגלים נשמים · עוד אחר הרב כי כל נשם מקבל החלוקה ויש לו רחקים א"כ הוא נושא למקרים בלא ספק · אין הנשם א"כ אחד לא מצד חלוקותו ולא מצד הרכבתו ר"ל היותו שנים במאמר · כי כל נשם אמנם הוא נשם אחד מפני עניין אחד מוסף בו על היותו נשם א"כ הוא בעל שני עניינים בהכרח · וכבר התבאר במופת שהמחוייב המציאות אין הרכבה בו בשום פני · ואחר הקדי אז המופתי אתחיל לבאר דרכינו כמו שיעדנו:

פרק שני

זה הנשם החמישי והוא הגלגל לא ימלט מהיותו · אם הוה נפסד והתנועה גם כן הוה נפסדת · או יהיה בלתי הוה ולא נפסד כמו שיאמר בעל הריב · ואם היה הגלגל הוה נפסד יהיה ממציאו אחר העדר הוא האלית שמו · וזה מושכל ראשון כי כל מה שנמצא אחר העדר יש לו ממציא בהכרח ומן השקר שימציא עצמו · ואם הידה זה הגלגל לא סר ולא יסור היותו כן מתנועיע תנועה תדירית נצחית · יתחייב לפי ההקדמות אשר הקדמנו שיהיה מניעו זאת התנועה הנצחית לא גוף ולא כח בגוף והוא האל יתעלה · הנה כבר התבאר לך שמציאות השם ית' הוא המחוייב המציאות אשר אין סכה לו ולא אפשרות למציאותו בבחינת עצמו · הורו המופתי' הרתוכי' האמתיים על מציאותו יהיה העולם חדש אחר העדר אי יהיה בלתי חדש אחר העדר הכל שוה · וכן הורו המופתים על היותו אחר ובלתי גוף כמו שהקדמנו · כי המופת על היותו אחר ובלתי גוף הנה יתבאר יהיה העולם חדש אחר העדר או לא יהיה הכל שוה" · כמו שבארנו בדרך השלישי מן הדרכים הפילוסופיי · וכמו שבארנו בפירוש הרדקת הגשמות והעמדת האחרו' בדרכים הפילוסופיי · והנה טוב אצלי שאשלים דעת הפילוסופי' ואבאר ראיותיהם במציאו' השכלים הנפרדי' ואבאר השתוותם ליסוד תורתנו ר"ל מציאות המלאכי' ואשלים זה העניין · ואח"כ אשוב למה שיעדתיו מהביא ראיות על חדוש העולם · כי החזקות שבראיות עליך לא יתאמתו ולא יתבארו אלא אחר ידיעת מציאות השכלים הנפרדי' · ואיך אביא ראיה על מציאותם · ואי אפשר מבלתי הקדים לפני זה הקדמה היא נר מאיר תעלומות זה המאמר כולו מה שקדם מפרקיו ומה שיתאחר והיא זאת ההקדמה:

הקדמה דע כי מאמרי זה לא היתה כוונתי בו שאחבר בחכמה הטבעית · או אבאר ענייני החכמה האלהית על קצת דעות · או אביא מופת על מה שבא עליו המופת מהם · ולא הייתה כוונתי בו שאבאר ואגזור תכונת הגלגלים · ולא שאגיד מספרם · כי הספרים המחוברים בכל זה מספיקים · ואם לא היו מספיקים בעניין מן העניינים לא יהיה מה שאומר אני אותו בעניין ההוא טוב מכל מה שנאמר · ואמנם היתה הכונה בזה המאמר מה שכבר הודעתיך אותו בפתיחתו · והוא באור ספקות הדת והראות אמתות נסתריה אשר הם נעלמים מהבנת ההמון · ולזה ראוי לך כשתראני מדבר בהעמיד השכלי הנפרדי' ובמספרם · או במספר הגלגלים ובסבות תנועותיהם · או באמת עניין החמר והצורה · או בעניין השפע האלהי · וכיוצא באלו העניינים · שלא תחשוב אי יעלה בלבך שאני אמנם כוונתי לאמת העניין ההוא הפילוסופי לבד · כי אלו העניינים כבר נאמרו בספרים רבים ובא המופת על אמתת רובם אבל אמנם אכון לזכרו מה שיתבאר ספק מספקי התורה בהבנתו · ויותרו קשרי רבים בידיעת העניין ההוא אשר אבארהו · וכבר ידעת מפתיחת מאמרי זה שקטבו אמנם יסוב על באור מה שאפשר להבינו ממעשה בראשית וממעשה מרכבה · ולבאר ספקות נתלות בנבואה ובידיעת האל" · וכל פרק שתמצאני מדבר בו בביאור עניין · כבר בא המופת עליו בחכמת הטבע · או כבר התבאר במופת החכמת האלהות · או התבאר שהוא הראוי מכל מה שיאמן · או עניין נתלה במה שהתבאר בלמודים · דע שהוא מפתח בהכרח להבנת דבר מספרי הנבואה רצוני לומר ממשליהם וסדותיהם · ומפני זה זכרתיו ובארתיו והראיתיו למה שיעילנו מידיעת מעשה מרכבה · או מעשה בראשית · או לבאר עקר בעניין הנבואה · או בהאמין דעת אמתית מן האמונות התוריות · ואחר הקדימי זאת ההקדמה אשוב להשלים מה שנכנסנו בו:

פרק שלישי

דע כי אלו הדעות אשר יראה ארים"ט בסבות תנועות הגלגלים אשר מהם הוציא מציאות שכלים נפרדים · ואע"פ שהם טענות שלא יעמד עליהם מופת אמנם הם יותר מעשות ספק מכל הדיעות שנאמרו ויותר הולכות על סדר מכולם · כמו שיאמר אלכסנדר בספר הנקרא התחלות הכל · והם ג' מאמרים מסכימים למאמרים רבים ממאמרי התורה · כל שכן לפי מה שיתבאר במדרשות המפורסמות אשר אין ספק שהם החכמים כמו שאבא · ולזה אביא דעותיו וראיותיו עד שאלקט מהם מה שהוא ניאות לתורה מסבים לדרכי החכמים זכרונם לברכה:

פרק רביעי אמנם

היית הגלגל בעל נפש הוא מבואר עם ההשתכלו' אבל יהשוב השומע שזה עניין קשה להשיג · או ירתיקהו ג"כ · להיותו מדמה שאמרנו שהוא בעל נפש · שהוא כנפש האדם או החמור

והשור

ומבואר הוא מאד שכל נשם מקבל חלוקה ויש לו רחקים א"כ הוא נושא למקרים בלא ספק · אין הנשם א"כ אחד לא מצד חלוקותו ולא מצד הרכבתו ר"ל היותו שנים במאמר · כי כל נשם אמנם הוא נשם אחד מפני עניין אחד מוסף בו על היותו נשם א"כ הוא בעל שני עניינים בהכרח · וכבר התבאר במופת שהמחוייב המציאות אין הרכבה בו בשום פני · ואחר הקדי אז המופתי אתחיל לבאר דרכינו כמו שיעדנו:

פרק שני

זה הנשם החמישי והוא הגלגל לא ימלט מהיותו · אם הוה נפסד והתנועה גם כן הוה נפסדת · או יהיה בלתי הוה ולא נפסד כמו שיאמר בעל הריב · ואם היה הגלגל הוה נפסד יהיה ממציאו אחר העדר הוא האלית שמו · וזה מושכל ראשון כי כל מה שנמצא אחר העדר יש לו ממציא בהכרח ומן השקר שימציא עצמו · ואם הידה זה הגלגל לא סר ולא יסור היותו כן מתנועיע תנועה תדירית נצחית · יתחייב לפי ההקדמות אשר הקדמנו שיהיה מניעו זאת התנועה הנצחית לא גוף ולא כח בגוף והוא האל יתעלה · הנה כבר התבאר לך שמציאות השם ית' הוא המחוייב המציאות אשר אין סכה לו ולא אפשרות למציאותו בבחינת עצמו · הורו המופתי' הרתוכי' האמתיים על מציאותו יהיה העולם חדש אחר העדר אי יהיה בלתי חדש אחר העדר הכל שוה · וכן הורו המופתים על היותו אחר ובלתי גוף כמו שהקדמנו · כי המופת על היותו אחר ובלתי גוף הנה יתבאר יהיה העולם חדש אחר העדר או לא יהיה הכל שוה" · כמו שבארנו בדרך השלישי מן הדרכים הפילוסופיי · וכמו שבארנו בפירוש הרדקת הגשמות והעמדת האחרו' בדרכים הפילוסופיי · והנה טוב אצלי שאשלים דעת הפילוסופי' ואבאר ראיותיהם במציאו' השכלים הנפרדי' ואבאר השתוותם ליסוד תורתנו ר"ל מציאות המלאכי' ואשלים זה העניין · ואח"כ אשוב למה שיעדתיו מהביא ראיות על חדוש העולם · כי החזקות שבראיות עליך לא יתאמתו ולא יתבארו אלא אחר ידיעת מציאות השכלים הנפרדי' · ואיך אביא ראיה על מציאותם · ואי אפשר מבלתי הקדים לפני זה הקדמה היא נר מאיר תעלומות זה המאמר כולו מה שקדם מפרקיו ומה שיתאחר והיא זאת ההקדמה:

הקדמה דע כי מאמרי זה לא היתה כוונתי בו שאחבר בחכמה הטבעית · או אבאר ענייני החכמה האלהית על קצת דעות · או אביא מופת על מה שבא עליו המופת מהם · ולא הייתה כוונתי בו שאבאר ואגזור תכונת הגלגלים · ולא שאגיד מספרם · כי הספרים המחוברים בכל זה מספיקים · ואם לא היו מספיקים בעניין מן העניינים לא יהיה מה שאומר אני אותו בעניין ההוא טוב מכל מה שנאמר · ואמנם היתה הכונה בזה המאמר מה שכבר הודעתיך אותו בפתיחתו · והוא באור ספקות הדת והראות אמתות נסתריה אשר הם נעלמים מהבנת ההמון · ולזה ראוי לך כשתראני מדבר בהעמיד השכלי הנפרדי' ובמספרם · או במספר הגלגלים ובסבות תנועותיהם · או באמת עניין החמר והצורה · או בעניין השפע האלהי · וכיוצא באלו העניינים · שלא תחשוב אי יעלה בלבך שאני אמנם כוונתי לאמת העניין ההוא הפילוסופי לבד · כי אלו העניינים כבר נאמרו בספרים רבים ובא המופת על אמתת רובם אבל אמנם אכון לזכרו מה שיתבאר ספק מספקי התורה בהבנתו · ויותרו קשרי רבים בידיעת העניין ההוא אשר אבארהו · וכבר ידעת מפתיחת מאמרי זה שקטבו אמנם יסוב על באור מה שאפשר להבינו ממעשה בראשית וממעשה מרכבה · ולבאר ספקות נתלות בנבואה ובידיעת האל" · וכל פרק שתמצאני מדבר בו בביאור עניין · כבר בא המופת עליו בחכמת הטבע · או כבר התבאר במופת החכמת האלהות · או התבאר שהוא הראוי מכל מה שיאמן · או עניין נתלה במה שהתבאר בלמודים · דע שהוא מפתח בהכרח להבנת דבר מספרי הנבואה רצוני לומר ממשליהם וסדותיהם · ומפני זה זכרתיו ובארתיו והראיתיו למה שיעילנו מידיעת מעשה מרכבה · או מעשה בראשית · או לבאר עקר בעניין הנבואה · או בהאמין דעת אמתית מן האמונות התוריות · ואחר הקדימי זאת ההקדמה אשוב להשלים מה שנכנסנו בו:

פרק שלישי

דע כי אלו הדעות אשר יראה ארים"ט בסבות תנועות הגלגלים אשר מהם הוציא מציאות שכלים נפרדים · ואע"פ שהם טענות שלא יעמד עליהם מופת אמנם הם יותר מעשות ספק מכל הדיעות שנאמרו ויותר הולכות על סדר מכולם · כמו שיאמר אלכסנדר בספר הנקרא התחלות הכל · והם ג' מאמרים מסכימים למאמרים רבים ממאמרי התורה · כל שכן לפי מה שיתבאר במדרשות המפורסמות אשר אין ספק שהם החכמים כמו שאבא · ולזה אביא דעותיו וראיותיו עד שאלקט מהם מה שהוא ניאות לתורה מסבים לדרכי החכמים זכרונם לברכה:

פרק רביעי אמנם

היית הגלגל בעל נפש הוא מבואר עם ההשתכלו' אבל יהשוב השומע שזה עניין קשה להשיג · או ירתיקהו ג"כ · להיותו מדמה שאמרנו שהוא בעל נפש · שהוא כנפש האדם או החמור

והשור

אפודי

פרק ב המופתים המתכים · ר"ל על דרך הלחמת הין סם מופת מתוך כי מציאות הש"י לא יתבה' במופת מתוך כי הין לו סבות קודמות הכל יתבה' מציאותו במופת רחוק אחר הו' לקוח מהמתמתיקים: ואיך חכיון רחוק על מציאותם · ר"ל שא"ל להכיה רחוק על מציאותם מבלתי הקדים לפני זה הקדמה פ"ח מחדוש העולם לא יתבה' אח"ר העמיד הסכלים הנפרדים ולהעמיד ג"כ חיכות הרחוק על מציאותם ואחר שהעניין הסם הין מבלתי הקדים:

פרק שלישי מכאן ועד סוף פ"ו ר"כ יחסר מענין מעשה מרכבה עד ופרק ע' וע"כ מראמון גם הם מדברי' ממעשה מרכבה: שהם המחכמים · ר"ל שחוקם המדברות המרמזים המכים המכים ונכונים כלא פקק:

פרק רביעי כמו הפרק יכאר מרכ' סבות שיש לתנועת הגלגל וגם כדוריותו ונפשו ושכלו ושכל תשוקו וגם מרכב כנפים מהמים מראה יחוקאל: בתקונו

הנגלל לא ימלט מהיותו הוה ונפסד וכו' · אחר שם טוב עבר הנשם הרב כי פועל אחר יפעל עת ולא יפעל עת אחרת הוה נוסל תחת הו' ון גם צריך לאחר שמציאתו מן הכח אל הפועל ויהיה בפועל אחר הפסרי והם הדבר כן אין הנשם סבה הרב שפשם יתעלם פועל העולם אחר הפעדר כי זה סותר לפה אחר למעלה ומתחזקה כזה כי הפס יתעלם הוה קדום ורצונו הוה קדום גם כן והעולם ח"ש שהיה קדום כפי מה שבארתי אחר זה ח"כ יתחייב שהיה מקודם והפס המציאו כלאחר נוהם מכמתו אחר אח"ש שהיה קדמונותם היה ח"ש שהיה קדמון מחוייב שיתחדש נמון אלא זמן ש"כ כתבאר כי אם העולם מקודם שיש לו מחדש מה הדרך הוה מושכל ראשון ולכן רצה הקב"ה לתת יום אחד לנוח כדי שתמצאו יודע שהעולם מקודם מבלתי שיעמיד חדש אל הקדיה רבה ועיון גדול בספרים ולמה אזה הוה קבוע לנו לדעת שיש נמצא ראשון ואחד ומשיכו גוף ולא כח בגוף ואי אפשר שיהיה מחוייב מקבלי מציאותו הן יהיה העולם מקדמון אם אינו מקדמון הן יהיה העולם מקדמון אם אינו מקדמון הן יהיה העולם מקדמון אם אינו מקדמון

אפודי

ר"ל כי התנועה המקומי' שיש לגלגל יורה לנו בכפש ולזינו מתנועה בטבע כאחר לין לכם פוס הפנה ויתנועתו למעלה לו למטה כלי הכרח וידיעה כי במקומו בעצמו בסבוב אם כן ידעה מקומו ובמקומו בעצמו בטבע אם כי יתרחיב מזה אלא יתנועה מפני טבע ומכיניע לבקש מקום וכסיניע למקומו ינוח וזה הגלגל מתנועה יתחייב שיתנועע בפקומו וזה כי כבעלי כפש אמנם תנועתו לכרון אל הכאות ולברוח מקה סבות כנגד וזה הגלגל לא יתנועע מזה סבות כנגד ולבקש הכאות לפי שכל מה שיתנועע אלין מזמנו יתנועע וכל מה שמזמנו יתנועע אין יתנועע ירגה כי הגלגל מתנועע ממזרח למערב אחר כך יתנועע מבלי סיבות ממערב אל מזרח וא"כ לא יתנועע כתנועת הכו"ח ונוח שאלו פוס התנועה מפני זה פוס מתחייב שיהיה מגיע אל מה שיתנועע אלין כי אם יתנועע לבקש דבר אז לברוח מדבר ולא אל מונלאו מעולם א"כ תהי' התנועע לבטלה אבל זה שקר הנה מציאות התנועה הסבובית לגלגל הוא הדרום לגלגל ואי אפשר שיהיה זה אלא כאחר כי הגלגל הוא מלא בכפש א"כים ג"כ לגלגל ציור כדי שיתנועע ולא תהיה הציור כי אם בשכל א"כ הגלגל הוא בעל שכל כתחר מזה כי הגלגל יש לו כפש ולזינו מתנועע בטבע כיכודות כי אם היה מתנועע בטבע כיכודו' יתנועע לבקש מקומו כסבות נאות מקומו וכסגיע למקומו ינוח וזה יתנועע במקומו בעצמו בסבוב א"כ אינו מתנועע בטבע ובזה אינו מתנועע מתנועע בטבע הוא מפני הכפש א"כ הגלגל מתנועע מפני הכפש. עוד התחר שכפש הגלגל אינו כפש הבעל אי ולא כפש אחד בעבור כי כל תנועה הנמצאת לכל בעל אי הוא לבקשת הכאות ולברוח מהמזיק והגלגל לא יתנועע לבקשת הכאות ולא לברוח מהמזיק בעבור כי הגלגל כל מה שיתנועע אלין מזמנו יתנועע וכל מה שמזמנו יתנועע אלין יתנועע ומה שיבקש הכאות וברוח מהמזיק לא מה שמזמנו יתנועע אלין יתנועע כי אם היה כן לא היה מתנועע ועוד שאלו היה תנועתו מפני זה היה מתחייב כשיהיה מגיע אל מה שיתנועע אלין יתנועע כי אם היה כן לא יהיה כן ש"ל שמתנועע לבקש דבר אי לברוח ממנו א"כ אי' אינתנועע אלין יתנועע לבטלה וזה א"ל שיתנועע א"כ זאת התנועה הסבוכית אי' כיור אחד מתחיב הציור שיתנועע כן ולא כן אם תהיה התנועה ולא הגלגל אחר ציירו אלין יתנועע כן ולא יתחיב כן אם לא יתנועע אלין יתנועע כן ולא יתנועע אלין יתנועע כן ולא יתנועע אלין יתנועע כן ול

שם טוב מורה נבוכים חלק שני

קרקאש

אמר

יתנועע לשום דבר וא"כ הגלגל מתנועע יחוייב שיש לו כוחך וכל מקום שיש לו כוחך יש לו כוחך וכל מקום שיש לו כוחך יש לו כוחך הגלגל מתנועע בעבור הל' הגרמים שאמרנו ;
אם שום הרס הכחות שיש לגלגל נפש אולת הפעל בל בד התכלית לא על בד הפועל ולא הדברים לא יסכים שמם תריסטו' ובמופת שהביאו סתגלגל
יש לו נפש ויכו עוד עוד בכבד מקבר לון לו כוחך לא נפש הם אמר אמר"ם אבל הטעבות שהביאו לפילוש פיש לומר מקום שיגלגל יש לו נפש הם אמנו נפש
הטעל נפש יותר בכבד מקבר לון לו נפש ולא הם יש הגרמים הסמימיי' תנועתו מכלי נפש ומקלתי הגרה למה שיתנועע יחוייב שיהיו הגשמים מקבר לעמדם מקום יותר נכבדי'
ויתר שלמי הגשמיות וכל זה מקר כי הגלגלי
הוא יות' נכבד מהגשמים נפשר ח"כ יחוייב שיהי'
לו נפש • הטענה הב' היא על זה מי שמאמן
המיות והוא שבת המיות יחוייב שיהיה מי מכל
הגרמים הסמימיים הוא מכוחר שמתנו' המיות
בזה העולם הפעל ח"כ יחוייב שיהיו הם מיים
ואולם שהגרמים הסמימיים מתנו' המיות הוא
כמו שאמר תריסטו' שהאדם יוליד מן האדם
והשמש וכן רחוי שיהיה כל מין ומינן המולד'
מדומיים בין המולדי' מן הטעם ואולם המות
הקדקים כי מי שמתנו המיות יחוייב שיהיה מי
זה יתבחר כי כל פועל לא יפעל ולא יתן חל
דומנו אלא מה שהשמו' ומסיה הגרמי הסמימיי
כלתי מי לא יפעל המיות בשום לד : הטענה
השלישי' הגלגל יתנוע' מצד תשוקה אשר יגיע
בו וכל מה שיתנועע הוא מתנועע מפני הנפש
ואולם שהגלגל מתנועע מפני התשוקה מצד
כי בכר הנתחר כחות לא"ר הפכל' הנכבדי'
יגיע לאלו הדברים ולא יגיע שהנכבדל יגיע
אם לא מחמת מ' שום תשוקה ויגיע לאמה מ' אלו
יתנועע ומה שזה דרכו יתנוע לו כח נפשי ח"כ
הגרם הסמימיי הוא מתנועע מפני הנפש
הנפשי אשר ימצא בו : הטענה הד' אם נשאמר
יתנועע בתנועה תמידית ולכן יתחייב שיהיו
משתוקקים התנועה נפשה אם מה שיתחייב
מתנועע וזה הנמצאה בזה שהכחן מזה
העולם הפעל לו מני הדברים יחד כי הנפש
ירחם מהם כלתי משתוקק תכלית הנה עב
אלא אם כבר היה כח ומ"ז שיהיו משתוקקים
לתנועע בעבור הדברים אשר בכחן כי יהיה
הנכבד בעבור הכחות וכל מה שמשתוקק
תנועע נפשה לו מחייב התנועה הנה הוא
מתנפש לו מיעל מהחייב כי התנועה פועל
הנפש ח"כ יחוי' שהגלגלי' יתנועעו מפני הנפש
ושיש לנפש מכחות הנפש הפעל והתשוקה :
הטענה הה' המתנועע בטבע לא יתנועע כ'
תנועו' מתהפכו' אל הגרם הסמימיי' יתנועע
כ' תנועות מתמידות יחד ר"ל המזרחיות
והמערביות וזה ח"ל שיהיה מין מן הטבע כי
המתנועע בטבע לא יהפכ יתנועע על בד אחד
לבד והתנועות המתהפכות הם מנין כמו שאמר בזמני מיסמוכה כ"ם ולא זה הכח הנפשי הוא כח בגוף כמו שיהפוך
הטענות תרלה אחת המעיין הגלגלים לו נפש ושיש לו מכחות הנפש הנכר יש לו כחות אחרות כמו מיסמוכה כ"ם ולא זה הכח הנפשי הוא כח בגוף כמו שיהפוך
ולבי דעת קדמוני מהנפש בדת הפכל המחשבן והמחשבותו כבדמים הנן הגלגלים מאלו הם שחוזר המחשבן ומיסמוכה לו מהפכל הפועל וזה הגלגלים והנלגלים ומיסמוכה וכבל נמשה
מקרב הכל הנפש הנכרא מלאותו שלא הפעל המחשבן ומיסמוכה מו מחמשבת ומיסמוכה לפנים הדברים אחר שהמלאים הוא הנפש
לו מחלאות ומיסמוכה מהנפש בדת הפכל המחשבן והמחשבותו כבדמים הנן הגלגלים מאלו הם ומיסמוכה לו מהפכל הפועל וזה הגלגלים והנלגלים ומיסמוכה וכבל נמשה
לו מחלאות ומיסמוכה מהנפש בדת הפכל המחשבן והמחשבותו כבדמים הנן הגלגלים מאלו הם ומיסמוכה לו מהפכל הפועל וזה הגלגלים והנלגלים ומיסמוכה וכבל נמשה
לבי דעת הכחות והנלגלים ליסודות אשר הם הדברים אשר בהם הנן הגלגלים מאלו הם ומיסמוכה לו מהפכל הפועל וזה הגלגלים והנלגלים ומיסמוכה וכבל נמשה
יתן הנפש הנשיב לכל אחד ונכח יתן הנפש המתנועע לכל אחד בעבור זה לאחר שהנכבד בעבור הנחיות ולא המוגבה ומפני זה בקרת מ"ל בזרת המולם הנלגלים כולם כו
מהנו' מהנהיר מלאותם מו מעלמו מו מהמלאות מלאם הנשמה לכל הכל הוא הנפשמה המנגלם ומפני זה המולם ולאחר הנקוד הנלגלים ולא יתן לו שמיכה בו ומה שאמרנו לתלם
שקלן הנלגלים הנרחים הנשבל הנלגל הנפש ר' הנקדמה מאמר הנלגל אחר הנלגל הנלגל ומן כלם ומכנו כל מכל ומכל בפני הדברים ולא הנלגלים ומיסמוכה
הנלגלים הנרחים הנלגל הנפש הנלגל הנלגל הנלגל

אפורי

ויבמשך לו גם כן הענין אשר כבר התבאר · והוא שהש"י לא יעשה הדברים בקריבה: כי כמו שהוא שורף באמצעות האש: והאש יתנועע באמצעות תנועת הגלגל · כן הגלגל גם הוא יתנועע באמצעו' שכל נבדל: ויהיו השכלי הם המלאכים המתקרבים אשר באמצעותם יתנועעו הגלגלים · ומפני שא"א בנבדלים המנין בשום פנים מצד התחלף עצמיהם: שהם לא גוף יתחייב לפי זה אצלו · שיהיה הש"י הוא אשר המציא השכל הראשון: אשר השכל ההוא מניע הגלגל הראשון על הצד אשר בארנו · והשכל אשר יניע הגלגל השני אמנם עלתו והתחלתו השכל הראשון · וכן עד שיהיה השכל אשר יניע הגלגל הסמוך לנו הוא עלת השכל הפועל והתחלתו: ואצלו תכלה מציאות הנבדלים · כמו שהגשמים גם כן יתחילו מן הגלגל העליון ויכלו אצל היסודות ומה שהורכב מהם · ולא יתכן שיהיה השכל המניע הגלגל העליון הוא המחוייב המציאות: שכבר השתתף ויבדל

ויבמשך לו גם כן הענין אשר כבר התבאר · והוא שהש"י לא יעשה הדברים בקריבה: כי כמו שהוא שורף באמצעות האש: והאש יתנועע באמצעות תנועת הגלגל · כן הגלגל גם הוא יתנועע באמצעו' שכל נבדל: ויהיו השכלי הם המלאכים המתקרבים אשר באמצעותם יתנועעו הגלגלים · ומפני שא"א בנבדלים המנין בשום פנים מצד התחלף עצמיהם: שהם לא גוף יתחייב לפי זה אצלו · שיהיה הש"י הוא אשר המציא השכל הראשון: אשר השכל ההוא מניע הגלגל הראשון על הצד אשר בארנו · והשכל אשר יניע הגלגל השני אמנם עלתו והתחלתו השכל הראשון · וכן עד שיהיה השכל אשר יניע הגלגל הסמוך לנו הוא עלת השכל הפועל והתחלתו: ואצלו תכלה מציאות הנבדלים · כמו שהגשמים גם כן יתחילו מן הגלגל העליון ויכלו אצל היסודות ומה שהורכב מהם · ולא יתכן שיהיה השכל המניע הגלגל העליון הוא המחוייב המציאות: שכבר השתתף ויבדל

עם השכלים האחרים בענין אחד · והוא הנעת הגשמים: ויבדל

יציעו אלה המחברים אשר כבלן לגזירות אלוהות אשר כבר מהכתה אל הפועל בהתנועות תכונות הגלגלים מכלתי אמצע שכל העשירי ומה שאתר הרב כי השכל נותן לו הורה הם בוכ כי תהיה הורה כנתקת ותהיה גשם ויתהוה דבר מלא דבר · וגם כי יש ספק גדול בכ"ש הרב כי נתן הורה הוא הורה נבדלת כי יש לאומר שיאמר שיש בורא ראה וכן בורא הב"ש כחות שיהו במותם מכלתי אמצעו שלהתת עם שהתמת כי אלו הכחות יקנום הדברים אשר בכלן מהכחות המתנועות מהכחות המכלות המלות בהם ואלו הדברים גדולי הערך הדבור בהם הוא חרוך ומעוות ולי בחת הבערה · ונשוב לתת שריינו כו מדברי הרב והנה אחם שכל המוחל ולעם שהורכב אל הפועל עם שהם בפועל תנוע כי הם לא יקלאו השכלים הנבדלים אחמר אחעשיר מהגלגלי' יהיו בכח בהם בשכל הפועל הנמצא כבו אשר הוא מוסיע השכל בפועל ואיליאם מהכח ואחר זה נשיג כוח הטפש נשבעו השכל הפועל כן יחם שכל כל גלגל הנמצא בו אשר הוא מוסיע השכל בפועל ויאיר מהשכל הפועל ויאיר מהשכל הפועל ויאיר בכל הגלגל הנמצא בו אשר הוא מוסיע הנבדל ואלוהו הנפש השכל הנבדל ישלימה ויסיע שטוהו מלין ויעשה מה

ויבדל כל אחר מן האחר בעניין • והיה כל אחר מן העשרה בעל שני עניינים • אם כן א"א מבלתי סבה ראשונה לכל • זהו מאמר ארים"טו ודעתו על אלו העניינים מבוארים כפי שכלם בספרים הנמשכים אחריו • והעולה מדבריו כלם הוא שהגלגלים כלם גשמי' חיי' בעלי נפש ושכל • יצירו וישיגו התחלותיה ושכמציאות שכלים נפרדים לא בגשם כלל • כלם שופעים מהא"ית עלה • והם אמצעיים בין השם ובין אלו הגשמים כולם • והנני אבאר לך מה שבתורתנו ממה שמסכים לאלו הדעות • ומה שבה ממה שהוא כנגדם • בפרקים הבאים :

פרק חמישי

אמנם שהגלגלים חיים משכילים ר"ל משיגים זה אמת נכון ג"כ מצד התורה ושאינם גשמים מתים כאש וכארץ כמו שחשבו הסכלים • אבל הם כמו שאמרו הפלוסופים • בעלי חיים עובדי' את ארוניהם ישבחוהו והללוהו שבח גדול ומהללים עצומים • אמר השמים מספרים כבוד אל ונו' ומה רחוק מציור האמת מי שיחשוב שזה לשון העניין • העברים יחד אלא על בעל שכל והמופת המבואר על היותו מתאר עניניהם בעצמם • ר"ל עניין הגלגלים לא עניין בהיות האנשים בהם אמרו • אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם • הנה כבר ביאר ופירש שזהו מתאר עצמם שהם משבחים הש"י ומגידים גפלאותיו בלא דברי שפה ולשון • והיא האמת • כי אשר ישבח ברברים אמנם יספר מה שצייר ועצם הציור הוא השבח האמיתי • אמנם ההגיה בו הוא להבין האחרים או להראות על עצמו שהשיג • כבר אמר • אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה • כמו שבארנו : וזו ראיה תוריה לא יכחישנה רק סכל או מתעקש • אמנם דעת החכמים בזה איני רואה אותו צריך לבאור ולא לראיה • התבונן סרוס בברכת הירח ומה שנכפל בתפלות ותורף המורשות באמרו • וצבא השמים לך משתחוים • ובאומרו • ברון יחד כוכבי בוקר וריעו כל בני אלהי • וזה כדבריהם הרבה • ובבראשית רבה אמרו באמרו ית עלה שמו • והארץ היתה תוהו ובהו • אמרו תוהא ובוהא ר"ל תאבל ותצעק על רוע חלקה • ר"ל הארץ אמרה אני והם נבראנו בא' ר"ל הארץ והשמים • העליונים היים והתחתונים מתים • הנה כבר גלו ג"כ בהיות הגלגלים נשמים חיים לא גשמים מתים כיסודות • הנה כבר התבאר לך כי אשר אמרו אריסט"ו ג"כ בהיות הגלגל משיג מצייר • מסכים לדברי נביאנו וחכמי תורתינו והם החכמים ז"ל • ודע כי כל הפילו' מסכימים על היות הנהגת זה העולם התחתון נשלמת בכחות שופעות עליו מן הגלגל כמו שזכרנו ושהגלגלים משיגים למה שינהיגוהו יודעים בו וזה ג"כ נכר"ב בתורה ונאמ' • אשר חלק יי' אלהיך אותם לכל העמים • ר"ל שהוא שכם אמצעיים להנהגת הברואים לא שיעבדו • ואמר בפרוש • ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל וגו' • ועניין המשילה השלטון בהנהגה • והוא עניין מוסף על האור והחושך אשר הוא עלת החיה וההפסד הקרובה • כי עניין האור והחושך הוא הנאמר עליו • ולהבדיל בין האור ובין החשך • ומן השקר שיהיה המנהיג דבר א"לא ידע הדבר ההוא אשר ינהיגהו • כשתודע אמתת ההנהגה על מה זה תפול • והנה נרחיב בזה העניין מאמר אחר :

פרק ששי

אמנם שהמלאכים נמצאים • זה ממה שאין צריך שתובא עליו ראיה תורייה • כי זה כתוב בתורה במקומות רבים • וכבר ידעת (בפרק כ' חלק ח') כי אלהים שם השופטים • עד האלהים יבוא דבר שניהם ולזה הושאל זה השם למלאכים • ולבורא להיותו שופט על המלאכים • ולזה אמר • כי אני ה' אלהיכם • וזה ספור למין האדם כולו ואח"כ אמר • הוא אלהי האלהים • ר"ל אלוהי המלאכים • ואדוני • ר"ל אדון הגלגלים והכוכבים שהם אדונים לכל נוף זולתם • זהו העניין • לא שיהיה אלהים ואדנים ממין האדם שהם יותר פחותים מזה וכל שכן שאמרו אלהים כולל כל מין האדם ראשיו ונעבדיו • וא"א שיהיו הנרצה בו ג"כ שהוא ית' אדון על כל מה שיחשב בו אלוהות מאבן ועץ • שאין הגדלה וכבוד בהיות השם אדון והעץ והתיכת מתכת ואמנם הנרצה שהוא ית שופט על השופטי • ר"ל המלאכי ואדון הגלגלי : וכבר קדם לנו בזה המאמר (פרק כ"ט ח") בביאור שהמלאכים אינם נופות • זה ג"כ הוא מ"ש אריסט"ו • אלא שהנה התחלפות שם הוא יאמר שכלי נפרדים • ואנו נאמ' מלאכים ואמנ' אמרו הוא שאלו השכלים הנפרדים הם ג"כ אמצעיי' בין הבורא ית' ובין הנמצאות • ושבאמצעות יתנועעו הגלגלים • אשר תנועתם היא סבת היות החיות • זה ג"כ כתוב בכל הספרים • שאתה לא תמצא כלל פעל שיעשהו הש"י א"א על ידי מלאך • וכבר ידעת שעניין מלאך שליח • וכל עושה מעשה מצוה הוא מלאך • עד שתנועו' ב"ה ואפי' שאינם מדברי' ספר הכתוב עליהם שהם על ידי מלאך כשתאות התנועה ההיא לכונת הבורא אשר שם בו כח יגיעהו התנועה ההיא • אמר אלהי שלח מלאביה וסגר פום אריותא ולא הכלוני •

פרק חמישי

אמנם שהגלגלים חיים משכילים ר"ל משיגים זה אמת נכון ג"כ מצד התורה ושאינם גשמים מתים כאש וכארץ כמו שחשבו הסכלים • אבל הם כמו שאמרו הפלוסופים • בעלי חיים עובדי' את ארוניהם ישבחוהו והללוהו שבח גדול ומהללים עצומים • אמר השמים מספרים כבוד אל ונו' ומה רחוק מציור האמת מי שיחשוב שזה לשון העניין • העברים יחד אלא על בעל שכל והמופת המבואר על היותו מתאר עניניהם בעצמם • ר"ל עניין הגלגלים לא עניין בהיות האנשים בהם אמרו • אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם • הנה כבר ביאר ופירש שזהו מתאר עצמם שהם משבחים הש"י ומגידים גפלאותיו בלא דברי שפה ולשון • והיא האמת • כי אשר ישבח ברברים אמנם יספר מה שצייר ועצם הציור הוא השבח האמיתי • אמנם ההגיה בו הוא להבין האחרים או להראות על עצמו שהשיג • כבר אמר • אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה • כמו שבארנו : וזו ראיה תוריה לא יכחישנה רק סכל או מתעקש • אמנם דעת החכמים בזה איני רואה אותו צריך לבאור ולא לראיה • התבונן סרוס בברכת הירח ומה שנכפל בתפלות ותורף המורשות באמרו • וצבא השמים לך משתחוים • ובאומרו • ברון יחד כוכבי בוקר וריעו כל בני אלהי • וזה כדבריהם הרבה • ובבראשית רבה אמרו באמרו ית עלה שמו • והארץ היתה תוהו ובהו • אמרו תוהא ובוהא ר"ל תאבל ותצעק על רוע חלקה • ר"ל הארץ אמרה אני והם נבראנו בא' ר"ל הארץ והשמים • העליונים היים והתחתונים מתים • הנה כבר גלו ג"כ בהיות הגלגלים נשמים חיים לא גשמים מתים כיסודות • הנה כבר התבאר לך כי אשר אמרו אריסט"ו ג"כ בהיות הגלגל משיג מצייר • מסכים לדברי נביאנו וחכמי תורתינו והם החכמים ז"ל • ודע כי כל הפילו' מסכימים על היות הנהגת זה העולם התחתון נשלמת בכחות שופעות עליו מן הגלגל כמו שזכרנו ושהגלגלים משיגים למה שינהיגוהו יודעים בו וזה ג"כ נכר"ב בתורה ונאמ' • אשר חלק יי' אלהיך אותם לכל העמים • ר"ל שהוא שכם אמצעיים להנהגת הברואים לא שיעבדו • ואמר בפרוש • ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל וגו' • ועניין המשילה השלטון בהנהגה • והוא עניין מוסף על האור והחושך אשר הוא עלת החיה וההפסד הקרובה • כי עניין האור והחושך הוא הנאמר עליו • ולהבדיל בין האור ובין החשך • ומן השקר שיהיה המנהיג דבר א"לא ידע הדבר ההוא אשר ינהיגהו • כשתודע אמתת ההנהגה על מה זה תפול • והנה נרחיב בזה העניין מאמר אחר :

פרק ששי

אמנם שהמלאכים נמצאים • זה ממה שאין צריך שתובא עליו ראיה תורייה • כי זה כתוב בתורה במקומות רבים • וכבר ידעת (בפרק כ' חלק ח') כי אלהים שם השופטים • עד האלהים יבוא דבר שניהם ולזה הושאל זה השם למלאכים • ולבורא להיותו שופט על המלאכים • ולזה אמר • כי אני ה' אלהיכם • וזה ספור למין האדם כולו ואח"כ אמר • הוא אלהי האלהים • ר"ל אלוהי המלאכים • ואדוני • ר"ל אדון הגלגלים והכוכבים שהם אדונים לכל נוף זולתם • זהו העניין • לא שיהיה אלהים ואדנים ממין האדם שהם יותר פחותים מזה וכל שכן שאמרו אלהים כולל כל מין האדם ראשיו ונעבדיו • וא"א שיהיו הנרצה בו ג"כ שהוא ית' אדון על כל מה שיחשב בו אלוהות מאבן ועץ • שאין הגדלה וכבוד בהיות השם אדון והעץ והתיכת מתכת ואמנם הנרצה שהוא ית שופט על השופטי • ר"ל המלאכי ואדון הגלגלי : וכבר קדם לנו בזה המאמר (פרק כ"ט ח") בביאור שהמלאכים אינם נופות • זה ג"כ הוא מ"ש אריסט"ו • אלא שהנה התחלפות שם הוא יאמר שכלי נפרדים • ואנו נאמ' מלאכים ואמנ' אמרו הוא שאלו השכלים הנפרדים הם ג"כ אמצעיי' בין הבורא ית' ובין הנמצאות • ושבאמצעות יתנועעו הגלגלים • אשר תנועתם היא סבת היות החיות • זה ג"כ כתוב בכל הספרים • שאתה לא תמצא כלל פעל שיעשהו הש"י א"א על ידי מלאך • וכבר ידעת שעניין מלאך שליח • וכל עושה מעשה מצוה הוא מלאך • עד שתנועו' ב"ה ואפי' שאינם מדברי' ספר הכתוב עליהם שהם על ידי מלאך כשתאות התנועה ההיא לכונת הבורא אשר שם בו כח יגיעהו התנועה ההיא • אמר אלהי שלח מלאביה וסגר פום אריותא ולא הכלוני •

והתנועות

ויבדל כל אחר מן האחר בעניין • והיה כל אחר מן העשרה בעל שני עניינים • אם כן א"א מבלתי סבה ראשונה לכל • זהו מאמר ארים"טו ודעתו על אלו העניינים מבוארים כפי שכלם בספרים הנמשכים אחריו • והעולה מדבריו כלם הוא שהגלגלים כלם גשמי' חיי' בעלי נפש ושכל • יצירו וישיגו התחלותיה ושכמציאות שכלים נפרדים לא בגשם כלל • כלם שופעים מהא"ית עלה • והם אמצעיים בין השם ובין אלו הגשמים כולם • והנני אבאר לך מה שבתורתנו ממה שמסכים לאלו הדעות • ומה שבה ממה שהוא כנגדם • בפרקים הבאים :

פרק חמישי

אמנם שהגלגלים חיים משכילים ר"ל משיגים זה אמת נכון ג"כ מצד התורה ושאינם גשמים מתים כאש וכארץ כמו שחשבו הסכלים • אבל הם כמו שאמרו הפלוסופים • בעלי חיים עובדי' את ארוניהם ישבחוהו והללוהו שבח גדול ומהללים עצומים • אמר השמים מספרים כבוד אל ונו' ומה רחוק מציור האמת מי שיחשוב שזה לשון העניין • העברים יחד אלא על בעל שכל והמופת המבואר על היותו מתאר עניניהם בעצמם • ר"ל עניין הגלגלים לא עניין בהיות האנשים בהם אמרו • אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם • הנה כבר ביאר ופירש שזהו מתאר עצמם שהם משבחים הש"י ומגידים גפלאותיו בלא דברי שפה ולשון • והיא האמת • כי אשר ישבח ברברים אמנם יספר מה שצייר ועצם הציור הוא השבח האמיתי • אמנם ההגיה בו הוא להבין האחרים או להראות על עצמו שהשיג • כבר אמר • אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה • כמו שבארנו : וזו ראיה תוריה לא יכחישנה רק סכל או מתעקש • אמנם דעת החכמים בזה איני רואה אותו צריך לבאור ולא לראיה • התבונן סרוס בברכת הירח ומה שנכפל בתפלות ותורף המורשות באמרו • וצבא השמים לך משתחוים • ובאומרו • ברון יחד כוכבי בוקר וריעו כל בני אלהי • וזה כדבריהם הרבה • ובבראשית רבה אמרו באמרו ית עלה שמו • והארץ היתה תוהו ובהו • אמרו תוהא ובוהא ר"ל תאבל ותצעק על רוע חלקה • ר"ל הארץ אמרה אני והם נבראנו בא' ר"ל הארץ והשמים • העליונים היים והתחתונים מתים • הנה כבר גלו ג"כ בהיות הגלגלים נשמים חיים לא גשמים מתים כיסודות • הנה כבר התבאר לך כי אשר אמרו אריסט"ו ג"כ בהיות הגלגל משיג מצייר • מסכים לדברי נביאנו וחכמי תורתינו והם החכמים ז"ל • ודע כי כל הפילו' מסכימים על היות הנהגת זה העולם התחתון נשלמת בכחות שופעות עליו מן הגלגל כמו שזכרנו ושהגלגלים משיגים למה שינהיגוהו יודעים בו וזה ג"כ נכר"ב בתורה ונאמ' • אשר חלק יי' אלהיך אותם לכל העמים • ר"ל שהוא שכם אמצעיים להנהגת הברואים לא שיעבדו • ואמר בפרוש • ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל וגו' • ועניין המשילה השלטון בהנהגה • והוא עניין מוסף על האור והחושך אשר הוא עלת החיה וההפסד הקרובה • כי עניין האור והחושך הוא הנאמר עליו • ולהבדיל בין האור ובין החשך • ומן השקר שיהיה המנהיג דבר א"לא ידע הדבר ההוא אשר ינהיגהו • כשתודע אמתת ההנהגה על מה זה תפול • והנה נרחיב בזה העניין מאמר אחר :

פרק ששי

אמנם שהמלאכים נמצאים • זה ממה שאין צריך שתובא עליו ראיה תורייה • כי זה כתוב בתורה במקומות רבים • וכבר ידעת (בפרק כ' חלק ח') כי אלהים שם השופטים • עד האלהים יבוא דבר שניהם ולזה הושאל זה השם למלאכים • ולבורא להיותו שופט על המלאכים • ולזה אמר • כי אני ה' אלהיכם • וזה ספור למין האדם כולו ואח"כ אמר • הוא אלהי האלהים • ר"ל אלוהי המלאכים • ואדוני • ר"ל אדון הגלגלים והכוכבים שהם אדונים לכל נוף זולתם • זהו העניין • לא שיהיה אלהים ואדנים ממין האדם שהם יותר פחותים מזה וכל שכן שאמרו אלהים כולל כל מין האדם ראשיו ונעבדיו • וא"א שיהיו הנרצה בו ג"כ שהוא ית' אדון על כל מה שיחשב בו אלוהות מאבן ועץ • שאין הגדלה וכבוד בהיות השם אדון והעץ והתיכת מתכת ואמנם הנרצה שהוא ית שופט על השופטי • ר"ל המלאכי ואדון הגלגלי : וכבר קדם לנו בזה המאמר (פרק כ"ט ח") בביאור שהמלאכים אינם נופות • זה ג"כ הוא מ"ש אריסט"ו • אלא שהנה התחלפות שם הוא יאמר שכלי נפרדים • ואנו נאמ' מלאכים ואמנ' אמרו הוא שאלו השכלים הנפרדים הם ג"כ אמצעיי' בין הבורא ית' ובין הנמצאות • ושבאמצעות יתנועעו הגלגלים • אשר תנועתם היא סבת היות החיות • זה ג"כ כתוב בכל הספרים • שאתה לא תמצא כלל פעל שיעשהו הש"י א"א על ידי מלאך • וכבר ידעת שעניין מלאך שליח • וכל עושה מעשה מצוה הוא מלאך • עד שתנועו' ב"ה ואפי' שאינם מדברי' ספר הכתוב עליהם שהם על ידי מלאך כשתאות התנועה ההיא לכונת הבורא אשר שם בו כח יגיעהו התנועה ההיא • אמר אלהי שלח מלאביה וסגר פום אריותא ולא הכלוני •

והתנועות

פרק ששי אמנם שהמלאכים נמצאים וכו' • אמר שביאר כבר כי ה"פ הפילו' מסכימים שהם חיים ומשיגים ומקיימים זה העולם ומודעים אותו מלך מתורה והחכמים כת"ש שהגלו ביאר ג"כ כי גם כת"ש הפילו' שיש מלאכים וכל הסכלים נכללים וגם מוסכים מהתורה והחכמים ג"כ מהתורה כי אמר אלו" אלהיכם אלהי האלהים ר"ל אלהי המלאכים ואלוהי אלוהי הגלגלים והכוכבים אמר הם אלהים לגוף אולתם שהם אלהים בפעלים זהו פעלי כאלמיתי לא שיהיה אלהים

אלהים

ויבדל כל אחר מן האחר בעניין • והיה כל אחר מן העשרה בעל שני עניינים • אם כן א"א מבלתי סבה ראשונה לכל • זהו מאמר ארים"טו ודעתו על אלו העניינים מבוארים כפי שכלם בספרים הנמשכים אחריו • והעולה מדבריו כלם הוא שהגלגלים כלם גשמי' חיי' בעלי נפש ושכל • יצירו וישיגו התחלותיה ושכמציאות שכלים נפרדים לא בגשם כלל • כלם שופעים מהא"ית עלה • והם אמצעיים בין השם ובין אלו הגשמים כולם • והנני אבאר לך מה שבתורתנו ממה שמסכים לאלו הדעות • ומה שבה ממה שהוא כנגדם • בפרקים הבאים :

פרק חמישי

אמנם שהגלגלים חיים משכילים ר"ל משיגים זה אמת נכון ג"כ מצד התורה ושאינם גשמים מתים כאש וכארץ כמו שחשבו הסכלים • אבל הם כמו שאמרו הפלוסופים • בעלי חיים עובדי' את ארוניהם ישבחוהו והללוהו שבח גדול ומהללים עצומים • אמר השמים מספרים כבוד אל ונו' ומה רחוק מציור האמת מי שיחשוב שזה לשון העניין • העברים יחד אלא על בעל שכל והמופת המבואר על היותו מתאר עניניהם בעצמם • ר"ל עניין הגלגלים לא עניין בהיות האנשים בהם אמרו • אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם • הנה כבר ביאר ופירש שזהו מתאר עצמם שהם משבחים הש"י ומגידים גפלאותיו בלא דברי שפה ולשון • והיא האמת • כי אשר ישבח ברברים אמנם יספר מה שצייר ועצם הציור הוא השבח האמיתי • אמנם ההגיה בו הוא להבין האחרים או להראות על עצמו שהשיג • כבר אמר • אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה • כמו שבארנו : וזו ראיה תוריה לא יכחישנה רק סכל או מתעקש • אמנם דעת החכמים בזה איני רואה אותו צריך לבאור ולא לראיה • התבונן סרוס בברכת הירח ומה שנכפל בתפלות ותורף המורשות באמרו • וצבא השמים לך משתחוים • ובאומרו • ברון יחד כוכבי בוקר וריעו כל בני אלהי • וזה כדבריהם הרבה • ובבראשית רבה אמרו באמרו ית עלה שמו • והארץ היתה תוהו ובהו • אמרו תוהא ובוהא ר"ל תאבל ותצעק על רוע חלקה • ר"ל הארץ אמרה אני והם נבראנו בא' ר"ל הארץ והשמים • העליונים היים והתחתונים מתים • הנה כבר גלו ג"כ בהיות הגלגלים נשמים חיים לא גשמים מתים כיסודות • הנה כבר התבאר לך כי אשר אמרו אריסט"ו ג"כ בהיות הגלגל משיג מצייר • מסכים לדברי נביאנו וחכמי תורתינו והם החכמים ז"ל • ודע כי כל הפילו' מסכימים על היות הנהגת זה העולם התחתון נשלמת בכחות שופעות עליו מן הגלגל כמו שזכרנו ושהגלגלים משיגים למה שינהיגוהו יודעים בו וזה ג"כ נכר"ב בתורה ונאמ' • אשר חלק יי' אלהיך אותם לכל העמים • ר"ל שהוא שכם אמצעיים להנהגת הברואים לא שיעבדו • ואמר בפרוש • ולמשול ביום ובלילה ולהבדיל וגו' • ועניין המשילה השלטון בהנהגה • והוא עניין מוסף על האור והחושך אשר הוא עלת החיה וההפסד הקרובה • כי עניין האור והחושך הוא הנאמר עליו • ולהבדיל בין האור ובין החשך • ומן השקר שיהיה המנהיג דבר א"לא ידע הדבר ההוא אשר ינהיגהו • כשתודע אמתת ההנהגה על מה זה תפול • והנה נרחיב בזה העניין מאמר אחר :

פרק ששי

אמנם שהמלאכים נמצאים • זה ממה שאין צריך שתובא עליו ראיה תורייה • כי זה כתוב בתורה במקומות רבים • וכבר ידעת (בפרק כ' חלק ח') כי אלהים שם השופטים • עד האלהים יבוא דבר שניהם ולזה הושאל זה השם למלאכים • ולבורא להיותו שופט על המלאכים • ולזה אמר • כי אני ה' אלהיכם • וזה ספור למין האדם כולו ואח"כ אמר • הוא אלהי האלהים • ר"ל אלוהי המלאכים • ואדוני • ר"ל אדון הגלגלים והכוכבים שהם אדונים לכל נוף זולתם • זהו העניין • לא שיהיה אלהים ואדנים ממין האדם שהם יותר פחותים מזה וכל שכן שאמרו אלהים כולל כל מין האדם ראשיו ונעבדיו • וא"א שיהיו הנרצה בו ג"כ שהוא ית' אדון על כל מה שיחשב בו אלוהות מאבן ועץ • שאין הגדלה וכבוד בהיות השם אדון והעץ והתיכת מתכת ואמנם הנרצה שהוא ית שופט על השופטי • ר"ל המלאכי ואדון הגלגלי : וכבר קדם לנו בזה המאמר (פרק כ"ט ח") בביאור שהמלאכים אינם נופות • זה ג"כ הוא מ"ש אריסט"ו • אלא שהנה התחלפות שם הוא יאמר שכלי נפרדים • ואנו נאמ' מלאכים ואמנ' אמרו הוא שאלו השכלים הנפרדים הם ג"כ אמצעיי' בין הבורא ית' ובין הנמצאות • ושבאמצעות יתנועעו הגלגלים • אשר תנועתם היא סבת היות החיות • זה ג"כ כתוב בכל הספרים • שאתה לא תמצא כלל פעל שיעשהו הש"י א"א על ידי מלאך • וכבר ידעת שעניין מלאך שליח • וכל עושה מעשה מצוה הוא מלאך • עד שתנועו' ב"ה ואפי' שאינם מדברי' ספר הכתוב עליהם שהם על ידי מלאך כשתאות התנועה ההיא לכונת הבורא אשר שם בו כח יגיעהו התנועה ההיא • אמר אלהי שלח מלאביה וסגר פום אריותא ולא הכלוני •

והתנועות

ותנועות אתון בלעם כלם על ידי מלאך • עד שהיסודות יקראו ג"כ מלאכים עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט • והנה יתבאר לך שמלאך יאמר על שליח מן האנשי' • וישלח יעקב מלאכים • ויאמר על הנביא • ויעל מלאך יי' מן הגלגל א הבוכי • וישלח מלאך ויוציאנו ממצרי • ויאמר על השכלים הנפרדים שיראו לנביאים במראה הנבואה • ויאמר על הכחות החיוניות כמו שנבאר • ודברנו הנה אמנם הוא במלאכים אשר הם שכלים נפרדים • שתורתינו לא תכחיש היותו יתעלה מנהיג זה המציאו' באמצעות המלאכי • כתבו החכמי במאמר התורה • נעשה אדם בצלמינו • ואמרו הבה נרד ונבלה שם שפתם • אשר זה לשון רבי • אמרו בכיכול אין הב"ה עושה דבר עד שמסתכל במפליא שלמעלה • ואחמה מאמרם מסתכל • כי בזה הלשון בעצמו יאמר אפלטון ש"השם יעיין בעולם השכלים • וישפיע ממנו המציאות • ובמקומות אמרו כקמוחלט אין הק"בה עושה דבר עד שנמלך בפמליא שלמעלה • ופמליא הוא המחנה בלשון יוון • ובבראשית רבה ג"כ נאמר ובמדרש קהלת • את אשר כבר עשוהו • עשהו לא נאמר א"א עשוהו בביכול הוא ובית דינו נמנו על כל אבר ואבר שבך והושיבו אותו על כנו שנאמר • הוא עשך ויכוננך • ובבראשית רבה ג"כ אמרו כל מקו' שנאמ' וי' הוא ובית דינו • ואין הכונה באלו המאמרים כלום מה שחשבוהו הפתיים שיש לו יתעלה דברים • או מחשבה • או שאלת עצה • או התבוננות והעזר ברעת אחרים • ואיך יעזר הבורא במה שברא • אבל זה כלו באור שאפילו הלקי המציאות עד בריאת האברים מבעלי חיים כפי מה שהם עליו כל זה באמצעות מלאכים • כי הכחו כלם מלאכי : ומה מאד רע עורון הסכלות ומה מאד מזיק • אלו אמרת לאיש אחד מאשר יחשבו שהם חכמי ישרא' • שהשם ישלח מלאכו שיכנס בבטן האשה ויצייר שם העובר ויטב לו זה מאד ויקבלהו • ויראה זה עוצם יכלת בחק השם וחכמה ממנו יתעלה • עם האמינו גם כן שהמלאך נוף מאש שורפת שעורו בשליש העולם כלו • ויראה זה כלו אפשר בחק השם • אמנם זאם תאמר לו שהש' שם בזרע כח מצייר יעשה תכונת אלו האברים ויתארם והוא המלאך • או שהצורות כולם מפעולות השכל הפועל והוא הוא שרו של עולם אשר זברוהו החכמים תמיד • יברח מזה • כי לא יבין עניין זה העוצם והיכולת האמתיים • והוא המצאת הכחות הפועלות ברבר אשר לא יושנו בתיש • כבר באר החכמים זכרונם לברכה למי שהוא חכם • כי כל כח מן הכחות הגופניות מלאך • כל שכן הכחות המפורדות בעולם • ושכל כח יש לו פעולה • אחת מיוחדת ולא יהיו לו שתי פעולות • בבראשית רבה תני אין מלאך אחר עושה שתי שליחויות ולא שני מלאכי עושים שליחות אחת • וזהו עניין כל הכחות • ומה שיחזק אצלך היות הכחות האישיות הטבעיות והנפשיות נקראות מלאכים • אמרם במקומות רבים • ועקרו בבראשית רבה • בכל יום הק"בה ברא כת של מלאכים אומרים לפני שירה והולכי להם • וכאשר הוקשה זה המאמר בבאמ"מורה על היות המלאכי עומדים וכן התבאר פעמים שהמלאכים חיים וקיימים • יהיה המענה שמהם קיים ומהם אבד • וכן העניין באמת כי אז הכחות האישיות הוות נפסדות על ההמשך • ומיני הבחו' הדם נשארים לא יפסדו • ושם נאמר בעניין יהודה ותמר • אמר רבי יוחנן בקש לעבור ורמז לו הק"בה מלאך שהוא ממונה על התאיה • ר"ל כח הקושי • הנה כבר קרא הכח הזה מלאך ג"כ • וכן תמצאם תמיד אומרים מלאך שהוא ממונה על כך וכך • כי כל כח שימנהו הק"בה על עניין מן העניניי' הוא מלאך הממונה על אותו הדבר • וכתוב במדרש קהלת • בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך • ומלאך אומר לכרוב • הנה כבר בארו למי שיבין וישכיל • שהכח המדמה ג"כ יקרא מלאך ושהשכל יקרא כרוב ומה מאד הוא נאה זה למי שידע • ומה מאד הוא נמאס לפתאים •

אבל

ותנועות אתון כלעם • ר"ל התנועה שהתנועעה האתון כבר שביל הכרמים היתה מבד ר' חתה האתון בורה ומפחידה כדמיונה וזאת הבורה המפחידה היתה מלאך ונתבלבל באור שור האתון בפרק מ"ב שיש לו שלטנות מעין אלהים שהם יותר פחותים מהגדרמים המעיני' ס כי אם כפ"ה אינו אלהים אמנם לדייני' ולסופטים ולשרי' מקבני אלהים כל שכן שאין ראוי שיתפשם זה כי בתורה יי' אלהיכם אין הרגון בו אלהי ישראל לבד אבל הוא אלהיכם כולל המין התנועי ראשון ונעבדיו ואם כן אין לך יחוור אלהי האלהים ואדוני האדונים ואין הרגון בו שיהיה אדון על כל מה שיחשב שהוא אלוה אמנם ונן אמנם הרגון בו הסופט על הסופטים ר"ל על המלאכים ואדון הגלגלי' ; וכבר קדם לנו כזה שהמלאכים הימם נופות לקח שיגיעו לבבי"ת כמו הש"י אלה שהתפתלות כין הפילוסופים והתוריים שהפילוסופי' יקראום שכלים נבדלים והתוריי' יקראום מלאכים ביאתרנו לתעלה שכל מה שעושה הש"י הוא באמצעו' השכלי' הנבדלי' וכי הוא פכח רחוקה על כל הדברי' וזה מסכים עם רבותינו שאמרו שהשם לא יעשה שום פעל אלא ע"י מלאך ולמה שהמלאך נאמר בשתוף השם רצה הרב לבאר שם מלאך על כמה פנים יאמר והכונה כזה לבאר דברי' רבים מהבנתו' ונתאמרו מו"ל והוא ביאור ג"כ לתעשה ברחשי' ולמעשה מרכבה והבה מלאך יאמר על שליח מלאכיהם שאמר ושלח יעקב מלאכי' ויאמר שבית על הבנית כמו שאמר ויעל מלאך השם מן הגלגל אל הבוכים וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים ולמה שאמר ושלח מלאך שהוא מורה דבר נפלא כבית הרב הרחיב ויעל מלאך השם מן הגלגל שהוא יותר מבואר מעשה שאמר בתורה וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים כי כבר הפסר שאמר כי זה המלאך הוא מלאך פנינו כמו שאמר ומלאך פנינו הושיעם ויאמר אליהם על הכלים הנבדלים אשר ירחו לבריאות במראה הנבואה ולמה שהיה הרב פשוק לרחיה ויאמר על הכחות החיוניות כמו שבאר אחר זה והבה כונתינו לבאר כי שם מלאך יאמר על הכלים הנבדלי' והבה תורתנו לא תכחיש שהבנת זה העולם הוא בתנועות המלאכים אף שהשם יתעל' הוא הרחם כבר כתבו החכמי' שהוא אמר בתור' נעשה אדם וכו' הבה ירדה בביכול עד שהשתכל בפמליא שלמעלה ואתתה בחמרם שהשכל כי בזה הלשון בעצמו יאמר אפלטון ש"השם יעיין בעולם השכלים וישפיע ממנו המציאות והמקומות אחרים אמרו כן מוחלט ר"ל שלא אמרו בביכול אלא אמרו אין הקדוש ברוך הוא עושה דבר עד שמלך בפמליא שלמעלה (ופמליא) הוא מחנה בלשון יון הם כן המציגו מסכימים עם הפלטון שהוא יוני : בבראשית רבה כאמר כל מקום שנאמר וי' הוא ובית דינו והבונה שהש"י יפעל כל הנמלאות בתמצעות המלאכים כי הכחות כלם מלאכים והם הכחות הטבעיו' והמקומות כי הכחות הנפשיות הנקראות מלאכים • אמרם בבראשית רבה • ועקרו בבראשית רבה • בכל יום הק"בה ברא כת של מלאכים אומרים לפני שירה והולכי להם • וכאשר הוקשה זה המאמר בבאמ"מורה על היות המלאכי עומדים וכן התבאר פעמים שהמלאכים חיים וקיימים • יהיה המענה שמהם קיים ומהם אבד • וכן העניין באמת כי אז הכחות האישיות הוות נפסדות על ההמשך • ומיני הבחו' הדם נשארים לא יפסדו • ושם נאמר בעניין יהודה ותמר • אמר רבי יוחנן בקש לעבור ורמז לו הק"בה מלאך שהוא ממונה על התאיה • ר"ל כח הקושי • הנה כבר קרא הכח הזה מלאך ג"כ • וכן תמצאם תמיד אומרים מלאך שהוא ממונה על כך וכך • כי כל כח שימנהו הק"בה על עניין מן העניניי' הוא מלאך הממונה על אותו הדבר • וכתוב במדרש קהלת • בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך • ומלאך אומר לכרוב • הנה כבר בארו למי שיבין וישכיל • שהכח המדמה ג"כ יקרא מלאך ושהשכל יקרא כרוב ומה מאד הוא נאה זה למי שידע • ומה מאד הוא נמאס לפתאים •

אבל

בהיות העוברים כי הכח המצייר יעשה האברים ויעשה תבניתם וכל שאר הדברים הצריכים להם והשכל הפועל יתן הצור' לאחר הכלי' • והנה השכל הפועל יתן הצור' לאחר הכלי' • ואם כן אין לך יחוור אלהי האלהים והם כחות לא יזנו כחוטים ולמה שאחר כי הכחות יקראו מלאכים יביא ראיה מזה מה"ל אמרם בבראשית רבה לא עושה שתי שליחות ואין שני מלאכים עושים שליחות אחת והרגון בזה כי הכח הראשה הוא מלאך ח' ויוכל לראות ולא לשמוע כי עין ראיה ואזון שומעת יי' עשה גם שניהם וכן שאר החושים כראיה כל מלאכים ח' לעשות פעולתו המיוחדת וכן הכחות הטבעיות כי הכח המחיקה לא יוכל לדמות וכן הדומה לא יחזיק ח"כ הוא מכוחר כי אין מלאך ח' עושה כ' שליחות ולא כ' מלאכים עושי' שליחות אחת ואמנם השכלי' הנבדלים לקח שהם שכלים ויפעלו בדעת ויוכלו לפעול פעולו' רבות כמו שאמר הנביא כי אל דעות הש' ולו נתכנו עלילות כי מנד שהוא ודע ודעת דברים רבים יפעל דברים רבים • ומה שיחזק אצלך היות הש' ולו נתכנו עלילות כי מנד שהוא ודע ודעת דברים רבים יפעל דברים רבים • ומה שיחזק אצלך היות כל הכחות הטבעיות והנפשיות נקראות מלאכים אמרם ז"ל כל כח של מלאכים הם הוות וכפרו' ויפעלו פעולותיהם הזמן הקלוה להם ולא"ח יפסדו ולו הם המלאכים שאומרים שירה והולכים להם ומהם כחות קיימים ובחייים והם מיני הכחות הם הנפשיות לא יפסדו הרי יתבאר שהכחות כין שיהיו כחות המיניים בין שיהיו כחות הח' שיש יקראו כלם מלאכי' והבית רחיה על הכח יקרא מלאך ח' והוא הכח הטבעי והנפשי אמרם ז"ל בעניין יהודה ותתר בקש יהודה לעבור ורמז לו הב"ה למלאך המחמונה על בתאוה ר"ל כח הקושי ואין הש' ח' מקשיי המכל המקומות על הקושי אלא הכח המתאוי ואמרם ג"כ: מלאך ממונה על הדרון הרי יתבאר שהכחות הטבעיו' והקיומיו' יקראו מלאכי' והכחות הנפשיות הם ג' כתרגמת והמדמה והמשכלת : ואמרו ז"ל בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך ומלאך אומר לכרוב ונפשו היא הכפש המרגשת ומלאך הוא ככח המדמה והכרוב הוא המשכל והרגון בו כי לקח שהכפש אחת בכולם רבות הכחות ויעקבו אל אלו זו ובעת פיק לה יעקבו המיקומיות לפקיומיות ובעת הסיכה יאמרו הכחות אל התחלתם ותוכל הכפש להשלים פעולתה ותוכל יגיעו הכחות המעני' אחת אחת אחרת כמורות לשר יקבלו ביקלה ואמנם נקראת הכפש המדמה מלאך זולת שאר כחות הנפשיות למה שהיה הכח יגיעו הכחיים כל הפעולות אלא מלאכים כמ"ש ובכה ג' הכפש ויגיע מלאכים אלו אמורות במדמה ונקראו מלאכים ו' כי הרחיה כי היה זה בחרת : הכבואה אמרו ז"ל אחרים שהיה כחו רע בדמו לו כדמו' מלאכים הרי שאלו כמורו' נקראו מלאכי' אף שיהיו נמאסי' כמורות ונוזע אמרו ז"ל כדמון: וזה קיבוק כבואי גדול • ר"ל שאחרים מלאכים

מחמנס

מלאכים ואחזונים מעין אחדם ויהיה הרגון באמרם כי הש"י הוא אלוה הדייני' הסופטים ואדון לכל מי שיש לו שלטנות מעין אחדם שהם יותר פחותים מהגדרמים המעיני' ס כי אם כפ"ה אינו אלהים לדייני' ולסופטים ולשרי' מקבני אלהים כל שכן שאין ראוי שיתפשם זה כי בתורו' יי' אלהיכם אין הרגון בו אלהי ישראל לבד אבל הוא אלהיכם כולל המין התנועי ראשון ונעבדיו ואם כן אין לך יחוור אלהי האלהים ואדוני האדונים ואין הרגון בו שיהיה אדון על כל מה שיחשב שהוא אלוה אמנם ונן אמנם הרגון בו הסופט על הסופטים ר"ל על המלאכים ואדון הגלגלי' ; וכבר קדם לנו כזה שהמלאכים הימם נופות לקח שיגיעו לבבי"ת כמו הש"י אלה שהתפתלות כין הפילוסופים והתוריים שהפילוסופי' יקראום שכלים נבדלים והתוריי' יקראום מלאכים ביאתרנו לתעלה שכל מה שעושה הש"י הוא באמצעו' השכלי' הנבדלי' וכי הוא פכח רחוקה על כל הדברי' וזה מסכים עם רבותינו שאמרו שהשם לא יעשה שום פעל אלא ע"י מלאך ולמה שהמלאך נאמר בשתוף השם רצה הרב לבאר שם מלאך על כמה פנים יאמר והכונה כזה לבאר דברי' רבים מהבנתו' ונתאמרו מו"ל והוא ביאור ג"כ לתעשה ברחשי' ולמעשה מרכבה והבה מלאך יאמר על שליח מלאכיהם שאמר ושלח יעקב מלאכי' ויאמר שבית על הבנית כמו שאמר ויעל מלאך השם מן הגלגל אל הבוכים וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים ולמה שאמר ושלח מלאך שהוא מורה דבר נפלא כבית הרב הרחיב ויעל מלאך השם מן הגלגל שהוא יותר מבואר מעשה שאמר בתורה וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים כי כבר הפסר שאמר כי זה המלאך הוא מלאך פנינו כמו שאמר ומלאך פנינו הושיעם ויאמר אליהם על הכלים הנבדלים אשר ירחו לבריאות במראה הנבואה ולמה שהיה הרב פשוק לרחיה ויאמר על הכחות החיוניות כמו שבאר אחר זה והבה כונתינו לבאר כי שם מלאך יאמר על הכלים הנבדלי' והבה תורתנו לא תכחיש שהבנת זה העולם הוא בתנועות המלאכים אף שהשם יתעל' הוא הרחם כבר כתבו החכמי' שהוא אמר בתור' נעשה אדם וכו' הבה ירדה בביכול עד שהשתכל בפמליא שלמעלה ואתתה בחמרם שהשכל כי בזה הלשון בעצמו יאמר אפלטון ש"השם יעיין בעולם השכלים וישפיע ממנו המציאות והמקומות אחרים אמרו כן מוחלט ר"ל שלא אמרו בביכול אלא אמרו אין הקדוש ברוך הוא עושה דבר עד שמלך בפמליא שלמעלה (ופמליא) הוא מחנה בלשון יון הם כן המציגו מסכימים עם הפלטון שהוא יוני : בבראשית רבה כאמר כל מקום שנאמר וי' הוא ובית דינו והבונה שהש"י יפעל כל הנמלאות בתמצעות המלאכים כי הכחות כלם מלאכים והם הכחות הטבעיו' והמקומות כי הכחות הנפשיות הנקראות מלאכים • אמרם בבראשית רבה • ועקרו בבראשית רבה • בכל יום הק"בה ברא כת של מלאכים אומרים לפני שירה והולכי להם • וכאשר הוקשה זה המאמר בבאמ"מורה על היות המלאכי עומדים וכן התבאר פעמים שהמלאכים חיים וקיימים • יהיה המענה שמהם קיים ומהם אבד • וכן העניין באמת כי אז הכחות האישיות הוות נפסדות על ההמשך • ומיני הבחו' הדם נשארים לא יפסדו • ושם נאמר בעניין יהודה ותמר • אמר רבי יוחנן בקש לעבור ורמז לו הק"בה מלאך שהוא ממונה על התאיה • ר"ל כח הקושי • הנה כבר קרא הכח הזה מלאך ג"כ • וכן תמצאם תמיד אומרים מלאך שהוא ממונה על כך וכך • כי כל כח שימנהו הק"בה על עניין מן העניניי' הוא מלאך הממונה על אותו הדבר • וכתוב במדרש קהלת • בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך • ומלאך אומר לכרוב • הנה כבר בארו למי שיבין וישכיל • שהכח המדמה ג"כ יקרא מלאך ושהשכל יקרא כרוב ומה מאד הוא נאה זה למי שידע • ומה מאד הוא נמאס לפתאים •

פרק ה

ומה מאד ריחוק מאיור הלחם הזה שיתחבר בזה לשון הענין כי שרלש לומר שהרגון בזה בחינת האנשים בשם • לשון הדיבור לשון הרגלים מהם לבני אדם ובזה כי לשון הנדים ושפור לא יכולנו שנבדיל אי אפשר בכל אחד בשני שלמות יפולנו על מי שיהיו לו שכל כאחדו בזה הדברים יגד לך ויספרו לך דבר בזה אחרו לאין אות ולאין דברים בלי נשמע קולם ב"מי' ולא ולא בזה בחינת הלשון לא הוא אחרו' ואיזנבדי' כי בשבון הבחינה מגלהו לשון אחרים כמו כל עצמותיו אחרו' ומי כמוך

כל חיות לבנות הת בנים לשם בלתיים ויהי שפים ובזה בלתיים ובזה שאחרים הקורה הבדש המאורים שהוראים שבלים המול נרים ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החושך לדיות הדברים והבפסים קיומם בם אחבם הבלתיות הוא בשבורים אבל בחבוקים אחם חוטלים לעלתם בלבל אלהן לזחר בזה מלאיות הבבבל בשבור בחבות אחר שהם בחלים לבונת עלתם ובבונת הוא בשבור אלקם ובזה בבוד ובחבדת ומעלה לשם בחבר הם בוחבי' ובשרים עלהם ובם כמו המלך המדינה אבל בדור ההבפנם הוובלה מתת הוא בענו' הבבי המדינה שיגיע לשם הבדר המוחבל בבחות אחר בו ובקרוים בזוכו מחבלה גדולה למלך • ולזה בחמר לפי דעתם בקדמונים הבחבנות הבבנות לגבל מבור הבדר המוחבל אחר הוא בהתחלה הרחבונים הוא להבפנים הבדר ובשבוב בבחלבות הבבנות הבבבדו' חבר הבדרות לא לקרוב עלתם לחו' בחמרבם ולבי דבחנו' בחבבב המחמרים בחבוב הם"י הבבנים הבם לת בל הקנים' הם בבבם ובבלם ולבורים מבת בבבבדו' בחמר הבוב"ם גם חבת ובלרקבו הוא אחר יתן לשם הבם בל הבבנים ובהבפנם ובבם לשם מחקו חבר להבפנו הבדר ובשוב בלחלבות אחר בם ובחקרבו ובקבוטם בבת בבבור בהבחלו' לא בבבור קיום עלתם כי בחמר אלון לחבבוב ובזה הבגלל מבם בבבבלו לון מבחם לבבבות ובבבבתו ב בבבבלם בבינו .

ע"כ

בהיות העוברים כי הכח המצייר יעשה האברים ויעשה תבניתם וכל שאר הדברים הצריכים להם והשכל הפועל יתן הצור' לאחר הכלי' • והנה השכל הפועל יתן הצור' לאחר הכלי' • ואם כן אין לך יחוור אלהי האלהים והם כחות לא יזנו כחוטים ולמה שאחר כי הכחות יקראו מלאכים יביא ראיה מזה מה"ל אמרם בבראשית רבה לא עושה שתי שליחות ואין שני מלאכים עושים שליחות אחת והרגון בזה כי הכח הראשה הוא מלאך ח' ויוכל לראות ולא לשמוע כי עין ראיה ואזון שומעת יי' עשה גם שניהם וכן שאר החושים כראיה כל מלאכים ח' לעשות פעולתו המיוחדת וכן הכחות הטבעיות כי הכח המחיקה לא יוכל לדמות וכן הדומה לא יחזיק ח"כ הוא מכוחר כי אין מלאך ח' עושה כ' שליחות ולא כ' מלאכים עושי' שליחות אחת ואמנם השכלי' הנבדלים לקח שהם שכלים ויפעלו בדעת ויוכלו לפעול פעולו' רבות כמו שאמר הנביא כי אל דעות הש' ולו נתכנו עלילות כי מנד שהוא ודע ודעת דברים רבים יפעל דברים רבים • ומה שיחזק אצלך היות הש' ולו נתכנו עלילות כי מנד שהוא ודע ודעת דברים רבים יפעל דברים רבים • ומה שיחזק אצלך היות כל הכחות הטבעיות והנפשיות נקראות מלאכים אמרם ז"ל כל כח של מלאכים הם הוות וכפרו' ויפעלו פעולותיהם הזמן הקלוה להם ולא"ח יפסדו ולו הם המלאכים שאומרים שירה והולכים להם ומהם כחות קיימים ובחייים והם מיני הכחות הם הנפשיות לא יפסדו הרי יתבאר שהכחות כין שיהיו כחות המיניים בין שיהיו כחות הח' שיש יקראו כלם מלאכי' והבית רחיה על הכח יקרא מלאך ח' והוא הכח הטבעי והנפשי אמרם ז"ל בעניין יהודה ותתר בקש יהודה לעבור ורמז לו הב"ה למלאך המחמונה על בתאוה ר"ל כח הקושי ואין הש' ח' מקשיי המכל המקומות על הקושי אלא הכח המתאוי ואמרם ג"כ: מלאך ממונה על הדרון הרי יתבאר שהכחות הטבעיו' והקיומיו' יקראו מלאכי' והכחות הנפשיות הם ג' כתרגמת והמדמה והמשכלת : ואמרו ז"ל בשעה שאדם ישן נפשו אומרת למלאך ומלאך אומר לכרוב והרגון בו כי לקח שהכפש אחת בכולם רבות הכחות ויעקבו אל אלו זו ובעת פיק לה יעקבו המיקומיות לפקיומיות ובעת הסיכה יאמרו הכחות אל התחלתם ותוכל הכפש להשלים פעולתה ותוכל יגיעו הכחות המעני' אחת אחת אחרת כמורות לשר יקבלו ביקלה ואמנם נקראת הכפש המדמה מלאך זולת שאר כחות הנפשיות למה שהיה הכח יגיעו הכחיים כל הפעולות אלא מלאכים כמ"ש ובכה ג' הכפש ויגיע מלאכים אלו אמורות במדמה ונקראו מלאכים ו' כי הרחיה כי היה זה בחרת : הכבואה אמרו ז"ל אחרים שהיה כחו רע בדמו לו כדמו' מלאכים הרי שאלו כמורו' נקראו מלאכי' אף שיהיו נמאסי' כמורות ונוזע אמרו ז"ל כדמון: וזה קיבוק כבואי גדול • ר"ל שאחרים שהיה לו שלמות הכח המדמה אותם המקויים שהיה עושה הכבואה כמורות רגולות ולפי' היה הכבואה אלמה אבל לבוש שהיה כחו המדמה תלוש בשהיה מחקה כמורו' מפחידות מורחות לפולשת הכבואה וזהו הקול

חמנס

כי הפלוחים כעלו אבל אחמב אחר זם מ"ת בחוקת מלבנים בהם כל דברי הר"ם יחדים מפנינים אחמנס לע"ל בהים

אבל היות כל צורה שיראה בדמה המלאך במראה הנבואה כבר אמרנו בזה • שאתה תמצא נביאים יראו המלאכים כאלו הוא איש מן האנשים • והנה שלשה אנשים נצבים עליו • ומהם מי שיראהו כאלו הוא איש נורא מפחיד • אמ׳ • ומראהו כמראה מלאך האלהי׳ נורא מאד • ומהם מי שיראהו אש • וירא מלאך יי׳ אליו בלבת אש • ושם נאמר אברהם שהיה כתוב יפה נרמו לו כדמות אנשים • לוט שהיה כתוב רע נרמו לו כדמות מלאכים • וזה סוד נבואי גדול • והנה יבאו (פ׳ מ״ד וס״ה מזה החלק) הדברים בנבואה במדה שראוי • ושם נאמר עד שלא עשו שליחותן קראם אנשים ומשעשו שליחותן לבשו מלאכות • והסתכל איך באר מכל צד שעניין מלאך היא פעולה אחת • ושכל מראה מלאך אמנם הוא במראה הנבואה ולפי עניין המשיג • ואין במה שזכרו אריס״טו ג״כ דבר שיחלוק בזה העניין על התורה • אבל אשר יחלוק בזה כולו היותו מאמין אלו הדברים כלם קדומים • ושהם עניינים מחוייבים ממנו ותעלה כן • ואנחנו נאמין שכל זה נברא • ושהשם ברא השכלים הנפרדים ושם בגלגל כח התשוקה להם • והוא אשר ברא השכלים והגלגלים ושם בהם אלו הבחות המנהיגו • בזה נחלוק עליו • והנה תשמע דעתו • ודעת התורה האמתית בהדרוש העולם :

פרק שביעי

כבר בארנו שתוף שם מלאך • ושהוא כולל השכלים והגלגלי׳ והיסודות כי כלם עושים מציה • אבל לא תחשוב שהגלגלים או השכלים כדמות שאר הבחות הגשמיות • אשר הם טבע ולא ישיגו פעולותיהם • אבל הגלגלים והשכלים משיגים פעולותיהם ובוחרים ומנהיגים • אבל לא כבחירתנו והנהגתנו • אשר היא כלה בעניינים מתחדשי • כבר ספרה התורה עניינים העירוני על זה • אמ׳ המלאך אל לוט • כי לא אוכל לעשות • וגו׳ ואמר לו להנצלו • הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה • ואמר השמ׳ מפניו ושמע בקולו וגו׳ • אלו כלם יורוך על השגתם לפעולותיהם • והיו׳ להם רצון ובחירה במה שהושפע להם מן ההנהגה כמו שיש לנו רצון במה שהושפע לנו ונוכל עליו בעקר הוויתינו • אלא שאנחנו נעשה הפחות ויקרם להנהגתנו ופעולתנו ההעדר • אבל השכלים והגלגלים אינם כן אבל יעשו ד׳ טוב לעולם • ואין אצלם כי אם הטוב • כמו שנבאר בפרקי הבאים • וכל מה שיש להם הוא נמצא בשלמות ובפעל תמיד מעת שנמצאו :

פרק שמיני

מן הדעות הקדומים המתפשטי׳ אצל הפילוסופי׳ ורוב האנשים • שלתנועות הגלגלים קולות נוראים עצומים מאד • והיתה ראיתם על זה • אמרם שהגרמים הקטני׳ אשר אתנו בשיתנועעו תנועה ממהר׳ ישמע להם קעקוע עצו׳ וצליל מרעיד • כ״ש גרמי השמש והירח והכוכבי׳ על מה שהם עליו מן הגודל והמהירות • וכיעת פיתאגו׳ ורוס כלה תאמין שיש להם קולות ערבים נערכים עם גודלם בהערך נגוני המוס׳יקא • ויש להם לתת עלה להותנו בלתי שומעים הקולות ההם העצומים והנוראים • וזה הדעת מפורסם באמונתינו ג״כ • הלא תראה החכמים יתארו גודל קול השמש בעת מרוצתה כל יום בגלגל • וכן ראוי לכלם : אמנם אריס״טו ימאן זה ויבאר שאין שום קול להם • ואתה תמצא זה בספר השמי׳ והעולם ומשם תבין זה • ולא תרהיק היות דעת אריס״טו חולק על דעת החכמים בזה • כי זה הדעת ר״ל היות להם קולות אמנם הוא נמשך אחר האמנת גלגל קבוע ומזלות הזודים • וכבר ידעת הכרעתם דעת אומות העולם על דעתם בענייני התכונה האלו • והוא אמרם בפירוש ונצחו חכמי א״ה חכמי ישראל • וזה אמת כי הענייני׳ העיוניים אמנם דבר בהם כל מי שיש דיבר כפי שהביא אליו העיון • ולזה יאמן מה שהתאמת מופתו :

פרק תשיעי

כבר בארנו לך (פר׳ ד׳ מזה החלק) שמספר הגלגלים לא דוקדק בזמן תשיעה • אמנם מנו הכדור האחד הכולל גלגלים רבים וחשבוהו לאחד • כמו שהתבאר למי שעיין בהכמת התכונה • ולזה לא תרהיק עוד מאמר קצת החכמים

תמכים יש מה שאקבל בזה כי בפרק מ״ב מזה ישים מי שירצה המלך כדמות חיים פתות מיני שירצה אותה כצורת מלאך והשיב החכם ר׳ משה הכרחוני כי הנה דבר הכתות הנפשות שהם ג׳ המדרגות והמדרגה והמשלת כמו הזן אמר ולמה שלחו כתות נפשיות לא יתפעל בהשגתם אנשי׳ שהיה כחו יפה בלוט למה שהתפעל מהם ויחקק כדמות מלאכים מכהיליים בצורה מלאך מלאכים נורא מאד ולכן היה כחו רע וכפרק מ״ה יזכר בתחלת הנבואה והספעת השופע מן השכל הפועל על נפש הנביא הנה מי שיחקה השכל הפועל על שהוא מלאך נראה אליו ומדבר עמו לתעלה מני שיחקה היה מדבר עמו והנה זה הפרק הר אמון אחר הוכח לבחר מעשה שרכבה ויתבאר ג״כ דברים המקבלי הנבואה ויתבאר שאין דבר מן״ם אריס״טו כאן הדברי׳ שיחלוק עמו המורה לא שהוא יקשה כי אלו הדברים קדומים ואנחנו נאמין :

כתוקן שכל זה נכרת :

פרק שביעי

כבר בארנו שתוף שם מלאך ושזה הם נחמ׳ על דברים והוא כולל השכלים הנפרדים והיסודות כלם ולמה שיכיח לחשוב כי כמו שהיסודות יקראו מלאכים ואינם יודעים ולא משיגים שליחותם כי הם פועלים הטבע כן יהיו הגלגלי׳ והשכלים הנפרדים שלא ישיגו כלל מזה הפעולם אמ׳ הרב לא תחשוב כן שהגלגלים לו השכלים משיגים פעולותיהם וכו׳ • והנה הבנת הרב רחוק כי משיגים הבנת זה הענל אמ׳ המלאך ללוט כי לא אוכל לעשות דבר ואמרו לאשה נשתתי פנים ואמר השמר מפניו ושמע בקולו אל תקוד בו • אמר שם טוב יש לשפלת מראה כי המלאך הזהיר ללוט זה הוא הכח המדמה לו הצורה הנמנלת כדמיונו וכן מה שאמר השמר מפניו הוא הצורה המדומה הנמנלת בכפש הבנתה כמו שאמ׳ בעתיד ח״כ חיך יתמר שזה יתמר על הגלגלים לו השכלים הנפרדים ושתוכה בזה כי פחות הוא כפי הטופת כי השכלים הנפרדים והגלגלים יודעים מה שיגיתו מזה הענל אלא פדיעתם כללית ומגיעת לא פרטית וכפי הסכה הטבעית הבינת הרב חלו הפסוקים כי אלו כלם יורו וגו׳ אלא שהבדל ביניהם וכיכם שאמרנו נעשה הפחות והם יעשו לעולם הטוב וגו״כ כי אף כי מעשה הטוב יקדם לנו הפעדר אבל השכלים והגלגלי׳ לוקם כן כי לעולם פועלי׳ הטוב מעת שנמנלתו :

פרק שמיני

מן הדעות הקודמים המתפשטי׳ אצל הפילוסופי׳ ורוב האנשים הדעת מפורסם בחומתנו ג״כ ר״ל שיחוקל היה מזה הדעת ויורה עליו אמרו ושמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי ולזה הוכח הפרק אמנם הוא נמשך לבחנת גלגל קבוע וכן ר׳ מי״ם כדרו זה הדעת אמרי״ם שמו יתקן זה ויבאר שאין להם קול ולא תרהיק היות אמרי״ם שמו חולק על דעת החכמי׳ בזה כי זה הדעת היות להם קולות אמנם הוא נמשך אחר אמנת גלגל קבוע ומזלות ח״ זרים וכבר ידעת הכרחתבדעת חכמי אומות העולם על דעתם כתביהם התכונה האלו ואמרם כפי׳ ונלחו חכמי ח״ה את חכמי ישראל וזה אמת כי הענייני׳ העיוניים אמר בהם חכמי׳ אמנם דבר בהם כל מי שיש דיבר אין הענין כמו שהוא הנמנת בדבר כי מה שהכי׳ לא הקום ולא הקום בלתי אמנם אמר בפרק ד׳ ר״ל אמר בזה הדעת אמרו אמרם הקדמונים ולא יסכים עם רמ״ם

אמר בזה היות כל צורה שיראה בדמה המלאך במראה הנבואה כבר אמרנו בזה • שאתה תמצא נביאים יראו המלאכים כאלו הוא איש מן האנשים • והנה שלשה אנשים נצבים עליו • ומהם מי שיראהו כאלו הוא איש נורא מפחיד • אמ׳ • ומראהו כמראה מלאך האלהי׳ נורא מאד • ומהם מי שיראהו אש • וירא מלאך יי׳ אליו בלבת אש • ושם נאמר אברהם שהיה כתוב יפה נרמו לו כדמות אנשים • לוט שהיה כתוב רע נרמו לו כדמות מלאכים • וזה סוד נבואי גדול • והנה יבאו (פ׳ מ״ד וס״ה מזה החלק) הדברים בנבואה במדה שראוי • ושם נאמר עד שלא עשו שליחותן קראם אנשים ומשעשו שליחותן לבשו מלאכות • והסתכל איך באר מכל צד שעניין מלאך היא פעולה אחת • ושכל מראה מלאך אמנם הוא במראה הנבואה ולפי עניין המשיג • ואין במה שזכרו אריס״טו ג״כ דבר שיחלוק בזה העניין על התורה • אבל אשר יחלוק בזה כולו היותו מאמין אלו הדברים כלם קדומים • ושהם עניינים מחוייבים ממנו ותעלה כן • ואנחנו נאמין שכל זה נברא • ושהשם ברא השכלים הנפרדים ושם בגלגל כח התשוקה להם • והוא אשר ברא השכלים והגלגלים ושם בהם אלו הבחות המנהיגו • בזה נחלוק עליו • והנה תשמע דעתו • ודעת התורה האמתית בהדרוש העולם :

פרק שביעי

כבר בארנו שתוף שם מלאך • ושהוא כולל השכלים והגלגלי׳ והיסודות כי כלם עושים מציה • אבל לא תחשוב שהגלגלים או השכלים כדמות שאר הבחות הגשמיות • אשר הם טבע ולא ישיגו פעולותיהם • אבל הגלגלים והשכלים משיגים פעולותיהם ובוחרים ומנהיגים • אבל לא כבחירתנו והנהגתנו • אשר היא כלה בעניינים מתחדשי • כבר ספרה התורה עניינים העירוני על זה • אמ׳ המלאך אל לוט • כי לא אוכל לעשות • וגו׳ ואמר לו להנצלו • הנה נשאתי פניך גם לדבר הזה • ואמר השמ׳ מפניו ושמע בקולו וגו׳ • אלו כלם יורוך על השגתם לפעולותיהם • והיו׳ להם רצון ובחירה במה שהושפע להם מן ההנהגה כמו שיש לנו רצון במה שהושפע לנו ונוכל עליו בעקר הוויתינו • אלא שאנחנו נעשה הפחות ויקרם להנהגתנו ופעולתנו ההעדר • אבל השכלים והגלגלים אינם כן אבל יעשו ד׳ טוב לעולם • ואין אצלם כי אם הטוב • כמו שנבאר בפרקי הבאים • וכל מה שיש להם הוא נמצא בשלמות ובפעל תמיד מעת שנמצאו :

פרק שמיני

מן הדעות הקדומים המתפשטי׳ אצל הפילוסופי׳ ורוב האנשים • שלתנועות הגלגלים קולות נוראים עצומים מאד • והיתה ראיתם על זה • אמרם שהגרמים הקטני׳ אשר אתנו בשיתנועעו תנועה ממהר׳ ישמע להם קעקוע עצו׳ וצליל מרעיד • כ״ש גרמי השמש והירח והכוכבי׳ על מה שהם עליו מן הגודל והמהירות • וכיעת פיתאגו׳ ורוס כלה תאמין שיש להם קולות ערבים נערכים עם גודלם בהערך נגוני המוס׳יקא • ויש להם לתת עלה להותנו בלתי שומעים הקולות ההם העצומים והנוראים • וזה הדעת מפורסם באמונתינו ג״כ • הלא תראה החכמים יתארו גודל קול השמש בעת מרוצתה כל יום בגלגל • וכן ראוי לכלם : אמנם אריס״טו ימאן זה ויבאר שאין שום קול להם • ואתה תמצא זה בספר השמי׳ והעולם ומשם תבין זה • ולא תרהיק היות דעת אריס״טו חולק על דעת החכמים בזה • כי זה הדעת ר״ל היות להם קולות אמנם הוא נמשך אחר האמנת גלגל קבוע ומזלות הזודים • וכבר ידעת הכרעתם דעת אומות העולם על דעתם בענייני התכונה האלו • והוא אמרם בפירוש ונצחו חכמי א״ה חכמי ישראל • וזה אמת כי הענייני׳ העיוניים אמנם דבר בהם כל מי שיש דיבר כפי שהביא אליו העיון • ולזה יאמן מה שהתאמת מופתו :

פרק תשיעי

כבר בארנו לך (פר׳ ד׳ מזה החלק) שמספר הגלגלים לא דוקדק בזמן תשיעה • אמנם מנו הכדור האחד הכולל גלגלים רבים וחשבוהו לאחד • כמו שהתבאר למי שעיין בהכמת התכונה • ולזה לא תרהיק עוד מאמר קצת החכמים

פרק תשיעי שני רקיעים הם • ר"ל שהוא מוכיח הכדור המולל נגלגלים רבים אחר כן תלמיד וים לומרים שאמרו אם הכדורים כמוכה הכדורים הכולל הגלגלים כדור אחד ויש לומרים שאמרו אם כמה הכדורים הכולל הגלגלים לבאר מה שאחר הספקות הרבה מרכבות יונלות מכון שני הרקיעים הם ויש ומסיבה מלה • ר"ל שדעת הרחשונים כלם שבאחר מונה הכדור ככב למעלה מן הספק וכן היה דעת יחוקאל והתרבע תיות הם הרבע כדורים כדור הכוכבים הקיימים וכדור הרחקת ככבי הכוכבים וכדור הספק וכדור הירח ולכן אמר הרב ולא' מלה כי מי שיגיע מחשבתו בכל הנכוכה יגיעו יסוד בתוכיר לך יתכן שיגיע בתוכ' הספק שיגיע יסוד בלא לכן אחר הרב מלה כי בלתת מפוייב הוא שבאחר שיגיע הספק למעבה מנגה וכבה: הבאות בענין השבעי • ר"ל שיתכן שיגעוד הספק בחמבע כמלן בתוך מקבוה ספר תפורסם • ר"ל יק ויר עם תפרו וכבר חבר: כבר הערקנו ממנו • ר"ל שרבי' עבה הערעיק עם תלמיד אבוכ"ר בן אלצ"ת מלותם רחיות שעבה אבוכ"ר לבאר שנגה וכבה הם למעבה הספק לפי שחיבם מוכרחות אצל הבכלו: וזה הספר אלי סורה גדול • ר"ל בענין מעבה הרבב מיחוקל כי מרכבת יחוקאל בכנית על זה הענין:

פרק עשירי בכחות הסופרים מן הגלגלי' ר"ל והבחות הם הם נסבעות מן הגלגלים בחמנעות הבכבים מבל נימוס וקבוס ויגרדם ובתבלבס: ומזל יקראו ג"כ הבכב • ר"ל חע"פ שחלת מזל לא תבול בדקיקו כי אם על ל"ב מזלות מבל מקום: רו"ל יקראו ג"כ הבכב מזל: בוחר הלוכו לשלשים יום • ר"ל והו בכב לבבה: לשלשים שנה • ר"ל והו בכב גלגל שבתינו שחפילו חיי הבני • ר"ל מיבו הבויה כי מלת הויה בולמת כל הת נים וח"כ פרשי הבויה הם המיבים: כח בכב אחר מיוחד • ל"ל כי כל הגלגלי' מובני' בעולם הבפל בבללות ויחוד: בענין בבחות הבפם • ר"ל כמו הבפם הנמבלת בחי שהיא פועלת בבל אות פעוף חמבם בח הזמנע והרחות הות נמבל מזבת הבעבי אחר פבבנו בחות: אים אחד כמו שזכרנו • ר"ל חלק ח' פרק ע"ב: בהקדים הירח • ר"ל חבביו זה אחר בהקדי' כי תבונתם תרחם יותר מהירה בסבות בגלגל הקפב בגד מתוך לאחרן יותר מהילך בגלגל הקפב רחוק מן לאחרן: שיהיה הכדורים הד' והם ד' חות שרחה יחוקאל ויסודות הארבעה • ר"ל והם ד' לוחבים בתרלה הנוכרו: ובבחות הבאים מלחים בחמיאות ד' • ר"ל והם המחלב ובלומם ובחי' והמדבר והם ד' בבים המזכרים בחרלה הנמבלת ואלו הד' בחות בחרים הרב בפרק ע"ב ויבחרים עוד בזה הפרק וכן בבחות בל תנועה גלגלית ד' והם בלבלות חמוקו והם ד' בבבי הירה בלבלו: ובפבו ד' מבחות הבאים בחרלה הבלות ובחרם הבח מחלבו: בחרבים בחרבים בחרבים

כמו שבארנו • (פ"ד מזה החלק) והשכל הנבדל • אשר הוא חשוקי • והבן זה מאד • ובאורו כי לולא היות צורתו זאת הצורה·לא היה יכול בשום פני להתנועע תנועה סבובית על הדבקות • מפני שאי אפשר דבקות תנועה בחוזר הלילה אלא בתנועת הסבוב לבד· אבל התנועה הישרה אע"פ שישוב המתנועע בדרך ההוא בעצמו פעמים לא תדבק התנועה • כי בין כל שתי תנועות זו הפך זו מנוחה· כמו שהתבאר במופת במקומו · הנה כבר התבאר שמחברה דבקות התנועה בחוזרות בדרך אחת בעצמו שיהי' המתנועע מתנועע בסבוב · ולא יתנועע רק בעל נפש · הנה יתחייב מזה מציאו' הנפש · ואי אפשר מבלתי מביא לתנועי' · והוא ציוב וכוסף למה שצוייר · כמו שזכרנו וזה לא יהיה הנה א"כ בשכל אחר שאינו בריחה ממה שהוא כנגד ולא בקשת נאות • ואין אפשר מבלתי נמצא אחד והוא אשר צוייר והיה הכוסף אליו כמו שבארנו · הנה אלו ארבע סבות לתנועת הגלגל • וארבעה פנים מן הכחות הכוללו' הבאו' תחלה מאתו אינו· והם כח הוויית המוחצבים·וכח הנפש הצומחת וכח נפש החיה • וכח נפש המדברת כמו שבארנו : (פ"ע"כ מחלק ח') ועוד שאתה כשתבחן פעולות אלו הכחות תמצאם שני מינים · הויית כל מה שיתהוה· ועמידת המתהוה ההוא · ר"ל שמירת מינו תמיד ושמירת אישיו זמן אחד · וזהו ענין הטבע · אשר יאמר שהוא חכם מנהיג משגיח בהמצאת החיי במלאכת מחשבת משגיח בשמירתו והתמד'תו · בהמציא כחות נותנות צורה הם סבת מציאו'תו · וכחו' זנות הם סבת עמידתו ושמירתו הזמן· שאפשר הכוונה הוא זה הענין האלהי המגיע ממנו שר"י הפעולות האלו באמצעות הגלגל · ומספר הארבעה הזה הוא נפלא ומקום התכוננית במדרש ר' הנחומא אמר כמה מעלות היו בסולם ארבע ר"ל אמרו · והנה סולם מוצב ארצה · ובכל המדרשות יזכר שארבע מחנות של מלאכים הם · והושב זה פעמים · וראיתי בקצת הנוסחאות כמה מעלות היו בסולם שבע · אבל הנוסחאות כלם וכל המדרשות מסביבים שמלאכי אלהים אשר ראם עולים ויורדים אמנם היו ארבעה לא יותר · שנים העולים ושנים היורדים · ושארבעה נקבצו במדרגה אחת ממדרגות הסולם והיו הארבעה בשורה אחת השנים העולים והשנים היורדי · עד שהם למדו מזה שרוחב הסולם היה עולם ושליש עולם במראה הנבואה · כי רחב המלאך האחד במראה הנבואה היה שעור שליש העולם באמרו · וגויתו כתרשיש · יהיה רחב הארבע א"כ עולם ושליש · ובמשלי זכריה בתארי ארבע מרכבות יוצאות מבין שני ההרים והרים הרי נחשת · אמר בפירוש זה אלה ארבע רוחות השמים יוצאות מהתייצב על אדון כל הארץ · והן עלת כל מה שיתחדש · אמנם זכרון נחשת וכן אמרו · נחשת קלל · הראה בו קצת השתתפות והנה תשמע אחר זה בזה הערה · ואמנם אמרם שהמלאך שליש העולם והוא אמרם בבראשית רבה בזה הלשון שהמלאך שלישו של עולם הוא מבוא'מאד·וכבר בארנו זה בחבורנו הגדול בתלמוד כי הנבראות כלם שלשה חלקים · השכלים הנפרדים הם המלאכים · והשני גופות הגלגלים והשלישי החמר הראשון· ר"ל הגופו'המשתנות תמיד אשר תחת הגלגל · כן יבין מי שירצה להבין הידיות הנבואה·ויעיר משנת השכחה·וינצל מים הסכלות· ויעלה ל עליונים למעלה אמנם מי שייטב לו שישוב בימי סכלותו וירד מטה מטה · לא יצטרך שישריה גופו ולא לבו יניח התנועה והוא ירד למטה בטבע · והבן כל מה שנזכר והשתבל בו :

פרק אחר עשר דע

כי ענייני התכונה האלו הנזכרים · כשיקראם חותך על שצורת הגלגלים ומספרם כך · ואין הענין כן ואין זה המבוקש בחכמת התכונה· אבל מהם עניינים מופתיי שהם כן · כמו שהתבאר במופת שדרך השמש דרך נוטה מן הקו השוה וזה מה שאין ספק בו · אבל אם יש לו גלגל יוצא חוץ לסרכו או גלגל הקף לא התבאר במופת · וזה ממה שלא ירגיש עליו בעל התכונה · כי כוונת החכמה הזאת להניח תכונה שיתכן עמה שתהיה תנועת הכבב אחת סבובית אין מהירות בה ולא איחור ולא שנוי יהיה המתחייב מן התנועה ההיא נאות למה שיראה · וישתדל עם זה שימעט התנועות ומניין הגלגלי כל מה שיוכל· כי על דרך משל כשנוכל להניח תכונה שיתכן עמה הנראה מתנועת זה הכבב בג' גלגלים ותכונה אחרת שיתכן עמה זה בעצמו בד' גלגלים מן הראוי שנסמוך על התכונה שמספר תנועותיה מעט ולזה

ולזה

קרקא ש

פרק י

כתבו שם כרים נתבארו בפילוסופיא ולולם מה שכתב בספרי הכוכבים אין ראוי לזכרו חלק קרוב לכן ה' ארך הרב בחלו הפרקים : עוד אחר הרב ועוד בשאתה מתבון פעולות אלו הכחות תמצאם שני מינים מינים אחד זמן אחד • וברגון כיום לכל כמנת אחר תחת הגלגל הירח כח מיתהוות אותו וכח שיעמוד לו המציאות הזמן הקבוע ולמה שחלו הכחות הם כחות היותר מעלות מחמשה שיתבלו כי יתהוה בנמצא כיותר טוב מה שיעשר שיתבלו ויתנו לו הדברים בהכרח ר"ל אף הדברים שהם ע"ל היותר טוב והדברים שהם ע"ל היותר טוב ומכח שמור ישמור קיים מכל הפגעים ומכל המקרים כלו הין אי אפשרות בהיותו ובעבור זה יאמר שהשבע מכח מבטא מצבית בהתבלות הרי ותנאים בשמירתו והבחתו הם מבות עמידתו לכן יחסו אלו שני כחות בכחים הגלגל כידי הרם ומה תמרו בתפעה מרכבה וידי הרם מתחת כנפיהם כי אחר התנועה יעמד הגלגל אלו השני כחות אחר הם בתכלית השלמות כחלו הין כידי הרם אחר יד האדם יש להם מעלה מכל אחר הכחו' לעצות כל מלאכ' מעשות וכבר אחר הרב כפ"שלפני זה שמספר המרכבה' כדורים מחמיצו הגיעו עליהם והבין המאחר הנה מר"ל ואמרו כתה מעלות הין בסולם אחרונה וכו' והם אלו המרכבה כדורים והל' חוגים והמרכבה פנים : ויחיתי בקצת הנוסחאות כתה מעלות הין בסולם שבעה · ואמרו המפרשים כי מהנים על זה הענין הל' יסודות והתחלה והנומה והחי ואחר' מתחברו כלם והכ"ל כי הסודות הל' מדברת אחת והתחלה מדרגה אחרת והנומה מדרגה אחרת והחי מדרגה אחרת והאדם כאחות בכח לה שכל ואח"כ בהיותבכח הכחלל לפי דע' הרב הוא השכל הפועל : וכל המדרגות כלם מסכימים זמלאכי אלהים וכו' רוצה לומר מנים עליים בהוותלם ואם הקצור כי אתם עולה למעלה בהוותלם ואם הקצור כי אתם עולה למעלה בהוותלם ואחור עולה למעלה בקצור ואחרון יורדת למטה בהתלם והמים בקצור : וכלם בתחברו בהדרגה אחת · הרגון בו כי אין לאחד מהם אלת הרה אחת פה שה דומיות וכלם יתעלו ויתנוו ויתהוה מהם מורכב אחד : עד שלאחדו מזה מרוכב הסולם עולם ישלים אחר הרוחה מלאך אחד אלים העולם · ידלה כי העולם בחלק לג' חלקים עולם השכל ועולם הגלגלים ומה העולם הפשיטי כל אחד מלאה ויקרא מלאך אם כן המלאך הוא אלים על עולם ונת אחרו לזה העולם השכל ל' יסודו' אחר כל אחר ואחר יקרא מלאך אם כן כזה העולם השפל אחר שמלאה בו הל' מלאכים אם הל' יסודות וכל מלאך יקרא אלים העולם כי הם בחלק ג' חלקים כמו שהזכר ה"כ בסולם בחלקו ג' עולמות ונאלים העולם כי הג' יסודות הם בכנד ג' עולמות והל' הוא אלים העולם : ובחלקי אחרים ל' מרכבות יוצאות מבין שני ההרים שהם ל' הויסודות יוצאות מבין שני ההרים' שהם אחר מרחשון הנורה הנפשית ואמרו ההרים הרי נחשת ע"ז אלו ההרים מנד עמדם הם ת"ל הם הספר הזה אחר הרי נחשת נעדר מן הספרתה לו אחר ירלה הרים הרי נחשת הם ל' כדור כל הגלגלי המורכבים ושני גלגל ערבות הבלתי מורכב ובאמרו הרי נחשת ירלה שהדורים זך ונקי ובכבד כמו הנחשת קלל שהוא זך ונקי כמוהו : ואמרו והבן כל מה שנזכר והם תכל בו · ברגון כי ראוי להבין כל מה שנזכר בזה הפרק שהם דברים גדולי הערך ויזור ואמר והסתכל בו כי בזה יתבאר מזגה מרכבה :

פרק יא

דע כי ענייני התכונה וכו' כבר ידעת מזה שקדם כי כל מה שיחל' הרב בענייני החכמות הוא לבאר מעשה מרכבה לו מעשה מרחשית ומה שפי' נם כן הוא לבאר מעשה מרכבה ולמה שאחר המעשה מרכבה ומתוכם דמות ל' חיות ואמר גם כן ודמו' על רחני המים הקיים ומה לא נזכר בעולם המהייה והמפסד ר"ל לא נזכר שם דמות לזה שהם דברים מבוארים אין בהם שפק אבל מענייני התכונה ובענייני הלבנות יאמר דמות

פרק ח

ומאת ליור וכוסף כמו שזכרנו מלך ב' פרק ד' : וכח הנפש המדברת כמו שביארנו ח"ח ע' ע"ב : כ' מינים הות כל מיתהוה ומעמידת המתהוה · ר"ל ומה שאחר הבמוק ומדי הדם לבנה ר"ל שם לכם שתי כוחות אחד הות המתהוה והב' ומעמידת המתהוה זמן הקבוע לו : כמה מעלות היו בסולם ד' · ר"ל ומי הפי' הב' שתי כוחות הבנוחה הרב המורה ובאבאו יפרש סולם המעלות בסבל לבד וכל שם שם ד' מעלות ר"ל שבחתר הראשון בחלק לד' חלקים והל' מלאכים הם סד' יסודו' אחר שתים מהם עולם על המקיף והם הרוחר והחם ושתים מהם יורדים והם הקרר והיבש ובסלם נתקבצו במדרגה אחת שלהרבע יסודות המלאות בכל תמונה מלאות אחד מתדמה וי"מ מלאכי אלהים הם הם הל' פנים והם המחלק והנומה והחי והמדבר ושנים מהם עולי ר"ל שהם מעולים במעלה מהאחרים והם הרי המדבר ושנים מהם יורדים והם המחלק והנומה שבלם נתקבצו במדרגה אחת ר"ל שבלם נתקבצו בחדם : כמה מעלות הין בסולם שבע · וכלי אותה מוסיף ר"ל שבעה מורות הם קודמות למורות האדם ובלם נתקבצו חל' אחד והשבעה הם ל' מורות היסודות ומחלקה והנומה והחי והאדם נקבצו כלם : ל' מרכבו' יולדות · ר"ל ל' יסודות הילדו' מבין שני ההרים שהם אחר הראשון והנורה הנפשית לו לאמר לאחר מרכבו' יולדות ומבין שני ההרים הם הם שני הרי נחשת הם הם הל' מלאכים הם הם הל' מלאכים הם הם הל' מלאכים

ולזה בחרנו בשמש יציאת המרכז על גלגל סבוב כמו שזכר בטלמיוס • ולפי זה העניין • כאשר השגנו תנועות הכוכבים העומדים כלם תנועה אחת • לא תתחלף ולא תשתנו הנחותיה קצתם מקצתם • הסכמנו על היותם כולם בגלגל אחד • ולא ימנע שיהיה כל ככב מהם בגלגל • ויהיו תנועותיהם כלם אחת • והגלגלים ההם כלם על קשבי אחדים • ויהיו אז השכלים לפי מספר הכבבים • כמו שנאמ' היש מספר לגדודיו ר"ל לרבויים : כי השכלים וגרמי השמים והכחות כלם הכל גדודיו וא"א מבלתי שיכלול מיניהם מספר • עד שאו היה העניין כן לא היה נפסד עלינו סרר מבמנותנו גלגל הכבבים העומדים כדור אחד • כמו שמנינו המשת גלגלים הבה אשר השגנוהו במציאות השגה כוללת • מבלתי שנזהר לגבול אמתת השכלי והגלגלים אבל המכוון כולו שהנמצאות מתחת הבורא יתעלה יחלקו ג' חלקים • האחד מהם השכלים הנפרדים • והשני הנופות הגלגלים אשר הם נושאי לצורות עומדו • לא תעתק הצורה בהם מנושא לנושא ולא ישתנה הנושא ההוא בעצמו • והשלישי אלו הגשמי ההוים הנפסדים אשר יכללם המר אחד • ושהנהגה שופעת מהבורא יתעלה על השכלים כפי סדרם • ומן השכלים ישפיעו מהם ממה שהוזן להם טיבות ואורו על נופות הגלגלי • וישפעו מן הגלגלים כחות וטובות על זה הגוף ההווה הנפסד ברוב מה שהוחנו מהתחלותיהם • ודע כי כל משפיע טוב אחד בזה הסדר אין מציאות המועיל ההוא וכונתו וחכליתו להועיל זה המקבל התועלת לבר • כי יתחייב מזה השקר הגמור • וזה כי התכלית יותר נכבד מן הדברים אשר הם בגלל התכלית • והיה מתחייב א"כ שיהיה מציאות העליון השלם והנכבד מפני הפחות • ולא ידמה זה המשכיל • אבל העניין כמו שאספר • וזה כי הדבר השלם בצד אחר מן השלמות • אפשר שיהיה השלמות ההוא בגבול שישלים עצמו ולא יעבור ממנו שלמות לזולתו • ואפש' שיהי' שלמותו בעניין שיותר ממנו שלמות לזולתו • כאלו תאמר על דרך משל שיהיה איש יש לו מן הממון מה שיספיק בצרכיו לבד • שלא יותר ממנו מה שיועיל ממנו לזולתו • ואחר שיהיה בו האיש ההוא ג"ב עשיר • ויותר לו מה שיעשיר בו איש שלישי • כן העניין במציאו' שהשפע המגיע ממנו יתעלה להמציא שכלים נפרדים • ישפע מן השכלים גם כן להמציא קצתם את קצתם עד השכל הפועל • ואצלו תפסק המצאת הנפרדים • וכל נפרד תשפע ממנו ג"כ המצאה אחת עד שיגיעו הגלגלים אל גלגל הירח • ואחריו זה הנוף ההוה הנפסד שפעם אל תכלית ההויה וההפסד • ואו העניינים כלם כבר בארנו שאינם סותרים דבר ממה שזכרוהו נביאינו וחכמי תורתנו • כי אומתנו אומה חכמה שלימה • כמו שבאר יתעלה על ידי האדון אשר השלימנו • ואמר • רק עם חכם ונבון הגוי הגדול • אך כאשר אבדו טובותינו רשעי אנשי האומות הסכלות • ואבדו חכמתנו והבורינו • והמיתו חכמינו • עד ששכבנו סכלים כמו שיעד ריע בעונותינו ואמר • ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר • והתערבנו בהם ונעתקו אלינו דעותיהם כמו שנעתקו אלינו מדותיהם ופעולות יהם • וכמו שאמ' ברמיון המעשים • ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם • כן אמר בהעתק דעות הסכלים אלינו • ובילדי נכרים ישפיקו • תרגם יונתן ב"ע ובנימוסי עממין אזלין • וכאשר גדלנו על מנהג דעות הסכלים שבו אלו הדעות הפילוסופיות כאלו הם נכרים מתורתנו בזרותם מדעות הסכלים ואין העניין כן : ואחר שנכפל בזכרינו זכרון השפע מהש' ומהשכלים צריך שנבאר לך אמתתו ר"ל העניין אשר יכונה בשפע ואה"כ אתחיל לבאר בחדוש העולם :

פרק שנים עשר

מבואר הוא שכל מחודש יש לו סבה פועלת בהכרח היא אשר חדשתהו אחר שלא היה נמצא • והפועל ההוא הקרוב לא ימלט מהיותו גשם או לא גשם • וכל גשם לא יעשה מאשר הוא גשם ואמנם יעשה מעשה אחד מאשר הוא גשם א' ר"ל בצורתו • והנה אדבר בזה אחר כן • והפועל ההוא הקרוב המחדש לדבר המחודש אפשר היותו א"כ מחודש וזה לא ילך אל לא תכלית • אבל א"א לנו בהכרח אם יש דבר מחודש מבלתי שנגיע למחדש קדמון בלתי מחודש הוא אשר חדשו • ונשאר לשאול על מה חדש עתה ולא חדש זה מקודם אחר שהוא נמצא • וא"א בהכרח מבלתי שיהיה המנעו הפעולה ההיא המחודשת קודם חדושה • אם מהעדר ערך אחר בין הפועל והפעול • אם היה הפועל גשם • או מפני העדר הכנת ההחר • אם היה הפועל בלתי גשם • וזאת ההצעה כולה כפי מה שיחייבהו העיון השכעי • מבלתי שנשגיח עתה לקדמו העולם או חדושו • כי אין זה בונת זה הפרק : וכבר התבאר בחכמת הטבע כי כל גוף שיעשה מעשה אחד בגוף אחר לא יעשה

בו

דמות למה שהם רחוקי מידיעתנו ואין לנו ידיעה אמתית בהם ולזה שכבר יחסוב המסוב שבעניני התכונה הם כלם דברים מבוארים רצה הרב לבאר שאין הדבר כן וזה אחדו דע כי בעניני התכונה הללו הנזכרים וכו' עד אחכל יש בעניני התכונה עניינים מופתים שהם כן ומהם דברים מסופקים ומה שאין כו ספק אחר הבבית יחזקו אל שהם כן כלי ספק אחר בהם כמו שהם כמו שהם ולזה אחר בהם דמות ולזה שיש ספק אם מספר הכוכבים ד' או יותר אחר דמות אחרבה מיות ולזה שיש ספק אם יתנלה בלתי מבוכה אחר גם בקדמות על רחקי הסיום דקיע והבן זה כי הוא נכלא • עוד רצה הרב לבאר בזה הפרק כי לא שהדברים המופלגים הם רבים לא ישתנה מספר כ"ש שיש מספר לגדודיו ר"ל לרבויים על כל זה כל הכמצאות מתחת הבורא וכו' ואחמנם גופות הגלגלי' הם כבדים מאו הגופים אחר בכלן והכנתיו יבדל מהבורא נפסד ולכן ראוי היה שיזכר אחרת וחרלת ואחרת ג' פני' עם שיש כי כל אחד מהראשי' הפעות הרבה ובכן זה ג"כ • והבה הפעם הבה מהם רחוקה יכח אל השכלים הנבדלי' וחלל אל הגרמים המתמיים ואח"כ לזה העולם ולזה רמז אל אחר יהיה שמה הרוח ללבת : ודע כי כל מפעיל טובו מן השכלים הנבדלי' והגלגלי' מן מציאות המועיל וכו' הרלון כי כל הדברי' אחר הם בעבור התכלית הם פחותים אחר שהם בעבור דבר אחד והם הי' שכלי' הנבדלי' מפעיעים טובם בעבור הגלגלים בחופן שיהיו נמלאים השכלים בעבור הגלגל ם והגלגלים בעבור אלו הדברים ההוים ונפסדים יהיה העליון בעבור המפעל והנכבד בעבור הנבזה והנכחי בעבור הנחוה נפסד ובזה יהיה רצון למעשה מרכבה בחתרו ומכיהם וכנכיהם ברחות מלמעלה אחר הרחוקו אלף שיפעיעו משובם על זה העולם זה אין מכוונים אל כל יש להם תכלית יותר מעיקוקות לחדמת ליוצר הכל כפי מה שחפצר ולף שיהיה מפעולות אל הגרמים המתמיים שפעלו דברים רבים ומפעיעים בזה העולם טובם בכל יום לא בעבור זה הם מכוונים בעבור אלו הפחותי אל הענין כמו שחפצר וכו' וזהו הכוונה בזה : ואו מעניינים כלם כבר ביארנו אחיכם פותרים דבר מתוך שחתרו נביאינו וחכמינו • הרלון זה כי כל מה שנזכרו מדעות הפילוסופי' על הבה בין בחלקות הסבה הראשונה בין בחלקות הכלים כלל' בין בחלקות הגרמי' המתמיים בין מה שנאחר בזה העולם כלו נמלא בחעשה הראשית ומעשה מרכבה וכל מה שפרש עד הבה רמז אל מעשה' מרכבה ומה מעשה הראשית ולכן אחר ואלו הענייניים כבר ביארנו אחיכם פותרים דבר מתוך שחתרו נביאינו וחכמינו אל כל מוכים עמהם ומכחר ענינם ויש זה בעבור כי חותתנו לומה מכתה ונלמה ביאה לא כמו שהיא עתה כי ראשי הלומנו' הסכלות וכו' אחר יתחזק הרבני הסכל כל מה שאחר הריסט"ו הוא ויוף וכזב ויציאה מהדת ואולי סותר לדברי הנביאים ונעמו פירושים זרים לחעשה מרכבה ומעשה הראשית או יחסבו כפסוטו ואין סדבר כן אבל כל הנמצא לחכמי הפילוסופים זולת מחדוש מעולם וקדמותו והסתרה כפי דעת הרב הוא נמצא לחכמינו ורחמינה נמצ' לנביאינו אחר שקבלו מהרע"ם חדון הנביאים ואולי היה אחב לחכמים כמ"ש ז"ל כי מעשה היה אחב בתורה וחכמה • ואחר שנכפל בדברינו זכרון הפעם אחת הש"י ומהשכלים נריך שנסבאר לך אמתתו וזה יהיה בפרק המשך לזה :

פרק יב מבואר שכל מחודש יש לו סבה פועלת בהכרח כו • דע ג"כ כי זה הפרק הוא ביאור ג"כ מהעשה מרכבה כי אחר בהעשה מרכבה בחרלת הגלגל הראשון הנה כי הספר הבא מעמנו לא יחסבו כן אבל הוא כמונה פעמים ראיה כי הספע הבא מעמנו לא יחסבו מלבד מלאך המקבל כמו הקשת כי לא יחסבו הבריאתו תמיד מלאך הסמוך אלא מלאך אלא יחלאו המקבלי' כן הכתוב כי אמנם ונתן יי' לבחות לא יחסבו עוד לאלוהים בתמים ורחמנות הנה כי כל מחודש יש לו סבה פועלת בהכרח אחר שבדבר לא יחדש לא עצמו והפועל הוא הקרוב לא יחלט מהיותו גשם או בלתי גשם וכל גשם לא יעשה מאחר הוא גשם אבל יעשה מאחר הוא בלתי גשם אחד ר"ל מאחר הוא בעל גורם : והפועל הוא הקרוב מחדש לדבר המחודש אפשר היותו ג"כ הוא מחודש וזה לא ילך אל כב"ת • אחר שכבר בזה אחר בזה אחר זה • שבזה הפרק יבאר אחר לא יחדש לא יחדש אחר הרחוק ג"כ ת"ח מבלתי שנגיע למחדש קדמון בלתי מחודש הוא אחר חדשו : ונשאר לשאול למה חדש ולא חדש מקומם אחר שהוא נמצא • ולרלון כו מהעדר ערך בעבור שהמגיע רחוק מהמתמיעע או בעבור העדר הכנה כי הפעל הפועל הספע הבא מעמנו לא יחסבו מלבד מחדש בגוף לא יעשה כו רק בפגרים אלא שיש הפרש כי כבר יפגוש בחמנעי אחלת אלעני המשל בזה כי אחם כבר יחסם אחדם בעבור מעשה אחר ובאחיר הקיף בגוף אחמנו וכן בלבן הראוכת מרחוק נכח הבדול מרחוק נכח בחפחר מעמנו כחאיר הפונש הכרחל ולא תקשון על אי זה רחק שיזדמן כמו

אלא

עולם הכוחם ובספר ואחרו משחיבו של אדון כל הארץ הם שחטאים עוחדים שוחים שליחות אדון כל הארץ ובזה הם"ל והרלון בזה שבספנות והרו ומולו ובוכוחיו שנוחם ובכונם ובקפר' סביב הארץ ובסבו מהעוכות שמשפעות עליהם על אולם הכוחם ובספר ואחרו של אדון כל הארץ כמו כל בנח הסמים הבוחדים שלו שהרלון בזה לבריה

פרק יא

דרך הבחם דרך בוחש אין בקו הבחם בחנם פי' מדרך בחנם בזה דרך בגבל מחלקות ובמלוכו בוחשים חלנים לבחן ואחנים בדרום ' לח שיש בבחר בעינו סדרינו בחבוחינו בגבל בוכבים בדור אחר פי' אחי' הנו הגלגלים רבים בחסבר הבוכבים לח בחוש לזה אחר מבחה המוחב חלם אחר חבלחי מבוחר לגבול אחחת הבחלים והגלגלים חבלחי בבחיח לא לאחחת הבחלים הבבדרים ' אין מוחלות הבוחיל ובזבוחו ובבלחיד לבחיל זה בחבבלו בחחלחן לבר פי' בבר אחרבו בזה בחם"ל בבדלם לחבלחיל בבי חם בחבלחיל חם חבלחות הבחלים הבבדרים ולם חבלחות הגלגלים בחם בבלי אחרים ולזרות בוחחו' בלחי בחחבות חבלרים בחחבו בבלי לבזרה ובחבו' בבלי חחבר חבחבה בחיבים בזה בות בולם הבוחם בחבבר בגלגלים בחות ובבחבחם אחר בחבחבם ובבחבו בחות בבחבחם בבחבחם בבחבחם

בו רק כשיפגשהו או יפגוש מה שיפגשהו • אם היה מעשה הפועל ההוא באמצעיים • דמיון זה בגזה הגוף אשר הוחם עתה • הוחם בפגש אותו גוף האש • או שהאש חממה לאויר והאויר המקיף בגוף החוא חממו • ויהיה הפועל הקרוב לחמום הגוף החוא גוף האויר החם • עד שהאבן השואבת אמנם תמשוך הברזל מרחוק בכח שתר פזר ממנו באויר ר פוגש הברזל • ולזה לא תמשוך על אי זה רוחק שיזרמן • כמו שלא יחמם זה האש על אי זה רוחק שיזרמן • אבל על רוחק שישתנה האויר אשר בינו ובין הדבר המתחמ מכחו אבל כשיפסק חום האויר מזה האש תחת זאת השיעור לא תחך ממנה • כן הענין בחר שימשך • וזה אשר לא היה הם ואח כך נתחמם א א לו בהכרח מבלתי סבה מחממת התחדשה • אם אש התחדשה • או שתהיה ממנו על רוחק אחד והשתנה הרוחק ההוא והערך ההוא היא אשר היה נער ואח כ התחדש • וכן נמצא סבות כל מה שיתחדש במציאו ממחודשים תהיה סבתם המזגות היסודות • אשר הם נשמים פועלים קצתם בקצתם ומתפעלים קצתם מקצתם • ר ל שסבת הדושם קריבת גוף אל גוף או רוחק גוף מגוף • אמנם מה שנמצאהו ממחודשים שאינם נמשכים אחר מזג • והם הצורות כולם • א א לחם גם כן מבלתי פועל ר ל נותן הצורה • והוא בלתי נשם • כי פועל הצורה צורה לא בהכרח • כמו שהתבאר במקומותיו וכבר העירונו על ראיית זה במה שקדם וממה שיבאר לך זה גם כן • כי כל מזג מקבל התוספ והחסרון והוא יתחדש ראשון ראשון • והצורות אינם כן שהם לא יתחדשו ראשון ראשון • ולזה אין תגוגה בהם ואמנם יתחדשו או יפסדו בלא זמן אינם אם כן מפעולות המזג • אבל המזג מכין החומר לקבל הצורה לבד • ופועל הצורה דבר לא יקבל החלוקה כי פעלתו ממינו ולזה מבואר שפועל הצורה רוצה לומר נותנה צורה בהכרח והיא נבדלת • וזה הפועל אשר הוא בלתי גוף מן השקר שיהיה מעשהו לזה שיעשהו בערך אחד • אחר שאינו גוף שיקרה • או יחרק או יקרב נשם לו או יחרק ממנו • מפני שאין ערך רוחק בין הגוף ובין מה שאינו גוף • ובהכרח תהיה עלת הערך הפעולה ההיא • הערך הכנת החומר ההוא לקבלת פעולת הנבדל • הנה כבר התבא שפעולות הנשמי כפי צורתם קצתם בקצתם תחייב הכנת החומרים לקבל פעול מי שאינו גוף • אשר הפעולי ההם הם הצורות וכאשר היו מעשי השכל הנפרד מבוארים גלויים במציאות • והם כל מתחדש בלתי מתחדש מגוף המזג לבד • ידענו בהכרח שזה הפועל לא יעשה בנגיעה ולא על רוחק מיוחד • מפני שאינו נשם • וכינה לעילם פועל הנבדל בשפע על צד ההדמות בענין המים • אשר ישפיע מכל צד ואין לו צד מיוחד שימשך ממנו או ימשיך לזולתו • אבל מכלו הוא נובע ולכל הצדדים ירוה הקרובים אליו והרחוקים ממנו חמיד • כן זה השכל לא יגיע אליו כח מצד אחד ומרוחק אחד ולא יגיע כחו לזולתו ג כ מצד מיוחד ועל רוחק מיוחד ולא בעת בלתי עת • אבל פעולתו תמיד כל אשר יזדמן דבר יקבל הפועל ההוא הנמצ על התמידות • אשר כונה בשם שפע • כן הבורא יגדל שמו כאשר התבאר שהוא בלתי גוף התקיים שהכל פעלו ושהוא סבתו הפועלת כמו שבארנו וכמו שנבאר • נאמר שהעולם נתחדש משפע הבורא ושהוא המשפיע עליו כל מה שיתחדש בו • וכן יאמר שהוא השפיע חכמתו על הנביאים • הענין כולו שאו הפעולות בלתי גוף והוא אשר יקרא פעולו שפע • וזה השם ר ל השפע כבר התירהו לשון העברי גם כן על הבורא ית מפני ההדמות בענין המים השופע כמו שזכרנו • מפני שלא ימצא להדמות פעולת הנבדל יותר נאה מזה הלשון רצוני לומר השפע • שלא נוכל על אמתת שם שתסכים לאמתת הענין • כי ציור פעולות הנבדל כבד מאד כבבדות ציור מציאות הנבדל • וכמו שהדמיון לא יצייר נמצא כי אם גוף או כח בגוף • כן לא יצייר הדמיון היות פעולה רק בקריבות פועל או על רוחק אחר ומצד מיוחד • ובעביר זה כאשר התאמת אצל קצת ההמון היות השם לא גוף או שהוא לא יקרב למה שיעשהו • ידמו שהוא יצוה המלאכים והמלאכים יעשו הפעולות ההם בקרבות ובנגיעת נשם בנשם • כמו שנעשה אנחנו במה שנעשהו • וידמו המלאכים ההם גם כן נשמים • ומהם מי שיאמין שהוא יתעלה יצוה הדבר בדבור כדברינו • ר ל באותיות וקול ויפעל הדבור ההוא • כל זה המשך אחר הדמיון • אשר הוא גם כן יצר הרע באמת • כי כל

חסרון בדבר או במדות הוא

שלא יחמם החם על אי זה מרחק מיודמן הוה שלא היה חם ולא נתחמם ח"ח בהכרח מבלתי סבה מחמת בתחדשה אם מתחדשה קדום נמצא לו סבה נמצאת ולא יתחדש החמום ממנו בעבור סבתה בעל רוחק שלא יחדש מזמן חל המתפעל ואח"כ בתחדש סבה ברוחק ומתחם יחדש חום למתפעל • וכן כמלאו סבות כל מה שיתחדש ומחודשים מסבתם הוא המזגות היסודות וכו' כי הבמה כשיתרחק הוא סבה לבטיית קצת הדברים עם ברוב הדברים מתבטים הקורבה הוא סבת הפעולה לא הרחוק כי העזבה הפעולה פועלו הרחוק בהמה ואם הרחקתם לרחקינו כמו שהוא בקין יפסידהו הרי יתבאר לך לזה הנשם יפעל הנשם ואחר הרם כי כל הדברים הנמצאי אחר המזג הנשמים הם הפועלים אותם והכח הנמצי הרם ביאו' ג"כ לבאר כי הנזרות לא יבאו מהנשמי' הכל הפועל אותם הוא הצורה נבדלת ומופתיו הוא על זה התעתר הנשמים יפעלו קצתם את קצתם מגד החום והקור והלחות והיובש ולזה יקבלו החומים את והחסרון והוא יתחדש רחמון רחמון כי יתחדש בתמונה ובכר ידעת כי התמונה ליתה מן הכח הל הפועל בהדרגה והנזרות חומם כולם לא יתחדשו רחמון רחמון ולזה לתרגועה הם ותחמם יתחדשו לו יפסדו בלא זמן ולזה הנשמים פועלים ומתפעלים ח"ח מיפעלו כלי מיוחד הם מתוספת והחסרון ח"כ ח"ח מיפעלו מר"ח ח"כ ח"ח מבלתי מיוחד בכלותי מיפעלים והוא השכל הנבדל ותחיתת' תוקר חם היה הדבר כן לקה לה יפעל הנבדל לעולם כי הוא נמצא תמיד ולא נמצא הנשם קרוב ופנים רחוק התמונה כזה כי הדבר חיבו מוכן למיוחד הנשם ממנו עד הנשם יכינהו וזו דעת הרם בסיית הנזרות כי הנשמים הם המכינים וזה הרם הנבדלת הוא הנותן הצורה : אמר שם טוב מה שאחר הרב לתן כח הנשם להחות נשם אחר שהוא לא יפעל אלא תכון שהנשם יפעל בחום והקור לו כשאר הליכות ולזה כלם מקרים יקבלו התוספת והחסרון וח"כ לתן ומאך מהם שום הרה כי כל פועל לא יפעל אלא מה שהנשלמו ומתן הצורה הנבדלת הרה ולכן יתחייב מיוחד בכלתן הנבדלת ופועל כל הצורו' אמרתיו' בגלל מיוחד ולקלאתרו הפילו' לתחרוני' שפועל כל הצור' אשר בכלתן הו' הנבדל הפועל כל זה מוח ודב' כזה כי הלא יפעל הם כמוהו ושאר הדברי' אשר הרתם כח בגוף לא יפעלם הנבדל ואמר' לטעניתו אשר טענכי ח"ח מיהיה הנשם פועל שום הרה בתה שפעל שכח מהנשם הוא מקרה ולתן יפעל שום הרה דע לתה שמעיין כי מקלם כשפועל הקורה הדבר הנמשך מהנו הוא שום וזה החום יכין המוקר בתוכן מיפסיד הרת הקורה ויהיהו תח"ח בשיהיה הם וזה היהו דבר הלא כי החום יגלא מהקורה הלחיות ויתמם לו זה נשם מיהיה בפגש אותו עד מיפסיד הרהו הרהו כשיהיה בתבלי' בתוכ' בתוכ' בתבלי' בתוכ' והרתיחה יתהוה לו מלהותו הנשם הלם מבלתי אם אחר מעוהיה הנזרות וכן הדבר בהויית אחר היסודות כי הנזרו' אינם כלו' מתון לבל הם נמנלו' בכח בתתהוה לבל כשיגלא פועל מיפעל בתתפעל בהיכותיה עד מיהי' נמנלא הלחיהו' כמו שהו' נמנל' בעוב' לו' ישיגהו כמותו ות"ו הדרדיתהו הדברי' בתתהויים מבלתי כיות דבר מחון : אחר הם שם טוב וכבר אמרו קצת מלחרוני הפילוסו' שם בכלתן שבל פועל לא בעבור הוויית הדומנים כי הלם כבר יעשה הם כמוהו לבל בעבור הוויית בעלי הנפשות אלו הדברים ח"ח מיפעלו אלא הם יהיה בכלתן שבל מיפעל לותם והוא השכל הפועל מפני אח"ח מיהיה שום דבר ויהיה בו כלי' רבים ופעולו' מתחלפו' כלם לתבלי' מה מבלתי מיפל' הבלתשכל מיהיה אל התבלית ובכר אמרו ג"כ שם בכלתן שבל בבדל בעבור הוויית הנמלדים מבלתי מיגיס כי לתה שיתבאר כי כל פועל לא יפעל אלא מה שבעלתו ובזה העבר אחר דומה לו יחוייב מיפעל בכלתן שבל שיתן זלת הלורה וזהו השכל הפועל ואלו ב' טענות האחרונות הם ספקות גדולות ויביית לתשוב בהם שם בכלתן שבל פועל נותן הנזרות בחמרים והדבר בזה אחרון ונעמוק בה"ש לבנים בתה שנבר • ובלמות לתה מיתבר מתנו הבכנה ובכח אל מיקבל הנזרה והבלמות הנה כבר התבאר שפעולות הנשמים כפי צורתם קצתם מקצתם תחייב הבכת החומרים לקבל פעולת מי שלתו גוף וכו' ודע כי הפעולי' כפי מה שהנו הרם בזה הפרק מהם פועלים מיפעלו בת ריחוק ולא יפעלו בכל דבר אבל יפעלו בנשמים מיוחדים ואלו הם הפעולים הנשמיים • ויש פועלי' אחריים מיפעלו לעולם ותמיד אף שבעדרה הפעולה מהם כי בעדרה בעבור אלא נמצא מקבל כי הבכל הפועל לעשות בזה העולם הבנייה והבפעל ויבצלו הבריות את זולת את בעבור אלא נמצא עם הבת והבכנה לקבל הבלמות • ויש פועל אחר ששום את לא יתבנא מלפשל כי הוא פועל כללי והוא הם"י לפי דעת התוריי אחר שתחדש העולם לא יפעל את זולת את ולא בקורבה ויחוק גלא על בד זולת בד אל העולם כלו הוא מופשא מלתו ובלתילותו ובהשפעתו יגיע לכל הנמלאים הרחוקים והקרובים ועל זה הענין הבפיע תבתיו על הבנתיים בענין הכלו שלא הפעולות פעולות בלתי גוף והוא אחר יקרא פועלו אבל הנה הבורא בענין המים כמ"ש לתותי מקור מים חיים מפני שלא נמצא לבדות פעולת הנבדל יותר בלה מזה הלשון ולאחר כי הבם הדברים הנפשעות מלת הם"י ולאחר כי הבם יפעיע תמיד וכן נ"ל שהלאכים לבתתם בלתי גשמיים • ויאחר בכתות הגלגלים שם יפעיע בתליות ויאחר שם בגלגל תע"ש שפעולותיו יבואו מגשם וכו' עד תותי מקור מים חיים רוצה לומר הבשע חיים

בכח שיתפר מתנו כתוב • ר"ל מלר תיכות מה מיוצא מהלחכן המוחכת ומתפשט בתוב : כי הענין כמה שנמסר • ר"ל כמו שהלא לא יחמם על אי זה מרחק מיוחדן כן הלחן המוחכת הבדל לא יחמם על אי זה מרחק מיוחדן הכל הל מרחק ידוע ר"ל שבסבת הדושם הוא קריבת גוף אל גוף ומגוף ר"ל שבסבת הדושם הבמוגיות הוא שיקרב הבוד הלחד הל הלחר ולזו יתמוגו ויתחדש בתלא מהם לו בוכל לזוכר שבסבת הבמוגיות הוא רחק גוף מגוף בתמל כשיגלא הלם מהקומו הטבעי והלרן מהקומה והלזור והבים מהקומים בהכרח הם שיתחדש מלד תנותם הבכרחיות הבוד, וכמו שבלתר זה הרב בפר' ע"ב בלתרו וכשיהיו: נעב בעלם הם בבסוב וכו': ושלתים נמשכים לחר הבוד • ר"ל שלתים נמשכים בעלם לחר הבוד שלין הבדם נמשכת בראשונה ובע לעות מהבוד לבל הבוד הוא מכון ה אמר לקבל הנזרה לחתר יקבה לות' נותן הנזרות: כי פועל הנזרה נזר' לה בחמר • כמו שיתבאר בחלק ב' פרק ל': ובזה הקדים ר"ל בפ"ד מז: החלק: סבתו הפועלו' בעם שבלתיי ח"ח פרק ס"ט : שלו הפעולות: ר"ל בתדבקות הנכיח עם הנפרד הם פעולות בלתי גוף בלל אשר יכונה בענין הנזרה שופע : כבר התרהו לשון העברי ר"ל הפסוק הבוה שיהבר בסוף זה הפרק כי אותי עזבו מקור מים חיים וכו' : הוא

הוא

גשם הוא פועל מלד הבורא המאוחדים לו ומשכלילם לוקו מוזלנו כמלו קלחר הם פועל מלד לזרקו המיוחדים שהם הוה והוגם הם הוה זה מלד לזרק הנשמים הן כל הנ"ש ומשכלילים בכחו זה הפעל • לחר מהם בחלא רוצה בו לחר שהחדש הקלמון בחלא • ות"ל בהכרח מבלתי מיהיה הרלון בזה מלד לחר מהות הקלמון ומשל פעלו בעת הם ובעת פעולתו אם מהם לוקם הל מלילות הקדומים זמן הין מבלתי לו ח"ח בהכרח מבלתי מיהיה הנמצות הנשמים הקדומים מהחדשים קדום הדומים הם מהשער ערך ל' בתקבל ומשכל' ומשכו' לחמים הפועל גשם לו מהנו הבעבר הלחר בחלא הם הוה מהקור הבלמות ומהקור הבלמות ומהקור הבלמות ומ

הוא פעל הדמיון במשך לפעלו • ר"ל כחסרון בהשכלה הוא מלד פעל הדמיון והחסרון בתדות הוא מלד פעל הדמיון; ואין זה ענין הפרק • ר"ל כח לגלות לנו ענין יגר הרע וכמו שיבחר עוד בפרק ל' מזה החלק וכפ' כ"ג מנ': ותחבה בכנס לתשפטני כבוכבים • ר"ל מזה הענין סיימו המשכים לתשפטני הכוכבים אבל אין כוונתינו בס עכשו: כי בספע בהשכל אחר שופע וכו' • ר"ל כי בספע בהשכל אחר בספע מתך בשכיל בהמלות והתיישר בתדות הטובות ואחר כן בשכיל בהשכל הנפרד והיא הבנותה התחתיתית: ואמרו והבינו רומז לדעתו בענין ההבנה כי הבינוהו מן הס"י כוח אחר יש לו בספע בהשכל ואתדבק עמו תמיד רומז לזה הפרק על שאין בוס מוגע מפעלו ובהמציאות מוספע מהמו בחיוב המוסכל מן בהשכל ובמשך ואתדבק לפרק הבח אחריו לא לבחר סוד ביחוד בחמרו הבורא יתע' ה וכו': פרק יג כל זה בעור ומולו בדמות ומן • ר"ל שלא היה בס זמן בהמציאות כלל אלא שהשכל מעבר הזמן לו הדמיון מדמיו אמ"ש שאין הענין כן כי הזמן נברח בלא ספק בעבור שלא תתחייב התנועות • ר"ל צריך לך שתאמר שהעולם לא נברח בהתחלה ומציאת כי אי אתה אמר שנברח בהתחלה ומציאת יתחייבו לך בפקפות גדולות אחר לא תוכל לגשות בזה כלל למי שיאמין שהעולם נברח בהתחלה ומציאת • וזהו מציאת ליסוד ביחוד • ר"ל שיאחר שיודע יחודו יתעלה צריך שיודע שהוא השלם כי חדוש פעולו' צריך שיודע אחר יחידות יחודו' • ולזה היה קורא אל עולם ונכר ברחוק בזה הדעת בחמרו קונה שמים וארץ • ר"ל זה הענין נקשר עם מה שכתוב בפ"ק ל' מזה החלק בסוף הפרק הזה שהביא בס אלו הפסוקים שהביא הנה • וזהו

מר' עה הוא שהעולם בכללו ר"ל כי כל נמצא מלבד הבורא ית' השם המציאו אחר ההיערר הנמור • ושהש' ית' לבדו היה נמצא ולא דבר בלעדיו לא מלאך ולא גלגל ולא מה שבתוך הגלגל ואחר כן המציא כל אלה הנמצאות כפי מה שהם ברצונו וחפצו לא מדבר • ושהזמן עצמו גם כן מכלל הנבראים • כי הזמן נמשך אחר התנועה • והתנועה מקרה במתנועע • והמתנועע ההוא בעצמו אשר הזמן נמשך אחר תנועתו מחודש והיה אחר שלא היה • ושזה אשר יאמר היה הבורא קודם שיברא העולם • אשר תורה מלת היה על זמן • וכן כל מה שיעלה בשכל מהמשך מציאותו קודם בריאת העולם המשך אין תכלית לו • כל זה שער זמן או דמות זמן לא אמתות זמן • כי הזמן מקרה בלא ספק • והוא אצלינו מכלל המקרים הנבראים כשחרות וכלובן • ואע"פ שאינו ממין האיכות אלא שהוא בכלל מקרה דבק לתנועה • כמו שהתבאר למי שהבין דברי ארים"טו בביאור הזמן ואמתת מציאותו: ונבאר הנה ענין ואע"פ שאינו מבונת מה שאנחנו בו אלא שהוא מועיל בו • והוא שאשר חייב העלם ענין הזמן מהרבה מאנשי החכמה עד שערבבם ענינו היש לו אמתו במציאו' אז אין אמתות לו • כגלגי"ם וזולתו • הוא היותו מקרה במקרה • כי המקרים הנמצאים בנשמים מציאות ראשונה כמראים וכטעמים הם יובנו בתחלת מחשבה ויצויירו ענייניהם. ואמנם המקרים אשר נושאיהם מקרים אחרים כלהט במראה והנטיה והחקף בקו יעלם ענייניהם מאד • ובלבר כשיתחובר אל זה שיהיה המקרה הנושא בלתי עומד על עניין אחד אך ישתנה מעניין אל עניין יעלם הדבר יותר • ונקבצו בזמן שני הענייניים יחד שהוא מקרה דבק לתנועה • והתנועה מקרה למתנועע • ואין התנועה כדמות השחרות והלובן אשר הם עניין מיושב • אבל אמתת התנועה ועצמותה שלא תתיישב על עניין ואפילו כדרך עין • וזה ממה שחייב העלם ענין הזמן. והכונה שהוא אצלינו דבר נברא מתחוה כשאר המקרי' והעצמים הנושאים למקרים ההם • ולזה לא תהיה המצאת הבורא לעולם בהתחלה זמנית כי הזמן מכלל הנבראי'. והתבונן זה הענין מאד • בעבור שלא תתחייב התשובות אשר אין לנטות מהן למי שיסכל זה. כי בשתקיים זמן קודם העולם תחוייב להאמין הקדמות • כי הזמן מקרה וא"א לו מבלתי נושא • ויתחייב מציאות דבר קודם מציאות זה העולם הנמצא עתה. ומזה הוא הבריחה • ומן היא אחת הדיעות • והוא יסוד תורת משה רבינו בלי ספק • והיא אשר הביאו אליו העיון • ולזה היה קורא • בשם אל עולם • וכבר הראה זה הדעת באמרו • קונה שמים וארץ:

הדעת השני' • הוא דעת כל מי ששמענו ענייניו וראינו דבריו מן הפילוסופים • וזה שהם אומרים כי מן השקר שימציא השם דבר לא מדבר • וא"א גם כן אצלם שיפסי' דבר לא דבר ר"ל שא"א שיתהו נמצא אחד בעל חמר וצורה מהיערר החמר ההוא הערר גמור ולא יפסד אל הערר החמר ההוא הערר גמור • ותאר השם אצלם בשהוא יכול על זה • בתארו בשהוא יכול לקבץ בין שני ההפכים בעתה אחת בנושא אחד • או יברא כמותו ית עלה • או יתנשם • או יברא מרובע קטרו שוה לצלעו ומה שידומה לזה • מן הנמנעות • והמובן מדבריהם שהם אומרים כמו שאין לאות בחקו להיותו בלתי ממציא הנמנעות • כי לנמנע טבע קיים אינו מפעולת פועל • ולזה אי אפשר לשנותו • כן אין לאות בחקו בשלא יכול להמציא דבר מלא דבר • שזה מבת הנמנעות כלם • ולזה יאמינו שיש חומר אחד נמצא קדמון בקדמות האלוה • לא ימצא הוא זולת החמר ולא החמר ימצא זולתו • ולא יאמינו שהחמ' במעלתו יתעלה במציאות אבל הוא סבת מציאותו • והוא לו עלדרך משל כחמר ליוצר או הברזל לנפח • והוא אשר יברא בו מה שירצה • פעם יצייר ממנו שמים וארץ • ופעם יצייר ממנו זולת זה • ובעלי זאת הדעת מאמיני כי השמים גם כן הוים נפסדים • אלא שאינם

הוא פעל הדמיון או נמשך אחר פעלו: ואין זה עניין הפרק • אבל הכוונה להבין עניין השפע הנאמר בחק הבורא ובחק השכלים ר"ל המלאכים להיותם בלתי גשמים • ויאמר בכחות הגלגלים גם כן שהם ישפיעו במציאות ויאמר שפע הגלגל א"עפי שפעולותיו יבאו מנשם • ולזה יעשו הכבי' ברוחק מיודע ר"ל קרבתם למרכז ורחקם ממנו וערך קצתם לקצתם • ומהנה נכנס למשפטי הכבים • אבל מה שזכרנוהו שספרי הנביאים השאילו עניין השפע גם כן לפעל הבורא ית הוא אמרו • אותי עזבו מקור מים חיים • ר"ל שפע החיים כלומר המציאות אשר הוא החיים בלא ספק וכן אמרו • כי עמך מקור חיים רוצה בו שפע המציאות וכן השלמת המאמר והוא אמרו • באורך נראה אור • הוא הענין בעצמו כי בשפע השכל אשר ישפע ממך נשכיל ונתישר ונשיג השכל והבינהו:

פרק שלשה עשר

דעות האנשים בקדמות העולם או חדושו לכל מי שיאמין שיש שם אלוה נמצא. הם שלשה דעות:

הדעת הראשונ' • והוא דעת כל מי שיאמין תורת הנמור • ושהש' ית' לבדו היה נמצא ולא דבר בלעדיו לא מלאך ולא גלגל ולא מה שבתוך הגלגל ואחר כן המציא כל אלה הנמצאות כפי מה שהם ברצונו וחפצו לא מדבר • ושהזמן עצמו גם כן מכלל הנבראים • כי הזמן נמשך אחר התנועה • והתנועה מקרה במתנועע • והמתנועע ההוא בעצמו אשר הזמן נמשך אחר תנועתו מחודש והיה אחר שלא היה • ושזה אשר יאמר היה הבורא קודם שיברא העולם • אשר תורה מלת היה על זמן • וכן כל מה שיעלה בשכל מהמשך מציאותו קודם בריאת העולם המשך אין תכלית לו • כל זה המקרים הנבראים כשחרות וכלובן • ואע"פ שאינו ממין האיכות אלא שהוא בכלל מקרה דבק לתנועה • כמו שהתבאר למי שהבין דברי ארים"טו בביאור הזמן ואמתת מציאותו: ונבאר הנה ענין ואע"פ שאינו מבונת מה שאנחנו בו אלא שהוא מועיל בו • והוא שאשר חייב העלם ענין הזמן מהרבה מאנשי החכמה עד שערבבם ענייניו היש לו אמתו במציאו' אז אין אמתות לו • כגלגי"ם וזולתו • הוא היותו מקרה במקרה • כי המקרים הנמצאים בנשמים מציאות ראשונה כמראים וכטעמים הם יובנו בתחלת מחשבה ויצויירו ענייניהם. ואמנם המקרים אשר נושאיהם מקרים אחרים כלהט במראה והנטיה והחקף בקו יעלם ענייניהם מאד • ובלבר כשיתחובר אל זה שיהיה המקרה הנושא בלתי עומד על עניין אחד אך ישתנה מעניין אל עניין יעלם הדבר יותר • ונקבצו בזמן שני הענייניים יחד שהוא מקרה דבק לתנועה • והתנועה מקרה למתנועע • ואין התנועה כדמות השחרות והלובן אשר הם עניין מיושב • אבל אמתת התנועה ועצמותה שלא תתיישב על עניין ואפילו כדרך עין • וזה ממה שחייב העלם ענין הזמן. והכונה שהוא אצלינו דבר נברא מתחוה כשאר המקרי' והעצמים הנושאים למקרים ההם • ולזה לא תהיה המצאת הבורא לעולם בהתחלה זמנית כי הזמן מכלל הנבראי'. והתבונן זה הענין מאד • בעבור שלא תתחייב התשובות אשר אין לנטות מהן למי שיסכל זה. כי בשתקיים זמן קודם העולם תחוייב להאמין הקדמות • כי הזמן מקרה וא"א לו מבלתי נושא • ויתחייב מציאות דבר קודם מציאות זה העולם הנמצא עתה. ומזה הוא הבריחה • ומן היא אחת הדיעות • והוא יסוד תורת משה רבינו בלי ספק • והיא אשר הביאו אליו העיון • ולזה היה קורא • בשם אל עולם • וכבר הראה זה הדעת באמרו • קונה שמים וארץ:

הדעת השני' • הוא דעת כל מי ששמענו ענייניו וראינו דבריו מן הפילוסופים • וזה שהם אומרים כי מן השקר שימציא השם דבר לא מדבר • וא"א גם כן אצלם שיפסי' דבר לא דבר ר"ל שא"א שיתהו נמצא אחד בעל חמר וצורה מהיערר החמר ההוא הערר גמור ולא יפסד אל הערר החמר ההוא הערר גמור • ותאר השם אצלם בשהוא יכול על זה • בתארו בשהוא יכול לקבץ בין שני ההפכים בעתה אחת בנושא אחד • או יברא כמותו ית עלה • או יתנשם • או יברא מרובע קטרו שוה לצלעו ומה שידומה לזה • מן הנמנעות • והמובן מדבריהם שהם אומרים כמו שאין לאות בחקו להיותו בלתי ממציא הנמנעות • כי לנמנע טבע קיים אינו מפעולת פועל • ולזה אי אפשר לשנותו • כן אין לאות בחקו בשלא יכול להמציא דבר מלא דבר • שזה מבת הנמנעות כלם • ולזה יאמינו שיש חומר אחד נמצא קדמון בקדמות האלוה • לא ימצא הוא זולת החמר ולא החמר ימצא זולתו • ולא יאמינו שהחמ' במעלתו יתעלה במציאות אבל הוא סבת מציאותו • והוא לו עלדרך משל כחמר ליוצר או הברזל לנפח • והוא אשר יברא בו מה שירצה • פעם יצייר ממנו שמים וארץ • ופעם יצייר ממנו זולת זה • ובעלי זאת הדעת מאמיני כי השמים גם כן הוים נפסדים • אלא שאינם

כלומר המציאות כלו אחר הוא מקביל הבעדר והמות ולכן הנמצא מלת הסם הוא כלו חיים נמורים כי כל נמצא הוא מקביל הבעדר סבות המות • וכן אמרו כי עמך מקור חיים • ר"ל כו נמצא המציאות כלו כי הוא במשך ממנו וכן אמרו בתורת נרחה אור הרצונו כי בספע בהשכל אחר הוא נמצא בהשכל הבבדל סבות אחר אחר בבבדל מחבר ואמרו והבינהו אמרו המפרשים כי זה הפרק רומז על שאין בוס מוגע מפעלו בספע ממנו בחיוב המוסכל מהשכל ולכן אמרו בתורת נרחה אור הרצונו הפרק לפרק הבח אחריו ולכן אמרו שפרק שכל מהשכיל ומוסכל הוא לבחר חס בתחיתי העולם ממנו ולכן הוכח לא בעבור ביאור סוד הייחוד וכבר ביארתי לך מה שביאון הרב בתחומו הפרק ומה שביון הבה והחתת יורה דרכו כי חתיות המרכבה הים בספע הבספע מלת הבסם ותעלה ולכן הים הרב בתומרו בתורתה הקמת אחר יהיה נענן כוסיים הרב לו הפרקים הבם הקדמה לבשמה מרכבה בספע:

פרק י"ג דעות האנשים בקדמות העולם לו הדבוד ולכל מי שיאמין שים אלוה נמצא • לא מה שיחשב שהפיקורוס שלון בכלון אלוה אלא בנשמים שמושלים קצתם מקצתם והבה הם ג' דעות •

הדעת הראשון מי שיאמין תורת משה רבי ע"ה וכו' עד כי בזמן נמשך אחר התנועה והתנועה מקרה המתנועע הם כן מי שיאמין בהזמן קדום ויאמין שהעולם קדום וזה רצון אל מה שאמרו קצת מהמתנגים מכלון שהיה קדם זמנים קודם לכן כי הם הדבר כן הינם מאמינים תורת מר"עה ולמה ש"א קשה להפרד ולומר אלא היה שום זמן קודם שנברא העולם ובכה תבחנו לומרו' שבשם קוד' העולם והקודם והמתאחר הם הבדלי הזמן ואם היה בו קודם היה זמן ואם היה זמן היה תנועה ואם היה תנועה היה מתנועע אמר הרב לסלק זה הספק כי קודם העולם היה שעור זמן אין דמות זמן לא אמתת זמן כי אם היה אחתת זמן הוא מקר' ואם הבקרה אצל מי שיאמין תורת משה בכלל המקרי' הנברחים בסחרות והלובן וכיוצא הרב כי הזמן הוא מקרה כזמן בדבר אחר וכו' מקרה בתנועה ונעלם הנבחן מהחכמי' וסבת העלמו כי הוא מקרה במקרה במקרה אחר כי המקרים אחר ימצאו בבעלמים יוכנו ואמנם במקרים אחר ימצאו במקרים אחרים וכו' עד דעת זה הוא יסוד תורת מר"ע והוא מבית לייחוד הבם שכל הדברים זולתו יתעלה הם מחודשים ולא נמצא דבר קדום זולתו הש"ית ואחרים אינו הבח ל לגלות זה הדעת אחר הבאתו אלין העיון ולזה היה קורא אל עולם קונה שמים וארץ:

הדעת הבני והוא דעת הפלטון כי אמרו דבר ולא אפשר גם כן אלגם מיפסד דבר אל לא דבר וכמו שהוא מוכשר לקבץ בין שני הפכים נעתה אחד אז יבראו כמותו אז יתנבאו כיוצא בלתו הנמנעות כן הוא בחבע שיעלה דבר מלא דבר ויפסד דבר אל לא דבר וזה אינו לאות בחק הבם להיותו בלתי מציא הנמנעות כי לנמנע טבע קיים ולכן אמינו שים אחר אחר קדמון בקדמות האלוה ולא ימצא הוא זולת האחר והאחר לא ימצא זולתו • ולזה יאחר לומר שיעלה בכלון שתי התחלות האחר הראשון והסבה הראשונה אמר בתשובת זה שאין הדבר כן כפי זה הדעת כי האחר לא סבו קדום כמו הש"ית הוא קודם בפעלה ובעלה הבל הוא סבת מציאותו כי האחר לא ימצא אם לא ימצא הסבה הראשונה והוא לו ועד"מ

כתוב לאוכר לו סברה לנפח וכו': **והדעת** הבלשי הוא דעת אר"סטו והנמנבים אחריו ומפרשי ספריו וכו' עד והוא אם שתתת נגבל הים לא סר היותו כן כי דור הולך ודור בא ועם כל זה יש להם דבר קייסולמי והוא האחר הראשון סבות אינו הוזה ולא נפסד בעלמו אבל הנמנעות יבואו זו אחר סור זו ופוסם נורם ולוכם אחרת וזה הסדר העליון כלו ואתתיון לא יפסד ולא יבטל ולא יתחדש בו מחודש ואלין דבר שיעלה מון מהבקש אבל כל הדברים אינו הנמים וכוכביהם הם נמלאים לעולם ואינו נמלאים קודם זה כמו שהבאתה וכן זה העולם אתתיון הוא בלי מון ולא נמלא דבר שיעלה מון מהבטבע ומון מהבקש כי העולם כמנהגו נוהג ולא יעלה אם שלא ישרוף ולא שלג שלא

מוצאו ובאוזן ההולים ים בעם מושור רב מן הקור ווהו אמרו הקרוזקן נוף חגוף המבל בזה בארץ הליב"ריים אחרון בהיות אחם אחל בחכלית הבוס בל מוקבוו בהבסחמים אחרים ר"ל כמו הבלבל והזנבנבל ובהרלות הקדות בהבל זם • כי בוטל הלורים בורה לא בחומר קו' כי הבוטל כמן בבנתו דומה לחבבנבלמו כי כל חזב מקבל הבוסבת והחסרון כי הדברים ים בבש מן הבחוד אחתי ויוקר בחקום הם תן בהבורוב ובמוק חבוטו הישול בחקום אחר זכן בבאר • וזוה חחקרם ראשון ראשון כי' הבדרגה לא בבבע בחקום ברגש אחד • כי כל הבחרון בחדוק לו בדבר הוא בוטל הדמיון ראלה בו בחם הים בטל ים לו דעות בלקי אחקיות אחקם אחר בשכל כי הבכל הוא בלמות ואחר בבבלמות לא יצוכנו חחרון אבל אלו הדעות הבחוקות הוא אחר החבכו אחר הדמיון בבוא חחבוטבע חמיד לו ליבר לו לבלקי יבר ובל בטל הוכים הן הבשכל הוא יבר ובוב ובכבם לאבבמני הבוכבים בלות אחר קודבתם לחרבן בכבם לחבמני הבוכבים בבוכל לדעת חבבם הבוכבים הבביבים אחר ודו עלים:

פרק י"ג

בבעים ובבחם בקו מי' בקו הוא חקרם אחין לו אלא אורך לבד ולא ובוייר כי לם בשכל ובוטים בקו בקום בוא חקרם בחקרם בזם הוא הבעים בהוא חקרם בקו וכן בחקם אלא בחחייב בחבוכנו אחר חן דרך לנטות חבם לחי בים בל זם. בי' חם בחבו אחר כי בבוא לא בבראי בבחלה ובחיב בחבבים ובקוכים בבוא חבבים בבוא חבבים בבוא חבב

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

דרך ראשון מקום מקבוע. מ"ב נמצלת מי' אחת מקבוע מקרא ולא קמצ' רקיק המצה ובזה שמקבוע. מ"ב לאיסם המודשם אחר גם נמצלים מקבוע מקרא לם מקבוע מם יש הוא מ"ב דבר נמצלת מקבר בקבוע: דרך מלאכי כי מקבוע

מסבוכים מון לם סמך מי' מכל נגלגלים יש לם קמוכת השגול ונלם יקבועבו בסבוב ולם יש בם מקבוע מקבלבת מום קבועבו יון מקבוע לל מקבר מום מקבוע ון זוב מקבוע ון מקבר לל מקבוע ון מה מלוף הכל לא סמך כי מאוכבוכת נגלגל מסבוביון מה מקבוע ולם מלגו יקבועבו מלון יקבועבו מקבו יקבועבו מ לקבוע לאמם מקבו מון מסבוכות מי לאמר מבוף מקבוב ון מכבוס ולם ל ליקוב מום בם מכבוכים ולאים מ"ב מסבו מבוקבך נגבו ונבקם כל יסוד לל יסולו כי לם הם גוף כמו מלקבוים הבם מסבו מבוים מן מסבך לל מבבלבו מקבר מכל מבוים מסבו לל מקבוים מ מקבוע לו מקבבו לל מבוכות מ מהבלבן מ מבקבות בום בלבן מבסב לו מקבוכות לל מבבר:

שלא יקדר וכן הענין וכשאר הדברי' ודעתו הוא שהוא מסיר הנמנע שיסתכה לטורת רצון לו יתחדש לו חסן וכו':

אמר שם טוב ראיתי לבאר לך מה שיסברו החכמי' אחר שתמצא כלם שהעולם לא סר ולא יסור מהם שהו'שתה הדעת הראשון הוא דעת ס"ם והנמשכים אחריו כי ידמה שהעולם כלו הוא פעולת פועל בחופן זה שהש"י יברא השכל הראשון ולא שהוא ברא בתמידו' כאחר הנמצא שהוא מאמר הזה שהוא יברא השכל הנכבל הראשון ומלך רבוי מלאכות ומיון מלך הראשון נעדר ומלך הראשון הוא נמצא וכלו הוא מורכב מהמאמר והלורה ומהשפעות יבא גלגל ומהראשון יבא שכל אחר וכן יבאו הגרמים השמימיים עד"ן הדרך והשכלים הנבדלים עד מהוה הגלגל הכ' יבא מלאך נפש הגלגל וכן מגלגל הכ' וכן עד רדתם בגלגל הלבנה אחר יוצא שם מגיע כ"ל ומזה הנבכל יבא השכל הפועל אחר יתן נמורות כחוקרים ומזה השכל יבא מהפשרות הסולי כי מהשפעות יבא מהשפעות ומן מהיות אחר בו יבואו הנורו' כחוקן הנגרמים השמימיים יכינו כזה אחר וכעבור שהם נמלקים לל' כחוים כמו שאחר יכינוהו מקבל הל' נמורות והעבור שכל הגלגלים הם מזומנים לתכונה שבוכית יכינו לסולי לזהיה לו הבכה כללית והעבור שום לו תכונו' מיוחדות יתחוקו לקבל נמורות פרטיות מ"ב כל הדברים נמלאו מלאכת מלאכתו ידע' ומכ"ו אלא שהם נמלאים מתנו ע"י מלגניים רבים ולמה שהוא נמצא בתמידות היה הכל נמצא מתנו כי הוא פועל בעצמו כאור אחר ישפעלבו הנמצא ולם לא יבא אחר יהיה הכל מחד גמור כן לם לא תבא הבכה הראשונה לא יבא שום דבר כי הכל נמצאים מתנו בין נמורות הנפרדים בין הגלגלים בין אלו הדברי' הנוים ונפרדו' בין נמרגיים בין מחדרים' ובזה שלוקן יאמרו שהעולם מחודש וקדמון מחודש למה שהו' עגולו והו' נתהוה מהסבעדר הראון כו אלם לא יבא הבכה הראשונה כל הדברים לא יבאו לכם שום מגיאו' וקדמון למה שזה הפעל הוא עגלול מבא" והוא קדמון יחוייב שיהיה פעולו קדמון אחם לא היה הוא יתעלם הבכה הראשונה כמו שאמר זה הדעת קדום לדעת המאמינים בחדוש אלא שלמחבו מאמינים שהמפעל בעת ואלו מאמיני' שהוא קדום עם אלו אמנו ואלו מודים שהם מדברים ביחוד שכל העולם הוא פועל אבל ולא יבא דבר אלא כח ומבנו ואולם הדעת הכ' הוא דעת כ"ם והמתבשים אחרינו והוא שזה העולם מחלק לג' חלקים כנגד חלקי הוא לו גשם ולא כח גשם והם הנכלים הנכלים ואלו כלם עגולים מבא" ומחודשים מבנו ודעתו אותם הוא בבת מבנו מלאותם ולם הוא לא יבא אלא הנכלים לא יבאו כלל כי הם מבאר הבנתרן כי כמו שלם יבאו בכלן מרלות רבות ונוייר הלדם כלותם המרלות ברבות וכמיסולם הוא יסולבו כל הנמרות הנמלאות בחרלות ובמלמלת הוא בכנד אותם המרלו' יבוייר הוא על זה הענין ואחרו שהם"ם בבת הנכלים הנכבלים והם עגולים מלאתו בתמידות כמו שהוא בחלת תמיד ויש בכלן חלק כ' והוא הגשם הנלחי והם הגשם הנלחי לאינו מבעולת פועל לא כלו ולא חלקי לכל הוא קוד' כ' קדימות כי אינו עגול לגשם דבר כ"ם שהיה מחודש לכל הוא בעצמותו יש לו מלאות ולא לו סבר כי הגשמות אינו מבעולי' הפועל ואינו נמשך מהעולם ואחנם לאמר שזה הגשם הוא מתנועע וכל מתנועע נריך אל מגיע יתחייב שבלמות זה הגשם שהוא אינו בתנועה הוא נורכו אל פועל ואל עלה ולמה שכל הגלגלים יתנועעו בתנועה תמידית ויחוייב שמי שיתן לכם הבלמות והחיות וכה שלוקן הנרמים השמימי' עגולים מבבלים הנכבלים לו מבר מבבלות שהוא הגשם כי זה כמו שאחר לי אפשר שהיה מבעולות פועל כן שיהיה מבעול מחודש כן מבעול קודם ויש כלן מלך ג' והם מחודשים אלא שמיגלא בכלן דבר שאינו מחודש ולא מבעולת פועל והוא הראשון מקרוב הוא מחודש ונורתו היא מחודשת והמחקרים הנמבבים ומחקלו לכם נמורות ומקרים ומשערים ומחדים כי אחר אלדם והגשמו' שכלתי מבתר והוא המרחק הכולל מ"ב ראוי שתבין שזה העולם מהכוויה והבסבר כלו מחודש זולת שאחר מבעולת פועל לא ע"ב החדוש ולא ע"ב הבלה והגלגל וכל הנמרות והמקרים הם מחודשים ואלו יעלו אל תבונת הגרמים השמימיים ותבונת הגרמים השמימיים הם נמחיים מ"ב כל מי שיגלא בכלן הוא מחודש ונכבדי הוא מחודש למה שבמל' אחר אלא היה והם כל הנמחים והוא נלחי למה שכל הדברי' הם קיימים בזמן הבה זה העולם מהבוי' והבסבר הוא קדום מלך תבונת הגלגלים ותבונו' הגלגלי' היא קדום' מלך ובזה נלחי אלו הם עגולים מזה הלד ואלו עולם הנכלי' הם עגולים לאמר שיגלו כלם אל הבבה הראשונה ובמלאותה יעלו אל כל אחר הנכבלים ולמה שהוא קדום יחוייב מזה העולם יהי' על זה התואר כמו שהוא עתה והבן הבבלל כן הנתי דעות עם שכלם מבבלים שהעולם קדומו

פרק יד לא תגיש להשיב בכל פרק שזה המאמר אמנם חברתיו לך לדעתי מה שיעלה בידך. ושאני לא אצטרך שאביא לשון דברי הפילוסופים בכל מקום אבל ענייניהם ולא אאריך. אבל אעיירך על הדרכים אשר יכונו אליהם כמו שעשיתי לך בדעות המדברים. ולא אשגיח למי שדבר זולת אריס"טו מפני שדעותיו הם הראויים להתבונן. ואם תתקיים התשובה עליו או הספוק במה שנשיב או נספק עליו בדבר מהם. יהיה זה בחק זולתו מבלי מי שהלק על יסודי התורה יותר ראוי ויותר הזק:

ואומר כי אריס"טו יאמר כי התנועה לא הווה ולא נפסדת ר"ל המוחלטת. שהוא אמר אם התנוע' התחדשה. וכל מתחדש תקדם לו תנועה והוא צאתו לפעל והתחדשו אחר שלא היה. תהיה התנועה אם כן נמצאת והיא

שאינם הווים מלא דבר ולא נפסדי' אל לא דבר. אבל כמו שאישי ב"ח הווים נפסדי' מחמר נמצא. אל המר נמצא. כן השמים יתהוו ויפסדו ורוחיתם והפסדם כשאר הנמצאות אשר תחתיהם. ואנשי זאת הכת יחלקו אל כתות אין תועלת לזכרון כתותיה ודעותיהם בזה המאמר. א"כ שרש זה הכת הכולל מה שזכרתי לך. ואפלטון ג"כ זו היא האמנתו. אתה תמצא אריסט"ו יספר עליו בספר השמע שהוא מאמין ר"ל אפלטון כי השמים הווים נפסדים. וכן תמצא דעתי מבואר בספרו לטימאוס. אלא שהוא לא יאמין אמונתינו כמו שיחשוב מי שלא יכהן דרעות ולא ידקדק העיון וידמה שדעתנו ודעתו שוה. ואין הענין כן. שאנחנו נאמין היות השמים לא מדבר אל אחר ההעדר המוחלט. והוא יאמין שהם נמצאים והוים מדבר. וזהו הדעת השני:

הדעת השלישי. והוא דעת אריס"טו והנמשכים אחריו ומפרשי ספריו. וזה שהוא אומר מה שאמרוהו אנשי הכת הקודם זכרה. והוא שלא ימצא בעל הומר מלא הומר כלל. ויוסיף על זה ויאמר כי השמים אינם נופלים תחת ההויה והחפסד בשום פנים. ובאור דעתו בזה הוא זה. יחשוב שזה הנמצא כלו על מה שהוא עליו לא סר ולא יסור היותו כן. ושהדבר הקיים אשר לא יפול תחת ההויה והחפסד והוא השמים לא סר היותם כן. ושהזמן והתנועה עולמיים תמידיים לא הווים ולא נפסדים. ושהדבר ההוה הנפסד. והוא מה שתחת גלגל הירח לא סר היותו כן. רוצה לומר שהחמר ההוא הראשון לא הוה ולא נפסד בעצמו. אבל הצורות יבאו בו זו אחר סור זו יפשוש צורה וילבש אחרת. ושזה המדר כלו העליון והתחתון לא יפסד ולא יבטל. ולא יתחדש בו מתחדש ממדה שאין בטבעו ושהוא הוץ להקש בשום פנים. ואמר ואע"פי שלא אמרו בזה הלשון. אבל העולה מדעתו שהוא משיער הנמנע אצלו שישתנה לבורא רצון או יתחדש לו הפץ. ושכל זה המציאות על מה שהוא עליו השם המציאו ברצונו. אבל לא פעל אחר העדר. וכמו שהוא משיער הנמנע שיעדר הבורא או ישתנה עצמו. כן יחשוב שהוא משיער הנמנע שישתנה לו רצון או יתחדש לו חפץ. ויתחייב שיהיה זה הנמצא כלו כפי מה שהוא עתה כן היה במדר שלא סר וכן יהיה עדי עד: זה באור אלו הדעות ואמתתם. והם דעות מי שהתבאר אצלו במופת מציאות האלוה לזה העולם: אבל מי שלא ידע מציאות הש"י. אבל השב שהדברים בהתקבץ ובהתפרד כפי המקרה. ושאין שם מנהיג ולא סדר מציאות. והוא אפיקורוס וסיעתו והדומים לו. כמו שיספר אלכסנדר אין תועלת לנו בזכרון הבתוב' בהם. כי כבר התבאר במופת מציאות האל. וזכרנו דעות אנשים בנו עניינים על יסוד כבר התבא' סותרו במופת אין תועלת בו. וכן השתדלנו עוד לאמת מאמר בעלי הדעת השנים' ל' היות השמים הווים נפסדים אין תועלת לנו בו. מפני שהם מאמינים בקדמות. ואין הפרש אצלינו בין מי שיאמין שהשמים הווים מדבר בהכרח ונפסדים אל דבר. או אמונת אריס"טו אשר הוא יאמין שהם בלתי הווים ולא נפסדים. כי כונת כל נמשך אחר חורת משה רבינו ע"ה ואברהם אבינו או מי שילך בדרכיהם אמנם היא אמונה שאין דבר קדמון עם הש"ית ושהמצאת הנמצ' מהעדר בחק השם אינה מכת הנמנע אבל יחשבו עוד קצת אנשי הענין שהוא מחייל. ואחר שיישבנו הדעות אתחיל בביאור ראיות מופתי אריס"טו על דעתו ומה הביאו אל זה:

פרק ארבעה עשר

לא אצטרך להשיב בכל פרק שזה המאמר אמנם חברתיו לך לדעתי מה שיעלה בידך. ושאני לא אצטרך שאביא לשון דברי הפילוסופים בכל מקום אבל ענייניהם ולא אאריך. אבל אעיירך על הדרכים אשר יכונו אליהם כמו שעשיתי לך בדעות המדברים. ולא אשגיח למי שדבר זולת אריס"טו מפני שדעותיו הם הראויים להתבונן. ואם תתקיים התשובה עליו או הספוק במה שנשיב או נספק עליו בדבר מהם. יהיה זה בחק זולתו מבלי מי שהלק על יסודי התורה יותר ראוי ויותר הזק:

ואומר כי אריס"טו יאמר כי התנועה לא הווה ולא נפסדת ר"ל המוחלטת. שהוא אמר אם התנוע' התחדשה. וכל מתחדש תקדם לו תנועה והוא צאתו לפעל והתחדשו אחר שלא היה. תהיה התנועה אם כן נמצאת והיא

וזהוא חוץ להקש בשום פנים. ר"ל שלא יתחדש שום מתחדש חוץ להקש הטבעי בשום פנים ואמנם"י שלא יחדר כוח הלשון: וזכרנו דעות בנו על יסוד וכו' ר"ל אם כבר דעות אחרים אחר בנו לאותם על יסוד הערך אלוה אחר ככר אחר מלאותו במופת אין תועלת לנו לזכרם כלל:

פרק יד אמנם חברתיו לך לדעתי מה שעלה. ר"ל אמנם חברתי בחלת' לך כמה שידעתי שעלה לך מן החכמי' הענוכות: ואם תתקיים התשובה עליו. ר"ל אם יעשה תשובה לדברי אריס"טו אם לו הספק בקלת דבריו כל שכן שהתשובה שהיא לו הספק הכו' יגיע ויתפשט בחוק זולתו מהבלי הפילוסופי' לין

שבמה הוא מתחדש אם כן נמצאת אחר שלא היה. ואם לא יבא אל הנמצא

אפודי

לון כו דבר מן ההפוך. ר"ל שלון כתיר הגלגל שום דבר שיהיה נכבי לדבר אחר כי אפי' התנועה הסבוכית הנמצאת בגלגל אינה נכבית לתנועה הישרה כי לון הפך לה וכמו שנתבאר בספר השמים והעולם: אמר וכל מה שיפסד וכו'. ר"ל אמר אדי"שטו להתחיל מופת על כי הגרמים השמימיים לא יקבלו ההפסד וכו': וכו' יאמר לדבר שהוא שיאות אמר ר"ל כעבור שהו' נושא אתפשרות יאמר לדבר שהוא אפשר שיהיה:

פרק טו

שיהיה זה המתהווה בעל צורה שהוא אמתת ההוויה • ואנחנו הנחנוהו המר לא בעל צורה א"כ הוא בהכרח בלתי הווה מדבר • והוא א"כ קדמון לא יאבד • וזה נ"כ יחייב קדמות העולם:

דרך שלישי לו • יאמר כי המר הגלגל בכללו אין בו דבר מן ההפוך • כי התנועה הסבובית אין הפך לה כמו שהתבאר • ואמנם ההפוך הוא בתנועה הישרה כמו שהתבאר במופת • אמ' וכל מה שיפסד אמנם סבת הפסדו מה שבו מן ההתהפכות • ואחר שהגלגל אין בו התהפכות אינו אם כן נפסד • ומה שאינו נפסד אינו אם כן מתהווה • ויחליש גזרות ויבארם • והם שכל הווה נפסד וכל נפסד הוה • וכל מה שלא יתהווה לא יפסד וכל מה שלא יפסד לא יתהווה • זה גם כן דרך יחייב בו מה שירצהו מקדמות העולם:

דרך רביעי • אמר כל מתחדש תהיה אפשרות הדושו קודמת על הדושו בזמן • וכן כל משתנה אפשרות שנויו קודמת לו בזמן • ובזאת ההקדמה חייב התמדת התנועה הסבובית ושאין לה תכלה ולא התחלה • ובזאת ההקדמה בארו האחרונים מן הנמשכים אחריו קדמות העולם • ואמרו העולם קודם שהיה לא יכלה מהיות הדושו • אפשר • או מחייב • או נמנע • ואם הידה חדושו מחייב הנה לא סר היותו נמצא • ואם היה חדושו נמנע לא יתכן שימצא לעולם • ואם היה אפשר מי נשא האפשרות ההוא • אם כן א"א מבלתי דבר נמצא הוא נושא האפשרות ובו יאמר לדבר ההוא שהוא אפשר וזה דרך חזק מאד בקיום קדמות העולם: וחשב קצת משכילי האחרוני מן המדברי' שהוא התיר זה הספק • ואמר האפשרו' הוא אצל הפועל לא בדבר המתפעל • וזה אינו כלום מפני שהם שני אפשרים • כי כל מחודש אפשרות חדושו קודם לו • וכן הפועל אשר חדשו היה בו אפשרות שיחדש מה שחדשו קודם שיחדשהו • א"כ הם שני אפשרים בלא ספק • אפשרות בהמר שיהיה כך ואפשרות בפועל שיפעל כך • אלו אמתות הדרכים אשר ילך בהם ארים"טו בקיום קדמות העולם מצד העולם עצמו • ויש דרכי ג"כ זכרום הבאי אחריו הוציאום מפלוסופיותו • יקיימו בהם קדמות העולם מצד האל ית' שמו:

מהם שאמר אם הש"י חדש העולם אחר העדר • א"כ היה הבורא קודם שיברא הפועל פועל בכח וכאשר בראו שב פועל בפועל • הנה כבר יצא השם מן הכח אל הפעל • אם כן יש בו יתעלה אפשרות אחר • וא"א לו מבלתי מוציא הוציאו מן הכח אל הפעל • וזהו גם כן מסיפק מאד להתירו ולהראות סיגו • ודרך

והיא התנועה אשר בה נמצאה התנועה האחרונה • אם כן התנועה הראשונה קדומה בהכרח או ילך הענין אל לא תכלית • ולפי זה השורש יאמר גם כן כי הזמן לא הוה ולא נפסד • כי הזמן נמשך לתנועה ודבק לה ואין תנועה אלא בזמן ולא יושכל הזמן אא בתנועה • כמו שהתבאר במופת זאת דרך לו יחייב בה קדמות העולם:

דרך שני לו • יאמר החמר הראשון המשותף ליסודות הד' • לא הוה ולא נפסד • שאם היה החמ' הראשון הוה • יהיה לו חמר ממנו נתהווה • וראוי א"כ הוא בהכרח בלתי הווה מדבר • והוא א"כ קדמון לא יאבד • וזה נ"כ יחייב קדמות העולם:

דרך שלישי לו • יאמר כי המר הגלגל בכללו אין בו דבר מן ההפוך • כי התנועה הסבובית אין הפך לה כמו שהתבאר • ואמנם ההפוך הוא בתנועה הישרה כמו שהתבאר במופת • אמ' וכל מה שיפסד אמנם סבת הפסדו מה שבו מן ההתהפכות • ואחר שהגלגל אין בו התהפכות אינו אם כן נפסד • ומה שאינו נפסד אינו אם כן מתהווה • ויחליש גזרות ויבארם • והם שכל הווה נפסד וכל נפסד הוה • וכל מה שלא יתהווה לא יפסד וכל מה שלא יפסד לא יתהווה • זה גם כן דרך יחייב בו מה שירצהו מקדמות העולם:

דרך רביעי • אמר כל מתחדש תהיה אפשרות הדושו קודמת על הדושו בזמן • וכן כל משתנה אפשרות שנויו קודמת לו בזמן • ובזאת ההקדמה חייב התמדת התנועה הסבובית ושאין לה תכלה ולא התחלה • ובזאת ההקדמה בארו האחרונים מן הנמשכים אחריו קדמות העולם • ואמרו העולם קודם שהיה לא יכלה מהיות הדושו • אפשר • או מחייב • או נמנע • ואם הידה חדושו מחייב הנה לא סר היותו נמצא • ואם היה חדושו נמנע לא יתכן שימצא לעולם • ואם היה אפשר מי נשא האפשרות ההוא • אם כן א"א מבלתי דבר נמצא הוא נושא האפשרות ובו יאמר לדבר ההוא שהוא אפשר וזה דרך חזק מאד בקיום קדמות העולם: וחשב קצת משכילי האחרוני מן המדברי' שהוא התיר זה הספק • ואמר האפשרו' הוא אצל הפועל לא בדבר המתפעל • וזה אינו כלום מפני שהם שני אפשרים • כי כל מחודש אפשרות חדושו קודם לו • וכן הפועל אשר חדשו היה בו אפשרות שיחדש מה שחדשו קודם שיחדשהו • א"כ הם שני אפשרים בלא ספק • אפשרות בהמר שיהיה כך ואפשרות בפועל שיפעל כך • אלו אמתות הדרכים אשר ילך בהם ארים"טו בקיום קדמות העולם מצד העולם עצמו • ויש דרכי ג"כ זכרום הבאי אחריו הוציאום מפלוסופיותו • יקיימו בהם קדמות העולם מצד האל ית' שמו:

מהם שאמר אם הש"י חדש העולם אחר העדר • א"כ היה הבורא קודם שיברא הפועל פועל בכח וכאשר בראו שב פועל בפועל • הנה כבר יצא השם מן הכח אל הפעל • וזהו גם כן יש בו יתעלה אפשרות אחר • וא"א לו מבלתי מוציא הוציאו מן הכח אל הפעל • וזהו גם כן מסיפק מאד להתירו ולהראות סיגו • ודרך

יותר פשוט ממנו ולא דבר בהעדר הדרכה יותר ממנו ולא יהיה סיגו וכן נושאו זולתיות כלל והמתהוה א"א שיהיה סיגו וכן מה שממנו זולתיות וחלוף בו היה המתהווה זולת מה שממנו ית' הוה ולא היה הוה יתחייב שיהיה נמצא קודם שיהיה הדבר ממנו וכלתי נמצא יחד וזה שקר וכן יחוייב אלו היה נפסד בכמנו זה בהיותר בעיגנו וזה כי הנושא אחר היה הוה נפסד ולא יהיה חלוף בטיבם כלל ואלו היה הענין כן יהיה נפסד קודם שיפסד וזה בטל • ות"ל אלו היה אחמר הראשון הוה סגם היה בכח שיהיה בכח שהוא אם היה הוה היה לו נושא יתברך ממנו והנושא הוה בכח והתחיר הראשון הוה בעצמו בכח והיה מה שהוא בכח נושא למה שבכח ולא יוכל ממנו והוה שיהיה בכח קודם שיהיה לשיהיה בכח וכן אם בהכמנו נפסד יתחייב שיתקבלו בכח והפועל לפי שהוא מורכב מבכח ופועל וכבר יתבאר שהוא בכח זה בטל וגם כן אלו היה נפסד יתקבלו המציאות והעדר במקום א' מגד ג' וזה גם כן סתר וגם כן אלו היה התחיר הראשון הוה היה לו נושא יתהווה ממנו ונשאל גם כן כזה הנושא היה לו נושא וכזה הנושא כמנו זה גם כן וכן בכמן חמרים בכ"ת לבם כ"ל תנאי המציאות מבארו ואלו הלך הענין למה שאין תכלית לו לא יגיע הענין לתחיר הראשון אבלו ואם היה הדבר כן לא יתמיד שום דבר אלא אחר הוויית חמרים בכ"ת אבל נמצאו בכלן חמרי דברי' מ"כ יחוייב שיתמיד בכלן חמרי הראשון לא הוה ולא נפסד: וזה גם כן יחוי' קדמות העולם למה שהיולי יש בו אפשרי לקבל צורה והדבר לא יצא מהכח אל הפועל בעצמו מבלי מוציא אחר ואלו הדברים לא יצאו בכ"ת אבל יעלו אל תנועת השמים אם כן יבאו זה הדרך לקדמות העולם כמו שכבר התבאר בזה שבוב וזה הדרך יצא מן הנושא אחר שלא יתמיד אם היולי הראשון ומפלות עצמותו:

דרך שלישי לו יאמר כי המר הגלגל לון בו דבר מן ההפוך וכו' למה שכל הוויה והפסד הוא מבכן אל הכח ותנועת הגלגל לון לו הפך ל"כ התנועה הסבובי' ותרם השמים בלתי מוי' ונפסדים ואמנם התנועה הסבובית אין לה הפך כי אם היה לה הפך התנועה הישרה היה יותר ראוי שיהיה הפך לסבובית מזולת זה שהתנועה הסבובית היא מחוברת ותנועת הגבוהיות ותנועת הקיבוב וסבוב מתחלפי' ותנועה הישרה והתנועה הישרה אינה הפך לסבובית אחר שהישרה הפך הישרה כי יתחלפו בין ממנו ואלו ויהיה לה יותר מהפך אחד הנה התנועה הסבובית אין הפך לה וזה שהתנועות אמנם יהיו ספקו' בין מה שמעמו וכן מה שלו אמנם הסבובי' אחר שיהיה הפך לסבובית אחר שבעצמו לא היה אפשר שיהיה לבם הפכו' הנה התנועה הסבובית אין לה הפך וכל מה שיפסד אמנם סבת הפסדו מה שבו מן הפכו' כי כל הווה נפסד אמנם יהיה מהפכו ויפסד אל הפכו והגלגל אין לו הפכיות הנה אינו הווה נפסד אמנם שאין הפך לו כי הגשמים הפשוטי' ההפכי' תנועותם הפכיות כי הגשמים אמנם יתחברו ההפכי' מלד טורותם פנם התחלו' התנועו' והגשם הסבובי אין לו תנוע' הפכי כמו שיתבאר הנה הגשם הסבובי אינו נפס' ומה שאינו נפסד אינו מתהווה: ויחליש גזרו' כולנות ר"ל ר' אחמד' פוסקי' בלי תכלה ויהיה הסבוב מבכל הווה נפסד וכל נפס' הווה וכל מה שלא יתפסד לא יתהווה וכל מה שלא יתהווה לא יתפסד ומה שאינו נפסד אינו מה שהיה מקדמים ועולם ו"ה ג"כ מבחיל אל קדמות העולם: דרך הטיעי כל מתחדש תהיה אפשרות הדושו קודם על הדושו בזמן וכו' וזה יהיה בשני פנים מלד שאפשרות הדבר יקדם לדבר וכל מה שיתמיד לו קודם יתמיד לו זמן וכל מה שיתמיד בו זמן יתמיד בו תנועה אם כן קודם התנועה התנועה והיותר המיוחד שנעשה אחר"שטו על זה הוא על זה התוכר כל מתחדש אפשרות הדושו קודם על הדושו בזמן ר"ל שכל מה שנתמיד אחר שלא היה נמצא קודם היה בכח ואפשרות ולא יתהווה שום דבר כי אמנם יתנועע מה שדרכו שיתנועע ויסתבב מה שדרכו שיסתבב לא מה שאין לו כח על הפעל ואחר שהיה בכח הכח והאפשרות על התנועה אחר שנכחה ראשונה לא יעלם אם היה מחודש או כלתי ולא היה מחודש כל מחודש הוא בתנועה לא כן קודם התנועה אחר הנכחה ראשונה ולא הנכחו האפשרות הקודם על התנועה קדמון הנה יחוייב מזה גם כן אם הוא כן שיהיה קודם התנועה תנועה אלא שאין הידוע בעצמו שהוא כלתי אפשר ומה כי שהיא בעצמו הכרחיים בלתי שהיא אפשריים ומה שמי שמנוחתו זמן אין תכלית לו ח"ל אם לא שאין בטבעו כח שיתנועע ואם כן לא יתנועע בעת אין בעתים לפי שהתנועע בעת בלתי עת לי אפס שיתמיד בו כח על שבי הבפנים ומזלין תכלית לו ואלו לא הכחנו אם הכחנו כן יחוייב שיהיה קודם שמני המוכח הראשון שיוריאשון לפי שהתנועה הוא דבר מתחדש והמהנע והתנועע וח"ל שיתחדש ברוף מה מבלי שיקדם לו שנוי אחר כי אם היה כח זמן בע"ת בכח לזה מתחיל עתה לשהתנועע ואו אפשר מבלי שנוי שיתמיד במנע ובהתנועע או בסבוב יחד וח"כ יחוייב שיהיה קודם התנועה תנועה ולכן יבוא זה הדרך אל קדמות העולם: ואמר הרב כי בזאת ההקדמה ביארו אחרונים מן הנמשכי' אחריו קדמות העולם וכו' עד ואם היה חדושו מבנע לא יתכן שיהיה לעולם אבל הוא נמצא שיתמיד אם היה אפשר מי נשא אפשרות שהוא אם כן ח"ל מבלי דבר נושא התפשרו' כי כשנאחר הילד חכם לא יעלם אם שנאחר שהוא מחוייב שיהיה חכם ח"כ יהיה לעולם נמצא עם חכמה ולא תהיה החכמה מחודשת לו או נאחר שהחכמה נמצאת לילד קודם שיתמיד לו הוא נמצא ואם הוא נמצא לא יתמיד לעולם שיהיה חכם ואם החכמה היא כאפשרות יחוייב שיתמיד לא אחר ההעדר לא יתחדר כאפשרות ואם כי אבל הוא נמצא ואם הוא נמצא לא יתמיד לעולם שיהיה חכם ח"כ יהיה לזה אפשרות נושא אחר ונושא אחר אפשרות אחר יתמיד אם

פרק יו

ומהות הענין אחר לגן חופש בלוי בשאר שם היותו מבוקש לבני בלתי מבוקש אבל עושה בשפן אם הוא כן אם לאו מו מיקום כתו מקבלנו אמתו מהות הקדום אחר"ם מהבנאתם לא תבטל אחר מל דמת אחר מסתחרן בקדמות אחר החכם הנפש מוכנה בקת מלחות ודבקן בעצם פכלי ולא תקשרן בהקרבם לעשת דברים אל הוקם ואל מחבשם אבל מסשבן בהקשורות אלמי הרגלן בזה אמלוחה אלקה ומכות הוארם רם לתכמים יחקרון על חכמי אחר אלחות מקלקשם שלחות הבת הקדמ' אחר לפם בקחלת הבורה ונם פלמות הבת הבדמי בלמוך ודבקו בעבל בפועל ויבקלו בלי בקם ובלי מחבשם ולם לא בקשמן בגלחות ודרם לפם בעבל הבוש בפלוים לו בחקרן בעת מקבולדם עם מקבקשות מבחות בעבבאות ודלם לפם בלבו מה אחר מדבר עמם או מלאך בחדלה בורה חלד לו בקחובת הים לו לא ודבם כלל אבל ישחשו דברים ודברים הם לעוייר הקוחים בכת מחדשם ולחוקם מדברי ובכיגו בכם זולקם מבחלם לפם בלבו בלשון בזם ומדבשם מבשבת בן חולב מרעים לא מרים הדבר בבוהם ולא בדלן בלא בהבנתם מבשם ובן ואחרו מים לפם יכולם לדבם לוקות ומוקשים בעולם ואחר אבחים מל בבבר הבו ובוכם בחחר הם בבדר הלוקות ומוקשים אחר בבלם בבת מבבם ובלחוקם לרבום הבולם בחיים בבדר הלבם ובדבם בלבדם ובדבם אל הבן ובדבם אל הבן ובדבם אל הבן

אפלטון שיאמין כי התנוע' הווה נפסדת. וכן השמים גם כן אצלו הווים נפסדים זהו לשונו. וידוע שאלו היתה זאת השאלה מבוארת אצלו במופתי היותכי'. לא היה צריך ארים'טו שיסמכה בהיות מי שקדם מן הטבעיים מאמין כן. ולא היה צריך שיאמר כל מה שאמרו במקום ההוא מן ההרהקה למי שיחלוק עליו וגנות דעתו. כי כל מה שהתבאר במופת לא תוסיף אמתתו ולא יחזק האמת בו בדסכים כל ההכמי' עליו. ולא תחסר אמתתו ולא יחלש האמת בו בחלוק אנשי הארץ כולם עליו. ואתה ג'כ תמצא ארים'טו יאמר בספר השמים והעולם. כשהתחיל לבאר כי השמים בלתי הווים ולא נפסדים. אמר נרצה עתה שנתקור על השמים ג'כ ונאמר. התראם מתהוים מדבר או בלתי מתהוי מדבר. ואם יפלו תחת ההפסד או לא יפסדו כלל. והשתדל אחר הניח זאת השאלה לזכור טענות מי שיאמר בהתהוות השמים הוים נפסדים והביא אחר זה דברי זה לשונם אמ' שאנחנו בשנעשה זה היה מאמרנו אז אצל מטיבי העיון יותר מקובל ויותר מרוצה וכל שכן בשישמעו טענו' יותר חלוש לקבלם אצל השומעים. וממה שראוי על מי שירצה שידון באמת שלא יהיה שונא למי שיחלוק עליו. אבל יהיה חומל מודה על האמת יעביר לו מה שיעביר על עצמו מיושר הטענות. זה תורף דברי האיש. ואתם עדת בעלי העיון הנשאר על זה האיש תרעומת אחר זאת ההקדמה. ואם יחשוב אדם אחר זה המאמר שעלה בידו מופת על זאת השאלה. ואם ירמה אדם וכל שכן אריס'טו כי הדבר אשר התבאר במופת תהיה קבלתו יותר חלושה אם לא ישמעו טענות החולקי עליו. ועוד שומו זה הדעת לו ושראיותיו עליו בהם או תחלש ובין העניני'המופתי. ועוד זה המאמר ההגדיי אשר קדמהו מהודות האמת לבעל דינו עד שיחזק דעתו הזה כולו יצטרך ליו במופת. לא. אבל כוונתו כלה היא שיבאר שדעתו יותר נכון מדעות החולקים עליו. ממי שיאמר שהעיון הפילוסופי יביא אל היות השמים נופלים תחת ההויה וההפסד. אלא שהם לא נעדרו כלל. או נתהוו ולא יפסדו. ושאר מה שיזכר מהדעות ההם. וזה אמת בלא ספק כי דעתו יותר קרוב אל האמת מדעותם לפי לקיחת הראי' בטבע המציאות. ואנחנו לא כן נחשוב במו שאבאר. אבל כבר גברו התאוות על רוב הכתות ואפי' על הפילוסופים ויחרצו לקיים שאריס'טו באר זאת השאלה במופת. ואולי דעתם אריס'טו באר זאת השאלה במופת והוא לא שיער שעשה מופת עד שהתעוררו לזה אחריו. אמנם אני אין ספק אצלי בשאלו הדעו' אשר יזכרם אריסט'ו באלו העניינים. ר'ל קדמות העולם. ועלת התחלף תנוע' הגלגלים. וסדר השכלים. כל זה אין מופת עליו. ולא השב אריסט'ו יום כלל שהמאמרים ההם מופת. אבל כמו שזכר שדרכי עשות הראיה על אלו הדברים שעריהם נעולים בפנינו ואין אצלינו התהלה לדם שנעשה ראיה בה. וכבר ידעת תורף דבריו והוא זה ואשר אין לנו בהם טענה או הם גדולים אצלנו מאמרנו בהם למה זה כך קשה מאמרנו אם היה העולם קדמון אם לא זה תורף לשונו. אלא שאתה כבר ידעת פירוש אבונ' צר לזה המשל ומה באר בו והיותו מרחיק שיהיה אריס'טו מספק בקדמות העולם. וכזה גאלינוס בזיון גדול באמרו שזאת השאלה מופקת לא יודע להמופת. ויראה אבונצ'ר שהעניין מבואר גלוי יודה עליו המופת כי השמים קדמוניים ומה שבתוכם הווה נפסד. סיף דבר לא כדבר מאלו הדרכי אשר זכרנום בזה הפרק יתאמת דעת או יבוטל או יסופק בו. ואמנם זכרנו מה שזכרנו לדעתנו שרוב החושבים שהם השכיל'ו ואע'פ שלא יבינו דבר מן החכמות יגזרו על קדמות העולם קבלה ממי שהתפרסמה הכמתם האומרים בקדמותו וישליכו דברי כל הנביאים. בעבור שאין דבריהם בדרך חלמוד. אבל בדרך ההגדה בשם האל. והוא הדרך אשר לא יתישרו בו. רק יחידים הצליחם השכל.

ואמנם מה שנשתדל בו אנחנו מעניין הדרוש העולם לפי דעת תורתנו הנה אזכרנו בפרקים הבאים:

פרק ששה עשר זה

הפרק אבאר לך בו מה שאאמינהו אני בזאת השאלה. ואחר זה אביא ראיה על מה שאשתדל בו. ואומ' כי כל מה שיאמרהו מי שיחשוב שהביא מופת על הדרוש העולם שאלה אחת בהטענאות אינו מחזק אצלי האמנת המבוקש ההוא. אבל מחלישה ומדריך לטענן עליו. כי כשיתבאר הפסד הראיות ההם תחלש הנפש להאמין באשר נעשה עליו הראיה. והיות העניין אשר אין מופת עליו נשאר עם היותו מבוקש לבר או שיקובל בו אחד משני קצוות הסותר יותר ראוי. וכבר זכרתי לך (כפ' ע"ה חלק ח') דרכי המדברים בקיום חדוש העולם והעירותיך על מקום הטענה עליהם. וכן כל מה שזכרו ארים'טו והנמשכי' אחריו מן הראיות על קדמות העולם אינו אצלי מופת הותך. אבל טענות ישיגום הספקות העצומות במה שתשמעהו. ואשר אשתדל בו אני שאבאר כי היות העולם מחודש על דעת תורתנו שכבר בארתיהו אינו נמנע. ושהראיות ההם כלם הפלוסופיות אשר יראה מהם שאין העניין כמו שזכרנו. ימצא לטענות ההם כלם פנים יבטלום. ויבטל עשות הראיה בהם עלינו. וכאשר התבאר לי זה והיתה זאת השאלה ר'ל קדמות העולם או חדושו אפשרי. היתה דעת מי שיאמין הקדמות ואחר שאבאר אפשרו' מאמרינו אתחיל בהכריעו על זולתו בראיה עיונית גם כן ר'ל בהכריע המאמר בחדוש על המאמר בקדמות. ואבאר שכמו שתתחייב לנו קצת הרחקה באמונ' החדוש. כן תתחייב הרחקה יותר גדולה ממנה באמונת הקדמות. והנני אתחיל עתה בהמציא הדרך אשר תבטל ראיה כל מי שיעשה ראיה על קדמות העולם:

מרחיותיו עליו טענותיו. ר'ל שהדתיות שעשה אריסט'ו לקדמות העולם קורה אותם טענות וידוע הוא שמן הטענות לא יכנס מופת וזהו אחרו אחרי כן אם אריסט'ו וכו': הזה כלו יצטרך תליו במופת לא. ר'ל כלו היה צריך אצל אריס'טו אם היה הענין מבואר במופת אחות לא אם כן. מכל זה נראה שאין מופת אצלו בזאת השאלה: ואחכמו לא כן נאמנו וכו'. ר'ל אחין שפק שדעת אריס'טו בענין קדמות העולם הוא יותר קרוב אל אחות מעשה הדעות שלאחרו בקדמות לפי עשות הראיה מטבע הענינות המיוסד אמנם אחכמו לא כן נאמנו שתלקח ראיה על קדמות העולם מטבע המציאות המיוסד ולכן ראיות אריס'טו בטלין מעקרן וכמו. שיכאר הרב ז'ל בפרק י'ז מזה החלק: מאחרינו שהם למה זה הענין כך או כך זה הענין קשה מאחרינו אם העולם קדמון: בעבור אחין דבריהם כדרך סלימוד. ר'ל אחין דברי הנביאים על דרך הליחוד אבל על דרך נגדה כפ'י. רק יחידים הצליחם השכל. ר'ל והם הנביאים הנכבדים הפלאים:

פרק יז. והיות הענין אחר אין שום מופת כו'. ר'ל יותר ראוי שיהיה נאמר על מבוקשו הראשון ושיהיו שני קצוות הסותר הנלו כאות ויאחזון בקבלה הנד האחד מאחלו יעשה מופת חלוש על הענין הנדרש כי בהבטל המופת הבוח יחלש הנפש מלהאמין בדרוש הזה:

פרק יח. ואפילו היה האחר שלו נמלא וכו'. ר'ל ואפי' המתחדש אחר היה האמר שלו

החולקים תחלה. שאנחנו אם נאמר דעתינו וטענותינו ולא נזכור טענות החולקים יהיה שונא למי שיחלוק עליו. אבל יהיה חומל מודה על האמת יעביר לו מה שיעביר על עצמו תרעומת אחר זאת ההקדמה. ואתם עדת בעלי העיון הנשאר על זה האיש השאלה. ואם ירמה אדם וכל שכן אריס'טו כי הדבר אשר התבאר במופת תהיה קבלתו יותר חלושה אם לא ישמעו טענות החולקי עליו. ועוד שומו זה הדעת לו ושראיותיו עליו בהם או תחלש ובין העניני'המופתי. ועוד זה המאמר ההגדיי אשר קדמהו מהודות האמת לבעל דינו עד שיחזק דעתו הזה כולו יצטרך ליו במופת. לא. אבל כוונתו כלה היא שיבאר שדעתו יותר נכון מדעות החולקים עליו. ממי שיאמר שהעיון הפילוסופי יביא אל היות השמים נופלים תחת ההויה וההפסד. אלא שהם לא נעדרו כלל. או נתהוו ולא יפסדו. ושאר מה שיזכר מהדעות ההם. וזה אמת בלא ספק כי דעתו יותר קרוב אל האמת מדעותם לפי לקיחת הראי' בטבע המציאות. ואנחנו לא כן נחשוב במו שאבאר. אבל כבר גברו התאוות על רוב הכתות ואפי' על הפילוסופים ויחרצו לקיים שאריס'טו באר זאת השאלה במופת. ואולי דעתם אריס'טו באר זאת השאלה במופת והוא לא שיער שעשה מופת עד שהתעוררו לזה אחריו. אמנם אני אין ספק אצלי בשאלו הדעו' אשר יזכרם אריסט'ו באלו העניינים. ר'ל קדמות העולם. ועלת התחלף תנוע' הגלגלים. וסדר השכלים. כל זה אין מופת עליו. ולא השב אריסט'ו יום כלל שהמאמרים ההם מופת. אבל כמו שזכר שדרכי עשות הראיה על אלו הדברים שעריהם נעולים בפנינו ואין אצלינו התהלה לדם שנעשה ראיה בה. וכבר ידעת תורף דבריו והוא זה ואשר אין לנו בהם טענה או הם גדולים אצלנו מאמרנו בהם למה זה כך קשה מאמרנו אם היה העולם קדמון אם לא זה תורף לשונו. אלא שאתה כבר ידעת פירוש אבונ' צר לזה המשל ומה באר בו והיותו מרחיק שיהיה אריס'טו מספק בקדמות העולם. וכזה גאלינוס בזיון גדול באמרו שזאת השאלה מופקת לא יודע להמופת. ויראה אבונצ'ר שהעניין מבואר גלוי יודה עליו המופת כי השמים קדמוניים ומה שבתוכם הווה נפסד. סיף דבר לא כדבר מאלו הדרכי אשר זכרנום בזה הפרק יתאמת דעת או יבוטל או יסופק בו. ואמנם זכרנו מה שזכרנו לדעתנו שרוב החושבים שהם השכיל'ו ואע'פ שלא יבינו דבר מן החכמות יגזרו על קדמות העולם קבלה ממי שהתפרסמה הכמתם האומרים בקדמותו וישליכו דברי כל הנביאים. בעבור שאין דבריהם בדרך חלמוד. אבל בדרך ההגדה בשם האל. והוא הדרך אשר לא יתישרו בו. רק יחידים הצליחם השכל.

ואמנם מה שנשתדל בו אנחנו מעניין הדרוש העולם לפי דעת תורתנו הנה אזכרנו בפרקים הבאים:

פרק ששה עשר זה

הפרק אבאר לך בו מה שאאמינהו אני בזאת השאלה. ואחר זה אביא ראיה על מה שאשתדל בו. ואומ' כי כל מה שיאמרהו מי שיחשוב שהביא מופת על הדרוש העולם שאלה אחת בהטענאות אינו מחזק אצלי האמנת המבוקש ההוא. אבל מחלישה ומדריך לטענן עליו. כי כשיתבאר הפסד הראיות ההם תחלש הנפש להאמין באשר נעשה עליו הראיה. והיות העניין אשר אין מופת עליו נשאר עם היותו מבוקש לבר או שיקובל בו אחד משני קצוות הסותר יותר ראוי. וכבר זכרתי לך (כפ' ע"ה חלק ח') דרכי המדברים בקיום חדוש העולם והעירותיך על מקום הטענה עליהם. וכן כל מה שזכרו ארים'טו והנמשכי' אחריו מן הראיות על קדמות העולם אינו אצלי מופת הותך. אבל טענות ישיגום הספקות העצומות במה שתשמעהו. ואשר אשתדל בו אני שאבאר כי היות העולם מחודש על דעת תורתנו שכבר בארתיהו אינו נמנע. ושהראיות ההם כלם הפלוסופיות אשר יראה מהם שאין העניין כמו שזכרנו. ימצא לטענות ההם כלם פנים יבטלום. ויבטל עשות הראיה בהם עלינו. וכאשר התבאר לי זה והיתה זאת השאלה ר'ל קדמות העולם או חדושו אפשרי. היתה דעת מי שיאמין הקדמות ואחר שאבאר אפשרו' מאמרינו אתחיל בהכריעו על זולתו בראיה עיונית גם כן ר'ל בהכריע המאמר בחדוש על המאמר בקדמות. ואבאר שכמו שתתחייב לנו קצת הרחקה באמונ' החדוש. כן תתחייב הרחקה יותר גדולה ממנה באמונת הקדמות. והנני אתחיל עתה בהמציא הדרך אשר תבטל ראיה כל מי שיעשה ראיה על קדמות העולם:

אמר הרב כי אשר הכילו לגלות ולומר שלא עשה מופת למה שיחשבו האחרונים כמשכים אחר הפילוסופים שאריס'טו עשה מופת תוחך אין ספק בו וידחיקו להלוק עליו. והנה הרב מאחר מדברי אריס'טו שאין עליו מופת כי אלו היה אלו מופת לא היה מביא ראיה בהיות מי שקדם מן הטבעיים מאמין בו כי כל מה שיתבאר במופת לא תוכיף אמתתו ולא יביה חוק אמתת בו בהסכים ההכמים עליו ולא תחסר אמתתו ולא יחלש אמתת בחלק אנשי הארץ כלם עליו ולמה שהיה אמתת שקדמון בדעות הקדמונים ח"כ היקנו מופת עוד הכיה הרב ראיה שבית מק"ם אריס'טו בסמים ועולם כשהתחיל לבאר שהמבי' בלתי הוי' ולא בספרי' וכו' עד אמרו ואתחנו כשנעשה זה יהיה מאמרנו זה אבל מטיבי העיון יותר מקובל ויותר מרוצה עד אמרו הדברים אחר אין בנו בהם טענה או הם גדולים אצלנו מאמרינו בהם למה זה כך קשה מאמרנו אם היה העולם קדמון אם לא זה תורף לשונו עם שהבו"ר פי' בפירוש אח' למה שהוא אחמין מי שיאריס'טו היהו עשופה בקדמו' העולם. ואחר שביאר בזה הפרק שאריס'טו לא יחשוב שהם מופת שהעולם קדמון למה שרצו' מהאומרים שהם מסכימים אלו"ם שאינם מכיכים דבר מהאמונות יגזרו בקדמו' העולם למה שקבלו שהרים'טו ומפרשי ספריו הין מכמי' גדולים ונתפרסמה הכמתם וכזה שאלו מחמיני' לפי דעתם קדמות העולם קבלו הם שהעולם קדמון וישכילו דברי כל הנביאי' והיה זה בעבור שהנביאים דברו על דרך הגדה ולא הביאו מופת על מחמריהם. וזה לא היה בעבור שהם ידעו מופת עליהם אלא שהם חלה שדברו עם ההמון ודברו דרך הגדה בשם האל:

פרק יז. זה הפרק אבאר בו מה שחמיניהו בזאת השאלה. ואמר הרב כי החכמים ית'תלקו לג' חלקים מהם שהמינו שיש מופת על ח"ה ואמר כי אינו כן כי המדברים אשר עמו ראיות על ח"ה הם הטעאו' וכל מה שמביאים לאחמין בחדוש בחומם הדברים שוח מחלש אמונתו למה שיוכל בחדוש לבטל אותם הטענו'. ויש חלק אחר שמחמיניים שיש מופת חותך על שהעולם קדמון כמו מפרשי ספרי אריס'ט'ו. והרב המורה מחמין שהם טענות ישיגוהו ספקות עצומות וכי העולם בבר אחבר שיהיה מחודש כי ראיותיו כלם מהפילוסופים ומבא לטענות שהם כלם פנים יבטלום ואחר שיבה זאת השאלה קדמות העולם לו מחזק אחבארית שיהיה אצלו מקובלת מנד הבטחה אחר עניינים אין בכח העיון להגיע עליהם כמו שאחבא' שהבטחו' לא תתבטל אפי' לדעת מאמיני הקדמו' ואחר שאחבאר אפשרות מאמרנו ר'ל כיות העולם מחודש אתחיל להכריעו על זולתו בראיות העיוניות ג'כ בהכריע המאמר בחדוש על המאמר בקדמות ואבאר כי בזמן שיתחייב לנו קצת הרחקה בחמונת החדוש כן יתחייב הרחקה יותר גדולה בחמונת הקדמות ובפרק הנמשך לזה יפגיש הרב דרך לבטל ראיות על כל מי שיעלה ראיה עלו קדמות העולם:

פרק יז. כל מתחדש שיש אחר אצלו היה וכו' ואחר

אפלטון שיאמין כי התנוע' הווה נפסדת. וכן השמים גם כן אצלו הווים נפסדים זהו לשונו. וידוע שאלו היתה זאת השאלה מבוארת אצלו במופתי היותכי'. לא היה צריך ארים'טו שיסמכה בהיות מי שקדם מן הטבעיים מאמין כן. ולא היה צריך שיאמר כל מה שאמרו במקום ההוא מן ההרהקה למי שיחלוק עליו וגנות דעתו. כי כל מה שהתבאר במופת לא תוסיף אמתתו ולא יחזק האמת בו בדסכים כל ההכמי' עליו. ולא תחסר אמתתו ולא יחלש האמת בו בחלוק אנשי הארץ כולם עליו. ואתה ג'כ תמצא ארים'טו יאמר בספר השמים והעולם. כשהתחיל לבאר כי השמים בלתי הווים ולא נפסדים. אמר נרצה עתה שנתקור על השמים ג'כ ונאמר. התראם מתהוים מדבר או בלתי מתהוי מדבר. ואם יפלו תחת ההפסד או לא יפסדו כלל. והשתדל אחר הניח זאת השאלה לזכור טענות מי שיאמר בהתהוות השמים הוים נפסדים והביא אחר זה דברי זה לשונם אמ' שאנחנו בשנעשה זה היה מאמרנו אז אצל מטיבי העיון יותר מקובל ויותר מרוצה וכל שכן בשישמעו טענו' יותר חלוש לקבלם אצל השומעים. וממה שראוי על מי שירצה שידון באמת שלא יהיה שונא למי שיחלוק עליו. אבל יהיה חומל מודה על האמת יעביר לו מה שיעביר על עצמו מיושר הטענות. זה תורף דברי האיש. ואתם עדת בעלי העיון הנשאר על זה האיש תרעומת אחר זאת ההקדמה. ואם יחשוב אדם אחר זה המאמר שעלה בידו מופת על זאת השאלה. ואם ירמה אדם וכל שכן אריס'טו כי הדבר אשר התבאר במופת תהיה קבלתו יותר חלושה אם לא ישמעו טענות החולקי עליו. ועוד שומו זה הדעת לו ושראיותיו עליו בהם או תחלש ובין העניני'המופתי. ועוד זה המאמר ההגדיי אשר קדמהו מהודות האמת לבעל דינו עד שיחזק דעתו הזה כולו יצטרך ליו במופת. לא. אבל כוונתו כלה היא שיבאר שדעתו יותר נכון מדעות החולקים עליו. ממי שיאמר שהעיון הפילוסופי יביא אל היות השמים נופלים תחת ההויה וההפסד. אלא שהם לא נעדרו כלל. או נתהוו ולא יפסדו. ושאר מה שיזכר מהדעות ההם. וזה אמת בלא ספק כי דעתו יותר קרוב אל האמת מדעותם לפי לקיחת הראי' בטבע המציאות. ואנחנו לא כן נחשוב במו שאבאר. אבל כבר גברו התאוות על רוב הכתות ואפי' על הפילוסופים ויחרצו לקיים שאריס'טו באר זאת השאלה במופת. ואולי דעתם אריס'טו באר זאת השאלה במופת והוא לא שיער שעשה מופת עד שהתעוררו לזה אחריו. אמנם אני אין ספק אצלי בשאלו הדעו' אשר יזכרם אריסט'ו באלו העניינים. ר'ל קדמות העולם. ועלת התחלף תנוע' הגלגלים. וסדר השכלים. כל זה אין מופת עליו. ולא השב אריסט'ו יום כלל שהמאמרים ההם מופת. אבל כמו שזכר שדרכי עשות הראיה על אלו הדברים שעריהם נעולים בפנינו ואין אצלינו התהלה לדם שנעשה ראיה בה. וכבר ידעת תורף דבריו והוא זה ואשר אין לנו בהם טענה או הם גדולים אצלנו מאמרנו בהם למה זה כך קשה מאמרנו אם היה העולם קדמון אם לא זה תורף לשונו. אלא שאתה כבר ידעת פירוש אבונ' צר לזה המשל ומה באר בו והיותו מרחיק שיהיה אריס'טו מספק בקדמות העולם. וכזה גאלינוס בזיון גדול באמרו שזאת השאלה מופקת לא יודע להמופת. ויראה אבונצ'ר שהעניין מבואר גלוי יודה עליו המופת כי השמים קדמוניים ומה שבתוכם הווה נפסד. סיף דבר לא כדבר מאלו הדרכי אשר זכרנום בזה הפרק יתאמת דעת או יבוטל או יסופק בו. ואמנם זכרנו מה שזכרנו לדעתנו שרוב החושבים שהם השכיל'ו ואע'פ שלא יבינו דבר מן החכמות יגזרו על קדמות העולם קבלה ממי שהתפרסמה הכמתם האומרים בקדמותו וישליכו דברי כל הנביאים. בעבור שאין דבריהם בדרך חלמוד. אבל בדרך ההגדה בשם האל. והוא הדרך אשר לא יתישרו בו. רק יחידים הצליחם השכל.

ואמנם מה שנשתדל בו אנחנו מעניין הדרוש העולם לפי דעת תורתנו הנה אזכרנו בפרקים הבאים:

פרק ששה עשר זה

הפרק אבאר לך בו מה שאאמינהו אני בזאת השאלה. ואחר זה אביא ראיה על מה שאשתדל בו. ואומ' כי כל מה שיאמרהו מי שיחשוב שהביא מופת על הדרוש העולם שאלה אחת בהטענאות אינו מחזק אצלי האמנת המבוקש ההוא. אבל מחלישה ומדריך לטענן עליו. כי כשיתבאר הפסד הראיות ההם תחלש הנפש להאמין באשר נעשה עליו הראיה. והיות העניין אשר אין מופת עליו נשאר עם היותו מבוקש לבר או שיקובל בו אחד משני קצוות הסותר יותר ראוי. וכבר זכרתי לך (כפ' ע"ה חלק ח') דרכי המדברים בקיום חדוש העולם והעירותיך על מקום הטענה עליהם. וכן כל מה שזכרו ארים'טו והנמשכי' אחריו מן הראיות על קדמות העולם אינו אצלי מופת הותך. אבל טענות ישיגום הספקות העצומות במה שתשמעהו. ואשר אשתדל בו אני שאבאר כי היות העולם מחודש על דעת תורתנו שכבר בארתיהו אינו נמנע. ושהראיות ההם כלם הפלוסופיות אשר יראה מהם שאין העניין כמו שזכרנו. ימצא לטענות ההם כלם פנים יבטלום. ויבטל עשות הראיה בהם עלינו. וכאשר התבאר לי זה והיתה זאת השאלה ר'ל קדמות העולם או חדושו אפשרי. היתה דעת מי שיאמין הקדמות ואחר שאבאר אפשרו' מאמרינו אתחיל בהכריעו על זולתו בראיה עיונית גם כן ר'ל בהכריע המאמר בחדוש על המאמר בקדמות. ואבאר שכמו שתתחייב לנו קצת הרחקה באמונ' החדוש. כן תתחייב הרחקה יותר גדולה ממנה באמונת הקדמות. והנני אתחיל עתה בהמציא הדרך אשר תבטל ראיה כל מי שיעשה ראיה על קדמות העולם:

פרק שבעה עשר

כל מתחדש היה אחר שלא היה · ואפי' היה החמר שלו נמצא ואמנם הפשיט צורה ולבש צורה אחרת · יהודה טבעו אחר התחדשו והשלמו ונוחו בלתי טבעו בעת התהוותו והתחילו ביציאה מן הכח אל הפעל · וזולת טבעו ג"כ קודם שיתנועע ליציאה אל הפעל · והמשל בו כי טבע זרע הנקבה והוא דם בביסיו בלתי טבעו בעת החריון כשיפנשהו זרע הזכר והתחיל להתנועע · וטבעו ג"כ בעת ההיא בלתי טבע החי השלם אחר הולדו · ואין לעשות ראיה בכל הפנים מטבע הדבר אחר הויתו והשלמו והויתו מישב על השלם שבעניניו על עניין הדבר ההוא בעת תנועתו להוויה · ואין מביאין ראיה מענייננו בעת תנועתו על ענייננו קיד שיתחיל בתנועה · וכאשר תשעה בזה ותמשיך עשות הראיה מטבע הדבר ההווה בפעל על טבעו והוא בכח · יתחדשו לך ספקות גדולות והיו מן השקר אצלך עניינים יתחייב היותם ויתחייבו אצלך עניני שקריי וענינו במה שהמשלנו בי שאיש שלם במדע המוטבע באד מאד נולד · ומתה אמו אחר שהניקתהו חדשים ואביו לבדו השלים גדול הנולד ההוא · באי נגזר · עד שגדל והשכיל וידע · והוא לא ראה כלל אשה ולא נקבה מנקבות שאר בעלי חיים · ושאל ואמר לאיש אחר מא אשר אתו איך נמצינו ועל אי זה עניין נהיינו · וענהו הנשיא כי כל איש ממנו אמנם נתהוה בבטן איש ממיננו כמותינו הוא נקבה בצורת כך · ושכל איש ממנו היה קטן הנוף בתוך הבטן · יתנועע ויוזן ויצמח מעט מעט והוא חי · עד שיגיע אל גבול כך מן הגודל יפתח לו שער בנוף למטה שיצא ממנו · ולא יסיר היותו צומח אחר כן עד שישוב כמו שתראנו · והנולד ההוא היתום · ישאל בהכרח ויאמר · וזה האחד ממנו כשיהיה קטן בבטן והוא חי מתנועע צומח אם היה אוכל ושותה וכותנשם בפיו ונחיריו ויוצא · יאמר לו לא · והוא בלא ספק יתחיל להכחיש זה ויעמיד המופת על כל העניינים האלה האמתיים שהם נמנעים · בעשותו ראיה בנמצא השלם הנה ויאמר כל איש ממנו כשתכלא ממנו הנשימה קצת שעה ימות ויבטלו ממנו תנועותיו · ואיך יצוייר שיהיה איש ממנו בתוך כיס סתום מקיף בו בתוך נוף מדת הדשים והוא חי מתנועע · ואלו בלע אחד ממנו צפור היה הציפור ההוא מת לשעתו בהגיעו באצטומכה וכל שכן בבטן התחתון · וכל איש ממנו אם לא יאכל המזון בפיו וישתה המים בימים מועטים ימות בלא ספק · ואיך ישאר הדשים האיש הי מבלתי מאכל ומשתה · וכל איש ממנו כשיוזן ולא יוציא בימים מועטים ימות בכאב גדול · ואיך יעמוד זה הדשים בלא יציאה · ואלו נקב בטן אחד ממנו ימות אחר ימים · ואיך יחשב שזה העובר היה שבורו פתוח · ואיך לא יפתח עיניו ולא יפרוש כפיו ולא יפשוט רגליו וכל אבריו שלמים אין חלי בהם כמו שחשבתם · וכן ימשך לו ההקש כולו שהאדם אי אפשר בשום פנים שיתהוה על זאת הצורה : והתבונן זה המשל ובחנהו אתה המעיין ותמצא זה ענייננו עם אריס"טו שוה בשוה · שאנחנו עדת הרודפים אחר משה רבינו ואברהם אבינו ע"ה נאמין · שהעולם נתהוה על צורת כך וכך והיה כך מכך ונברא כך אחר כך · ויבא אריסט"ו לסתור דברינו ויביא עלינו ראיות מטבע המציאות הנה השלם ההוה בפעל · אשר נודה לו אנחנו שהוא אחר התיישבו ושלמותו לא ידמה דבר ממה שהיה עליו בעת ההוויה · ושהוא נמצא אחר ההעדר הגמור · ואי זו טענה תעמוד עלינו מכל מה שיאמרהו · ואמנם יתחייבו דטענות האלה על מי שיאמר שטבע זה המציאות הנה · יורה על היותו מחודש · וכבר הודעתיך שאני לא אומר זה : והנני אשוב ואזכור לך שרשי דרכיו ואראך איך לא יתחייב לנו מהם מאומה בשום פנים · אחר שטענתנו שהעולם בכללו המציאהו השם אחר העדר · והיוהו עד שנשלם כמו שתראהו · אמר כי החמר הראשון לא הוה ולא נפסד · והתחיל להביא הראיות על זה (כפרק י"ד מזה) מן הדברים ההוים הנפסדים · ולבאר המנע הזותו · וזה אמת שאנחנו לא אמרנו שהחמר הראשון נתהוה כהתהוות האדם מן הורע · או יפסד כהפסד האדם אל העפר · אבל אמרנו · שהשם המציאו מלא דבר · והוא עלמה שהוא עליו אחר המצאו · ר"ל היות מתהוה מבלתי כל דבר ויפסד אליו כל מה שנתהוה ממנו · ולא ימצא ערום מצורה ועדיו יגיע תכלית ההויה והפסד · והוא לא הוה כהויית מה שיתהוה ממנו · ולא יפסד כהפסד מה שיפסד אליו · אבל נברא · וכשירצה בוראו יעדרהו העדר גמור מוחלט : וכן נאמר בתנועה בשוה · שהוא הביא ראיה משבע התנועה שהיא בלתי הוה ולא נפסדת · והענין אמת שאנחנו נאמר כי אחר המצא התנועה על זה הטבע שהיא נחה עליו · לא יזומה היותה והפסדה הויה כללית והפסד כללי · כהויית התנועות הפרטיות · וכהפסד התנועות הפרטיות · והוא ההקש בכל מה שיתחייב לטבע התנועה · וכן המאמר בתנועה הסבובית אין התחלה לה הוא אמת · אחר המצי' הגשם הבדורי המתנועע בסבוב לא תצוייר בתנועתו התחלה · וכן נאמר באפשרות המתחייב שיקדם לכל מתהוה · כי זה אמנם יתחייב בזה הנמצא המיושב · אשר כל מה שיתהוה בו אמנם יתהוה מנמצא אחר · אמנם הדבר הנברא מהעדר · אין שם דבר נרמז אליו לא בחיש ולא בשכל שיקדם לו אפשרות · וכן נאמר בהיות השמים אין הפוך בהם הנה זה אמת אלא שאנחנו לא אמרנו שהשמים נתהוו כהתהוות הסיס והחמר · ולא אמרנו שהרכבתם תחייב להם ההפסד כצמחים וב"ה מפני ההפך שבהם · ועקר הענין הוא מה שזכרנוהו כי הנמצא בעת שלמותו ותמותו לא יורה עניינו ההוא הנמצא לזולת עניינו קודם שלמותו · ואין רחוק עלינו גם כן מאמר אומר שנתהוו השמים קודם הארץ · או הארץ קודם השמים · או היות השמים בלרי כבבים · או מין ב"ח בלתי מין אחר · כי זה כלו בעת הויית זה הכלל · כמו שהבעלי חיים בעת הויתו היה הלב ממנו קודם לבצים כמו שיראה לעין · והגידים קודם העצמים ואע"פ שאחר שלמותו לא ימצא בו אבר מבלתי אבר מכל האברים · אשר א"א עמידת האיש מבלעדיהם · זה כלו יצטרך גם כן אליו אם ילקח הכתוב כפי פשוטו ואע"פ שאין הענין כן כמו שיתבאר כשנרבה בזה המאמר :

וצריך

פרק שבעה עשר

מתחדש היה אחר שלא היה · ואפי' היה החמר שלו נמצא ואמנם הפשיט צורה ולבש צורה אחרת · יהודה טבעו אחר התחדשו והשלמו ונוחו בלתי טבעו בעת התהוותו והתחילו ביציאה מן הכח אל הפעל · וזולת טבעו ג"כ קודם שיתנועע ליציאה אל הפעל · והמשל בו כי טבע זרע הנקבה והוא דם בביסיו בלתי טבעו בעת החריון כשיפנשהו זרע הזכר והתחיל להתנועע · וטבעו ג"כ בעת ההיא בלתי טבע החי השלם אחר הולדו · ואין לעשות ראיה בכל הפנים מטבע הדבר אחר הויתו והשלמו והויתו מישב על השלם שבעניניו על עניין הדבר ההוא בעת תנועתו להוויה · ואין מביאין ראיה מענייננו בעת תנועתו על ענייננו קיד שיתחיל בתנועה · וכאשר תשעה בזה ותמשיך עשות הראיה מטבע הדבר ההווה בפעל על טבעו והוא בכח · יתחדשו לך ספקות גדולות והיו מן השקר אצלך עניינים יתחייב היותם ויתחייבו אצלך עניני שקריי וענינו במה שהמשלנו בי שאיש שלם במדע המוטבע באד מאד נולד · ומתה אמו אחר שהניקתהו חדשים ואביו לבדו השלים גדול הנולד ההוא · באי נגזר · עד שגדל והשכיל וידע · והוא לא ראה כלל אשה ולא נקבה מנקבות שאר בעלי חיים · ושאל ואמר לאיש אחר מא אשר אתו איך נמצינו ועל אי זה עניין נהיינו · וענהו הנשיא כי כל איש ממנו אמנם נתהוה בבטן איש ממיננו כמותינו הוא נקבה בצורת כך · ושכל איש ממנו היה קטן הנוף בתוך הבטן · יתנועע ויוזן ויצמח מעט מעט והוא חי · עד שיגיע אל גבול כך מן הגודל יפתח לו שער בנוף למטה שיצא ממנו · ולא יסיר היותו צומח אחר כן עד שישוב כמו שתראנו · והנולד ההוא היתום · ישאל בהכרח ויאמר · וזה האחד ממנו כשיהיה קטן בבטן והוא חי מתנועע צומח אם היה אוכל ושותה וכותנשם בפיו ונחיריו ויוצא · יאמר לו לא · והוא בלא ספק יתחיל להכחיש זה ויעמיד המופת על כל העניינים האלה האמתיים שהם נמנעים · בעשותו ראיה בנמצא השלם הנה ויאמר כל איש ממנו כשתכלא ממנו הנשימה קצת שעה ימות ויבטלו ממנו תנועותיו · ואיך יצוייר שיהיה איש ממנו בתוך כיס סתום מקיף בו בתוך נוף מדת הדשים והוא חי מתנועע · ואלו בלע אחד ממנו צפור היה הציפור ההוא מת לשעתו בהגיעו באצטומכה וכל שכן בבטן התחתון · וכל איש ממנו אם לא יאכל המזון בפיו וישתה המים בימים מועטים ימות בלא ספק · ואיך ישאר הדשים האיש הי מבלתי מאכל ומשתה · וכל איש ממנו כשיוזן ולא יוציא בימים מועטים ימות בכאב גדול · ואיך יעמוד זה הדשים בלא יציאה · ואלו נקב בטן אחד ממנו ימות אחר ימים · ואיך יחשב שזה העובר היה שבורו פתוח · ואיך לא יפתח עיניו ולא יפרוש כפיו ולא יפשוט רגליו וכל אבריו שלמים אין חלי בהם כמו שחשבתם · וכן ימשך לו ההקש כולו שהאדם אי אפשר בשום פנים שיתהוה על זאת הצורה : והתבונן זה המשל ובחנהו אתה המעיין ותמצא זה ענייננו עם אריס"טו שוה בשוה · שאנחנו עדת הרודפים אחר משה רבינו ואברהם אבינו ע"ה נאמין · שהעולם נתהוה על צורת כך וכך והיה כך מכך ונברא כך אחר כך · ויבא אריסט"ו לסתור דברינו ויביא עלינו ראיות מטבע המציאות הנה השלם ההוה בפעל · אשר נודה לו אנחנו שהוא אחר התיישבו ושלמותו לא ידמה דבר ממה שהיה עליו בעת ההוויה · ושהוא נמצא אחר ההעדר הגמור · ואי זו טענה תעמוד עלינו מכל מה שיאמרהו · ואמנם יתחייבו דטענות האלה על מי שיאמר שטבע זה המציאות הנה · יורה על היותו מחודש · וכבר הודעתיך שאני לא אומר זה : והנני אשוב ואזכור לך שרשי דרכיו ואראך איך לא יתחייב לנו מהם מאומה בשום פנים · אחר שטענתנו שהעולם בכללו המציאהו השם אחר העדר · והיוהו עד שנשלם כמו שתראהו · אמר כי החמר הראשון לא הוה ולא נפסד · והתחיל להביא הראיות על זה (כפרק י"ד מזה) מן הדברים ההוים הנפסדים · ולבאר המנע הזותו · וזה אמת שאנחנו לא אמרנו שהחמר הראשון נתהוה כהתהוות האדם מן הורע · או יפסד כהפסד האדם אל העפר · אבל אמרנו · שהשם המציאו מלא דבר · והוא עלמה שהוא עליו אחר המצאו · ר"ל היות מתהוה מבלתי כל דבר ויפסד אליו כל מה שנתהוה ממנו · ולא ימצא ערום מצורה ועדיו יגיע תכלית ההויה והפסד · והוא לא הוה כהויית מה שיתהוה ממנו · ולא יפסד כהפסד מה שיפסד אליו · אבל נברא · וכשירצה בוראו יעדרהו העדר גמור מוחלט : וכן נאמר בתנועה בשוה · שהוא הביא ראיה משבע התנועה שהיא בלתי הוה ולא נפסדת · והענין אמת שאנחנו נאמר כי אחר המצא התנועה על זה הטבע שהיא נחה עליו · לא יזומה היותה והפסדה הויה כללית והפסד כללי · כהויית התנועות הפרטיות וכהפסד התנועות הפרטיות · והוא ההקש בכל מה שיתחייב לטבע התנועה · וכן המאמר בתנועה הסבובית אין התחלה לה הוא אמת · אחר המצי' הגשם הבדורי המתנועע בסבוב לא תצוייר בתנועתו התחלה · וכן נאמר באפשרות המתחייב שיקדם לכל מתהוה · כי זה אמנם יתחייב בזה הנמצא המיושב · אשר כל מה שיתהוה בו אמנם יתהוה מנמצא אחר · אמנם הדבר הנברא מהעדר · אין שם דבר נרמז אליו לא בחיש ולא בשכל שיקדם לו אפשרות · וכן נאמר בהיות השמים אין הפוך בהם הנה זה אמת אלא שאנחנו לא אמרנו שהשמים נתהוו כהתהוות הסיס והחמר · ולא אמרנו שהרכבתם תחייב להם ההפסד כצמחים וב"ה מפני ההפך שבהם · ועקר הענין הוא מה שזכרנוהו כי הנמצא בעת שלמותו ותמותו לא יורה עניינו ההוא הנמצא לזולת עניינו קודם שלמותו · ואין רחוק עלינו גם כן מאמר אומר שנתהוו השמים קודם הארץ · או הארץ קודם השמים · או היות השמים בלרי כבבים · או מין ב"ח בלתי מין אחר · כי זה כלו בעת הויית זה הכלל · כמו שהבעלי חיים בעת הויתו היה הלב ממנו קודם לבצים כמו שיראה לעין · והגידים קודם העצמים ואע"פ שאחר שלמותו לא ימצא בו אבר מבלתי אבר מכל האברים · אשר א"א עמידת האיש מבלעדיהם · זה כלו יצטרך גם כן אליו אם ילקח הכתוב כפי פשוטו ואע"פ שאין הענין כן כמו שיתבאר כשנרבה בזה המאמר :

וצריך

קרקאש

שהשמים סודרים של הלוח המשיך הכבוד וזה לא נוסלם סבלו בלמוד אבן נוסל לוחר בעצמן שמחל שהקנאה בהיותו בשר ודם מטבע ומזה לא היה הקול הנמצים הלוי בגבולה הם היה בגולה הם לא ויהיה מדחה מעלתו מעלי קורה לאותו לוחר נוסל לוחר שהנמלם בלחוד בזמן חוסש ובאמצע בהיותם בהכרות המחקרים ידיעת הכוכבים ובקצת מעלו בכל הפוסל ובגשמתם מבנותם בסדרם הקודם שבלוחם מהבנותם לאיש סודר כי הם בהגלות לחוד כי הגנים הבנים הל הענינים בל קוסמי ובחשבו ולקח לה כן בתן לך יי' הלוחך ולחוד בכולו תחרכך מחתך בחבי הלוי הקמשון ומזה כרמ' מהבנותם הוא בכונן הלוחים :

פרק יז

אם כלו לעורך ג"כ אלון הם ולקח הכתוב כמו פסוקו' פי' מכרים חבלל הפסוקים מתקנים שבין מים ביום לחד ובין בכל מסם יחי בדרמתם ולחוד אף ע"פו מהין הבנין כן כמו מתקבר מדמתו הוא מהכל בגדת בעקה מהות בקחלם לזמן ולזמנים מן בזמן ולא הים זמן קודם לה מקפי' מקבלים לזמן המעבר ובקחלם לעקיר ולחל"ם בכלו בדברים בכל יום ויום ובגלה המשל בזה לגורע ומעשים בבנן לחוק ולאמם בלם בכל לחוק לבל מקדם בזמן לחל' ובקבם בזמן לחל :

פרק

לתקוע רק שוכה ואחריו חלק אחר כי בעת התקוע בחלק האחר מתגלגל
ותקוע בחלק האחר בהכרח והזו אמרנו שאין לתקוע הגלגל התחלה ; ואמ"פי
שאין הענין כן ר"ל שלא פ"ם קול' אחרן ולא האחרן קודם בפמים אבל בעת אחת
נכרתו ונתנו שיהיה פתרק ל' מזה החלק בפשל שבשרות מהזרעונים ;

פרק יח שזה הענין אמנם יתחייב • ר"ל
יציאה מן הכח אל הפעל תתחייב
כשיפעל עת ולא יפעל עת והזו בבעלי חסר
נבדוזוכל מה שיש לו • ר"ל כל הפעל שמפיע
הנבדל הוא בפעל תמיד : הוא כפעל תמיד •
ר"ל שלא יתחייב הנבדל בעצמו מן הכח אל
הפעל ; ולא יתחייב כו זה• ר"ל שלא יתחייב
לנבדל : כמו שבתנאת זה וכו' • ר"ל שבשרות
בעלות חסר כשיפעלו בעת ולא יפעלו בעת
אחרת הוא מפני היציאה מן הכח אל הפעל ;
הנה

וצריך שתזהר בזה הענין שהוא חומה גדולה בניתיה
סביב התורה מקפת בה מונעת אבן כל משליך אליה •
ואם ישען עלינו אריס"טו"ל האומר דעתו ויאמר
אחר שלא יורה לנו זה הנמצא• במה זה ידעתם אתם
שזה מחודש ושהיה שם טבע אחר הוותו • נאמר
שזה לא יתחייב לנו לפי מחשבתנו • שאנחנו לא
נשתדל עתה שנקיים שהעולם מחודש • אבל אשר
נשתדל בו הוא אפשרות היותו מחודש ולא תבטל
זאת הטענה בהביא ראיה מטבע המציאו אשר לא
נחלוק בו • וכאשר תתקיים אפשרות הטענה כמו שביארנו נשוב אחרי כן ונכריע דעת
ההרוש • ולא ישאר בזה השער אלא שיביא לנו ראיה בהמנע היות העולם מחודש • לא
מטבע המציאות אבל ממה שיתחייבהו השכל בחק השם • והם הדרכים השלשה אשר כבר
הקדמתי לך וכרם • ושהם יעשו בהם ראיות על קדמות העולם מצד האל יתעלה • והנני
אראה לך אופני הביא הספוק עליה• עד שלא תתאמת מהם ראיה בשום פני• בפרק הבא :

פרק שמנה עשר

הדרך הראשון אשר יזכרו • שיתחייב לנו בו כפי מחשבותם שהשם יצא מן הכח
אל הפעל כשיהיה פועל עת אחר ולא יפעל עת אחרת • וסתירת זה הספק
מבוארת מאד והוא שזה הענין אמנם יתחייב בכל מורכב מחמר בעל אפשרות ומצורה• כי
בלא ספק כשיפעל הנשם ההוא בצורתו אחר שלא עשה• כבר היה בו דבר בכח ויצא לפעל
וא"א לו מבלתי מוציא • כי זאת ההקדמה אמנם התבארה במופת בבעל החמר • אבל מה
שאינו גוף ואין לו חמר אין בעצמו בשום פני אפשרות • וכל מה שיש לו הוא בפעל תמיד
ולא יתחייב בו זה ולא ימנע בו שיעשה עת ולא יעשה עת • ואין זה שנוי בחק הנפרד ולא
יציאה מן הכח אל הפעל : והראיה על זה השכל הפועל על דעת אריס"טו והנמשכי אחריו
אשר הוא נפרד• והנה יעשה עת אחת ולא יעשה עת אחרת כמו שבאר אבונצ"ר במאמרו
בשכל • אשר שם אמר דבר זה ל שונו אמ"ו גלוי כי השכל הפועל לא יעשה תמיד • אבל
יעשה עת אחת ולא יעשה עת אחרת• זהו לשונו והוא אמת מבואר • ועם היותו כן לא
יאמ' שהשכל הפועל משתנה • ולא היה פועל בכח ושב בפעל כאשר עשה בעת אחת מה
שלא עשהו מקודם • כי אין ערך בין הנשמים ובין מה שאינו גשם ולא דמיון בשום פנים •
לא בעת הפעל ולא בעת ההמנע מן הפעל • ואמנם יאמר לפעולות הצורות הנשואות
בחמרים ולפעולת הנפרד פעולה בשתוף השם• ולזה לא יתחייב מהיות הנפרד בלתי עושה
בעת אחת הפעל אשר יעשהו אחר כן שיהיה יוצא מן הכח אל הפעל כמו שנמצ"זה בצורות
הנשואות בחמרים• ואולי יחשוב חושב שבזה המאמר קצת הטעאה• וזה כי השכל הפועל
אמנם התחייב שיעשה עת אחת ולא יעשה עת אחרת• לא מפני עניין אחר בעצמו• אבל
מפני הכנת החמרים • אמנם הפעל ממנו הוא תמיד לכל מוכן • ואם היה שם מונע מהפעל
הוא מפני ההזמנה החמרית לא מפני השכל בעצמו • ירע זה החרשב • שכונתינו אינה
להגיד הסבה אשר בעבורה עשה הבורא יתעלה בעת אחת ולא עשה בעת אחרת • ולא
אחייבנו בזה המשל ואמרנו שכמו שהשכל הפועל יעשה בעת אחרת ולא יעשה בעת
אחרת הוא נפרד • כן הש"י • לא אמרנו זה ולא הייבנוהו • ואלו עשינו זה היתה הטעאה •
אבל אשר חייבנוהו והוא חיב אמתי• שהשכל הפועל אשר אינו גוף ולא כח בגוף ואינ"פ
שיעשה עת אחת ולא יעשה הפעל ההוא עת אחרת היתה סבתו אי זה דבר שהיה לא
יאמר כי שיצא מן הכח אל הפעל• ולא שהיתה בעצמו אפשרות • ולא שהיה צריך להוציא
יוציאנו מן הכח אל הפעל• הנה כבר נדחה מעלינו זה הספק הגדול אשר ספק עלינו האומר
בקדמות העולם • אחר שאנחנו נאמין שהוא יתעלה אינו גוף ולא כח בגוף ולזה לא יתחייב
לו שנוי כשעשה אחר שלא עשה :

הדרך השני• הוא אשר יחייבו בו קדמות העולם להעלות המביאים והמתחדשי' והמונעים
בחקו יתעלה : והתרת זה הספק כבדה והיא דקה מאד ושמינה • דע כי כל פועל
בעל רצון שיעשה פעולותיו בגלל דבר אחר • הוא בהכרח יתחייב לו שיעשה עת אחרת
ולא יעשה עת אחרת כמו שבי' מונעים או מתחדשים • המשלו שהאדם על דרך משל רצה
שיהיה לו בית ולא יבנהו מפני מונעים • וזה כשלא יהיה החמר שלו נמצא • או יהיה נמצא
ולא יבא לקבל הצורה להעדר הכלים • והנה יהיה החמר והכלים נמצאים ולא יבנה להיותו
בלתי רוצה לבנות מפני שאינו צריך למחסה • וכשיתחדשו מתחדשים כחום או קור ויבאהו
לבקש המעין אז ירצה לבנות • הנה כבר התבאר כי המתחדשים ישנו הרצון • והמונעים
יעמדו כנגד הרצון ולא יעשה בעבורם • זה כלו כשיהיו הפעולות מפני דבר אחר חוץ לגוף
הרצון • ואמנם בשלא יהיה לפעל תכלית אחת בשום פנים אלא היותו נמשך אחר הרצון•
יהיה הרצון ההוא בלי צריך למביאים • והרוצה ההוא אע"פ שלא יהיו לו מונעים לא יתחייב
שיעשה תמיד • אחר שאין שם תכלית אחת יוצאת אשר בגללה יעשה • ויתחייב כשלא
יהיו מונעים למצא התכלית ההוא שיעשה • כי הפעל הנה

ומ"ש אחרים"טו כשלא יפעל תקועה אלא אם לא תקדם לה תקועה וכל התקועו' יעלו
חל תקועת הגלגל והגלגל מתקועה בסבוה ושיה כלתי כוזה ולא כפסדת זה חמת
אחר הוייתה כי חוק ם תקועה פרטית אשר התקועות הסוות והכ"ם סרות שלא יעלו
לתקועת הגלגל ותקועת הגלגל מתקועה בכבוה ובתמידות מבלתי שיפסד לזותה
מתקועה ח"ב אחר הוייתם העולם זאת התקוע'
היה כלתי כוזה ולא כפסדת וכל התקוע' יעלו
אליה והיה תקועה תמידית שהקב"ה יביא לזותה
תמיד ח"ב לעמוד אחרים"טו הוה מקבים עם
סתרות אחר הוייתם העולם אלא שמתחלף ממבה
שהוא אומר אלא נתנה כללו ואנחנו נאמין
שהוא מקודם אחר שלא היה דבר מתקוע' כלל
ושהש"י הקביל זאת התקועה והמתקועה בה
וזכוה שיאחר אחרים"טו כי כל מחודש הפסרו'
מחדוש קודם מחדוש בזמן זה דבר מבואר
בעניינו' הפרטיים כי לא יתחדש פוס דבר אם
לא הכיות לו הפסרות לו קודם ואם הפסרות
יקדם לו יקדם הזמן והזמן הוה כמשך לתקועת
אם כן הדברים סם קדומים וכן ג"כ כי זה
הפסרות לא יקבע הם יהיה מחודש לו כלתי
ואם יהיה מחודש קודם התקועה תהיה תקועה
ואם יהיה כלתי למה יתחדש עתה ולא מחדשו
קודם זה כיחוד מופתי ומורגש אחר הוייתם
העולם אבל קודם הוייתם העולם אחר שלתחוויה
מהעדר לא יתחייב מה שיאמר הרמ"ם ז"ל
בענין בכל הדברים כמו שאחר הרב ח"ב כל
מה שאמר אריס"טו"ל אחתנו מסכימים עמו
לאחר שבתהות העולם ואמנם קודם שבתהוה
לא יתחייב בטול מאמריו ולכן נקבל מה שאמרו
מרע"ם ומהכרסם אחיכו • אמר סם טוב דע
אתה המעיין כי הפועלים יקראו על נ"דרכים
והסבים גלויים ומבוארים והסליחי הוא נפתר
ומעלם ממנו למה שלא היה אלא פעם אחד
הפועל הרחמן הוא הפועל הדברים המקריי'
כמו אחדם אחר הוא רוקם צורה אחת כי זה
הפועל לא יעשם פוס צורה ולא אומר אלא
יפעל הדברים מקריים וזה הפועל מקריי לא
יוכל לפעול פוס צורה אלא דברים מקריים
והם ניתרים כולם אלא אם תראה המאייר אחר
יגייר צורת אחד אל כותל לא יעשם פוס צורה
ולא פוס אמר אבל מאמר הדברים ומורותיהם
יעשה דבר' מקריים כי לצורת האדם המגויירת
בכותל אז בלות אין לה פוס חיות ולא פוס
כפם אלא התמונה והתואר שהם דברי' מקריים
ויש פועל אחר גבוה מזה והוא הפעל בטבע כי
יתן הצורה בחקרים ויהיה הצורות ומשכו
מעמו בחק"ים ג"כ חדת בדות והסכבת זרע
יעשה הטבע זאת הצרייה הנפלאת מה שלא
יוכל פוס מוסכל לעצר סיה אפשר להתהות
מזה האומר הפחות הבעל אי הפלא וכל סבן
אחד' וכן יעשה מגרגיר ת"נקח בלא ומעולה
והנה הוייתם הדברי' הטבעיים סם רבי' וכבדים
מחכמי לב יתתהו כמו אלהי' נפלאים מעשיך
ונפשי יודעת מאד ועם כל זה הטבע לא יוכל
לברות פוס דבר אם לא יהיה דבר מדבר כי
המחים יתהו מהברעים והבעלי חיים
מהזרעים ויסודות והמתדמי המלקים כלם
יתהו מדבר ויש פועל אחר יותר גדול מזה
שמוה הכל יתעלה שברא כל הדברים מהעדר
הגמור וברא האחר והצורה והמקרי' הנמשכי'
הנה הפועל המלאכותי לא יוכל לעשות מה
שפעל הפועל הטבעי והפועל הטבעי לא
יוכל לפעול מה שיפעול הפועל האלי והפועל
האלי מהדרגו יותר עליונה מכלם ולכן
כאחר הגדר תתי' פעלו כי פעל המורכב האחר
והצורה והמקרים הנמשכים ולכן כאחר אין
גור כאלמינו אין גייר כאלמינו ולמה נזאת
הסוייה היא כשנתהוה העולם כי הדא כל
מהעדר המוחלט ולא כתהוה אח"כ פוס הוייתם
כללית ואלו הדברי' לא יתהו אלא אחר ולא
יתהו אלא בתמונ' ובזמן ולא יתהו מבלי שיקדם
להם אחדרו' ומוזאת הפסרו' אשר שהיי' הכל
ידמם להוייתם החלק ואחר הרב שאין הדבר
כן כי אלו מילקח בהוייתם החלקים לא ינדק
בהוייתם הכולל כפי המשל אחר הבית הרב והנה
משל נפלא ראוי להתבונן בו כי לא יכנס פם
ערל ונטמא ישתבח מי שנתן לנו תורה נדק
ומ"ש אחרים"טו כשלא יפעל תקועה אלא אם לא תקדם לה תקועה וכל התקועו' יעלו
חל תקועת הגלגל והגלגל מתקועה בסבוה ושיה כלתי כוזה ולא כפסדת זה חמת
אחר הוייתה כי חוק ם תקועה פרטית אשר התקועות הסוות והכ"ם סרות שלא יעלו
לתקועת הגלגל ותקועת הגלגל מתקועה בכבוה ובתמידות מבלתי שיפסד לזותה
מתקועה ח"ב אחר הוייתם העולם זאת התקוע'
היה כלתי כוזה ולא כפסדת וכל התקוע' יעלו
אליה והיה תקועה תמידית שהקב"ה יביא לזותה
תמיד ח"ב לעמוד אחרים"טו הוה מקבים עם
סתרות אחר הוייתם העולם אלא שמתחלף ממבה
שהוא אומר אלא נתנה כללו ואנחנו נאמין
שהוא מקודם אחר שלא היה דבר מתקוע' כלל
ושהש"י הקביל זאת התקועה והמתקועה בה
וזכוה שיאחר אחרים"טו כי כל מחודש הפסרו'
מחדוש קודם מחדוש בזמן זה דבר מבואר
בעניינו' הפרטיים כי לא יתחדש פוס דבר אם
לא הכיות לו הפסרות לו קודם ואם הפסרות
יקדם לו יקדם הזמן והזמן הוה כמשך לתקועת
אם כן הדברים סם קדומים וכן ג"כ כי זה
הפסרות לא יקבע הם יהיה מחודש לו כלתי
ואם יהיה מחודש קודם התקועה תהיה תקועה
ואם יהיה כלתי למה יתחדש עתה ולא מחדשו
קודם זה כיחוד מופתי ומורגש אחר הוייתם
העולם אבל קודם הוייתם העולם אחר שלתחוויה
מהעדר לא יתחייב מה שיאמר הרמ"ם ז"ל
בענין בכל הדברים כמו שאחר הרב ח"ב כל
מה שאמר אריס"טו"ל אחתנו מסכימים עמו
לאחר שבתהות העולם ואמנם קודם שבתהוה
לא יתחייב בטול מאמריו ולכן נקבל מה שאמרו
מרע"ם ומהכרסם אחיכו • אמר סם טוב דע
אתה המעיין כי הפועלים יקראו על נ"דרכים
והסבים גלויים ומבוארים והסליחי הוא נפתר
ומעלם ממנו למה שלא היה אלא פעם אחד
הפועל הרחמן הוא הפועל הדברים המקריי'
כמו אחדם אחר הוא רוקם צורה אחת כי זה
הפועל לא יעשם פוס צורה ולא אומר אלא
יפעל הדברים מקריים וזה הפועל מקריי לא
יוכל לפעול פוס צורה אלא דברים מקריים
והם ניתרים כולם אלא אם תראה המאייר אחר
יגייר צורת אחד אל כותל לא יעשם פוס צורה
ולא פוס אמר אבל מאמר הדברים ומורותיהם
יעשה דבר' מקריים כי לצורת האדם המגויירת
בכותל אז בלות אין לה פוס חיות ולא פוס
כפם אלא התמונה והתואר שהם דברי' מקריים
ויש פועל אחר גבוה מזה והוא הפעל בטבע כי
יתן הצורה בחקרים ויהיה הצורות ומשכו
מעמו בחק"ים ג"כ חדת בדות והסבת זרע
יעשה הטבע זאת הצרייה הנפלאת מה שלא
יוכל פוס מוסכל לעצר סיה אפשר להתהות
מזה האומר הפחות הבעל אי הפלא וכל סבן
אחד' וכן יעשה מגרגיר ת"נקח בלא ומעולה
והנה הוייתם הדברי' הטבעיים סם רבי' וכבדים
מחכמי לב יתתהו כמו אלהי' נפלאים מעשיך
ונפשי יודעת מאד ועם כל זה הטבע לא יוכל
לברות פוס דבר אם לא יהיה דבר מדבר כי
המחים יתהו מהברעים והבעלי חיים
מהזרעים ויסודות והמתדמי המלקים כלם
יתהו מדבר ויש פועל אחר יותר גדול מזה
שמוה הכל יתעלה שברא כל הדברים מהעדר
הגמור וברא האחר והצורה והמקרי' הנמשכי'
הנה הפועל המלאכותי לא יוכל לעשות מה
שפעל הפועל הטבעי והפועל הטבעי לא
יוכל לפעול מה שיפעול הפועל האלי והפועל
האלי מהדרגו יותר עליונה מכלם ולכן
כאחר הגדר תתי' פעלו כי פעל המורכב האחר
והצורה והמקרים הנמשכים ולכן כאחר אין
גור כאלמינו אין גייר כאלמינו ולמה נזאת
הסוייה היא כשנתהוה העולם כי הדא כל
מהעדר המוחלט ולא כתהוה אח"כ פוס הוייתם
כללית ואלו הדברי' לא יתהו אלא אחר ולא
יתהו אלא בתמונ' ובזמן ולא יתהו מבלי שיקדם
להם אחדרו' ומוזאת הפסרו' אשר שהיי' הכל
ידמם להוייתם החלק ואחר הרב שאין הדבר
כן כי אלו מילקח בהוייתם החלקים לא ינדק
בהוייתם הכולל כפי המשל אחר הבית הרב והנה
משל נפלא ראוי להתבונן בו כי לא יכנס פם
ערל ונטמא ישתבח מי שנתן לנו תורה נדק

פרק יח

לא תפני הפשל
בעצמו • כי' אבל
בפ"ל מבאחר פוקח
בפסה בת אחת ולא
יעשה עם אחרת
אמרן פם מבם
מונעת אומו מן
הפועל כמו פוס
בשכל הפועל שאין
התוכנה לא תעלה
אלא מצד הכנת
החומ"ם"ב כשיעשה
עת אחת ולא יעשה
עת אחרת זהו מבוי
דע זה התוכנה וכו'
היקה הטעאה פי'
ותוכל לומר שאין
הדבר דומה כי
בשכל אם יעשה עת
אחת ולא יעשה
עת אחרת אינו
מצד הכנת
פיתה זה ולאיתה מן
הכח אל הפועל ;
הדרך הבני ואם
אומר הוה
פוס אומר אחת
פי' שבשכל הבאתך
לגד ואינו בגלגל
דבר אחר אינו צריך
לחבירים • ולא יביה
בת לאת סבה אחרת
פי' אחר בעבורה
יעשה עת אחת ולא
יעשה עת אחרת ;
הדרך הבלתי
מאהבו לא
נחתון בקרים פי'
בכלים בו מבינים
מתחלפים בכו
מבחר הקרים כלו
קאמר הכם יכול
לוה אבל הכל אם
אל ענין אחר ובבר
בוה' כל זה בהרחקת
הקרים • ובזאת
הבחינה הקבל
הבחינה' פי' מחרבו
כי כמו מבשכל
מבחקו אמר מוגבים
הוים הנגלגלים לא
ובקר ולא מחוק
כן בשכל מבחקו
בהמלאו הכל אחד
אלא הוים בזמן מרוב
מקול הבחינה
הבינו מרוחק' בזמן
יעשה עת אחת ולא
יעשה עת אחרת
מצד הבחינה הזאת'
בעצמו ובזה הדרך
הוו מחרים לחיב
מהבעולם קדמון
ובזה לא נוף ולא
כח בגוף כי אחר
הנגלגל מתקוע
תמיד אבל הבפה
ובתאחר אמרה בכל
בעלת ובמו כן כמו
בעל תכלית ומחיב
פוגעיבו לה הבנע'
לאין תכלית מבא
לא בגופה ובזה
הבחלה הראשונים
אמיבה לא נוף ולא
כח בגוף ;
פרק יח
לא תפני הפשל
בעצמו • כי' אבל
בפ"ל מבאחר פוקח
בפסה בת אחת ולא
יעשה עם אחרת
אמרן פם מבם
מונעת אומו מן
הפועל כמו פוס
בשכל הפועל שאין
התוכנה לא תעלה
אלא מצד הכנת
החומ"ם"ב כשיעשה
עת אחת ולא יעשה
עת אחרת זהו מבוי
דע זה התוכנה וכו'
היקה הטעאה פי'
ותוכל לומר שאין
הדבר דומה כי
בשכל אם יעשה עת
אחת ולא יעשה
עת אחרת אינו
מצד הכנת
פיתה זה ולאיתה מן
הכח אל הפועל ;
הדרך הבני ואם
אומר הוה
פוס אומר אחת
פי' שבשכל הבאתך
לגד ואינו בגלגל
דבר אחר אינו צריך
לחבירים • ולא יביה
בת לאת סבה אחרת
פי' אחר בעבורה
יעשה עת אחת ולא
יעשה עת אחרת ;
הדרך הבלתי
מאהבו לא
נחתון בקרים פי'
בכלים בו מבינים
מתחלפים בכו
מבחר הקרים כלו
קאמר הכם יכול
לוה אבל הכל אם
אל ענין אחר ובבר
בוה' כל זה בהרחקת
הקרים • ובזאת
הבחינה הקבל
הבחינה' פי' מחרבו
כי כמו מבשכל
מבחקו אמר מוגבים
הוים הנגלגלים לא
ובקר ולא מחוק
כן בשכל מבחקו
בהמלאו הכל אחד
אלא הוים בזמן מרוב
מקול הבחינה
הבינו מרוחק' בזמן
יעשה עת אחת ולא
יעשה עת אחרת
מצד הבחינה הזאת'
בעצמו ובזה הדרך
הוו מחרים לחיב
מהבעולם קדמון
ובזה לא נוף ולא
כח בגוף כי אחר
הנגלגל מתקוע
תמיד אבל הבפה
ובתאחר אמרה בכל
בעלת ובמו כן כמו
בעל תכלית ומחיב
פוגעיבו לה הבנע'
לאין תכלית מבא
לא בגופה ובזה
הבחלה הראשונים
אמיבה לא נוף ולא
כח בגוף ;

פרק יח כי אלו הבחינות אחר הבחיתו עלינו מהבלות ולא כאחר כוה הבער אלא שיהיו לנו ראיה על סיבת הוית העולם מחודש ;
יציאה מהכח אל הפועל עת אחרת ולא יפעל עת אחרת ולזה אם יעשה בעת אחרת ולא יפעל עת אחרת אינו מחייב לכל אחר
אמרו אמרנו אמרנו אמרנ

הנה נמשך לרצון לבד : ואם יאמר אומר זה כולו אמת , אמנם היותו רוצה את אחת ולא יצה את אחרת האין זה שנוי : נאמר לו לא שאמת הרצון ומהותו זה ענייניה . שיצה ולא יצה . ואם היה הרצון ההיא לבעל חומר עד שיבוקש בו תכלי אחת יוצאת יהיה רצון משתנו לפי המונעים והמתחדשים אמנם רצון הנפרד אשר אינו מפני ד"א בשום פנים אינו משתנה . ולא היותו רוצה עתה דבר ורצ"ו ולתו מהר שינוי בעצמו . ולא יביא זה לתת סבה אחרת כמו שהיותו פועל ולא פועל אינו שנוי . כמו שבארנו והנה את מבאר כי רצונו ורצון הנפרד אמנ' יאמ' עליהם רצון בשתוף . ואין דמיון בין שני הרצוני . הנה כבר היתה הג' כ' הקושי' הזאת . והתבאר שלא יתחייב לנו מן הדרך הזה שקר . וזהו השתדלותנו בו כמו שידעת . הדרך השלישי והוא אשר יחייב בה קדמו' העולם להיות כל מה שהיה בהכרחה שיצא כבר יצא . והכמתו קדומ' כעצמו . יהיה המתחייב ממנה קדמו' . וזה ל' חייב חלוש מאד . וזה שאנחנו כמו שנסכל חכמתו אשר חייבה שיהיו הגלגלי' ר"ש עה לא יותר ולא פחות . ומספר הכוכבים על מה שהם עליו לא יותר ולא פחות . ולא יותר גדולים ולא יותר קטנים . כן נסכל חכמתו בהמציאו הכל אחר אשר לא היה מזמן קרוב . והכל נמשך אחר חכמתו התדירה אשר אינה משתנה . לא שאנחנו נסכל סבלות גמורה דרך החכמה ההיא ומשפטה . אחר שהרצון ג' כ' בדעתנו נמשך אחר החכמה . והכל דבר אחד ר"ל בעצמו וחכמתו . שאנחנו לא נאמין בתאר . והנה תשמע בזה העניין הרבה בשאבאר בחשובה . ובזאת הבחינה תפל זאת הדרך : ואמנם מה שזכרו ארים טו' בהסס אלאומות מימי קדם . משכון המלאכים בשמים . ומה היות האל בשמים . וכן בא כנראה מן הכתוב . אין זה לראיה על קדמות השמים כמו שיראה הוא . אבל זה נאמר לראיה על שהשמים יורונו על מציאות השכלים הנפרדים והם הרוחניים והמלאכים . והם יורונו על מציאות חשם והוא מניעם ומנהיגם . כמו שנבאר ונגלה שאין שם ראיה תורנו על מציאו' הפועל לפי דעתינו כראית השמים . והם יורונו ג' כ' לפי דעת הפילוסופים כמו שזכרנו על מציאות מניעם ושהוא לא גוף ולא כח בגוף . ואחר שבארנו לך מאפשרות טענתנו ושאינה נמנעת כמו שיחשוב מי שאומר בקדמות . אשוב ואבאר הכרעת דעתנו בעוון . ואראה מה שיתחייב לדעתו מן הדרחקה בפרקים הבאים :

פרק תשעה עשר

כבר התבאר לך מדעת אריס"טו ומדעת כל מי שיאמר בקדמות העולם . שהוא יראה שזה המציאות היה מאצל הבורא יתעל על צד החיוב ושהוא יתעל עלה וזה עלול וכן התחייב . וכמו שלא יאמר בו יתעלה למה נמצא או איך נמצא כן ר"ל אחר ובלתי נוף . כן לא יאמר בעולם בכללו למה נמצא או איך נמצא כן . כי זה כולו מחוייב שימצא כך היעלה ועלולה . ואי אפשר בהם העדר כלל ולא שנוי ממה שהם עליו . וע"כ יתחייב מזה הדעת החיוב התמדת כל דבר על טבעו . שלא ישתנה בשום פני דבר מן הדברים מטבעו . ולפי זה הדעת יהיה שנוי דבר מן המציאות מטבעו נמנע . ולא יהיו א"כ אלו הדברי' כלם בבונות מכוין בחר ורצה שיהיו כך . שאם היו בבונות מכוין כבר היו בלתי נמצאים מן קודם שיכוונו : ואמנם לפי דעתינו אנחנו הענין מבואר שהם בבונה . לא ע"ב החיוב . ואפשר שוישנם המכוין ההוא ויכוין כונה אחרת . ואמנם לא כל בונה בסתם . כי יש שם טבע הנמנעות קיים א"א בטולו כמו שנבאר . וכונתי בזה הפרק שאבא לך בראיות קרובות למופת . שמציאתנו זאת תורנו על שהיא בבונות מכוון בהכרח . מבלתי שיעמוס עליו מה שהתגברו עליו המדברים . מבטול טבע המציאות . והמאמר בחלק . ובריאת המקרי בהתמדה . וכל מה שבארתי לך (נפרק ע"ג חלק ח') משרשיהם . אשר אמנם השתדלתי להציעו להמציא הביאה . ולא תחשוב שהם ג"כ אמרו זה אשר אומר אותו . אמנם שהם השתדלו במה שאשתדל בו . אין בזה ספק . וכן זכרו הענייניים אשר אזכרם וכונו בהם הביאו . לא שאין הפרש אצלם בין התחיד זה הצמה כאדמימו מבלתי הלובן . או במתיקות מבלתי המרירות . או התיחד השמים במה שהם עליו מן התכונה מבלתי הרביע והשלוש . וקיימו ההתיחדות בהקדמותיהם אשר כבר ידעתם . ואני אקיים התיחדות בנמצאות שצריך שיקיים בהם בהקדמות פילוסופיות לקוחות מטבע המציאות :

וזה הדרך אבארהו אחר הקדימי זאת ההקדמה . והיא שהחמר משותף בין דברי' משתני' בפנים מאופני השנוי . וא"א בהכרח מבלתי סבה אחרת חוץ להמר ההוא המשותף . היא אשר חייבה היות קצתו בתאר אחר וקצתו בתואר אחר . או סבתו על מספר המשתני' . וזאת היא הקדמה מסבי' עליה מי שיאמין הקדמות ומי שיאמין החדוש . ואחר זאת החקרמ' אתחיל לבאר מה שכונתי לבארו ע"צ השאלה והמענה לפי דעת אריס"טו . שאנו אריס"טו ואמרנו לו . כבר עשית לנו מופת על היות חמר כל מה שתחת גלגל הירח חמר אחד משותף לכל . א"כ מה עלת התחלפות אלו המיני' הנמצאים הנה . ומה עלת התחלף אישי כל מין מהם . ועננו על זה . בשאמר

עלת

כפ"י פועל כחמרים וכונלת אחר לא יפעל ויהיה מדרגתו מדרגת הפועל יעבה כונת אחת ולא יעבה כונת אחרת . וכבר בארנו לפעלה אזה שקר . הכל אחר חייבנו ובזה חייבה אחתי וכו' . ולא נמנע הסבה אחר בעבורה פעל הפועל כונת אחת ולא יפעל כונת אחרת . היתה הכנת החמרי והסבה אחר בעבורה לא יפעל הפס יתעלה תמיד היה רצונו הקדום : אחר פס טוב לם העולם אחפר שיהיה קדמון כי לם מיהן הדבר כן לא היה פועל כי מה שיפעל עתה הוא התמונה ויקרת מנינ ולא עשהו אחר הוא פועל כמו שהסכימו רוב הפילוסופים יתחייב שיפעל עת ולא יפעל עת אחרת ולם יהיה הפס פועל תמידי היה העולם קדמון וזה בלתי אפשר כמו שהבאתנו עתידים לבחר מיאור מיוחד על זה הדרוש ולם הוא בלתי פועל תמידי ויחוייב מזה עצמותו שיהיה פועל ח"כ יתחייב שיפעל עת אחת עת בלתי שיפעל פס יגיעלה מן הכח אל הפעל . ולם הדבר כן כבר נלחה מקנו זה הספק הגדול ולהורות זה כי הפעל הפועל יפעל בעת אחת עת בלי שינה מקבח אל הפועל בעל יון והנעשים יפעלו עת אחת עת מעלמה בעבור יציאתם מהכח אל הפועל קדם הרב לבחר הספק בפרקים מעברו לומר כי הפ"ל כבר לא יפעל עת ולא יפעל עת אחרת מבלתי שיוציא מהכח אל הפועל מוציאו אולתו . ולחר בחסף הזה . זה לם בעבור מה שהחרבו כי רחוי להכיון מה שם בהקדמה מן הספק בדי לחיירו לו בעבור מה שחחר בזה הפרק כי זה לחנם יוקיר כחר הוא מוציא מן הכח אל הפועל בעצמו ולם הנעשים לחנם הנכבד אינו יוציא מהכח אל הפועל לא יפעל עת ולא יפעל עת אחרת : חלא אחנחנו נם אל הבלות גמורה דרך אחנם : הרבה ומפשטים אחר הרצון ר"ל מעצמו הוא מבחתו וחכמתו הוא רצונו וחכמתו מנכסל עצמו כן נסכל עצמו ורצונו : ולחרו תפל זאת הדרחקה . ר"ל מזאת הדרחקה ההיה בעבדת ובמלאת בסבדבר בעין בהבנחה ולחנם מה שבחיתו ריחים בעולם הקדמון מן העולם מפכון מלאכים בשמים ומן אות הלל בשמים וכו' :

פרק יט כבר יתבחר לך מדעת אריס"טו ומדעת כל מי שיחזור בקדמות העולם וכו' עד וכמו עלת יתע' לחם בחלת הפ"ל ולוך בחלת ח' מהות הקדמון והוא בחלת תמידי ולין לו הסבה לת יחוחו ח"כ לא יחבר בו לחם היה ח' ובלתי נוף מה מחייב שיעלת . כן לא יחבר בעולם בכללו ר"ל הפ"ל עם המציאות כלו לחה בחלת לו חוך בחלו' כי זה כלו מחוייב שיוצא כך ר"ל העלה והעלול מבוח הפ"ל וכל מה שאלתו ולח"ח בהם העדר כלל ולא שנוי ממה שהם עליו ולם הדבר כן יתחייב מזה הדעת התמדת כל דבר על טבעו ולעלת יחבחה בשום פנים דבר מהדברים מטבעו כי אחר שהבה ח"ח בו הבחר בשו' פני' המחוכה לא יחחבה ומקר' מיחחבה המחוכה ולא יחחבה המבבה ר"ל מה שיחבה בזה הדע' יהי' שני' דבר מהבמלחו' ומטבעו בנמנע לחר שבבה יחעלה שהוח הבבה ח"ח בה הבחר ר"ל יהיו ח"כ חלה הדברי' כלם בבונות מכוון בחר ורנה שיהיה כך אלם היו בבונות מכוון כבר היו בלתי נמלחים כן קודם איבנו ולא היו מחוייבים מיהיו ע"ל ומהי מה שיחייבו הרבה שיהיו וכל מלחיהי הקדמות לפי דעת הרב לחנם לפי דעתנו לחבחו הענין מבואר שהם בבונה לחר שהם מחודשים ונמנעלו לחר בעלת ח"ח בו לא על צד חיוב אלם היו על צד חיוב בנלחים מחודיים . ולוח זדעתנו שלי הדברי' היו בבונה ר"ל מהנמלחו' בחלות מהבחרת לא ע"ל בחיוב . חלת מכון מיהו על זה בחלר לא נחיר מחוכל לעמות' בכל הענין כמו שיחיר המדברים לחם מחבחו מלחיבים שם טבע לבמנע' קיים ח"ח כבולו ובכה הפס פעל זה הפעל' על זה הבו לר בבוגל' בחון מיהיו הבונבים מחבלמו הנבחה והבוגב חולת זה בחבת' מוח מחלחיהי הקדמו' מחייני' בכל הדברים הם מחוייבים והם הבחרחים ולח בלחר לחה יהיו נמנלים לחר בלח בחבו ולחנם הדעת בכל' מהות הוח מבחלל לחה היו בחלחים לחר בלח היו נמנלח' ולחה היו בזה בחולר ולח היו בחלר לחר ולחר זלח הבבחה יחחר הרב מחיבלות זה העולם יורה לנו על מהות בבונה מכוון ובכה המדברים ישחלו לבחר מזה העולם יורה לנו על מהות בבונה מכוון חלח הפס ירחו מהפ"ל יוכל על הנמנבות וכבלו טבע המלחיות וברב יקיים ה מחיחחות בחה בלרך מיקום בהקדמות פילוסופיות לקוחות הטבע המלחיות לחר מיקדים בהקדמה : ולחר כך מחלנו לחרים"טו ולחרגו לו מחחר הרחמון לחה קבל הבילו מרות מחחלפות מבו מזה מחורבבות מן הבחוכר לחה היה בחבר לחר במרבו לחן ולחר לחעלה מחבנו מו' ולחר לחעלה מחבנו לחר ולחר לחעלה מחבנו חה ונחן ג"כ הבה מלחת בזה ע"ל הבחיב . לח"כ מחלבו לו מחלה מלחיות הבמים ונחבר מלו ולחבר ביקודות חם הוח לחבל וכו' ולחר שבונה זה רנה הרב לבטל מה שחחרו הפילוסופים בטבע המחיחדות בעולם הנלנלים . והתחיל

קרקאש

פרק יט

לא כל כולם . פי' בלנו קחה' הבחחיק ומוח הבחרבו ומחיחיק חו הבחם חרב לחבם ובחרן לחשלם ה"ח בטולו בלח הבחם בי הבבר מיהיה בעבנו ומיהיה בן ח"ח שלח ומיהיה בחלנו לחחר הבחבנים בנומח לחד ח"ח מיהיו חו בוחר חחרבנ בלחי הום בנלנו ח"ח שלח ומיהיה בן ומיהיה בוחר בחרבנ הום לבנבו' אלנו חיהיה בחבחבות הום הבחרבי הוחבים בחם הבחרבי הוחבים הום בבחבחות הבחבחות בי' הבחבחות הבחרבים הום בבחבחות הבחרבים הום בבחבחות חבחר ח"ח הבחבים בי' הבחבחות הבחרבים הום בבחבחות הבחרבים הום בבחבחות הבחרבים הום ב

לקבל צורות אחרות • ר"ל שאחר שקבל החמר צורה חיונית תהיה הצורה הזאת מוכנת לקבל צורה אנושית לו שנייית: לאחר שלה רחב גדול • ר"ל שיהיו בני אדם רבים שהם מתחלפים בטבעם מצד שהצורה המינית התנועית יש לה רחב גדול עד בגול ידוע: ישאה בו דקות • ר"ל שידקדק החמר מאד מכל מין ומכל שקרים ומקרות תנועה • ר"ל שאמצד התנועה תתקים כל נשמותיבני זה קבל החמ' הקרוב צורו שאם שיהיה החמר הזה לא המקום: ר"ל אח"ל כשם אד שיהיה החמר בכלתי מקום: אם יהיה המקיף הוא המרכז • ר"ל ויהיה הקשר גם כן שיהיה המקיף הוא המרכז לו המרכז הוא המקיף לכן פשטרן הפיתרות בלוריו' ומתקלמו' וכו' • ובזה נודע כי שיטות הד' וכו' • ר"ל שגם המקיפים כלם לתנועה אחת בטוב. והיא התנועה היסרה נודע שהמרכז מסותף • ומצד שנמצא חלוף מה בתנועה היסרה מגם שיתנועע לתנועה הכוכב ונתא ומקום לתנועה כאלו הזה מודע מודע שהיסודו פס ל' • שהיות הגלגל מתנועע מן המזרח • ר"ל והנסכה שאחר כזה מצד שהתנועה יותר אצלם וסמיכל זה הענין לאדם שהוא שוכב מרקדן שכב על לדו הבמלאכות ויתנועע בידו מיסיתו: לכל ככה מהסבעה בגלגלים רבים ר"ל שנבעה ככוכבי לכת שיהם בגלגל אחד אבל הם בגלגלים רבים כל אחד בגלגלו ובגלגלו יש גלגל אחר ונגת מרכזו: וזה המספר הגדול: ר"ל שכל הכוכבים הגרלים אלפי כו' ככוכבי לכת שם בגלגל אחד לבד וכזה בגלגל הכוכבי הקיימים: והכה אחר שהוא לא הרוים וכו' • ר"ל זה יבאר בסוף זה הפרק • כי אחר שכרו אמיתרות התנועה הכללית ואיחור • ר"ל כי הסבה מתן אריס"טו כאיחור בגלגל הכוכבים הקיימים סות לסיות תנועת בגלגל הכוכבים הקיימים בחלוף הצד מתנועת בגלגל ערבות ומצד שבגלגל ערבות ובגלגל הראשונה כלי אמצעי בגלגל הכוכבים אשר תתיו לעשות תנועתו המיוחדת הנפכית לתנועה היומית בחיות לסיותה הפנית הצד לתנועת היומית ומפני זה יתחייב איחור תנועת בגלגל הכוכבי הקיימים וזאת הסבה היא עבה בגלגלת מעולה יסיה יותר מתכר מתנועה: ר"ל מצד אלה יגגו כל כך תנועה היומית לסיותה רחוקה ממנו • אלא מזה לא יחסך ר"ל מזה הענין איזו שוחר הבדר בגלגל מהיומי ויותר מיסיה יותר מתכר וכמו שחכתר לתעלה •

עלת ההתחלפו' שנוי מזג המורכבות מן החמר הדוא וזה שהחמר ההוא המשותף קבל תחלה ד' צורות • וכל צורה מהם נמשכו אחריה שתי אכויות • ובאכויו' הם הארבע • היו יסודות למה שהורכב מהם • וזה, שהם יתערבו תחלה בתנועת הגלגל • ואחר כן יסוגו ויתחדש ההתחלפות בהתערבות המורכבות מהם בשיעורים מתחלפים מן ההם והקר והלח והיבש • והיו בהם באלו המזגים המתחלפים הכנות מתחלפות לקבל צורות מתחלפות • והצורות ההם ג"כ יהיו מוכנות לקבל צורות אחרות וכן תמיד • והצורה המינית האחת ימצ' לחמר שלה רוחב גדול בכמותה ובאיכותה • ולפי הרוחב ההוא יתחלפו אישי המין • כמו שהתבאר בחכמת הטבע • וזה כלו אמת מבואר למי שיורה על האמת לנפשו ולא יונה אותה: אח"כ שאלנו עוד אריס"טו ואמרנו לו • אחר שהיה המזגות היסודות הסבה בהכנת החמרים לקבל הצורות מתחלפות • אי זה דבר זמן החמר ההוא הראשון עד שקבל קצתו צורת האש • וקצתו צורת הארץ • ומה שביניהם לקבל צורת המים • והאויר • והמר הכל אחד משותף • ובמה זה היה חמר הארץ יותר ראוי בצורת הארץ • וחמר האש יותר ראוי בצורת האש • ענה אריס"טו על זה • בשאמר חייב זה התחלף המקומות • כי הם חייבו לזה החמר האחר הכנות מתחלפות • וזה כי אשר סמוך לו המקיף יעשה בו בקות ומהירות תנועה ויקרב לטבעו וקבל בהכנה ההיא צורת האש • וכל מה שירחק החמר מן המקיף אל צד המרכז היה יותר עב ויותר קשה ויותר מעט אור והיה ארץ • והיא העלה במים ובאויר • והיה זה הכרחי • כי מן השקר שיהיה החמר הזה לא במקום • או יהיה המקיף הוא המרכז • והמרכז הוא המקיף • וזה חייב לו התייחדות בצורות מתחלפות ר"ל ההכנה לקבל צורות מתחלפות: אח"כ שאלנו ואמרנו לו • אם המקיף ר"ל השמים החמר שלו וחמר היסודות אחד • אמר לא • אבל החמר ההוא אחר וצורות אחרות • והגשם נאמר על אלו הגשמים אשר אתנו ועליהם בהשתתף • כמו שבארו האחרונים וכבר התבאר כל זה בטופת: ושמע מהנה מה שאומר אותו אני אתה המעיין אל מאמרי זה • כבר ידעת מופת אריס"טו שהתחלף הפעולות יתבאר התחלפות הצורות • וכאשר היתה תנועת היסודות הארבעה ישרה • ותנועת הגלגל סבובית • נודע שהחמר ההוא בלתי החמר הזה • וזה אמת לפי העיון הטבעי • וכאשר נמצא ג"כ אלו אשר תנועותיהם ישרות • מתחלפות • הצד מהם מה שיתנועע למעלה • ומהם מה שיתנועע למטה • ונמצא ג"כ אשר יתנועעו מהם לצד אחד קצתם יותר ממהר וקצתם יותר מאחר • נודע שהם מתחלפי הצורות • וכזה נודע כי היסודות ד' • ועל זה הצד מן הראיה בעצמו יתהייב גם כן • שיהיה חומר הגלגלי' כלם אחד • שכולם יתנועעו בסביב • ובצורת כל גלגל מתחלפת לצורת הגלגל האחר • אחר שזה יתנועע מן המזרח למערב וזה האחר מן המערב למזרח • ויעוד כי תנועותיהם מתחלפות במהירות ובאיחור • יתהייב שישאל גם כן ויאמר לו • אחר שזה החמר משותף לכל הגלגלים • וכבר התייחד כל נושא מהם בצורה אחת בלתי צורת האחר • מי הוא מיחד אלו הנושאים ומכינם לקבל צורות מתחלפות • היש אחר הגלגל דבר אחר ייוחם לו זה התייחדות רק הש"י: והנני אעירך על עומק שכל אריס"טו והפלגת השגתו • ואיך לחצתהו זאת הקושיא בלא ספק: והשתדל לצאת ממנה בדברים לא עזרהו המציאו עליהם ואע"פ שלא זכר זאת הקושיא אבל תראה מאמריו שהוא משתדל לסדר לנו מציאו' הגלגלים • כמו שסדר לנו מציאות מה שתחת גלגל הירח • עד שיהיה הכל על צד החייב הטבעי • לא על צד בונת מכוון • כאשר רצה ויהוד מיחד על אי זה פנים שאהבו • ולא נשלם לו זה ולא ישלם לעולם • וזה שהוא השתדל לתת עלה בהיות הגלגל מתנועע מן המזרח ולא יתנועע מן המערב • וישתדל לתת עלה בהיות קצתם ממהר התנועה וקצת' מאחר • ושזה מחייב לסדר הנחתם מן הגלגל העליון • וישתדל לתת העלה בהיות לכל ככב מן השבעה גלגלים רבים • וזה המספר הגדול בגלגל אחד • זה כלו ישתדל לתת סבותיו • עד שיסדר לנו הענייני סדור טבעי ע"צ החייב • אלא שלא נשלם לו דבר מזה • כי כל מה שבארו לנו ממה שתחת גלגל הירח נמשך על סדר מסכי' למציאות מביאר העלות • ואפשר שיאמר בו שהוא ע"צ החייב מתנועת הגלגל ומכוחותיו • אמנם כל מה שזכרו בעניני הגלגל לא נתן בזה עלה מבוארת • ולא נמשך הענייו בו על סדר • שיתכן לומר בו החייב • שהנה נראה הגלגלים • מהם שהממהר התנועה למעלה מן המתאחר התנוע' • ומהם מה שהמתאחר התנועה למעלה מן הממהר התנועה • ומהם מי שתנועותיהם שוות • ואע"פ שקצתם למעלה מקצתם • ועניינים אחרים עצומים מאד בחק בחינת היות הענייו ע"צ החייב • והנה איחד להם פרק מפרקי זה המאמר סוף דבר שאריס"טו בלא ספק כאשר ידע הלשת מאמריו כהמציא עלת אלו הדברים ותת סבותיהם • הקדים לפני התחילו באלו החקירות דברים זה לשונם • אמר נרצה עתה לחקור על שתי שאלות הקרה מספקת • כי מן הראוי שנחקור עליהם ונאמר בהם כפי השגת שכלנו והכמתנו ודעתנו • אלא שאין ראוי לאדם שישיא זה עלינו לעזות מצח ועז לבב • אבל ראוי שיפלא מזריזותינו על הפילוסופיא ובקשנו עליה • וכשנבקש השאלות המעולות הנכבדות ונחזק להתירם התר מעט מתוקן • מן הדין על השומע שתחזק שמחתו וישיש • זה תורף דבריו • הנה התבאר לך שהוא בלא ספק ידוע בהלשת המאמרים ההם • וכל שכן בהיות חכמת הלמודים בזמנו בלתי שלמה • ולא נודע בזמנו מתנועת הגלגלים מה שנודע היום • ויראה לי כי אשר אמרו בספר מד"ה שאחר הטבע: מהניח

ו' בתחיל ואחר וקבה שמע מה שאומר אותו אני אתה המעיין בזמאמרי וכו' עד כים אחר הגלגל דבר אחר ייחד לו בהתייחדות רק הש"ם יתעלה ואחר שהשם יתעל' הוא שבה ראשונה פשוטה לא ימצא שום דבר שייחד אלו הגלגל' כצורות מתחלפות אלא בזמנו ולזמנו ולא הדבר כן שהוא פועל בכוחו יתהיב שיהיה העולם מחודש וזהו מה שהיתה כוונת הרב מתחלת הענין והנה אדרי"סטו רצה לסדר לנו מציאו' הגלגלי' כמו שסדר לנו מציאות כל מה שתחת הגלגל עד שיהיה הכל על צד החייב הטבעי וכו' והכיר הרב ראיה לזה מהבקדקה אחר שעשה קודם חקירת אלו הדברי סיות מאד הטיב הרב לפרש כפי שכלנו וחכמתנו ודעתנו • והנה כל מה שנתקבלנות בתנועת הגלגלי' כמו הירות' ולמה יתנועע הגלגל העליון מן המזרח אל המערב ושאר הגלגלים מן המערב אל המזרח לא כתוסבה כי ככר ידעתו גלגלי' אלת הגלגל הראשון יתנועע מן המזרח אל המערב והיה ראוי ג"כ שיהיו מקוברי התנועה כפי ערסין והנה לפי דעתנו כלומרים בחנוש יקל זה כלו וזה וכו'

עקבותיה כו' ומיה כו' ידיה מעוכה מהחלק אחר ועלה על הארץ הוא המכוון ראשונה והחיבו בזה בשכם והחיבו בזה הבאתר בספר הפחים והעולם בחאחר הב' בכלל הב' • ומסקדל לתת עלה להיות קלקה ממהר וקלקה אחר ובזה מחוייב לבדר הכתקה מן הגלגל העליון מי' דשם ארשנו' הוא שכוכב ובזנוס להעלה מן הפחם ויהיה סדרם כן מן הגלגל הפ' ומבחלה לדת אחרים בונה כוכב תחה לבנה ויהיו לכל אלו ג' קנוטות קנוטש הכרחות מלא הגלגל המתקי כלל המיוחדים מחזרת לאמרב בהפך הקנוטה המיוחדת מתנוטה המיוחדת הוא מתמרב לחזרת ואחר מהיר מהיר מלא הכרחות הוא בהפך הקנוטה המיוחדת הוא בהפך הפך מהיר ואחר מאחר ולכל אחר יתקלקל מהחקיף הקנוטה מאחרי הקנוטה הכרחית ומהחרים בתנוטה הטבעית לדם אחר בהפך הפך מהיר ואחר מאחר ולכל אחר יתקלקל הקנוטה המתחלפת לתנוטה הנפש הרלאון המתנועע בכל הקנוטש היומית היא לחזר מקום הפנים הכוכבים הקלקה ראיתי הכוכבים הקלקה בתחזרות הפנים ורחקם ורחקם הנפש הרלאון הקנוטה יותר מחזק ותה מיתרחק אחנו ויהיה הכח הזה בו יותר חלוש ויהיה הכוכב הכוכב מן הנפש הרלאון יהיה הזמנה לו מקנוטתו יותר חזק ועל הזה מיתרחק ויהיה יותר חלוש ואע"פי שאין בהם מגיע ע"ל הקחת ותחנם הם הקוקה ובחיבה וכל אחד הקיים

ו' בתחיל ואחר וקבה שמע מה שאומר אותו אני אתה המעיין בזמאמרי וכו' עד כים אחר הגלגל דבר אחר ייחד לו בהתייחדות רק הש"ם יתעל' הוא שבה ראשונה פשוטה לא ימצא שום דבר שייחד אלו הגלגל' כצורות מתחלפות אלא בזמנו ולזמנו ולא הדבר כן שהוא פועל בכוחו יתהיב שיהיה העולם מחודש וזהו מה שהיתה כוונת הרב מתחלת הענין והנה אדרי"סטו רצה לסדר לנו מציאו' הגלגלי' כמו שסדר לנו מציאות כל מה שתחת הגלגל עד שיהיה הכל על צד החייב הטבעי וכו' והכיר הרב ראיה לזה מהבקדקה אחר שעשה קודם חקירת אלו הדברי סיות מאד הטיב הרב לפרש כפי שכלנו וחכמתנו ודעתנו • והנה כל מה שנתקבלנות בתנועת הגלגלי' כמו הירות' ולמה יתנועע הגלגל העליון מן המזרח אל המערב ושאר הגלגלים מן המערב אל המזרח לא כתוסבה כי ככר ידעתו גלגלי' אלת הגלגל הראשון יתנועע מן המזרח אל המערב והיה ראוי ג"כ שיהיו מקוברי התנועה כפי ערסין והנה לפי דעתנו כלומרים בחנוש יקל זה כלו וזה וכו'

עלת ההתחלפו' שנוי מזג המורכבות מן החמר הדוא וזה שהחמר ההוא המשותף קבל תחלה ד' צורות • וכל צורה מהם נמשכו אחריה שתי אכויות • ובאכויו' הם הארבע • היו יסודות למה שהורכב מהם • וזה, שהם יתערבו תחלה בתנועת הגלגל • ואחר כן יסוגו ויתחדש ההתחלפות בהתערבות המורכבות מהם בשיעורים מתחלפים מן ההם והקר והלח והיבש • והיו בהם באלו המזגים המתחלפים הכנות מתחלפות לקבל צורות מתחלפות • והצורות ההם ג"כ יהיו מוכנות לקבל צורות אחרות וכן תמיד • והצורה המינית האחת ימצ' לחמר שלה רוחב גדול בכמותה ובאיכותה • ולפי הרוחב ההוא יתחלפו אישי המין • כמו שהתבאר בחכמת הטבע • וזה כלו אמת מבואר למי שיורה על האמת לנפשו ולא יונה אותה: אח"כ שאלנו עוד אריס"טו ואמרנו לו • אחר שהיה המזגות היסודות הסבה בהכנת החמרים לקבל הצורות מתחלפות • אי זה דבר זמן החמר ההוא הראשון עד שקבל קצתו צורת האש • וקצתו צורת הארץ • ומה שביניהם לקבל צורת המים • והאויר • והמר הכל אחד משותף • ובמה זה היה חמר הארץ יותר ראוי בצורת הארץ • וחמר האש יותר ראוי בצורת האש • ענה אריס"טו על זה • בשאמר חייב זה התחלף המקומות • כי הם חייבו לזה החמר האחר הכנות מתחלפות • וזה כי אשר סמוך לו המקיף יעשה בו בקות ומהירות תנועה ויקרב לטבעו וקבל בהכנה ההיא צורת האש • וכל מה שירחק החמר מן המקיף אל צד המרכז היה יותר עב ויותר קשה ויותר מעט אור והיה ארץ • והיא העלה במים ובאויר • והיה זה הכרחי • כי מן השקר שיהיה החמר הזה לא במקום • או יהיה המקיף הוא המרכז • והמרכז הוא המקיף • וזה חייב לו התייחדות בצורות מתחלפות ר"ל ההכנה לקבל צורות מתחלפות: אח"כ שאלנו ואמרנו לו • אם המקיף ר"ל השמים החמר שלו וחמר היסודות אחד • אמר לא • אבל החמר ההוא אחר וצורות אחרות • והגשם נאמר על אלו הגשמים אשר אתנו ועליהם בהשתתף • כמו שבארו האחרונים וכבר התבאר כל זה בטופת: ושמע מהנה מה שאומר אותו אני אתה המעיין אל מאמרי זה • כבר ידעת מופת אריס"טו שהתחלף הפעולות יתבאר התחלפות הצורות • וכאשר היתה תנועת היסודות הארבעה ישרה • ותנועת הגלגל סבובית • נודע שהחמר ההוא בלתי החמר הזה • וזה אמת לפי העיון הטבעי • וכאשר נמצא ג"כ אלו אשר תנועותיהם ישרות • מתחלפות • הצד מהם מה שיתנועע למעלה • ומהם מה שיתנועע למטה • ונמצא ג"כ אשר יתנועעו מהם לצד אחד קצתם יותר ממהר וקצתם יותר מאחר • נודע שהם מתחלפי הצורות • וכזה נודע כי היסודות ד' • ועל זה הצד מן הראיה בעצמו יתהייב גם כן • שיהיה חומר הגלגלי' כלם אחד • שכולם יתנועעו בסביב • ובצורת כל גלגל מתחלפת לצורת הגלגל האחר • אחר שזה יתנועע מן המזרח למערב וזה האחר מן המערב למזרח • ויעוד כי תנועותיהם מתחלפות במהירות ובאיחור • יתהייב שישאל גם כן ויאמר לו • אחר שזה החמר משותף לכל הגלגלים • וכבר התייחד כל נושא מהם בצורה אחת בלתי צורת האחר • מי הוא מיחד אלו הנושאים ומכינם לקבל צורות מתחלפות • היש אחר הגלגל דבר אחר ייוחם לו זה התייחדות רק הש"י: והנני אעירך על עומק שכל אריס"טו והפלגת השגתו • ואיך לחצתהו זאת הקושיא בלא ספק: והשתדל לצאת ממנה בדברים לא עזרהו המציאו עליהם ואע"פ שלא זכר זאת הקושיא אבל תראה מאמריו שהוא משתדל לסדר לנו מציאו' הגלגלים • כמו שסדר לנו מציאות מה שתחת גלגל הירח • עד שיהיה הכל על צד החייב הטבעי • לא על צד בונת מכוון • כאשר רצה ויהוד מיחד על אי זה פנים שאהבו • ולא נשלם לו זה ולא ישלם לעולם • וזה שהוא השתדל לתת עלה בהיות הגלגל מתנועע מן המזרח ולא יתנועע מן המערב • וישתדל לתת עלה בהיות קצתם ממהר התנועה וקצת' מאחר • ושזה מחייב לסדר הנחתם מן הגלגל העליון • וישתדל לתת העלה בהיות לכל ככב מן השבעה גלגלים רבים • וזה המספר הגדול בגלגל אחד • זה כלו ישתדל לתת סבותיו • עד שיסדר לנו הענייני סדור טבעי ע"צ החייב • אלא שלא נשלם לו דבר מזה • כי כל מה שבארו לנו ממה שתחת גלגל הירח נמשך על סדר מסכי' למציאות מביאר העלות • ואפשר שיאמר בו שהוא ע"צ החייב מתנועת הגלגל ומכוחותיו • אמנם כל מה שזכרו בעניני הגלגל לא נתן בזה עלה מבוארת • ולא נמשך הענייו בו על סדר • שיתכן לומר בו החייב • שהנה נראה הגלגלים • מהם שהממהר התנועה למעלה מן המתאחר התנוע' • ומהם מה שהמתאחר התנועה למעלה מן הממהר התנועה • ומהם מי שתנועותיהם שוות • ואע"פ שקצתם למעלה מקצתם • ועניינים אחרים עצומים מאד בחק בחינת היות הענייו ע"צ החייב • והנה איחד להם פרק מפרקי זה המאמר סוף דבר שאריס"טו בלא ספק כאשר ידע הלשת מאמריו כהמציא עלת אלו הדברים ותת סבותיהם • הקדים לפני התחילו באלו החקירות דברים זה לשונם • אמר נרצה עתה לחקור על שתי שאלות הקרה מספקת • כי מן הראוי שנחקור עליהם ונאמר בהם כפי השגת שכלנו והכמתנו ודעתנו • אלא שאין ראוי לאדם שישיא זה עלינו לעזות מצח ועז לבב • אבל ראוי שיפלא מזריזותינו על הפילוסופיא ובקשנו עליה • וכשנבקש השאלות המעולות הנכבדות ונחזק להתירם התר מעט מתוקן • מן הדין על השומע שתחזק שמחתו וישיש • זה תורף דבריו • הנה התבאר לך שהוא בלא ספק ידוע בהלשת המאמרים ההם • וכל שכן בהיות חכמת הלמודים בזמנו בלתי שלמה • ולא נודע בזמנו מתנועת הגלגלים מה שנודע היום • ויראה לי כי אשר אמרו בספר מד"ה שאחר הטבע: מהניח

תקונקתו וכמיתו להתבר לחד המתיש ויתר קטיס עכונתו בחתוכעה בחיוכר בו יוקר מלאכה וזה מביא לדים על לחתקן ולת הבלה בחם מלמרוהו בעלי חכמת אלחבי' שמי מחתקן זה המציאות וזה שהם מסבירים של שבתתי שבו' מגבוה מבכוכבים והיוקר מחבר ושלבנה הוא יוקר מבלה מבכוכבים והיוקר מהמסירות וסלאיות אבל כבר ידקה בחתקס של לרשע' ומחבר לדוי הוא מבלו מיקם לבנין בחלה בכם מל סדר ולאן הענין בחלה כן כי אם נודה מבהמת חקת כוכב ובונה לפי אם שהיו לדוים מקדמונים מתבלו הכוכבים הם בלחבר מ"ב בכוכבים בחתרים בחלה אם הוא מלבו מיקם לבנין בחלה בכם מל סדר ולאן הענין בחלה בכם מל סדר ולאן הענין בחלה בכם מל סדר ולאן הענ

מהניח שכל נפרד לכל גלגל • אמנם הוא מפני זה הענין ג"כ • עד שיהיה דבר יחד כל גלגל בתנועה אחת • והנה אבאר שהוא לא הרויה בזה מאומה • אמנם אמרו בזה הלשון אשר זכרתי לך כפי השגת שכלנו והכמתנו ודעתנו • הנה אבאר לך עניינו ולא ראיתיו לאחד מן המפרשים • אמנם אמרו • דעתנו הוא רוצה בו צד החייב אשר הוא המאמר בקדמות העולם • ואמנם אמרו הכמתנו ר"ל הענין המבואר המוסכם עליו • כי כל דבר מאו הדברים אי אפשר לו מבלתי סבה ויעלה ואינו ענין נפל כאשר הזדמן • ואמרו • שכלנו • ר"ל קוצר יד שכלנו לתת ספורת לכיוצא באלו הענינים עד תכליתם • אלא שהוא חשב לתת בהם דבר מועט וכן עשה • כי אשר זכרו ממהירות התנועה הכללית • ואחור גלגל הכוכבים העומדים להיותו בחלוף הצד • והיא עלה נפלאה • ואמר שכן יתחייב כי כל מה שירחק גלגל מן השמיני יהיה יותר ממהר התנועה • אלא שזה לא ישמך • כמו שבארתי לך • ויותר גדול מזה שגלגלים נ"כ יתנועעו מן המזרח למערב למטה מן השמיני • והיה ראוי שיהיו יותר ממהרים ממה שתחתיה מאשר יתנועע כן מן המזרח אל המערב • ושיהיו אלו המתנועעים מן המזרח קרובים במהירות לתנועת התשיעי • אבל כמו שהודעתיך לא היתה חכמת התכונה בזמנו כמו שהיא היום : ודע כי לפי דעתנו אנחנו קהל האומרים בחדוש העולם יקל זה כלו • וימשך לפי שרשנו שאנחנו נאמר שיש מיחד יחד כל גלגל במה שרצה מצד התנועה ומהירותה • אלא שאנחנו נסכל אופני החכמה בהמציא זה כך • ואלו יכול אריסט"ו שיתן לנו עלת התחלף תנועת הגלגלים עד שיהיה זה עלסדר הנחת קצתם מקצתם כמו שחשב היה זה נפלא והיתה עלת התיחדות בהתחלף תנועותיהם כעלת התחלף היסודות בהנחתם בין המקיף והמרכז • אלא שלא ילך הענין על הסדר כן כמו שבארתי • אלא שהוא לא יוכל אדם שימציא לו סבה מיוחדת זולת כונת המכוין • הוא מציאות הכבבים • וזה שהיות הגלגל מתנועע תמיד והכבב עומד תמיד מורה על שהחמר הכבבים אינו חמר הגלגלים : וכבר זכר אבו נצר בתוספותיו על ספר השמע דבר ז"ל אמר בין הגלגל והכבבים הפרש • כי הגלגל ספירי • והכבבים אינם ספירים • והסבה בזה כי בין שני החמרים ושתי הצורות הפרש אבל מעט זה תורך דבריו : אמנם אני איני • אומר מעט אבל מתחלף מאד מאד • שאני לא אלמוד הראיה מן הספירות אבל מן התנועות • ויתבאר לי שאלו ג' חמרים ושלשה צורות גשמים נהיים לעולם מעצמם והם גרמי הכבבים • וגשמים מתנועעים לעולם והם גרמי הגלגלים • וגשמים יתנועעו וינוחו גם הם היסודות • ואני תמיה אי זה דבר קבץ בין שני החמרים המתחלפים האלה • אם תבלית התחלפות כמו שיראה לי • או אשר ביניהם התחלפו מעט כמו שיש אבן צר • ומי הוא המכין לזה ההתאחדות : סוף דבר שני נופים מתחלפי קביע אחר משניהם באחר בלתי מתערב עמו אבל נגבל במקום ממנו מיוחד מדובק בו באין כונת מכוין פלא ויותר נפלא מזה אלו הכבבים הרבים אשר בשמיני כולם כדוריים • קצתם קטנים וקצתם גדולים ככב הנה ואחר ברחוק אמה כפי ראות העין • ועשרה נלחצים נקבצים וחתיכה גדולה מאד אין דבר בה מה הסבה המיחדת לזאת החתיכה בעשרה כבבים • והמיחדת לאחרת להיעדר הכבבים : ויעור נשם הגלגל כלו נשם אחד פשוט ואין חלוף בו • ולאי זו סבה היה זה החלק מן הגלגל יותר ראוי בזה הכבב הנמצא בו מן החלק האחר • וזה כולו וכל מה שהוא ממינו אמנם ירחק מאד גם יקרב להמנעו כשיאמן שזה כולו היה ע"צ החייב מהאל כמו שיראה אריסט"ו אמנם כשיאמן שזה כלו כונת מכוין עשה כן • לא יתחבר לזה הרעת דבר מן התמה ולא רוחק כלל ולא ישאר מקום חקירה • אלא אמרך מה הסבה בכונת זה ואשר יודע על הכלל שזה כולו לענין לא נדעהו • ואין זה פעל בטל ולא כאשר הזדמן • שאתה כבר ידעת שגידי איש הכלב והחמו ועצביה לא נפלו כאשר הזדמן ובאי זה שיעור שנזדמן • ולא היה כבר נידע הכרח היותם כך • ואיך ירמה משכיל שיהיו הנחות אלו הכבבים ושיעורם ומספרם ותנועות גלגליהם המתחלפות לא ענין או כאשר הזדמן • אין ספק כי כל דבר מהם הכרחי לפי כונת המכוין • וסדור אלו הענינים ע"צ החייב לא בכונת ענין רחוק מן הציור מאד מאד • ואין ראיה אצלי על הכונה יותר גדולה מהתחלפות תנועות הגלגלים והיות הכבב קביע בגלגליו • ולזה תמצא הנביאים כלם לקחו הגלגלים והכבבי מופת על מציאו השם בהכרח • ובא בענין אברהם מבחינתי בכבבי מה שכבר התפרסם • ואמר ישעיה מעורר על עשות הראיה בהם • שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה • וכן ירמיה אמר • עושה השמים • ואמר אברהם • יי אלהי השמי • ואמר אדון הנביאים • רוכב שמים • כמו שבארנו • וזו היא הראיה האמתית אשר אין ספק בה • ובאור זה כי כל מה שתחת הגלגל מן החלופי ואינ"פ שהחמר שלהם אחד כמו שבארנו • תוכל לשים מיחדם כחות גלגלים והנחות החמר מן הגלגל • כמו שלמדנו אריסט"ו • אמנם החלופים הנמצאים בגלגלים ובכבבים מי הוא מיחדם כי אם השם • ואם יאמר אומר השכלים הנפרדים • לא הרויה בזה המאמ' מאומה • ובאור זה כי השכלי אינם נשמים שיהיה להם הנחה מן הגלגל ולמה זה יתנועע זה הגלגל תניעתי התשוקייה לצד המזרח • ואחר למערב • התראה זה השכל הנבדל בצד המערב והאחר בצד המזרח • והיות זה ממהר וזה מאחר ולא ימשך זה על ערך רוחק קצתם מקצתם כמו שידעת • וא"א בהכרח מבלתי שיאמר שטבע זה הגלגל ועצמו חייב שיתנועע לזה הצד ובזאת המיחדות ושתהיה מחייבת תשוקתו זה הענין כן • וכן יאמ' אריסט"ו ובזה יבאר • הנה כבר שבנו למה שהיינו תחלה בו • ונאמ' אחר שהיה החוש שלהם כלסא' • באי זה דבר התייחד זה בטבע מבלתי טבע האח' • והיתה בו תשוקה א' תחייב לו זה המין מן התנועה מתחלפ' לתשוקת האחר אשר חייבה לו מין תנועה אחרת א"א מבלתי מיחד בהכרח • הנה כבר הוציאתנו זאת הבחינה ל' המחקר על ב' שאלות • א' מהם • הבמציאו' זה ההתחלפו' יתחייב שיהיה זה בכונת מכוין בהכרח לא ע"צ החיוב לא יתחייב • והשאלה השנית • האם בהיות כל זה בכונת מכוין יחד זה היהוד יתחייב

מכוין יחד זה שיתוד יתחייב

חזה שהיות הגלגל מתנועע תמיד והכוכב עומד תמיד מורה על שחומר הגלגלים אינו חמר הכוכבים וגם שהיות הגלגל ספירי והכוכבים מחודרים יורו על היות מחודרים מתחלפי סוף דבר שני גופים מתחלפים קבוע וכו' וכמ"ש אם לתת תכנם בבית אחד ותמצא בה חלופים רבים וכלם נמצאו לתכלית ושיהיה נמצא זה כלי כונת מכוין עד שיעמ"כה עליות מרוחות ועליות קלרות ומתנא כו' מקום ונאלתו וכמ"ש ומנורה וכלים מכלים טובים ומתנא זה מכלי סבה שיכוין לעשות זה הבית זה פלא ולכן חמר הרב ויותר בעלא מזה חלה הכוכבים הרבים אחר כשמיני כלם כדוריים וכו' ולזה שהיה הדבר כן נמצא הכבבים כלם לקח זו הגלגלי' והכוכבי' מופת על מציאות השם בהכרח וכמ"ש בענין אברהם כאחינו כוכבים כמ"ש חו"ל רחב הרבה ד לקת אמר ח"ל לבריה זו מכלי מלכות עבמו הש"י אני הוא המבנית ואת אשני' מעורר על זאת הרחיק אחו מרו עיניכם ורחו מי ברא אלה וכו' כמו שאמר בפרק רבי שמעון יודע שם אלה מבנה העולם זו היא הרחיק אחמתית אחר אין ספק בה והוא כי התחלפות תנועת הגלגלי' והיות הכוכב קבוע בגלגלים יורונו על מציאות השם ואמנם אחר שהחלופים אינ"ם מהאחר שלהם אחד וכו' : הנה כבר הוציא אחנו זאת ה' הכחוכה אל המחקר על ב' שאלות אמם הבמציאות זה ההתחלפות יתחייב שיהי' זה בכונת מכוין בהכרח לא על גד החיוב או לא יתחייב כי כבר ימצא זה שהתחלפות ויהיה על גד החיוב לא בכונת מכוין והשאלה השנית אלם בהיות זה בכונת

פרק כ'

ויותר גדול מזה שהגלגלי' וכו' • ר"ל ויש להקשות על מה שאמר הרמ"ם בהתנועת הגלגלים שהם בהכרח מן הרחוי על דברי שאותם הגלגלים שהם לעשה מן המאמיני שהם מתנועעים מצד תנועתם המיוחדת מן המזרח למערב כמו הגלגל

יתחייב שיהיה זה מחורש אחר העדר או לא יתחייב זה אבל יהיה מיחדו לא סר כן • שכבר אמר זה גם כן קצת מי שיאמין בקדמות • והנני מתחיל בשתי השאלות האלה • ואבאר מה שצריך שיבואר בהם בפרקים הבאים :

פרק עשרים

אריסטו יבאר שהענינים הטבעיים כולם אינם נופלים במקרה • ומופתו על זה כמו שזכר • וזה שהענינים המקריים אינם תמידיים ולא מאודיים • וכל אלו הענינים אם תמידיים אם מאודיים • אמנם השמים וכל אשר בהם הם תמידי׳ על ענינים לא ישתנו כמו שבארנו ל״א בעצמם ולא בשנות מקומותיהם • אמנם הענינים הטבעיים אשר תחת גלגל הירח • מהם תמידיים • ומהם מאודיים • והתמידיים בחמום האש ורדת האבן למטה • והמאודיים כצורות אישי כל מין ופעולותיו • וכל זה מבואר • ואם היו חלקיו לא במקרה איך יהיה כלו במקרה • וזה מופת על שאלו הנמצאות אינם מקריות • וזה תורף דברי ארי׳סטו בתשובה על מי שחשב מן הראשונים שזה העולם נפל במקרה ושהיה מעצמו בלא סבה • אמר וכבר שמו אנשים אחרים סבת אלו השמים והעולמות כלם מעצמם • שהם אמרו כי מעצמו היה הסביב והתנועה אשר חבדילה והעמידה הכל על זה הסדר • ושזה עצמו מקום פלא גדול • ר״ל שיאמרו בבעלי חיים ובצמח שלא יהיו ושלא יתחדשו במקרה אלא יש להם סבה • אם טבע • או שכל • או זולת זה ממה שדומה לו • שלא יולד אי זה דבר שיוחדמן מכל זרע או מכל שכבת זרע • אלא מזה הזרע יהיה זית ומזה השכבת זרע יהיה איש • ויאמרו בשמים והגשמים אשר הם מבין שאר הגשמים הנראים אלהיים • שאמנם היו מעצמם ושאין להם סבה בלל כמו שיש לב״ח ולצמחי • זה תורף דבריו • והתחיל לבאר זיוף זאת המחשבה אשר חשבוהו במאמר יותר רחב •

הנה כבר התבאר לך שארי׳סטו יאמין ויבאר במופת שאו הנמצאו׳ כלם אינם נמצאו׳ במקר׳ • ואשר יסתור היותם במקר׳ שיהיו בעצם • ר״ל שיש להם סבה מחייבת להיותם כן בהכרח מפני הסבה ההיא נמצאו כפי מה שהם עליו • זהו אשר התבאר במופת והוא אשר יאמינהו ארי׳סטו : אמנם שיתחייב להיותם לא מעצמם שיהיו בכונת מכוין ורצון רוצה • לא התבאר לי שארי׳סטו יאמין זה • וזה כי הקבוץ בין המציאות על צד החיוב ובין החדוש ע״צ הכונה והרצון עד שיהיו שני הענינים אחד קרוב אצלי לקבוץ בין שני ההפכים • כי עניין החיוב אשר יאמינהו ארי׳סטו • הוא שכל דבר מאלו הנמצאות אשר אינם מלאכותיות א״א לו מבלתי סבה מחייבת לדבר ההוא אשר הותהו כפי מה שהוא עליו • ולסבה ההיא סבה שנית • ולסבה השנית שלישית • כן עד שיגיע לסבה הראשונה ממנה התחייב הכל להמנע ההשתלשלות אל לא תכלית • לא שהוא לא יאמין עם זה שהחיוב מציאות העולם מהבורא ר״ל מהסבה הראשונ׳ • כהתחייב הצל מהגוף • או התחייב החום מהאש • או התחייב האור מהשמש כמו שיאמ׳ עליו מי שלא יביז דבריו אבל יאמין החיוב ההו כחיוב המושכל מהשכל כי השכל הוא פועל המושכל מצד היותו מושכל • שהסבה ההיא הראשונה ואפי׳ אצלו היא שכל בעליונה שבמדרגות המציאות והשלמה שבהם • עד שאמר שהוא יתע׳ רוצה במה שהתחייב ממנו ושמח בו ונהנה ואי אפשר שירצה חלופו • ולזה לא יאמר לזה כונה ואין בו עניין הכוונה • כי האדם רוצה להיותו בעל עינים וידים ושמח בזה ונהנה בו וא״א שירצ׳ חלופי • אלא שלא היה זה האיש בעל עינים וידים בבונה ממנו והתיחדות לזה התאר ואלו הפעולות • ואין עניין הכוונה ועניין ההתיחדות • אלא לעניין בלתי נמצא • ואפשר מציאותו כמו שיכוון וייחד ואיפשר שלא ימצא כן • ולא אדע אם אלו האחרונים הובן להם מדברי ארי׳סטו ומאמרו • שאלו הדברים

יתעלה יש לו סבה ואחר שכיון זה כתחיל לחקור לם ארי׳סטו ירלה שיהיה העולם בכונת מכוין וברצון רוצה ולמ׳ כדב כי לא יתכאר לו שארי׳סטו יאמין זה כי הקבוץ בין המציאות על צד החיוב וכין החדוש לא על צד הכונה והרצון עד שיהיו לא׳ עניינים אחד קרוב אצלו לקבל ב׳ הפכים ולם העולם נמצא על צד החיוב ולם העולם נמצא ממנו ויתעלה על צד הכונה והרצון ויחויב שיהיה מה ודם ואלו הב׳ דברים אי״א שיקובלו ר״ל המחדוש והקדמות לם כן אי אפשר שיהיה העולם על צד החיוב ועל צד הכונה • ובכה ארי׳סטו יאמין שהעולם כתחייב מהחל על זה התואר כי כל דבר מאלו הנמצאות אשר אינם מלאכותיות א״א לו מבלתי סבה מחייבת וכו׳ אלא שלא יאמין עם זה שחיוב מבלתי סבה מחייבת וכו׳ אלא שהוא לא יתחייב עם שהוא מחוייב הכוונה מבורא ולא כמתחייב מעצמו ולא כמתחייב הכל מהנוף שהוא חיוב העדרי • שמוכנ׳ אור ולא כמתחייב הכוונה מבורא ולא כמתחייב מעצמו שהוא הדבר שכעי ולזמנו יודע בפעולתו לזו כמתחייב אחר מהשמ׳ שהוא הדבר שהוא מאיר אלא כמתחייב המושכל מהשכל כי השכל הוא פועל המושכל כי בכל אחד והשכל פועל המושכל מצד היותו מושכל כן אלו כמה שמו פועל העולם כמה שבשכלו צורות הנמצאות כלם ובהדור הנמצא בו הוא הבלעולם ולם מכיעות מציורו לא כאור המשמ׳ אבל כחיבה כמה שהיא יודעה פועלת ובידיעה היודעת בשתי הפכים ויסודר מדיעתו הנכבד שבשני הפכים ובלהודות על כי ציורו יתעלה הוא שבת מודרת הנמצאות עלה שבלית אמר דבר שבסבה הוא מלאכותיה היא שכל בעליונה שבמדרגת המציאות והשלמה שבכה ובכלל הוא שבה לא הנמצאות ובאיר שאמילו לם כתיר מלת המחייב עם הדלון לי אפשר שכתיר מלת הכוונה והתחיבות ואמר אמילו לם יאמר שבשם יתעלה רוצה כמה שתחייב מעמו לזה שהוא שמח בו ונהנה לזה שה״ת שירצה תלופו וכו׳ ובכה אמר הדבר כי אחרוני הפילוסופים קבלו אלו הדברים שהשם יתעלה פועל העולם על צד חיוב והוא מכוון ומחיבד ואמר שלא הובן אלו האחרונים לם מלקים עם ארי׳סטו כון הוא שהשכון ארי׳סטו יאמין שהוא מכוון ומחיבד ולם לא יתחייב כי אם בכונה ורצון רוצה ולזה אמר כי אם לא יתחייב כן לא יתחייב מחוייב הכוונה ובכה אמר הדבר כי אחרוני הפילוסופים קבלו אלו הדברים שהשם יתעלה פועל העולם על צד

S 2 יח ב כבר

לתקומות כי מה מיקרה כל המקרה בהכרחיות תכונת הגלגל ויחלף בתוקן המקום לם וכן כל אשר יקרה הנפש אל כקודת המרכז בהעבנה בלמו ובכרכם תקונתו ובזה ארן על מלולו הסבה בפרת פי׳ כאחרו סלו מרוים שיכיבסוולמ מי ברת חלם הכחות המחומר מן הגלגל כמו מלמדבה ארסנו • ידלם בו המומר קרלמון סכות מתחלפ׳ בהכחות אשר מבת תלומם מות הגלגל כי מה מקרב מן המומר לין חלם בו דקות וקלות ומזם מלר תכונתו וזם בוה סוד סלם • ומם מרחק המכו קצת קבל לודע המומר מאיכו בקלות ובדקות ומזם כחר הלם ובכל אשר ירחק מהם המה המתנועם הגלגל הקבסבו בגדרו מקבל כמ״ם המר״ם כל אשר ירקרו הנמשרים אל צד המרכז המשבים בלמם ובבר׳ בקבוקים כמו המים ובהלרן וזם סוף פלמקי :

פרק כ

והמחדיר בלגרתן אוכי כל מין ובעבולים פי׳ כי לבעבולים יגיע לתרם מהיסי המין מכוי מם אמו מבמ מלבעות כיר לר יולר חסר מן המרבים לו יולר בגוים לו לומבום לר מרבוכים וזם בל המבע . ואשר ובמור בוזבם בחקרם ביסור בעבם כי ובמור בוזבם מעבמם ולמר בהכרחיות בעבות הגלגל ויחלף בתוקן המקום לם וכן כל אשר יקרה הנפש אל כקודת המרכז בהעבנה בלמו ובכרכם תקונתו ובזה ארן על מלולו הסבה בפרת פי׳ כאחרו סלו מרוים שיכיבסוולמ מי ברת חלם הכחות המחומר מן הגלגל כמו מלמדבה ארסנו • ידלם בו המומר קרלמון סכות מתחלפ׳ בהכחות אשר מבת תלומם מות הגלגל כי מה מקרב מן המומר לין חלם בו דקות וקלות ומזם מלר תכונתו וזם בוה סוד סלם • ומם מרחק המכו קצת קבל לודע המומר מאיכו בקלות ובדקות ומזם כחר הלם ובכל אשר ירחק מהם המה המתנועם הגלגל הקבסבו בגדרו מקבל כמ״ם המר״ם כל אשר ירקרו הנמשרים אל צד המרכז המשבים בלמם ובבר׳ בקבוקים כמו המים ובהלרן וזם סוף פלמקי :

פרק כ

אמר ארי׳סטו ביאר שהענינים כלם לינם נופלים במקרה וכו׳ • כבר ידעת ממה שקדם שהרב המורה הביא שתי שאלות • שלתת מהם לם העולם נמצא עלול מהסב״ על צד שהחייב לו היה בכונת מכוין זה הייחוד הנמצא בעולם יתחייב שיה״ה מחודש לחר הבעוד לו לא יתחייב והנה האלה הראשונה יתבאר בפרק כ״ב • והשאלה השנית בפרק כ״ח וכזה הפרק רצה לבאר שהעולם יש לו סבה על צד הכונה ושארי׳סטו יאמין שהוא כלו על צד החיוב ומה״מ שיתחברו הכונה והחיוב ובפרק כ״ח יבאר שקצת מהבלילוסופי׳ ירלו שהעולם כתחייב מהחל ע״ב החיוב ע״ע״ב הכונה שקצת מלחרוני הפילוסו׳ נסלקו עם ארי׳סטו רכם לזה שארי׳סטו לא לחמר לא ע״ב החיוב לא ע״ב הכונה; והתחיל ולחמר ארי׳סטו יבאר שהענינים הטבעיים כלם לינם נופלים במקרה והבהדמן • ר״ל שהעניית זה העולם לא היה כמו שיתחדש בזה העולם דברים רבים כלים במקרה וכלי סבה כמו שלבבע הפסי שהוא במקרה ונתחדשו דברים ג״כ מקריים שלא יכונו לחדש אלינם ולמר כי כל הנמצאות הטבעיות לא נפלו במקרה ; ומופתו עלזה כמו שזכר וזה כי הענינים המקרי׳ לינם תמידי׳ ולא מלאודי׳ ; ר״ל על הרוב וכל מה שהו׳ כן לינו במקרים כי במקרה הוא על המעט כמו שהתבאר בפ׳ שני מהסמע מ״כ הדברים הטבעיי׳ לינם במקרה • ולחמכם שהענינים לינם במקרה למהשהם לא יסתנו ממה שהם לא בעצמם ולא בשנות מקומותיהם לחמנם הענינים הטבעיים מהם תמידיים וכו׳ לחר הר״ין בזה כי לינו המין יתחלפו בשלו כשלבלו בולבו שלמי מינירה ולבלו בולבו הסרי מינירה ולבלו לחר הם חסרי מינירה הם על המעט והשלמי מינירה הם על הרוב לם כן הדברים הטבעיים לינם נופלים במקרה ולבלו המופת על זה שתוחר פרטי העולם לא יתלו במקרה והם הנמים וכל מה שבתוכם ולין הכל זולת מלקיו מ״כ הכל לא נפל במקרה והנה ארי׳סטו הביב על מי שסבר שהנמי׳ והכוכבים ותנועותיהם היו במקרם יותר מקמי שסבר לו הרכרי׳ ההוי׳ הנכבדי׳ שיוחסו למקר׳ לעזה שלבלו הדברים ככר יחשיבו התכלית לחמנם תנועות הנמים לא יסנו תקרים לעולם מ״כ מ״מ שיוחס הנם אל המקרה ולחמר קצת מהבלילוסים תסכו שהעולם ההוייה והתפסד כלו היה לתכלית ונתחדש בעבור סבה מהסבות לו שהיא לו שכל לו זולת זה ויוחסו הנמים ותנועותיהם אל המקרה ואל הבהדמן כלא סבה ואר״ סטו יאמר שאין שאלה אלינם אם שאלה כה״מ והנמים לא יתחדשו במקרה ולחמר בנמים הקמיי׳ אחר הם מקנן אחר הנמים נראים אלהיים שאמנם יתחדשו מעצמם ומהבהדמן ונאין לנם סבה כלל כמו שיש לב״ח ולנמחים אחר הרנון כוה לם הדברים הנוים הנמסדים לא נפלו במקרה ובהבהדמן ובלא סבה עם היותם פחותים ולא יתנלו בתנידות הנמים הלהיים שהם הנרמיים שמיים שהם נמחיים ומלאיים מ״ם שיהו במקרה הם כן ארי׳סטו יאמין שאלו הנמנים כלם לינם נמנאים בהכרחיות אלא בהכרחיות ולחר שלבלת ולחר יתחדר המקר׳ והבהדמן הוא ביהו בסבה מוגבלת ולם העולם לא נמצא מופלת עצמו ומהבהדמן לם כן יש לו סבה מוסבבת להיותם כן בהכרח מפני הסבה ההיא נמצאו כפי מה שהוא זה אחר הבת׳ במופת והוא אחר יאמינהו ארי׳סטו כי כל דבר ולתו

מחייב לו שארי׳סטו יאמין שהעולם כתחייב מהחל ע״ב התחייב לו לא יתכאר לו שארי׳סטו יאמין זה כי הקבוץ בין המציאות בלא הבהדמן ולחמ׳ כדב כי

פרק כא

אמנם חייב לנו שלא נאיר שמושל מושל דבר הלא בסיבות המושל כשבנו הזמן מיוחלנו מבחינו כן הרגלון בו בעבור שמהיבונו כן הוא שכל יקום לעשלו בזמן ' וזה הסקים אמרו בסקיומות ובכלנון מי שהוא מיחדו נתבונו לא שלא מר מיוחד כן מנו מלא מיחוד שמיוחד עניבו מי מתחלת מסיוב לא יוכן מחבו מוסיה מושל ומכוון מו מיחל לבל מם לא מושלו בלל באמרים מיחל לא מבנון מחר שלא מר מיוחו בן מרי מסמירו מבין מסיוב ' חל המלוף מבחלת בסיבים מי' מחמסרו מקנושא לחשם מחוחרו מקנושא בחו מוכרבו בנ' ר"ש מזה מחלם ' חבל לא ומוסמ חרם מסם ר"ל מחום ומקיר ומלחות ומיוכם מם מחמקדשים לאלו מי' מח"ת לוחר בזם מבין המלום מחר מחין בכלון מדיומת זמן לבל מחחר בכם מבינומסבה חבר חם מחלו מחוקיות מחמירבות הרלון בזם מן המום ומקור ומלחות ומיוכם :

פרק

כבר התחברו לו בחרו דעת הכוונה והתיחדות ושאבו שלא ירחיק הקדמות ואחר שהוכח זה התחיל הרב לבטל דעת אלו שלחרונים אשר לי אפשר שהכוונה והתייחד יתחברו הנה יתבאר בזה הפרק כי לפי דעת הרי"טשו כל הנמצא בזה העולם אלתו יתעלה יש לו סבה וזהו מתחייב ממנו בחייבו המוסכל מהשכל כי הוא חייב אשר לי אפשר שיתמצא זה בלא זה ומלדעת הרב לפי דעת הרי"טשו העולם לא היה לכוונה ממנו חלי שהיה הרצון ואחרוני הפילוסופים יאמרו שהוא הכוונה וכי אי אפשר שיהיה זה על כ' פנים אם שיהיה לקיים על הרי"טשו רבים לו יאמרו שהוא אומר שהכל היה על נד החייבו והיה הכוונה וכו' לא בעבור שהיה העולם מקודם אבל יהיה קדמון ;

פרק כא דע כי אחרוני הפילוסופים האומרים בקדמות העולם וכו' רצה הרב להביא דעת אחרוני הפילוסופים ואחר יבטל דעתם ואחר יחזור בהבנת דעת הרי"טשו אין בתחילתו כל הדבר' על נד החייבו ולא ע"ג הכוונה ואחר בפרק כ"ב יבטל שהיה על נד החייבו אלא שלא ע"ג כוונת מכוון • ואם הוא הכוונת מכוון יחייב שיהיה מקודם ואחר דע כי אחרוני הפילוסופי' האומרים שהעולם קדמון מאמר שהי' פועל העולם ובוחר מציאותו ומכונו ומיחדו כפי מה שהוא אלא שמן הסקר שיהיה זה עת בלתי עת אבל כן היה ויהיה ובזה לפלק הספק וזהו אם העולם קדמון אין יחייב שיהיה מכונו אחרו כי תבחנו לא כייר שפועל פועל דבר אלא כשיקדם הפועל לפעלו בזמן ' אבל אין כן הבדר' הפועל לפעלו ואמנם הש"י אחר אין בו הבדר כלל ולא דבר בכח כלל לא יקדם לפעלו אבל לא סר היותו פועל לזה שהוא בלא תמיד וכמו שעלמו בכלל מעלמו. הבדל גדול כן יש הפרש בין יחס פעלו אליו ליחס פעלנו אלינו עוד אחרו בזה הבקש בעצמו אחרו בהתיחדות כי אין הפרש בין אמרך פועל רוצה תמיד' אם מכוון שהוא מכוון תמיד' שיהיה העולם כמו שהוא ומיחד אם מיחד כזה הענין ; בכה כבר התבאר לך אתה הענין בתחלתו זה שאלו שנו מלת החיוב והשאירו בעינו • הרצון בזה שבבקשה אמרם מחייב אחרו מכוון ואחרים מכוון תמיד אחרו שהוא ע"ג החיוב • ואין זה כוונת הש"ס אשר נכוון אל זה אבאר וכו' כי אבאר באחר שלי אפשר שיהיה העולם נאצל מהבורא באור בשבתם ואין ויכוח בחמות שתאחר מזה ע"ג החיוב אם ע"ג הכוונה אלא שהעולם אינו נאצל מהבורא ע"ג החיוב וכשבור שכוון בו לעשותו היה נאצל לא בעבור שהוא מחייב שיהיה מתמנו אם כן אם יתבאר שהוא מקודם ח"כ בבר התבאר שאלה הש' הבה' והוא כי הבינותו בכוונה אם אפשר שיהיה קדמון כמו שהשבו אחרוני הפילוסופים והוכחנו שח"ח לבינות קדמון • ואחר זה בשוב אל השאלה האחרת וזה בהתחלות הנמצא בעולם אם יהיה בכוונת מכוון לא ע"ג החיוב אם שהוא כלו ע"ג החיוב ואם בבאר שיתאלו תלופים רבים אלו ח"ח שיתאלו ע"ג החיוב אם בקתחייב שיהיה העולם מקודם ח"ח וכשתבין הענין כן יודע כי אין הסקר המאחר בהיות העולם מחחייב ומקיחות הש"ס התחיבות הבעלול לבלתו וזהות מפעל הלל ויחודו • שבה בבר התבאר הענין וזגיע המאחר וכו' עד ע"ג אחר נאמרו אבאר שהש"י קדם לעולם ואחר כך ברחו וכיון בו כי זאת האמונה היא אמונת הקבל עדת ישראל הנמשכים אחר תורת מר"עה והנה בבאר שח"ח שיהיה ע"ג החיוב ח"כ לא ישאר תלא ע"ג הכוונה וח"כ יחייב שיהיה העולם מקודם וזה יהיה אחר שנקדים בקדמה והיא שהפילוסופים אומרים שהשכל הראשון יתחייב מהש"ם והשכל הב' יתחייב מהשכל הב' עד שהגלגל הח' והג' מהגלגל הב' וכן יתחייבו השכלי' הנבדלים ' יתחייבו מהשכלי' אולת השכל העשירי שהוא השכל הפועל מכל חח' מהם יתחייב בגלגל ויתמיד אמנם אלה שהסדר שהוא הבדר הבדר הבדר בבר ידעת בעולם מחחייב אחר הבדר בגלגל ' בתחייבו הגלגלים לא המרוץ הרב הנה ולזה אמר והסדר הזה המפורסם אחר בבר ידעת מתקומותיו וכו' עד וכשני סבה לב' והם עלולי' קנתה מקנתם כמו שאחור ישמך מהשמים וכן הדברים הגלגלים ומאחר הראשון והנה העולם כלו בכללו נתחייב מהסבה הראשונה חייבה תמידי ונלחי עד שהוא ית' עלה ריחוקה לכל הדברים וזהו עלם קרוכה לשכל הראשון שהוא העולל הראשון ;

פרק כ"ב נזרה מושכת' עליה מ'ארסטו ומחי שהאלסף וכו' • ואלון בזה כי הפועל הח' פשוט לא יוכל לעשות שני דברים מתחלפים כי כל פועל לא יפעל אלא חיה מה שבעלמו ואם הלחים פועל בידיעה וכן שהיה פועל בטבע כי הם הלים אין בו תלא ב' חיכיות לבד לא יוכל לפעול תלא מה שם לו כי כל פועל לא יפעל אלא מה שבעלמו ואם הלחים פועל בידיעה פשוטה בתכלית לא יוכל לפעול תלא דבר אחד הנ"ב כי אם הבחלי אינו ידע אלא צורת הכולל לא יוכל לפעול אחר ומכן אם הסופר לא ידע לכתוב תלא ל' אותיות לא יכתוב יותר ואם הוא יודע ידיעות רבות והוא פועל בידיעת יחייב שיפעל דברים רבים כפי הדברים אשר ידע אם ירצה לפעול והוא דבר כמושכל ראשון כי מהא' לא יבא תלא ח' כי הפועל הפשוט לא יפעל תלא דבר ח' פשוט ואם היה הדבר מורכב יתחייבו ממנו דברים כמספר מה"ש מן הפשוטים ; אמר שם טוב אם מא' פשוט יתנו דברים רבים בפילוסופים עד כי ר' יחשוב כי הש"י הוא אחד ויכולו ממנו דברים רבים כי זה מ"ש כי הפשוט לא יבא דברים רבים ירצה בפועל אשר בטבלה אבל בפועל הכולל שהוא הלולה לא ימנע כי הוא פועל בידיעה והפועל בידיעה יפעל דברים

דברים

ת"ח מבלתי שתי סבות בתחת ענין החיוב והמנית הכוונה והתיחדות אם כן לפי' דבריהם לא יתמיד אדר"ס שהוא ענין החיוב וענין הכוונה יחד אז נתחר שהלו התחרוני יבין מולקים עם אדר"ס שהוא יסכור שהכוונה והתיחדו' עם ענין חיוב הוא הבני הם, מוכרים שהוא ענין בלתי הבני בזה הענין מסופק הרב ;

פרק כ"א ענינו יבחר דעת אחרוני הפילוסופים שזכר שמוכרים דעת החיוב ומוכרים ג"כ שהוא מכונו ומיחדו גם כן והרב יפתור דעתם ; ואמרו אמנם שייר לנו וכו' • ר"ל מה שחייב לנו שלא נצייר פועל דבר אם לא קדם הבדר הפועל כזמן הוא מיוחנו אמנם בזה בתחר כי לעולם אי זה פועל ממנו יקדם הפועל על הפעול אמנם הש"י אינו בזה בתחר וכו' והבסר שיפעל דבר לא קדמוהו הבדר בלל הוא ענין אמרם שהפעול מפעל הפעל ית' אבל הבדר הבדר בלל הוא ענין אמרם שהפעול מפעל הלל ית' אבל אלא מר מיוחו כן ונלא יבור כי לפי אלו התחרוני' כבר ילחל' פועל ומכון ורולה ומוחר עם שהפועל והפעול נלחי ; אין זה כוונת הש"י ר"ל שאמרתו כשכוון לומר שהוא יתעלה מכון אם רולה לא נכון בזה אינו אלו התחרוני; לעלם הראשונה כמו מיחחר הוא • ר"ל שאדר"ס קורא הש"ם עלה הראשונה אם שכל ראשון אם אינה מקלו הבמות יקרא כי אל התחלה אחת נכון והוא הש"י ;

פרק כב אם היה הרב הבראכו' ירלה בזה שבשאמרתו תוקרים מקרים בנמכים מנד

א"א להם מבלתי שתי סבות • ענין הכוונה • וענין ההתיחדות • או יהיו חולקים עליו בזה • ובחרו דעת הכוונה וההתיחדות וחשבו שלא ירחיק הקדמות • ואחר מה שבארתיו אתחיל בדעת אלו האחרונים :

פרק אחר ועשרים

דע כי מן האחרונים מן הפלוסופים האומרים בקדמות העולם מי שאומר שהשם יתעלה פועל העולם ובוחר מציאותו ומכונו ומיחדו על מה שהוא עליו • אלא מן השקר שיהיה זה בעת בלתי עת • אבל כן היה ויהיה תמיד • ואמרו אמנם חייב לנו שלא נצייר שפועל פעל דבר אלא בשיקדם הפועל לפעלו בזמן • היותנו אנחנו כן יתחייב לנו במה שנעשהו להיות כל פועל שיהיה זה תארו • יש בו הערר אחד והיה פועל בכח וכאשר פעל יצא אל הפועל אמנם האל ית' אשר אין העדר בו ולא דבר בכח כלל • לא יקדם לפעלו אבל לא סר היותו פועל וכמו שיש הפרש גדול בין עצמו לעצמנו • כן יש הפרש בין יחס פעלו אליו ליחס פעלנו אלינו • וזה החקש בעצמו אמרו בהתיחדות וברצון • כי אין הפרש בין אמרך פועל רוצה או מכוון או מיחד בזה הענין אמרו ומן השקר עוד שישתנ' פעלו או רצונו כמו שבארנו • הנה כבר התבאר לך אתה המעיין במאמרי זה שאלו שנו מלת החיוב והשאירו עניינו • אולי שהם כונו ליפות מליצה או להסיר הרחקה • כי עניין היות זה המציאות מתחייב לעלתו תמיד בהתמדה והוא השם כפימה שיאמר ארסט'ו • הוא עניין אמרם שהעולם מפעל האל או בכונתו ורצונו ובחירתו ויחודו אלא שלא סר היות כן ולא יסור • כמו שזריחת השמש הוא פועל ליום בלא ספק ואע"פ שלא יקדם אחר מהם האחר בזמן • ואין זה עניין כונת הש"י אשר נכון אליה אנחנו • אבל נרצה בזה שהוא ר"ל העולם אינו מחוייב מאתו יתעלה חייב העלול לעלתו אשר אי אפשר הפרדו ממנה ולא השתנותו אלא אם תשתנה עלתו או ישתנה עניין מעניניה • וכשתבין הענין כן יודע כי מן השקר המאמר בהיות העולם מחוייב ממציאות השם התחייבות העלול לעלתו ושהוא מפעל האל או ביחודו • הנה כבר התבאר הענין והגיע ממנו המאמר אל החקירה על זה החלוף הנמצא בשמים אשר התבאר במופת שא"א לו מבלתי סבה • האם הסבה ההיא היא עלה לזה החלוף וכן התחייב ממציאותה או הסבה ההיא היא הפועלת לזה החלוף המיוחדת לו • על הצד אשר נאמין אנחנו הנמשכים אחר מרע"ה • ונאמר בזה אחר שנקרים הקדמ' • והיא שנבאר לך עניין החיוי' אשר יראהו ארסט' עד שתצייר הו • ואז אתחיל לבאר לך הכרעתי לדעת הדרוש העולם בראיות עיוניו' פילוסופי' נקיות מן הטיעאה : מאמרו • שהשכל הראשון התחייב מהשם • ושהשכל הב' יתחייב מן הראשון • והשלישי מן השני • וכן היותו רואה שהגלגלים התחייבו מהשכלים • והסדר הזה המפורסם אשר כבר ידעתו ממקומותיו • וכבר חברנו ממנו הנה ראש דברים • מבואר הוא • שהוא לא יצרה בזה שזה היה ואה"כ התחדש ממנו זה מתחייב ממנו • שהוא לא יאמר בהתחדש דבר מאלו : ואמנם יצרה בחיוב הסבה • כאלו הוא אומר השכל הראשון סבת מציאות השכל הב' • והב' סבת מציאו' השכל הג' • עד סופם • וכן הדברים בגלגליהם ובחמר הראשון • ולא קדם דבר מאלו כלם לאחד • ולא ימצא בלעדיו אצלו • והמשל בו כאלו אמר אומר מן האיכויו' הראשונות התחייבו בו החלקות והפכו • והקושיו והרכות והספוגיות והפכו • אשר לא יסופק אדם שהם ר"ל החום והקור והלחות והיובש • הם המחדשים לאלו החלקות והפכו והקושיו והרכות והספוגיות והפכו ומה שדומה לזה • ומאלו הר' אכויות הראשונות יתחייבו אלו • ואע"פ שא"א שימצא נשם בעל אלו האכויות הראשונות ויערום מאלו האיכיות השניות • שאין נופל בזה ענין הדרוש אך ענין הסבה • כפי זה המשל בעצמו • ויאמר ארסטו במציאות בכללו שזה נתחייב מזה עד שיגיע לעלה הראשונה כמו שיאמר הוא • או השכל הראשון • כמו שהרצה שתקראהו • כי כלנו אל התחלה אחת נכוין אלא שהוא יראה חייב כל מה שזולתו ממנו כמו שספרתי לך • ואנחנו נאמר שכל אלו הדברים הוא עשאם בכונה ורצון לזה הנמצא אשר לא היה נמצא ושב עתה נמצא ברצונו יתעל • והנני מתחיל בזכרון ראיותי והבריעי להיות העולם מחודש כפי דעתינו בפרקים הבאים :

פרק שנים ועשרים

גזרה מוסכם עליה מארסטו ומכל מי שנתפלסף • כי

מלא נדע ע"ל. אי זה לד נתחדש ג"כ יאמר תרס"ו כי כל אלו הדברים יש להם סבות ואם לא נדעם והם ספקות מסותפו' ביניהם לבדם כמו שיתחייבו לו בעתו ותאמר הבספקות יבטל דעת לא יתקיים פותרו אמת הוא כי הענין אינו כן וכו' ומה שיתחייב הרב כי לפי דעת

סתיב יקבצו הרחקות עצומות אחד והוא היות אלוהות הא

מלד בחתר לא נתרצה כו החמר הראשון כי חמר ראשון לא יקבצו מקומו מקרים אבל ירצה הזאמר שמורכב מד' יסודות והתקוון מקום ואם יקבצו מקרים רבים מגלו תקומו נודם לו כל מה שזכרו • ר"ל אם אמרו נודם לו נאריסט"ו כל מה שזכרו ומה שבאבלים כל מה שיתרחקו מהם"ו יתקדם בהם הרכבת עניינים וכו' : ובאלו הוא מורכב מעבי דברים ר"ל שבשכל יש הרכבת מה בכחיות הבשלו עצמו ובכחיות בשלו עצמו תאר כיון לו כמרה יתחייב מקומו הבשל הבכלל עצמו ובכחיות הבשלו עצמו יתחייב מקומו הגלגל : אלא יקבצו אלו הענייניים ר"ל שבגרמים הבשמיים והבבלים לא יקבצו ע"ל תמונת הסיוב אחר יזכור אחרים"ש : ועל אחה מעבי בנים שיהיה וכו' ירצה אם נאמר שחמר הגלגלים כלם מ' ובכלל מיהיהם אם בגרות אם בחקרים אינה נד שבקה אילו יתחייב שיעתקו הגורות הבם הקרים בשם ובשיטו גורה ויבטל גורה אחרת עד שבענין יהיה אפשר ואם היה אפרס מעותף : ובכל נחלף מן הנשמים הבם • ר"ל שבכל הגלגל וגלגל יש לו מקר מיוחד שיתיחד בו הגלגל ההוא לבדו : מבקתו אחר לא תוסב ר"ל אם"ל בשום נד להשיב מבקתו ית' : ירצה

קרקאש

פרק כ"ב

כי הדבר הבשוש מ"ש מוקחיב מחמר אלא בשוש בבר זברנו זה בפרק ל' מזה הכלל מה שבו' דעת הרשב' ודעת אבן רש"ד בשם יונים הבשמים הראשונים כתו' מיונים חשבון חשבונו והבלבלים הפחרים מהיונים הגלגלים פחרים נלא ואחר בגורר זה בשום אשבים לבם אלה הבנת הנשמים : ואיה כל מוסקי ארסטו' אמר בשם מלאות הקנושים הגלגלים על מלאות המביא הראשון' אחר מדעת הפילוסופים בהמבשים אחרים לפי דעת מזרנו לוגם מזרים מוקים הבשם הראשונים המקיף הגלגל המקיף הגלגל מנוע על מלאות מוקים הגלגל המקיף הגלגל מנוע בגלגל הראשון בנוש בשכל הראשון אמר בתחייב הראשונים א"כ לא בגיא מוסר אלר המקנוע' ית' וכאו כן לא מוכל לעשות זאת הבנשם בשום בנים שבות ירצה בתגיב הראשון דבר שלא בהתחלה הראשונים מבבר הקביה בתחי אחר מבלי הכיאה מחה שבנות מוסר על מלאות אלר הקנוים הגלגלים הוא קבורא ית' וזה מבואר מתחדשים רבים בתם אחר מזכרתי בבר ואזכור בתם אחר מתחדרו והוא זם אחר ארסטו' ואמנם אמר בשם מה בלתי ובלתי מקנוע מובדל לחוקים הוא מבואר אחם מבאחר ובבר בלינו אמ"ל מוסיים לזה הבשם גדול בלל לבל בות אמן אלר לו ולא אלבים לבי שבות יבינו זמן אין מבלית לו ואין דבר ב"ת בת ב"ת הם ב"ל כל גדול אם בבב"ת ואם ב"ת ולזאת הבעלה לא יבוש בגדול בב"ת לא בגדול ולו ב"ת אמן גדול ולו ב"ת כלל

דברים רבי' ובבר כיאר זה הדבר בת"ל פרק נ"ג בבביאר כי הפועל באחד בבר יפעל פעולו' רבות מתחלפו' ואתה הבים אלבנו בזה הפרק ואלוי לדעת אי זה מאלו הדעות הוא האמת כי בבר ירחם שבם"ו אין לו יחיעות רבות לפי דעת הרב כי לא הם אין לו רבוי מיחיעות יסיה מורבב ובבר יתבאר שאין לו הרבבה אבל יש לו יחיעה א' פשוטה יבלול תחיה יחיעות רבו' ואם הדבר כן יאחר לומ' אין יבואו דברי' מתחלפים ביחיעה אמת כי כל פועל לא יפעל אלא מה שבעצמו ואם הדבר כן אין במצא הרבוי בעולם אם בעצמו בזה אחר זה בלתי אפס' כי בגלגל הראשון שיש בו מוכנים רבים מתחלפים יפושבן מהבבל הבני לפי דעת הרב ואיביאה מהא' רבים אחר מגזר' מוסכמת מזרסטו' אלא יחיי' מדבר א' אלא דבר א' ואם בתם' אלא יתחייב יהיו דברי' רבים קדומי' ובל ב' בהבמו' אקר והבה זה דרוש עמוק רבו בו סדעו' ראיתי בלחרו ביאור ולבן בתיר הבה : והבה לא ידעתי בלי זה מקו' אמר ארסטו' שלא יתחייב מבבים ראשון אלא שבל אחד בשל אחד פשוט : גזרה שלישית כי לא פועל שיפעל בבחונה ולזון לא יבלול לפעול הבי' דברים אי זה מהם שיראה בחיות בהקדם' לפי דעתי בשיא בלתי בשיהיה בפועל יודע דברים רבים ויפעל בבחונה ולזון לו יוכל לפעול פעולות רבות במספר ביחיעות אשר יש לו מהבלתות לו המדות אשר במבבי' מבנו פעולות המעלה : גזרה רביעית כי הבלל המורבב מעצמים מתחלפים בבבים וכו' וזה דבר מבואר כי ארבוי הבמלא בהרבבה הבבבית אינו אם' כמו ארבוי הבמלא בהרבבה הבמזגית שיחייב הבלל המורבב מעצמים ארבים מתחלפים שבבים שיהיה ראוי שיהיו הפועלים מתחלפים ולא יהיה הפועל אחד • ואחר שהבנים הרב אלו הבקדמות בלולו הם מבואחרות בעצמם יאמר שם"ל שיהיה זה הבעלם בתחבם ע"ג החייב והבם אפי' שבודה שבהבבל ארסטו יתחיי' הבני ומבבני הבלי אלו ובן אלו יהו המדרגות אלפים הבבל אחרון מהם פשוט אחר שבתחייב בבבל אחד פשוט ת"ל יתחייב לשאול לו מאין יזמנה הבהרבבה הבמלאת בבלו הבמלאות אם הוא ע"ג החייב כמו שיחבוב ואף שנולם לו שהבבלים בל אחר ירחקו יתחדש בהם הרבבת עניינים עם מה שיבלו עצמם ויבבלו עלותיהם ועם מה שיש בהם מהחייב והתפארות עם בבל אלו הדברים הם דמיונות כמו שיאמר אבנם"ד בהבלם ואף שיהיו אלו הדברים אמת אין יהיו הבבלים בבת חיין הגלגלי' מהם ואי זה יחם בין המקר ת"ל יתחייב לשאול לו מאין יזמנה הבהרבבה הבמלאת בבלו הבמלאות אם הוא ע"ג החייב כמו שיחבוב ואף שנולם לו שהבבלים בל אחר יזמנה הבהרבבה הבמלאת בבלו הבמלאות אם הוא ע"ג החייב בבב

מופת לו עליהם : ולא תדקדק היותי קישר הספקות אשר התחייבו לדעתו ותאמר הבספקות יבטל דעת או יתקיים סותרו · אמת כי העניין אינו כן · אלא אנחנו נעשה עם זה הפלוסוף מה שצוונו שנעשהו המנשכים אחריו · וזה שאבסגדר כבר באר שכל מה שלא יעמד עליו מופת צריך שיונחו שני קצוות הסותר בעניין ההוא · ויראה מה יתחייב לכל אחד משני הסותרים מן הספקו' ויאמן המעט בהם ספקות וכן אמר אסבגדר שימשך הענין בכל מה שיאמרהו ארסטו מן הדיעות האלהיות אשר לא יעמוד עליהם מופת · כי כל מי שהיה אחר ארסט'ו יאמר כי אשר אמרו בהם ארסטו יותר מעט ספקו' מכל מה שאפש' שיאמר בו · וכן עשינו אנחנו כאשר התבאר אצלנו שזאת השאלה והיא אם השמים הווים או קדמונים אין מופת על אחת משני הסותרים בה· ובארנו הספקות המתחייבות לכל אחד משני הדעות · אראנו לך שדעת הקדמות יותר רב ספקות ויותר מזיק במה שראוי שיאמן בחק השם · מחובר להיות החדוש דעת אברה'אבינו ונביאנו מרע"ה · ואחר שזכרתי בחינת הדעות בספקות הנני רואה שאבאר לך בזה מעט :

פרק שלשה ועשרים

רע כי החקש בין הספקות המתחייבות לדעת אחד ובין הספקות המתחייבות לסותרו והברעת המעט שבהם ספקות · אין הבחינה בו רוב מספר הספקות אבל גודל הרחקתם וחלוק המציאות עליהם · ואפשר שיהיה הספק האחד יותר גדול מאלף ספקות אחרות · ולא יתאמת ג"כ זה החקש אלא למי ששני קצותיו הסותר אצלו בשוה · אבל מי שיכהר אחת משתי הדעות אם מפני גדול אן לתועלת אחת מן התועלות הוא יתעוור מראות הנכונה · כי הענין המופתי לא יוכל בעל התאוה שתחלוק עליו בנפשו · אמנם כיוצא בזו הענינים אפשר לחלוק עליהם הרבה · והנה תוכל אם תרצה להפשיט מעליך התאוו' ותשליך המנהג ותשען על הענין לבד תכריע מה שיצטרך להכריעו· אבל הצטרך בזה אל תנאים רבים · תחלתם שתדע שעור טוב שכלך ושלמות טבעך · וזה יתבאר לך בהתלמדך בשאר החכמו' הלימודיות על אמתתם והשגת דרכי חכמת הדבר· והשני ידיעת החכמות הטבעיות ואמתתם עד שתדע הספקות על אמתתם· והג' מדותיך · כי בשימצא האדם עצמו אין הפרש אצלנו בין שיהיה זה בטבע או בקניין נוטה אל התאוות וההנאות או בורחר הבעם והקצף והעביר הכה הבעסני ושלה רסנו הוא לעולם יהבטא ויבשל כשילך · כי יבקש דעות יעזרוהו על מה שטבעו נוטה אליו · ואמנם העיורותיך על זה שלא תרומה שהנה אפשר שישימך לחשוו אדם יום אחד בספק שיספקהו על חדוש העולם ותוסר מהרה · כי בכלל זה הדעת סתירת יסוד הדת ודבור סרה על השם · והיה תמיד הושך שכלך ברוממקבל משני הנביאים אשר הם עמוד תקון מציאו המין האנושי באמונותיו וקבוציו· ולא תשה מדעת החדוש העולם כי אם במופת וזה בלתי נמצא בטבע · ולא ידקדק עוד דמיניין בזה המאמר כשאמרתי זה הדבר הספורי לסמוך בו המאמר בחדוש העולם· הנה אמר ראש הפילוסיפים ארס'טו באמתות ספריו מאמרים ספוריים יסמוך בהם דעתו בקדמות העולם · ובכיוצא בזה נאמר באמת לא תהא תורה שלמה שלנו כשיהיה בטלה שלהם · כשהיה דוא סימך דעתו בהזיות הצאבה · איך לא נסמכהו אנחנו במאמר משה ואברהם ובכל מה שיתחייב ממנו · וכבר יעדתיך בפרק אזכר לך בו הספקות העצומות המתחייבו' למי שיחשוב שהגלגל כללה חכמת האדם ידיעת סדר תנועותיו והיותם ענייני טבעיים נמשכים על משפט החיוב מבואר הסדר והערך והנני אבאר לך זה :

פרק ארבעה ועשרים

כבר ידעת מענייני התכונה מה שקראתו עמי והבינות אותו ממה שכלל אותו ספר המגסטי ולא ארך להתחיל עמך בענין אחר · ואשר ידעתו כבר שהענין כלו ימשך בסדר התנועות · והסכים מהלכי הכוכבים למה שיראה על שני שרשי· אם גלגל היקף· או גלגל יוצא חוץ למרכז· או שניה יחד· והנני אעירך על היות כל אח'משני השרשים יוצא חוץ להיקש · וסוף דבר הולך על כל מה שהתבאר בחכמת הטבע · תחלת זה העמיד גלגל הקף סובב על גלגל אחר ולא יהיה סבובו סביב מרכז הגלגל ההוא הנושא אותו · כמו שהונה זה בירח ובחמשת הכוכבים · וזה יתחייב ממנו הגלגול בהכרח · והוא שיהיה גרגל ההיקף מתגלגל ומחליף כל מקומו · וזהו השקר אשר ברח ממנו שיחיד"ש שם דבר יהליף מקומו · ולזה זכר אבוב'כר ן צאצא'ג בדברו הנמצא לו בתכונה שמציאות גלגל היקף שקר ואמר זה החיוב ואמר מחובר אל מה שיתחייב ממנו מן השקר ר"ל ממציאות גלגל היקף שיתחייבו ממנו שקרים אחרים· והנני אבארם לך מהם שיהיה הסבוב לא סביב מרכז העולם ויסוד זה העולם כולו הוא שהתנועות שלש · תנועה מן האמצע · ותנועה אל האמצע · והתנועה סביב האמצע · ואם היה שם גלגל היקף תהיה תנועתו לא מן האמצע ולא אליו ולא

ירצה להרחיק מהם כל מותר' ר"ל שכל כך הדעות הבם מקויימין בלבו שכל מה שהוא מותר הדעות סבם הוא מדמיון · לו שיסבוהו הדעות הבם ר"ל וזהו הדעות המדברים :

פרק כג דע כי ההקש וכו' ירצה עכשו לבאר מפם שלמר בפרק הקודם שהדעות תאר בו ספקות רבות הוא הדעת הבטל לא ירצה בו כפי כמות רבוי הספקות אבל כפי איכות הספקות כי פעמים יהיה הספק האחד יותר גדול מאלף ספקות והבן זה : פם מקבני גדול · ר"ל ויהיה איכות הסרגל והגזוה: ותופת מזהרה ר"ל מתהיה נפתה וגיסת מזהר אחר הספק הזה להאמין הקדמות לכן הזהיר הרב פלא יעשה כן אבל יחוס על כבוד קונו :

פרק כד אם גלגל היקף · ר"ל וזהו גלגל סובב תוך עוכו גרם הגלגל סגדול: או גלגל יוצא חוץ למרכז · ר"ל שגלגל הסמוך יש לו גלגל אחר יוצא חוץ מרכז הגלגל הסמוך כזה : שיהיה גלגל ההקף מתגלגל ומחליף כל מקומו · ר"ל שפעם יהיה בצוהם רוס ופעם בשפל רוס מהגלגל הכללו : שלא

פרק כב כבר ידעת מענייני התכונה וכו' · אם גלגל היקף וזהו גלגל סובב תוך עוכו גרם הגלגל או גלגל יוצא חוץ למרכז· ר"ל שגלגל הסמוך יש לו גלגל אחר יוצא חוץ מרכז הגלגל הסמוך כזה : שיהיה גלגל ההקף מתגלגל ומחליף כל מקומו · ר"ל שפעם יהיה בצוהם רוס ופעם בשפל רוס מהגלגל הכללו : אחת התנועה לא סבוב סביב לא מרכז הגלגל · ר"ל שכבר התבאר בשבעת שכל מתנועה מתנועה

אחר יודה כל מבין בשלמות בכל מיני השלמיות עם כל המצלות בענין שלא יחדש בהם דבר ולא יבקש להתרבר בכף זכוב לו לחסר רגל תולעת לא היה יכול ויהו הרחקה גדולה ודבר סרה על הש"י · והבן לאמרו כל מה שאמר ארסט'ו בזה שבתת בגלגל הירח הוא אחת בלי ספק וכו' לחמנה כל מה שדבר בו ארסט'ו מגלגל הירח ולבעלה הוא כדעות מבסבה ובסרת עלבד קנת דברים כל שכן בזה אחר בסדר הבסלים וקצת אלו הדעות האלהיות אשר יחייבם והבם הרחקות עצומות והבפדים הנרחים בכל הלוחות והתפשטות הדעות ואין מופת לו עליה· כי אם היה לו מופת לא נפגיע :

על מיהיה מרוחק ומולק על הפרסוס :

אמר אם טוב כל אלו הבטולים אשר עשה הרב הם כפי דעת ב"ם ובכר אמרתי לך שיש לו בטולים גדולים כאלה והרב יחשוב שדעת ב"ם הוא דעת ארסט'ו בכל אלו הדברים ויאחר אמר מיאחר ב"ם ואחר עבר בחכמה האלהית ובקדור הנמצאות מעבר יתעלה הם כלם דמיונות ומחשבות ולכן ישתם התפיסים לתקן שנעו מדרן אדם'טו והברו שרה על הפילוסופיה ושמוה מטרה לכל בעל שכל לחלוק עליה אבל מה שיאמר ארס'טו אלו הדברים הוא מוסכלות ולא יעמוד מופת עליהם ולא ישתם אם תפיסה ולמה שהבבר בדרך ארסט'ו כפי מה שיחשבהו ב"ר כאלו הדברי' הוא חרוך לא רחיתי לבתבו הנה אם הסתירות המחשבות לדעת ב"ר והנה אם יגזור שלא בחיים כמעשה מלאמר מיוחד בכאלו הדברים בהוי' העולם ומחדשו וכדו' כו אם מה שבחר ב"ר כאלו הדברים אחת הוא אם לא וגם בבריאת הדברים ובהסכה ראשונה ואיך יעלו כלם אל דבר אחד שזוג ואם המופת יעמוד עליהם' הוא ע"פ הקדמה או שבחרת כמו שאמר הרב ובכה לא הארכתי בלאו הפרקים לבה שרחיתי כי הרב מחשן בהם לפי דעת ב"ם · ובחכם ר"ע הבבר' אי בחרין בהם ובחיאר דעת ארסט'ו בפי מה שבאמרו ב"ר בהפלת הבפלה כי כל הדברים לקדומים מפם ואני אומר כי די ויותר מדי להשיב על הפילוסו' אלא יתחייב מעבנותיו הקדמות מבלתי הבריעת החדוש לתקן שבאו הספקו' לא יבטל דעת ולא יתקיים סותרו ואחר שהבבר בן ראוי שבאמרן שבעולם מחודש אחר שוות השאלה אם הם הנמים הוויים לו קדמונים אין מופת על ל' מהסותרים ומבה הקתרין בחדוש הוא בלתי מזיק בחק מראי מיאמנין בחק הפם יתעל' כי המאמינים הקדמות יבטל היסודות ולכל שכן כי בקיים החדוש דעת לתורה הם תכונו ומדע"ם ואחר שהבטל הרב הספקו' אחר יתחייב לקדמו' הבטיח פרק מעולה מאד ראוי שיבחבנו כל מבקיל הרוצה לגזור

גזר דין אמת בדעות והוא זה :

פרק כג דע כי ההקש בין הספקות המתחייבות בזה הפרק הרב לבו הרב אחין ראוי לבחריע בין מבי חלקי הבסותר בעבור רוב הספקות אבל בעבור גודל הרחקתם וחלוק המצ' אות עליהם לא מיהיו קולקי' על הברבוס ואפשר שיהי' הספק האחר יותר גדול מאלף ספקות אחרות ואם ג' מיהיה הספק האחר גדול ורחיק סותרו ולא יקבלהו הדם הם בעבור שגדל על הפכו לו בעבור תועלת מבבור לו ראוין כי הבחין מי הבחר מבבי' ולזה יתעבור הדם הבבון מרחו' הבבונה: אמנם כיוצא בזו הענינים אפשר לחלוק הבבון בהם ואחר הבבון לבלתי יבטל דעת אלו הבבון הבבון הבבון

ולא סביביו·ועוד שהציעות אריסט'ו בחכמ'הטבעית שא"א בהכרח מבלתי דבר קיים סביבו תהי' התנועה ולזה התחייב שתהיה הארץ קיימת · ואם היה נגלגל ההיקף נמצא תהיה זאת התנוע' סבוב · סביב לא דבר קיים · וכבר שמעתי שאבובכ'ר זכר שהוא המציא תכונה לא יהיה בה גלגל היקף · אבל בגלגלי יוצא' חוץ למרכז לא זולת זה·וזה מה שלא שמעתיו מתלמידיו·ואפילו התבאר לו זה · לא הרויה בזה ריוח גדול · כי יציאת המרכז גם כן יש בו מן היציאה ממה שהשרישו אריסט'ו מה שאין להוסיף עליו·וזה הערה לי · והוא שביציאת המרכז גם כן כבר מצאנו התנועה הסבובית הגלגלית לא סביב האמצע · אבל סביב נקדה נחשבת יוצאה חוץ למרכז העולם והיא ג"כ תנועה לא סביב דבר קיים · ואם יחשוב מי שאין חכמה לו בתכונ' שיציאת המרכזים אחר שהנקודת ההם תוך גלגל הירח כמו שיראה בתחלת מחשבה היא תנועה סביב האמצע ואנחנו נקלו בהיותה סביב נקודה באש או באויר אע"פ שלא תהיה זאת התנועה סביב דבר קיים · ונבאר לו שכבר התבארו שיעורי יציאת המרכזים בספר המגשמי כפי מה שהונח שם ובארו האחרוני' במופת האמתי אשר אין ספק בו · כמה שיעור יציאת המרכזים ההם בחצי קוטר הארץ כמו שבארו בו הרחקים כלם ובעלי השיעור · והתבאר שהנקודה היוצאת מרכז העולם אשר יסוב סביבה המשמש הנקודה ההיא יוצאת חוץ להלל גלגל הירח בהכרח והיא למטה מגבנונית גלגל ככב חמה וכן הנקודה אשר יסוב סביבה מאדים ר"ל מרכז גלגלו היוצא היא יוצאה חוץ להלל גלגל ככב ולמטה מגבנונית גלגל נגה · וכן מרכז צדק היוצא גם כן בזה הרוחק בעצמו ר"ל בין גלגל ככב ונגה · אמנם שבתי מרכז גלגלו היוצא יבא בין גלגלי מאדים וצדק · וראה כמה באלו העניינים מן הרוחק מהעיון השבעי וזה כלו יתבא"לך כשתשחכל הרדקי' והשיעורים אשר ידעת לכל גלגל ולכל ככב · ושעור זה כלו בחצי קטר הארץ עד שיהיה הכל מערך בו מכל צד·ושני מרכזים מתחלפים·שאפשר שיתנועע הקטן תוך הגדול והגדול לא יתנועע·ואי אפשר שיתנועע הגדול על אי זה קטר שיזדמן ולא יתנועע הקטן אלא כשיתנועע הגדול ויתנועע הקטן בתנועתו בהכרח·אלא אם תהיה התנועה על הקוטר העובר בין ב' המרכזים · ולפי זאת החקרמה הטופתית ולפי מה שיתבאר במופת שהרקות בלתי נמצא ולפי מה שהונח מציאת המרכזים · יתחייב כי כשתנועע העליון יניע אשר תחתיו בתנועתו וסביב מרכזו · ולא נמצא הענין כן · אבל נמצא כל אחד משניהם המקיף והמוקף לא יתנועע בתנועת חברו לא על מרכזו ולא על קטביו · אבל לכל אחד תנועה מיוחדת לו ולזה הביא בהכרח להאמין גשמים אחרים מגשמי הגלגלים בין כל שני גלגלים · וכמה בזה ג"כ מן הספקות אם היה הענין כן ואנה יונחו מרכזי הגשמים ההם אשר בין כל שני הגלגלים ותהיה לגשמים ההם ג"כ תנועה מיוחדת · וכבר באר זה תאבי"ת במאמר יש לו ועשה מופ'על מה שאמרנוהו·שא"א מבלתי גשם גלגל בין כל ב'גלגלי'·וזה כולו ממה שלא באר תיו לך בקראך עמי שלא אבלבל עליך מה שהיה כונתי להכניף אותו · אמנם עניין הגשיי'הנזכרת ברחב נגה וכבר באר תי לך פנים בפנים והראיתיך המנע ציור מציאות זה בגשמים · ובטלמיוס כבר גילה הלאות בזה כמו שראית·ואמר בזה הלשון ולא יחשוב אדם שאלו השרשים והרומה להם תכבד הויתם · כשישים עיינו במה שהמשלנו בעיינו מה שיהיה מרברים אשר ילקחו בתחבולה ודקות המלאכה ותכבד הויתם · וזה שאין ראוי שיוקש אל העניינים האלהיים העניינים האנושיים זה תורף דבריו כמו שידעת · וכבר הישרתיך אל המקומות אשר תאמת מהם כל מה שזכרתי לך מהתבוננות אלו הנקודות אשר הם מרכזי הגלגלים היוצאים אנה יפלו שאני לא שמעתי כלל מי ששם זה אל לבו · וזה יתבאר לך מידיעת שיעור קטר כל גלגל וכמה בין שני המרכזים בהצי קטר הארץ כפי מה שעשה המופת הקבאיצי באגרת המרחקים · שאתה כשתבחן המרחקים ההם יתבאר לך אמתת מה שעוררתיך עליו · והתבונן רב אלו הספקות אם יהיה מה שזכרו אריסט'ו בחכמה הטבעית הוא האמת · כי לפי דעתו אין גלגל הקף·ולא חוץ למרכז · וכולם יסבו סביב מרכז הארץ·ואיך ימצאו לכבים אלו התנועות המתחלפות · או היש שם צד שיתכן עמו שתהיה התנועה סבוביר שוה שלמה ויראה בה מה שיראה · אלא באחר משני שרשים או בשניהם יחד · וכל שכן בהיות כל מה שזכר בטלמיוס מגלגל סבובי הירח ונטותו לצד נקודה יוצא' חוץלמרכז העולם·וחוץ למרכזו היוצא · ימצא בו מה שימנה כפי הנחת השרשים ההם לא יחסר חלק אחד·ויעיר על אמתת זה · אמתת הלקויות הנמנות בשרשים ההם תמיד · ודקדוק עתותם · וזמני חשכם · ושיעורו · ואיך יצוייר עוד שוב הכבב עם שאר תנועותיו מבלתי גלגל היקף · ואיך אפשר עוד שירומה שם גלגול או תנוע' סביב לא מרכז עיומד·זהו הבלבול באמת · וכבר באר תי לך פנים בפנים שזה כלו לא יתחייב בעל התכונה·שאין כונתו שיניד לנו צורת מציאות הגלגלים איך הוא · אבל כוונתו שיניח תכונ' שיתכן בה שיהיו התנועות סבוביות ושוות ומסכימות למה שיושג לעין יהי'הענייו כן או לא יהי'·וכבר ידעת שאבובכ'ר בן אצא"יג יספק בדבריו בטבעים הידע ארים'טו יציאת מרכז השמש ושתק ממנו·והתעפק במה שיתחייב מן הנטיה · להיות פעל יציאת המרכז אינו מובדל מפעל הנטייה או לא השיגהו · ומאמ' שהוא לא השיגהו ולא שמעו כלל · כי הלמודים לא נשלמו בזמנו · ואלו שמעו היה מכחיש אותו הכחשה גדולה · ואלו התבאר לו היה נבוך בכל מה שהניחו בזה המין מבוכה גדולה · ואשר אמרתיו לפנים (סוף פ' כ"ב מזק) הוא אשר אשנהו עתה · והוא שכל מה שזכרו ארים'טו מתחת גלגל הירח נמשך על הקש · והם עניינים ידועי העלה מתחייב קצתם לקצתם ומקומות החכמה בהם והחשגחה הטבעיר מבוארים גלויים·ואמנם כל מה שבשמים לא ידע האדם דבר ממנו אלא בזה השעור הלמודי המעט ואתה תראה מה שבו · ואני אומר ע"צ מליצת השיר · השמים שמים ליי'והארץ נתן לבני אדם · ר"ל שהשם לבדו ידע אמתת השמים וטבעם ועצמם וצורתם ותנועתם וסכותם על השלמות · אמנם מה שתחת השמים נתן יכולת לאדם לדעתו מפני שהוא עולמו וביתו אשר ירד בו והיא חלק ממנו·וזהו האמת·כי סבות הראיה על השמים נמנעות אצלינו· כבר רחקו ממנו ונעלו במקום ובמעלה · והראיה הנמלת מהם שהם הורונו על מניעם · אבל שאר ענינם הוא ענין לא יגיעו שכלי האדם לידיעתו · והטריח המחשבות במה שלא יגיעו לחשגתו ואין כלי להם שיגיעו בו אמנם הוא הסרון דעת או מין

מהשגעון

ר"ל שכבר התבאר כשבעיות שכל בלתי כח : שאפשר שיתנועע הקטון תוך הגדול ר"ל שהענין כן בחלק שאיפשר שיתנועע שפביטי ולא יתנועע הגלגל החיצון וזה"ל בשום נד ס תב עע הגלגל הגדול ולא יתנועע הגלגל התחתון כי כאשר יתגלגל החלק מהגלגל ויהיה שיעבור פחלה הקטון וקנר היה הע יץ נמנע אם לא שיתנוע' עמו הגלגל הפנימי הקטון וזהו שאתמר על תי זה הקוטר יזדמן חלא אם תהיה התנועה אל הקוטר העובר בין שני המרכזים אם שיהיה אפשר שיתנועע הגלגל הגדול ולא יתנועע הקטון כי אם שיתנועע הגדול ולא יתנועע הגלגל הגדול ולא יתנועע הקטון כי אם שי

מהשגיון • אבל נעמוד אצל היכלת וגניח העניין במה שלא יושג בהקש למי שבאהו ר״ל שפע האלהי העצום עד שיהיה ראוי • שנא׳ עליו פה אל פה אדבר בו • זה תכלית מה שאצלי בזאת השאלה • ואפשר שיהיה אצל זולתי מופת יתבאר לו בו אמתת מדה שסיפק אצלי • ותכלית בחירתי לאמת שאני בארתי בלבולי אלו העניינים ואני לא שמעתי מופת על דבר מהם ולא ידעתיו :

פרק חמשה ועשרים

רע כי אין בריחתינו מן המאמר בקדמו׳ העולם מפני הכתובים אשר באו בתורה בהיות העולם מחודש • כי אין הכתובים המורים על חדוש העולם יותר מן הכתובים המורי׳ על היות השם נשם ולא שיערי הפירוש סתומים בפנינו ולא נמנעי׳ לנו בעניין חדוש העולם • אבל היה אפשר לנו לפרשם כמו שעשינו בהרחקת הגשמות • ואולי זה היה יותר קל הרבה • והיינו יכולים יותר לפרש הפסיקים ההם ולהעמיד קדמות העולם • כמו שפירשנו הכתובים והרחקנו היותו ית׳ נשם • ואמנם הביאונו שלא לעשו׳ זה ושלא נאמינהו ב׳ סבות • האחת מהם שהיות השם בלתי נוף יתבאר במופת • ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיחלוק על פשוטו המופת ויודע שיש לו פירו׳ בהכרח • וקדמות העולם לא התבאר במופת ואין צריך שיודחו הכתובים ויפורשו מפני הכרעת דעת שאיפשר להכריע סותרו בפנים מן ההכרעות וזה סבה אחת • והסבה השנית כי האמנו שהש״י בלתי נשם לא יסתור לנו דבר מיסודי התורה ולא יכזיב מאמר כל נביא ואין בו אלא מה שיחשבו הפתאים שבזה כנגד הכתוב ואינו כנגדו כמו שבארנו אבל הוא כוונ׳ הכתו׳ • אבל אמונ׳ הקדמו׳ ע״כ אשר ירא׳ אותו אריסטו שהוא על צד החיוב ולא ישתנה טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו • הנה היא סותרת הדת מעקרה ומכזבת לכל אות כהכרח ומבטלת כל מה שתיחל בו התורה או תפחיד ממנו האלהי׳ • אלא אם יפורשו האותות ג״כ כמו שעשו בעלי החוך מן הישמעא״לים ויצא בזה למין מן ההזייה • ואמנם אם יאמין הקדמות על הדעת השני אשר בארנוהו והוא דעת אפלטון והוא שהשמי׳ ג״כ הוים נפסדים • הדעת ההוא לא יסתור יסודי התורה ולא תמשך אחריו הכזבת האותות • אבל העברת׳ ואפשר שיפורשו הכתובים עליו וימצאו ר״ו דמיונות רבות בכתיבי התורה וזולתם שאיפשר להתלו׳ בהם וגם יהיו לראיה • אבל אין הכרח מביא אותנו לזה אלא אם התבאר הדעת ההוא במופת אמנם כל עת שלא יתבאר במופת לא זה הדעת נטה אליו ולא הדעת ההוא גם כן נביט אליו כלל • אבל נביין הכתובים כפשוטיהם • ונאמר כי התורה הגידתנו עניין לא יגיע כדנו להשגתו • והאות מעיד על אמתת טענותינו • ודע כי עם האמנת חדוש העולם יהיו האותיות כלם אפשריות ותהיה התורה אפשרית ותפול כל שאלה שתשאל בזה העניין עד אם יאמר למה שם השם נביאתו בזה ולא נתנה לזולתו • ולמה נתן השם חורתו לאומה מיוחדת • ולמה נתנה בזה הזמן ולא לפנינו ולא לאחרינו • ולמה צוה באלו המצו׳ והזהיר באלו האזהרו׳ ולמה יחד הנביא באלו הנפלאות הנזכרות ולא היו זולתם ומה כוונת השם באלו התורות ולמה לא שם אלו העניינים המצוה בהם והמוזהר מהם בטבענו אם היתה זה כוונתו • והיה מענה אלו השאלו׳ כולם שיאמר כן רצה או כן גזרה חכמתו כמו שהמציא העולם כשורצה מענה אלו השאלו׳ כולם שיאמר כן רצה או כן גזרה חכמתו כמו שהמציא העולם כשורצה על זאת הצורה • ולא נדע רצונו בזה אי איפני החכמה ביחד צורתו וזמנו • כן לא נדע רצונו בזה אי היוב הכמתו ביחד כל מה שקדמה השאלה עליו ואם יאמר אומר שהעולם כן התחייב • יתחייב בהכרח שישאלו השאלות ההם כלם • ואיקלצאת מהם כי אם במענים מגונים יקבצו ההכזבה והבטול לכל פשוטי התורה • אשר איקפיק בהם למשכיל שהם כפי הפשוטים ההם • ומפני זה היא הבריחה מזה הדעת • ולזה כולו ימי ההשובי׳ ויכלו בהקירה על זאת השאלה • שאלו התבאר החדוש במופת ואפי׳ על דעת אפלטון יפול כל מה שדברו עלינו הפילוסופים סרה • וכן אלו התאמת להם מופת על דעת אריסט׳ ותפול התורה בכללה ויעתק העניין לדעות אחרות • הנה כבר בארתי לך כי העניין כולו נתלה בזה המבוקש ודעהו :

פרק ששה ועשרים

ראיתי לרבי אליעזר הגדול דברים בפרקים המפורסמים הנודעים בפרקי ר״א ולא ראיתי מעולם יותר זרים מהם כדברי אדם מן הנמשכים אחר תורת מרע״ה וזה שהוא אמר דבר שמע לשונו • אמר שמים מאי זה מקום נבראו מאור לבושו לקח ונטה כשלמה והיו נמתחין והולכין • שנא׳ עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה • והארץ מאי זה מקום נבראת משלג שתחת כסא הכבוד לקח וזרק • שנאמר כי לשלג יאמר הוה ארץ וזה לשון זה המאמ׳ שנ׳ שם • ואני תמיה זה החכם מה האמין • אם האמין כי הוא מן השקר שימצא דבר לא מדבר וא״א מבלתי דבר יתהווה ממנו מה שיתהוה • ולזה בקש לשמים ולארץ מהיכן נבראו • ואי זה דבר הגיע מזה המענה • יתחייב שיאמר לו ואור לבושו מהיכן נברא • ושלג שתחת כסא הכבוד מהיכן נברא • וכסא הכבוד עצמו מהיכן נברא • ואם ירצה מאור

בלתי

לבושו דבר

פרק כח דע כי לא ברחתינו מן המאמר בקדמות העולם אחר שהגיע הדם בגבולו בלבד העניינים רמז לזה הדם מן המאמר בקדמות העולם וזה כי לפי שהקדמות לא כח עלינו מופת והעבור שהוא מתאחר כל נטיה לא בעבור שהכתובים אחר כלו בתורה מורים היות העולם מחודש כי אקבר שיפורשו כמו שעשינו הרחקת הגשמות עם שהם רבים ותולדי׳ היה יותר קל כיותר הכתובים המורים על החדוש לפרשם על דעת הקדמות ומזה שפירשנו הכתובים והרחקנו היותו נשם אבל עשינו זה בעבור אחי הסבות המזכרות בעבור שלא כח מופת על קדמות העול׳ כמו שכח מופת על היותו כלתי נשם ואף שלא יכח מופת עליו תלא טענות מסקיקות אם לא יהיה סותר לדת כלה היינו מקרשים אותו ואם היה סותר לדת כלה ויכח המופת על שהעולם קדמון שיהיו מכחרים הכתובים על הקדמות אבל בעבור שיזכרו אנו שני הדברים שלא כח מופת על הקדמות וכח סותר כל יסודי הדת הרחקנו הקדמות ולא פירשנו הכתובים כפי תמונת הקדמות כי מה שסיכר תרי״ג שנות ע״כ הסיוב ולא יסתנה טבעו בלל היה סותרת הדת ומכזבת לכל אות הכרחים תאר מבלל כמאך אחר הסיוב כי אין הענין יולא חוץ מהטבע. ואם יסתנה הבלול יסתנה הבלה ומבטלת ג״כ הסבר והבוכה כי זה לא יתאך בדרך טבע חלא כפי הרגון האלהי לתוכיח ולמוקדי מלוחיו : ודע כי תמונת חדוש העולם יהיו הקדמות כלם תפסרו׳ ותסיר התורה לפסרית • כי כל התורה נסים וזה׳ חוץ מהטבע כמו שאמרו חז״ל כסברת הקדוש ב״ה את העולם נזר הבלו׳ים לתבלה ואם הכתובים לתבטה ולכן אם העולם מחודש יהיה הכל אפשרי כי הפה שאחר הוא הפה שהעיר אל הכל אם היה כולו ע״כ הסיוב יהיה כל התורה כלה בסגנת : הנה כבר התבה־לך כי סענין כלו בתלה בזה התכוקה ודעהו : הרגון בו אחם יחמין האדם קדמו׳ העולם תבטל כל התורה כלה ולכן רחוי לתדם שיחוס על בכוד קונו :

פרק כו ראיתי לר״ח הגדול וכו׳ • אחר שהגיע הדם שהוא יסוד כל התורה כלה שהעולם מחודש הביא דבר אד מלד והוא מאחר מיוחד לגדול הדור שבכל חכמי ישראל וגדוליהם והוא הבקיאות ר״ח הגדול כי יורה על אמונת הקדמו׳ והוא אמרו ראיתי לר״ח הגדול וכו׳ והתאחר הזה שאחר שמים אלו זה מקום בראתו מאור לבושו לקח ונטה כשלמה שנאמר׳ שנטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה אחרן אלו זה מקום בראתה משלג שתחת כסא כבוד לקח שנאמר׳ כי לשלג יאמר הוה ארץ אחר הכמלת הדברי זה החכם ואחר אחר הגיע המאחר שסבר עליו ואחר ואלו אחר הגיע זה החכם

מה אחמין וכו׳ :

אמר שם טוב אחלה מאחר הרב שאמר כי לפי דעת ר״ח שגדול ראיה כסא כבודו דבר בלתי נברא כי כסא הכבוד הוא השמים והשמים בבר ייחם לשם בריאה כמ״ש שמים מ״מ׳ כבראתו מאור לבושו של הב״ה אם לא יהיה כסא הכבוד דבר אלתו זה לא יסייר כי השמים הם כסא כבודו כמ״ש השמים כסאי עוד אחר הרב אחמים היות כסא הכבוד מן הבראים וכו׳ עד והוא מאחר יסבול הפי׳ אחד אלא כסא הכבוד הוא השמים כמ״ש הכתוב השמים כסאי אין אחר מהכתוב לא זכר כו בריאה כי בבר אחר בראתי אלהים את השמים

השמים

ומכוכבת לכל אות בהכרח • ר״ל אחמוכת הקדמות מכוכבת אותות הכבלה אלהותיו אלפי הקדמות אין הענין יולא בהכרחו בסוס בנים : כי התורה הגידתנו וכו׳ • ר״ל שתורתנו הקדושה הגידה לנו אחמוכת החדוש אחר והאות מעיד וכו׳ • ר״ל עוד שעבה אחרת להאחמת החדוש כי האותות והמופתים הם עבייכים יולאים חוץ מן הטבע ולפי אמונת הקדמו׳ יהיה אחר מלאותם ר״כ האות מעיד על חדוש העולם : ודעהו ר״ל כי ראוי לחדם שיחוס על בכוד קונו :

פרק כו ואי זה דבר הגיע מזה המענה • ר״ל אם היה מאחמין אחין האחר שיחלא דבר מן הסעדר ולזה היה שואל לשמים ולאחרן מהיכן בבראתו׳ ר״ל ואחיזה אחר נתנון אין הספיקה התשובה בזה שהיה אחר לבושו לו מקלב אחת כסא הכבוד כי עדיין התחייב הסחלה ג״כ ואור לבושו לו הכסא הכבוד לו הסלב מהיכן בבראתו׳ אחר אחר שיחבו׳ דבר מן הסעדר לפי המונחת: ואם ידעה באור לבושו דבר בלתי נברא וכו׳ • ר״ל אם ידעה באור לבושו בחלא בבראתו׳ בעבל אחר קדמון ובן רצה באחרו כסא הכבוד שהוא בגבל ערבות שהוא קדמון והעולם הסבל בבראתו מבאחר הסבל אחת הגבלים והוא הסלב זה הענין יהיה הרגון מלד גם יהיה מורה על קדמות העולם והוא שיהיו בעלי אחר קדמון וזה הבראה באור לבושו ומיהיה בגבל ערבות והוא הבראה בכסא הכבוד קדמון אלא שהיה הבראת מן הקדמות לפי זאת הבראה היה נוטה לדעת אפלטון ולאור זה כי לפי דעת אפלטון הסמים ג״כ הוים בלתי נפסדים ולפי זאת הבראה הכסא הכבוד והוא בגבל ערבות בלתי הוה אבל הוא קדמון אחנם זאת הבראה אבל הבראה אחרת עם אפלטון בבראתו׳ הבסל הוה בפסד ואפלו זה אחר הבראה על דעת אפלטון ולזה היה הענין כן יהיה הרגון מלד מיהיה כסא הכבוד והוא בגבל ערבות קדמון ולאחנם היות כסא הכבוד מן הבראים • ר״ל אחנם מהבראה הכסא הכבוד והוא ערבות מן הבראים כבר כתבו אחנים ז״ל בזה : אחנם

פרק חמשה ועשרים

רע כי אין בריחתינו מן המאמר בקדמו׳ העולם מפני הכתובים אשר באו בתורה בהיות העולם מחודש • כי אין הכתובים המורים על חדוש העולם יותר מן הכתובים המורי׳ על היות השם נשם ולא שיערי הפירוש סתומים בפנינו ולא נמנעי׳ לנו בעניין חדוש העולם • אבל היה אפשר לנו לפרשם כמו שעשינו בהרחקת הגשמות • ואולי זה היה יותר קל הרבה • והיינו יכולים יותר לפרש הפסיקים ההם ולהעמיד קדמות העולם • כמו שפירשנו הכתובים והרחקנו היותו ית׳ נשם • ואמנם הביאונו שלא לעשו׳ זה ושלא נאמינהו ב׳ סבות • האחת מהם שהיות השם בלתי נוף יתבאר במופת • ויתחייב בהכרח שיפורש כל מה שיחלוק על פשוטו המופת ויודע שיש לו פירו׳ בהכרח • וקדמות העולם לא התבאר במופת ואין צריך שיודחו הכתובים ויפורשו מפני הכרעת דעת שאיפשר להכריע סותרו בפנים מן ההכרעות וזה סבה אחת • והסבה השנית כי האמנו שהש״י בלתי נשם לא יסתור לנו דבר מיסודי התורה ולא יכזיב מאמר כל נביא ואין בו אלא מה שיחשבו הפתאים שבזה כנגד הכתוב ואינו כנגדו כמו שבארנו אבל הוא כוונ׳ הכתו׳ • אבל אמונ׳ הקדמו׳ ע״כ אשר ירא׳ אותו אריסטו שהוא על צד החיוב ולא ישתנה טבע כלל ולא יצא דבר חוץ ממנהגו • הנה היא סותרת הדת מעקרה ומכזבת לכל אות כהכרח ומבטלת כל מה שתיחל בו התורה או תפחיד ממנו האלהי׳ • אלא אם יפורשו האותות ג״כ כמו שעשו בעלי החוך מן הישמעא״לים ויצא בזה למין מן ההזייה • ואמנם אם יאמין הקדמות על הדעת השני אשר בארנוהו והוא דעת אפלטון והוא שהשמי׳ ג״כ הוים נפסדים • הדעת ההוא לא יסתור יסודי התורה ולא תמשך אחריו הכזבת האותות • אבל העברת׳ ואפשר שיפורשו הכתובים עליו וימצאו ר״ו דמיונות רבות בכתיבי התורה וזולתם שאיפשר להתלו׳ בהם וגם יהיו לראיה • אבל אין הכרח מביא אותנו לזה אלא אם התבאר הדעת ההוא במופת אמנם כל עת שלא יתבאר במופת לא זה הדעת נטה אליו ולא הדעת ההוא גם כן נביט אליו כלל • אבל נביין הכתובים כפשוטיהם • ונאמר כי התורה הגידתנו עניין לא יגיע כדנו להשגתו • והאות מעיד על אמתת טענותינו • ודע כי עם האמנת חדוש העולם יהיו האותות כלם אפשריות ותהיה התורה אפשרית ותפול כל שאלה שתשאל בזה העניין עד אם יאמר למה שם השם נביאתו בזה ולא נתנה לזולתו • ולמה נתן השם חורתו לאומה מיוחדת • ולמה נתנה בזה הזמן ולא לפנינו ולא לאחרינו • ולמה צוה באלו המצו׳ והזהיר באלו האזהרו׳ ולמה יחד הנביא באלו הנפלאות הנזכרות ולא היו זולתם ומה כוונת השם באלו התורות ולמה לא שם אלו העניינים המצוה בהם והמוזהר מהם בטבענו אם היתה זה כוונתו • והיה מענה אלו השאלו׳ כולם שיאמר כן רצה או כן גזרה חכמתו כמו שהמציא העולם כשורצה על זאת הצורה • ולא נדע רצונו בזה אי איפני החכמה ביחד צורתו וזמנו • כן לא נדע רצונו בזה אי היוב הכמתו ביחד כל מה שקדמה השאלה עליו ואם יאמר אומר שהעולם כן התחייב • יתחייב בהכרח שישאלו השאלות ההם כלם • ואיקלצאת מהם כי אם במענים מגונים יקבצו ההכזבה והבטול לכל פשוטי התורה • אשר איקפיק בהם למשכיל שהם כפי הפשוטים ההם • ומפני זה היא הבריחה מזה הדעת • ולזה כולו ימי ההשובי׳ ויכלו בהקירה על זאת השאלה • שאלו התבאר החדוש במופת ואפי׳ על דעת אפלטון יפול כל מה שדברו עלינו הפילוסופים סרה • וכן אלו התאמת להם מופת על דעת אריסט׳ ותפול התורה בכללה ויעתק העניין לדעות אחרות • הנה כבר בארתי לך כי העניין כולו נתלה בזה המבוקש ודעהו :

פרק ששה ועשרים

ראיתי לרבי אליעזר הגדול דברים בפרקים המפורסמים הנודעים בפרקי ר״א ולא ראיתי מעולם יותר זרים מהם כדברי אדם מן הנמשכים אחר תורת מרע״ה וזה שהוא אמר דבר שמע לשונו • אמר שמים מאי זה מקום נבראו מאור לבושו לקח ונטה כשלמה והיו נמתחין והולכין • שנא׳ עוטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה • והארץ מאי זה מקום נבראת משלג שתחת כסא הכבוד לקח וזרק • שנאמר כי לשלג יאמר הוה ארץ וזה לשון זה המאמ׳ שנ׳ שם • ואני תמיה זה החכם מה האמין • אם האמין כי הוא מן השקר שימצא דבר לא מדבר וא״א מבלתי דבר יתהווה ממנו מה שיתהוה • ולזה בקש לשמים ולארץ מהיכן נבראו • ואי זה דבר הגיע מזה המענה • יתחייב שיאמר לו ואור לבושו מהיכן נברא • ושלג שתחת כסא הכבוד מהיכן נברא • וכסא הכבוד עצמו מהיכן נברא • ואם ירצה מאור

בלתי

לבושו דבר

קרקאש

פרק כח

בעלו אחוץ הרגון בו״ • בשלו הסתר אשם לא אינו הבשור אבשוטיו״ לגל הערבוקסרגון בזה הסחוקות לעבריות כי הלם קבריה בזה הסבר בחקוקות רבי׳ לוגם כי עניין הסתבריות׳ ואחנא לו לחמונות בקבוני הקורה ונולקם הלגון בזה שם רבים רבים אשם״ הסגלה חוקש קדרים הולקם בתן בקרקה עם קרקע בחשב׳ הרחם בתן הקם בנגלר הלחמה ובבחות והחיות׳ והחות מעיר על הסתת שעבריכו על הענין הקדמות הבל הסלב עבריכו הסתר הבל הסלב הבל הרגון בזה הבל הבל הבל

בלתי נברא · וכן כסא הכבוד דבר בלתי נברא · יהיה זה רחוק מאד · וגם יהיה מורה בקדמות העולם אלא שהוא כפי דעת אפלטון · אמנם היות כסא הכבוד מן הנבראים החכמים כתבו בזה · אבל על פנים זרים · אמרו שהוא נברא קודם בריאת העולם · אמנ׳ כתובי הספרים לא זכרו בו בריאה כלל · בלתי מאמר דוד ע״ה ; יי׳ בשמים הכין כסאו · והוא מאמר יסבול הפירוש מאד · אמנם הנצחות בו הנה כתוב · אתה יי׳ לעולם תשב כסאך לדור ודור · ואם היה ר״א מאמין קדמות הכסא · א״כ יהיה תאר לשם · לא נוף נברא · ואיך אפשר שיתהוה דבר מתואר · ויותר נפלא מאמרו אור לבושו · סוף דבר הוא דבר יבלבל על בעל הדת היודע אמונתו מאד מאד · ולא התבא׳ לי בו פרוש מספיק · ואמנם זכרתיו לך שלא תטעה בזה : אלא שיעל כל פנים כבר הועילנו בו תועלת גדולה · שהוא באר שהחמר השמי בלתי חמר הארץ · ושהם שני חמרים נבדלים מאד · האחד מיוחס לו ית׳ למעלתו וגדולתו והוא מאור לבושו · והחומר האחר רחוק מאורו יתעלה ונוהרו והוא החומר התחתון · ושמהו משלג שהוא תחת כסא הכבוד · וזהו אשר שמני שאפרש מאמר התורה · ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר · שהם השיגו במראה הנבואה ההיא אמתת החמר הראשון והתחתון · כי אנקלוס שם רגליו שבים אל הכסא כמו שבארתי לך · וזה באר שהלבן ההוא שתחת הכסא הוא חמר הארץ · וכבר שנה ר״א זה העניין בעצמו וגלה בו · ר״ל היותם שני חמרים עליוני ותחתוני · ושאין הומר הכל אחד · וזהו סוד גדול לא תקל בביאור גדולי חכמי ישראל בו שהוא סוד מסידו המציאות וסתר מסתרי התורה · בבראשית רבה אמר רא״א כל מה שיש בשמים בריאתו מן השמים : וכל מה שיש בארץ בריאתו מן הארץ · והתבונן איך באר לך זה החכם כי חמר כל מה שבארץ חמר אח׳ משותף ר״ל כל מה שתחת גלגל הירח : וחמר כל השמים ומה שבהם חמר אחד אינו זה : ובאר בפרקיו זה החדוש המוסיף · ר״ל מעלת החמר ההוא וקרבתו לו : וחסרון זה וגבול מקומו גם כן ודע זה :

פרק שבעה ועשרים

כבר בארתי לך שהאמנת חדוש העולם הוא יסוד התורה כלה בהכרח : אמנם הפסדו אחר שהתחדש ונתהוה אינו אצלינו יסוד תורה : ולא יפסיד עלינו דבר מאמונתנו בהאמנת התמדתו ואולי תאמר הלא : כבר התבאר שכל הוה נפסד ואם הוא נתהוה הנה יפסד : דע כי זה לא יתחייב לנו · שאנחנו לא אמרנו שנתהוה במשפט התהוות הדברים הטבעיים המחויבים לסדר הטבעי : כי המתהוו׳ ההוא על המנהג הטבעי : יתחייב הפסדו בהכרח על מנהג הטבעי : כי במו שטבעו חייב שלא יהיה נמצ׳ ואחר כן היה : כן כמו כן בהכרח יחייב שלא יהיה נמצא כן לעולם : שכבר התאמת שזאת ההוויה בלתי מתמדת החיוב לו לפי טבעו : אמנם לפי טענתנו התוריית אשר היא מציאות הדברי׳ והפסדם לפי רצונו ית׳ לא ע״ז ההיוב · לא יתחייב לנו לפי זה הדעת שהוא ית׳ כאשר המציא דבר לא היה נמצא שיפסד הנמצא ההו׳ בהכרח · אבל העניין נתלה ברצונו : ואם ירצה יפסידהו ואם ירצה ישאירהו בגזרת חכמתו : הנה הוא אפשר שישאירהו לנצח נצחים ויתמידהו בהתמדתו יתעלה : כבר ידעת שכסא הכבוד אשר כתבו החכמים בהיותו נברא : שלא אמרו כלל שיעדר ולא נשמע כלל בדברי נביא ולא חכם שכסא הכבוד יפסד או יעדר : אבל הכתובים אומרים בנצחותו : וכן נפשות החשובי׳ הם לפי דעתנו נבראים לא יעדרו כלל : ולפי קצת דיעות מי שימשך אחר פשוטי המדרשות שנופותיהם גם כן יהיה מעוננים תמיד לנצח נצחים : באמונת מי שהתפרסה אמונתם באנשי גן עדן : סוף דבר העיון יחייב שלא יתהוי׳ הפסד העולם בהכרח : ולא נשאר אלא צד הגדת הנבי׳אי׳ והחכמים אם באה ההגדה בשזה העולם יפסד יפסד ע״כ פ׳ או לא : כי רב המונינו יאמינו שזה באה ההגדה בו ושזה העולם יפסד כלו · והנה אבאר לך כי העניין אינו כן אבל כתובים רבים באו בנצחותו : וכל מה שבא מפשוטו

כל

המקום הקדמון אחר שהיה לו מציאות מעצמותו והוא רחוק מאד מהסכה הרחשונה בקדרגה ובמקום וזכות הדברים בקדמות ואמר שהוא הראשון ועל הכרחי הוא הגרם הטבעיי שהוא כסא הכבוד לכן יוחסהו שכל אלו הגמלאות בתהוו מהחילי הראשון סבה תחת כסא הכבוד והכן זה כי הוא כפלא וזה הביאור נאות לכל מי שכסא הכבוד נברא קודם בריאת העולם אם רצה בו קדימה ומנית ואם רצה בו הקדימה פשטנו לו הקדימה בסבה הדבר מבואר שכסא הכבוד נברא קודם בריאת העולם כי הוא קודם בטבע ובסבה כפי מה שיתבאר בח׳ מהשמע וביארנו וכן ג״כ בפקדות אחר עשה הרב :

פרק כ״ז כבר ביארתי לך שהתמנת ה״ה הוא יסוד התורה כלה בספרה וכו׳ אמנם ביאר הרב׳ זה לתת שכלו כתובים מורים הנבואיות ויבין האדם לתמוה כי כמו שהוא לתי קדמון בעבור כי כל הוה נפסד וכל נפסד הוה ואמר הרב אחין הדבר כן כי המתהוה על המנהג הטבעי יפסד על המנהג הטבעי אבל מי שלא יתהוה על המנהג הטבעי לא יחייב פיפסד ואין ראוי להאמין שהעולם יפסד בעבור שהוא הוה כי נפשות המחוכים לפי דעתנו הנבראים ולא הוכרח לא נמנע בכלל הדברי נפשות אלו מהם שכסא הכבוד יפסד וכן נסלקן לא כל הגדת הנבואי׳ והקבלי׳ שהעולם יפסד ולא כל הוא כפי הקשל ואמנם בלתו כתובים רבים מורים בלקיותו ;

פרק כ״ח

בשמים הנזכר בלתותו פשוק הרקיע · כפי דעת החכם רחב״ע ז״ל כי הבריאה הוא בלתו הדברים התתונים ולא דבר הכתוב בדברים העליונים כלל ·

אמר שם טוב והנה לפי דעת הרב כפי מה שהבין מר״ח הגדול שהשמים הם שמים בפשוט אחר שאתבר שהתמר שלהם אינו כחמר שו הגשמים הרוים הנפסדי׳ ויבלה הדבר כן הגשמים הם הברחים מאור לבוטו וכסא הכבוד הם השמים ח״ב הם מחודשי׳ ח״ב לתי יתמ׳ שכסא הכבוד לפי דעת ר״ח הוא קדמון ויהיה סובר דעת אפלטון אלא אם כן יחבר שכסא הכבוד הוא גלגל הרבעי וזה דבר בלתי נכרח ואולם שאר הגלגלים הם הברחים מאור לבוטו וזה רחוק מאד כי הגלגל אחר כתהוה ממנו האדם הראשון הראשון הוא תחת כל הגלגלים לא תחת ערבו׳ · עוד אחר הרב אמנם הנבחיות בכסא הכבוד הנה כתוב כמ״ש אתה יי׳ לעולם תשב כסאך לדור ודור ואם היה ר״ח מאמין קדמות הכסא לא הגלגל הרבעי לא הגלגלים הם הדבר כן יהיה העולם קדמון כפי דעת הרים״ש אחר שנמנ׳ מתנועה שהוא הגלגל ימלאו עמו כל אחר הדברים ואם כאחר שאפלטון הוא מאמין קדמות הכסא אם כן יהיה תוקר לשם לא גוף נברא ואיך איפשר שיתהוה דבר מתואר ויותר נפלא לא מחדש אחר ר״ח אור לבושו עוד שאינו אחר הכל מחדש אם כן יהיה אחר כל דבר מתואר לא גוף נברא ואיך איפשר שיתהוה דבר מתואר ויותר נפלא מאמרו אור לבושו · סוף דבר הוא דבר יבלבל על בעל הדת היודע אמונתנו מאד מאד · ולא התבא׳ לי בו פרוש מספיק · ואמנם זכרתי לך שלא תטעה בזה : אלא שיעל כל פנים כבר הועילנו בו תועלת גדולה · שהוא באר שהחמר השמי בלתי חמר הארץ · ושהם שני חמרים נבדלים מאד · האחד מיוחס לו ית׳ למעלתו וגדולתו והוא מאור לבושו · והחומר האחר רחוק מאורו יתעלה ונוהרו והוא החומר התחתון · ושמהו משלג שהוא תחת כסא הכבוד · וזהו אשר שמני שאפרש מאמר התורה · ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר · שהם השיגו במראה הנבואה ההיא אמתת החמר הראשון והתחתון · כי אנקלוס שם רגליו שבים אל הכסא כמו שבארתי לך · וזה באר שהלבן ההוא שתחת הכסא הוא חמר הארץ · וכבר שנה ר״א זה העניין בעצמו וגלה בו · ר״ל היותם שני חמרים עליוני ותחתוני · ושאין הומר הכל אחד · וזהו סוד גדול לא תקל בביאור גדולי חכמי ישראל בו שהוא סוד מסידו המציאות וסתר מסתרי התורה · בבראשית רבה אמר רא״א כל מה שיש בשמים בריאתו מן השמים : וכל מה שיש בארץ בריאתו מן הארץ · והתבונן איך באר לך זה החכם כי חמר כל מה שבארץ חמר אח׳ משותף ר״ל כל מה שתחת גלגל הירח : וחמר כל השמים ומה שבהם חמר אחד אינו זה : ובאר בפרקיו זה החדוש המוסיף · ר״ל מעלת החמר ההוא וקרבתו לו : וחסרון זה וגבול מקומו גם כן ודע זה :

פרק שבעה ועשרים

כבר בארתי לך שהאמנת חדוש העולם הוא יסוד התורה כלה בהכרח : אמנם הפסדו אחר שהתחדש ונתהוה אינו אצלינו יסוד תורה : ולא יפסיד עלינו דבר מאמונתנו בהאמנת התמדתו ואולי תאמר הלא : כבר התבאר שכל הוה נפסד ואם הוא נתהוה הנה יפסד : דע כי זה לא יתחייב לנו · שאנחנו לא אמרנו שנתהוה במשפט התהוות הדברים הטבעיים המחויבים לסדר הטבעי : כי המתהוו׳ ההוא על המנהג הטבעי : יתחייב הפסדו בהכרח על מנהג הטבעי : כי במו שטבעו חייב שלא יהיה נמצ׳ ואחר כן היה : כן כמו כן בהכרח יחייב שלא יהיה נמצא כן לעולם : שכבר התאמת שזאת ההוויה בלתי מתמדת החיוב לו לפי טבעו : אמנם לפי טענתנו התוריית אשר היא מציאות הדברי׳ והפסדם לפי רצונו ית׳ לא ע״ז ההיוב · לא יתחייב לנו לפי זה הדעת שהוא ית׳ כאשר המציא דבר לא היה נמצא שיפסד הנמצא ההו׳ בהכרח · אבל העניין נתלה ברצונו : ואם ירצה יפסידהו ואם ירצה ישאירהו בגזרת חכמתו : הנה הוא אפשר שישאירהו לנצח נצחים ויתמידהו בהתמדתו יתעלה : כבר ידעת שכסא הכבוד אשר כתבו החכמים בהיותו נברא : שלא אמרו כלל שיעדר ולא נשמע כלל בדברי נביא ולא חכם שכסא הכבוד יפסד או יעדר : אבל הכתובים אומרים בנצחותו : וכן נפשות החשובי׳ הם לפי דעתנו נבראים לא יעדרו כלל : ולפי קצת דיעות מי שימשך אחר פשוטי המדרשות שנופותיהם גם כן יהיה מעוננים תמיד לנצח נצחים : באמונת מי שהתפרסה אמונתם באנשי גן עדן : סוף דבר העיון יחייב שלא יתהוי׳ הפסד העולם בהכרח : ולא נשאר אלא צד הגדת הנבי׳אי׳ והחכמים אם באה ההגדה בשזה העולם יפסד יפסד ע״כ פ׳ או לא : כי רב המונינו יאמינו שזה באה ההגדה בו ושזה העולם יפסד כלו · והנה אבאר לך כי העניין אינו כן אבל כתובים רבים באו בנצחותו : וכל מה שבא מפשוטו

כל

המקום הקדמון אחר שהיה לו מציאות מעצמותו והוא רחוק מאד מהסכה הרחשונה בקדרגה ובמקום וזכות הדברים בקדמות ואמר שהוא הראשון ועל הכרחי הוא הגרם הטבעיי שהוא כסא הכבוד לכן יוחסהו שכל אלו הגמלאות בתהוו מהחילי הראשון סבה תחת כסא הכבוד והכן זה כי הוא כפלא וזה הביאור נאות לכל מי שכסא הכבוד נברא קודם בריאת העולם אם רצה בו קדימה ומנית ואם רצה בו הקדימה פשטנו לו הקדימה בסבה הדבר מבואר שכסא הכבוד נברא קודם בריאת העולם כי הוא קודם בטבע ובסבה כפי מה שיתבאר בח׳ מהשמע וביארנו וכן ג״כ בפקדות אחר עשה הרב :

פרק כ״ז כבר ביארתי לך שהתמנת ה״ה הוא יסוד התורה כלה בספרה וכו׳ אמנם ביאר הרב׳ זה לתת שכלו כתובים מורים הנבואיות ויבין האדם לתמוה כי כמו שהוא לתי קדמון בעבור כי כל הוה נפסד וכל נפסד הוה ואמר הרב אחין הדבר כן כי המתהוה על המנהג הטבעי יפסד על המנהג הטבעי אבל מי שלא יתהוה על המנהג הטבעי לא יחייב פיפסד ואין ראוי להאמין שהעולם יפסד בעבור שהוא הוה כי נפשות המחוכים לפי דעתנו הנבראים ולא הוכרח לא נמנע בכלל הדברי נפשות אלו מהם שכסא הכבוד יפסד וכן נסלקן לא כל הגדת הנבואי׳ והקבלי׳ שהעולם יפסד ולא כל הוא כפי הקשל ואמנם בלתו כתובים רבים מורים בלקיותו ;

פרק כ״ח

פרק כ״ז

סוף דבר השוון יחייב שלא יהיה הכסא בזה שהשוון כמו כן לא יתחיר׳ כאחרוהו בפשוטו · על פסוקו הראון בזה פסוקים שנחמרו מ״ל המחל בשנוקפסר הסמים והארון אחר הוא המל של הריוסות מלכות המלכים ונתרבן לרלים :

פרק כ״ח

עד שפוגרן מו שלא מוטר בזה הכתוב שיחיר הומן הנגנר לם הראון בזה שהאוב אם״ת פומלת מחודש מבנקי מוסבר ופרלים זה הפסוק הרוחה הנבחיות ומוה מחמין המוכם קיומם בחדוש העולם ומחמין כחד כן שבלמה יתמין הכתוב פי׳ והארץ לשון סומרת הומן הנגור כי אבר שלא תקקיים המוכח הכתוב אם יתמין בנלחות שהוא רולם יש׳ הכתלת ומסבר הקנו בקנו מי׳ כי אחרו ינקם אם בדרך המרלוכו הקדוש מיהיה הנחלות בחסר ונקיים :

פרק כ״ט.

כן מטיחמו לרבר הנבנתם הרחוקים בו למי מיוכבר הראון בזה שם יתרון כין הרחוים בדבורים ובמבינ מלוקם מכם מכל הבריו לחוסרבים וכם בקבלת הסדר ובקבון ויש לומים בסם לחבם חזק בסדר הבורם ובנמוח מלוקם וכם בזה הרחלבים מלוף רב ולחר בכן מקומם הבנוחם לדבר כפי הבנל לבוו בלחוק ובחלמה ובהבנקם ובסמוח הקבתקים ומוחבלים סבים ריגל בכם · כי ושטיבו בדבריו בחסך הרבה מלר ובדברי זולתו מבנו הבוכה בזה הבעבינ בחסך בדברי ישבים בעשיבנ הבסלות והבחבלים הרבה ובדברי זולתו לאינו לחבלם בל בך כי הבעבים ירבו בחבנם ר״ל בחסבר הבנבם · ובחרו ובל חרוב רוצם כי בחלם בבם יבמוד חלב ה״כ בחבר הזמן ובקבוטה בחלרלם בחמוכ הקרב בחבר לם ובבחבר הקבוב׳ חבר הבלבנם בל · בל בחבר בחבר בחבר יבודה חלוה חלבו

פרק כ״ח

כבר בחבר בחבר בח

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

פרק כח ותמכם יש לו פסוקים מורים על נמיחותו ומשמו שהוא מחמין שהוא בלתי מתחדש ואין הענין כן כי כבר יחמין פחדים שהוא בלתי ולא יחמין שהוא בלתי מתחדש ומחדרן לעולם אחר ומחדרן לעולם עומדת והכם הדבר כבר היה מקודם ויהיה בלתי כמ"ש הללו את יי' מן השמים וכו' כי הוא נזה וברתו ויעמידם לעד לעולם ר"ל שלא מחקים אחר מחקים לא יחדש ולא יבטל: ובחלו הוא ג"כ נתן תכלית כוונה למה שבמנלת וכו' והרמן בזה כי אם נראה שמתנו הדברים הטבעיים מקבלים הכזוב זה יהיה בעבור שמשמו מחכמי שכם פעל מה ומחקר כיד סוצר לעשו מקמו מה שיראה הוא העולם וכל מה שבתוכו כדי שיידעו מחקים מקמו ומחקרו מחרי כן מה שהיה כבר הוא וכו' עד בריאתיו כלם על תכלית הבלמות ולא יתערב בהם חסרון והוא מחרו אל תמוכה ואין עול ולא דבר בלתי צריך אין וכן כל מה שיגזר לבריאו' הכם מהבכנה כלו סדר נמור וכמשך אחר' נמית המכמ: כמו שהתחר בקצת פרקי המחקר • אחר שהרב כיאר שדעת שלמים הוא דעתו בהויית העולם ונמיחותו ושלא עלה על לבו שהעולם קדמון רלה הרב לבאר בזה הפרק הנמשך לזה כי מה שיראה מדברי הנביאי' שהמים והארץ יפסדו ויתבטלו אחרים שזה אינו אמת אבל כל שהוא מהל ונוזמות וכי העולם הוא בלתי בתיד ושאחמנו מודים בקצת לאחרים" ומה שמבטל לאחזה שמעול' יפסד לעמה שלא יהיו דברי הנביא זה יהיה בפרק שנמשך לזה:

פרק כט ואחר זאת ההקדמה שהיא גדולת הערך אשר הם יתבארו שני דברי' אחד כי הנביאים ומהם מי שיבינו הפך מה שבאמנו ושני יודה לנו כי הבנואה אחר יבא לנביא יבינהו בלשון הנבואה המורגל בלי שום שמו ושהכל הוא כפי פועל הכח המדמה וזה שורש גדול הענין הנבואה כי אם יהיה הנבואה ערבי יבינהו הנבואה בלשון ערבי ואם יהיה לועז יבינהו בלשון לועז כי למשלה אין אומר ואיך דברי' אבל ישמעו הענינים הנבואי' מדמים פעלות לו יחשבו כפי דמיונם שהשם מדבר עמהם כאותו לשון והבן זה כי הוא הענין גדול הערך ואם היה הרמב"ן מכון זה הסוד

כל דבר שיראה ממנו שיפסד הענין מבואר בו מאד שהוא משל • כמו שאבאר • ואם ימאן זה אחד מן המשכים אחר פשוטי הדברי' ואמ' שא"א לו מבלתי שיאמין הפסרו לא יקפידו עליו • אלא צריך שיודיעוהו שאין הפסרו הכרחי להיותו מחודש • אבל יאמין זה לפי דעתו בהאמין למניד במשל ההוא אשר הבינהו הוא כפשוטו • ואין הפסד בזה בתורה בשום פנים:

פרק שמנה ועשרים

הרבה מאנשי תורתינו חשבו כי שלמה ע"ה יאמין הקדמו"ת • וזה פלא איך ידמו בארם שהוא מאנשי תורת מרע"ה שיאמין בקדמית • ואם יחשוב אדם שזה נטיה ממנו מדיעות התורה ויציאה מעקרי הדת • וחלילה לאלהים • איך קבלוהו ממנו רב הנביאים והחכמים ולא הלקו עליו בו ולא גנוהו לאחר מותו • כמו שנמצא שהייבו"ה בנשים נכריות וזולתם • ואמנם הביא לחשוב זה עליו • מאמר החכמי' בקשו לגנוז ספר קהלת מפני שדבריו נוטים לדברי מינות • וכן הוא הענין בלא ספק • ר"ל שבפשוטו של ספר ההוא ענייני' נוטים לצד דעות זרות מדעות התורה יצטרכו לפירוש • ואין הקדמות מכללם • ואין לו פסוק יורה על הקדמות ולא ימצא לו בשום פנים פסוק מבואר בקדמות העולם • ואמנם יש לו פסוקים מורים על נצחותו והוא אמת • וכאשר ראו כתובים מורים על נצחותו חשבו שהוא מאמין שהוא בלתי מחודש ואין הענין כן • אמנם לשונו בנצחות הוא אמרו • והארץ לעולם עומדת • עד שהיצרך מי שלא שער בזה החדוש שיאמר הזמן המשוער לה • וכן יאמרו באמרו יתעלה • עוד כל ימי הארץ • שהוא כל ימי הנגזרים לה • ואני תמיה מה יאמרו במאמר דוד • יסד ארץ על מכוניה בל תמוט עולם ועד • ואם יהיה ג"כ אמרו עולם ועד לא יהייב הנצחות • יהיה האל יתעלה א"כ יש לו סדת זמן אחת כי הכתוב אמר בנצחותו יתעלה • ה' מלך עולם ועד • ואשר תדעהו שהעולם לא יהייב הנצחות אלא כשיחובר בו עד • אם אחריו באמרו עולם ועד או לפניו באמרו עד עולם • א"כ מאמר שלמה • לעולם עומדת • למה ממאמר דוד • בל תמוט עולם ועד • וכבר באר דוד עליו השלום ונלה נצחות השמי' והתמדת הקיומם וכל מה שבהם על עניין לא ישתנה לעולם ואמרו • הללו את יי' מן השמים וכו' כי הוא צוה ונבראו ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור • רצוני לומ' שאלו החקים אשר החקקם לא ישתנו לנצח • כי זה החק רמז לחקות שמים וארץ הקודם זכרם • אלא שהוא ביאר שהם נבראים ואמר כי הוא צוה ונבראו • ואמר ירמיה ע"ה נותן שמש לאור יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה אם ימושו החקים האלה מלפני נאם יי' גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי • כבר נלה ג"כ שהם אע"פי שהיו נבראים רצוני לומר אלו החקים הם לא ימושו • וכשיבוקש זה ימצא בזולת דברי שלמה ע"ה • וכבר זכר ג"כ שלמה שאלו מעשי האל ר"ל העולם ומה שבו עומדים על טבעם לנצח ואע"פ שהם עשויים • אמר כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע • הנה כבר הגיד בזה הפסוק שהעולם ממעשה האל ושהוא נצחי • ונתן העלה גם כן בנצחותו והוא אמרו • עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע • שזהו עלה להיותו לעולם • כאלו אמר כי הדבר אשר ישתנה אמנם ישתנה מפני הסרון כים שיש בו ויוש לם • או תוספת בו אין צורך אליה ותהסר התוספת ההיא • אמנם פעולות הש' אחר שהם בתכלית השלמות וא"א התוספת בהם ולא החסרון מהם • אם כן הם יעמדו כפי מה שהם עליו בהכרח שא"א המצא דבר מביא לשנויים • וכאלו הוא ג"כ נתן תכלית כונה למה שנמצא • או התנצל על מה שישתנה בסוף הפסוק באמרו • והאלהים עשה שיראו מלפניו ר"ל התחדש הנפלאות ואמרו אח"כ • מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף • שהוא רוצה יתעלה התמדת המציאות והמשך קצתו אחר קצתו • ואמנם זה אשר זכרו משלמות פעולות הש' ושאין צד אפשרות להוסיף עליה ולא לחסר מהם הנה כבר גלהו אדון החכמים • אמר הצור תמים פעלו • ר"ל שפעולותיו כלם ר"ל בריאותיו על תכלית השלמות ולא התערב בהם חסרון כלל ואין בהם מותר ולא דבר בלתי צריך אליו • וכן כל מה שיגזר לנבראים ההם ומהם כלו צדק גמור ונמשך אחר גזרת החכמה • כמו שיתבאר בקצת פרקי זה המאמר:

פרק תשעה ועשרים

רע כי מי שלא יבין לשון אדם • כשישמעהו מדבר • ידע בלא ספק שהוא מדבר • אלא שלא ידע כוונתו • ויותר גדול מזה שהוא ישמע מדבריו מלות • הם כפי לשון המדבר מורות על ענין אחד ויזדמן במקרה שתהיה המלה ההיא בלשון השומע מורה על הפך הענין ההוא אשר רצהו המדבר • ויחשוב השומע שהוראתה אצל המדבר כהוראתה אצלו • כאלו שמע ערבי איש עברי יאמר • אבה • יחשוב הערבי שהוא מספר על איש שהוא מאס בענין אחר ומאנו • והעברי אמנם ירצה שהוא ישר בעניני הענין ורצהו • וכן יקרה להמון בדברי הנביאים שיה בשום קצת דבריהם לא יבין כלל אבל כמו שאמ'. ותהי לכם הזות הכל כדברי הספר החתום • וקצתו יבין ממנו הפכו או סותרו כמו שאמר • והפכתם את דברי אלהים חיים • ודע כי לכל נביא דבר אחד מיוחד בו • כאלו לשון האיש ההוא כן תביאהו לדבר הנבואה המיוחדת בו למי שיבינהו: ואחר זאת ההקדמה תדע כי ישעיה עליו השלום נמשך בדבריו הרבה מאד ובדברי זולתו מעט • כי כשהגיד על נתיצת עם או אבדן אומה גדולה • יספרהו בלשון שהכבים נפלו • והשמים אבדו ורגזו • והשמש קדרה • והארץ חרבה ורעשה • והרבה מביוצא באלו ההשאלות • וזה כמו שיאמר אצל הערב למי שימצאהו פגע גדול נהפכו שמיו על ארצו • וכן כשיספר בהתחדש הצלחת אומה יכנהו בתוספת אור השמש והירח והתחדש שמים והתחדש ארץ • וכיוצא בזה • כמו שהם רוצה לומר הנביאים כשיספרו אבדן איש או אומה אם מדינה ייחסו ענייני כעס והרון גדול לבורא יתעלה עליהם • וכשיספרו הצלחת עם יחסו לשם ענייני שמחה וצהלה • ויאמרו בענין הכעס עליהם • יצא • וירד • ושאג • והרעים • ונתן קולו • והרבה כמו זה • ויאמרו גם כן • צוה • ואמר • ופעל • ועשה וכיוצא בזה כמו שאספר • וכן כשיגיד הנביא על אבדן אנשי מקום אחד • פעמים יחליף מקום אנשי המקום ההוא במין כלו • כמו שאמר ישעיה • ורחק יי' את האדם • והוא רוצה לומר אבדת ישראל • ואמר צפניה בזה והברתי את האדם מעל פני האדמה ונטיתי ידי על יהודה • ודע זה גם כן: ואחר אשר ספרתי לשונם בכלל

הפסד העולם בהאמינו פסוקי הכתובים המורים לפי המשל שהעולם נפסד ואינו כן כי הכל משל לא שיפסד העולם שאין הפסד בזה בתורה • ר"ל עם האמינו שהעולם לא יפסד אין בה סוף ליסודות התורה בשום פנים:

פרק כח הבטיח לתשובה זה • ר"ל שבלבה האמין הקדמו': כל תשובה עולם ועד • ר"ל ופרשו רו"ל בתוספת ברוכין שכל מקום שהאמר בלא עולם ועד הרי הוא לעולם ולעולמי עולמים: שהם עשויים • ר"ל שהם נברלים: כל מה שיגזר לנבראים שהם ותמכם כלו וכו' • ר"ל שפעולותיו ית' הם בתוקן יותר שלם שכל מה שיגזר לנמלאות הם כפי מכתו' וכל מה שנגזר מן הנמלאו' הם מתוקן שנמשך מלד שהשם כלם לדק גמור:

פרק כט דע כי מי שלא יבין וכו' • זה הפרק עומם בתוך שדבר מענין נלאו' העולם ואחמנו מודי' בתקנת לאחרים' וכמו שיבאר גם יבאר שדברי הנבואה מהבנים הם נמשכים בלשון הנביא ומלינתו ומנהגם בדבריהם מן הגזות' והמלבה ויבאר שכל מה שבאמת שיתארו הנביאים בהפסד זה העולם והבפסד הנלנלים שיראה לפי הפשט שהעולם יפסד אינו כמו שיחשוב כי הכל משל כמו שיתבאר מה בזה: בקצת דבריהם לא יבין בלבד. ר"ל בקצת דברי הנביאים לא יבין המון הכם בלבד עם שיקראו הדברים בפיהם:

כלו:

פרק שמנה ועשרים

אראך אמתתו ומופתו אמר ישעיהו כאשר שלחו
השם להנבא בהנתן מלכות בבל ואבדת סנחריב
ונבוכד נאצר הקם אחרין בהפסק מלכותו • והתחיל
לספר במפלתם בסוף מלכותם והיותם מנוצחים ומה
שישיגם מן הרעות המשיגות לכל מנוצח בורח
מתגבורת החרב אמר • כי ככבי השמי' וכסיליה' לא
יזהו אורם חשך השמש בצאתו וירח לא יגיה אורו •
ואמר בזה הספר ג"כ • על כן שמי' ארגיז וחרעש
הארץ ממקומה בעברת יי' צבאות ביום חרון אפו •
ואיני חושב ששום אד' הגיע ממנו המכלות והעורון
ונמשך אחר פשוטי ההשאלות והמאמרי' הספריים
שיחשוב שככבי השמים ואור השמש והירח נשתנו
כשנתצה מלכות בבל • ושהארץ יצאה ממרכזה כמו
שזכר • אבל זה כלו ספור עניין המנוצח שהוא בלא
ספק יראה כל אור שחרות • וימצא כל מתוק מר •
וירמה כל הארץ תצר בו • והשמים נהפכים עליו •
וכן כאשר התחיל לספר מד' שהגיע אליו עניין ישראל מן הדלות והכניעה כל ימי סנחריב
הרשע במשלו על כל ערי יהודה הבצורות • ושבים והנגפם והתכף הצרות עליה' מאצלו
ואבדת ארץ ישראל כלה אז בידו אמר פחד ופחת ופח עליך יושב הארץ והיה הנס מקול רפחד יפול אל הפחת והעולה מתוך
הפחת ילכד בפח כי ארובות מרום נפתחו וירעשו מוסדי ארץ רוע התרועעה הארץ פור התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ
נוע תנוע ארץ כשכור וגו' • ובסוף זה המאמר כשהתחיל לספר מה שיעשה השם בסנחריב ואבדת מלכותו הרמה על ירושלם
פי' נאה ואמר כי כשיקרה לסנחריב מה שיקרה על ירושלם אז ידעו עובדי הככבים שזה פעל אלהים ויתעלפו ויבהלו • ואמר
ויתבהתון דפלחין לסיהרא ויתבנעון דסגדין לשמשא ארי תתגלי מלכותא דיי' וגו' • וכאשר התחיל ג"כ לספר איך תהיה מנוחת
ישראל אחרי מות סנחריב ודשנות ארצם וישובה והתנשא מלכותם ע"י חזקיהו אמ' ממשל שאור השמש והירח יוסיף • כי כמו
שזכר על המנוצח שאור השמש והירח יסור וישוב חשך בערך אל המנוצח כן אורם יוסיף אצל המנצח • ואתה תמצא זה תמיד
ומעטו ג"כ לרוב האבל והתקבץ הנפש • ובהפך עם השמחה והתפשט הנפש לחוץ ווץ הרוח יראה האדם כאלו האור מוסיף על
מה שהיה אמר כי עם בציון ישב בירושלם בכה לא תבכה וכו' • וסוף המאמר והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה
שבעתים כאור שבעת הימים ביום חבוש יי' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא • ר"ל הקים כשלונם מיד סנחריב הרשע • ואמנם
אמרו כאור שבעת הימים המפרשים אמרו שהוא רוצה בו הריבוי כי העברים ירבו בשבעה • ואשר יראה לי שהיא רומז אל ז'
הדם • ואמר שרוממותם והצלחתם אז יהיו כמו השבעת הימים הם • וכאשר ספר אבדן אדום הרשעה אשר היו מציקים
לישראל אמר • וחלליהם יושלכו ופגריהם יעלה באשם ונמסו ההרים מדמם ונמקו כל צבא השמים ונגולו כספר השמים וכל
צבאם יבול כנבול עלה מגפן וכנובלת מתאנה כי רותה בשמים הרבי הנה על אדום תרד וגו' • והתבוננו אתם בעלי העינים היש
אלו הפסוקים דבר יפיפה או יביא להשוב בשהוא תאר העניין ישיג השמים: ואם זה •(נ"א ואין זה)כי אם משל להנתן מלכותם
וסור סתר השם מהם והשפלם ושחות גדוליהם במדרה וקלות • וכאלו יאמר כי האישים אשר היו ככבים בעמידה וברוממות
מעלה ורחק מן השנוי נפלו במחרה כנבול עלה מגפן וכנובלת מתאנה • זה מבואר מאד ואין צריך לזכרו בזה המאמר כ"ש
להאריך בו • אלא שהביא ההכרח אליו • להיות ההמון ואף מי שיחשב בהם שהם סגולות • יביאו ראיה בזה הפסוק מבלתי
בחינה למה שבא לפניו ולאחריו ולא עיון באי זה עניין נאמר • אלא כאלו הוא הגדה באתנו בתורה על דברים יארעו לשמים
באחרית הימים כמה שבאתנו ההגדה בהתהוותם • ועוד כאשר התחיל ישעיה לבשר את ישראל באבדת סנחריב וכל האומות
והמלכים אשר עמו כמו שנתפרסם • והעזרם בעזרת הש' לא דבר אחר • אמר להם ממשל ראו איך נמקו השמים ההם ובלתה
הארץ ההיא ויומות מי שעליה ואתם נעורים • כאלו אמר שהם אשר מלאו את הארץ • והיה נחשב בהם העמידה וחקיום כשמי'
ע"ד נוזמא אבדו מהר וכלו כבלו' העשן • ועניניהם הקיימי' בקיימות הארץ יאבדו העניני' ההם כאבדת הבגד הבלה • תחלת זה
העניין • אמר כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותיה וגו' הקשיבו אלי עמי וגו' קרוב צדקי יצא ישעי וגו' שאו אל השמי' עיניכם והביטו
אל הארץ מתחת כי שמי' כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה ויושבי' כמו כן ימותון וישועתי לעולם תהיה וצדקתי לא תחת • ואמר
בשוב מלכות ישראל וקיומו והתמדתו שהשם יחדש שמים וארץ כי כבר נמשך זה בדבריו שישים מלכות המלך כאלו הוא
עולם מיוחד לו ר"ל השמים והארץ • וכאשר התחיל בנחמות ואמר • אנכי אנכי אנחמכם • ומה שדבק בזה אמר • ואשים דברי
בפיך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה • ואמר בהשאר המלכות לישראל וסורו מן הגדולים
המפרסמים • כי ההרים ימושו וכו' • ואמר בהתמדת מלכות המשיח ושלא תנתץ מלכות ישראל אחרי כן אמר • לא יבא עוד
שמשך וגו' • ועוד כי ישעיה הנהיג דבריו על אלו ההשאלות הנמשכות למי שיבין ענייני הדברים וספר ענייני הגלות ופרטיהם
ואח"כ ספר שוב המלכות והמחות האבל כלו ואמר ממשל אני אברא שמים אחרים וארץ אחרת וישכחו הראשוני' וימחה זכרם •
ואח"כ באר זה בדבקות המאמר ואמר זה אשר אמרתי אברא אני רוצה בו שאני אשימכם בעניין שמחה תדירה וחדוה מקום
האבל ההוא והצער ולא יזכר האבל ההוא הקודם • ושמע סדר העניינים להדבק הפסוקים המורים עליהם איך באה תחלת
פתיחת זה העניין אמר • חסדי יי' אזכיר תהלות יי' וגו' • ואח"כ ספר חסדיו ית' עלינו תחלה • וינטלם וינשאם כל ימי עולם וגו' •
ומה שדבק בו אח"כ ספר מרייננו ואמר • והמה מרו ועצבו את רוח קדשו • ומה שדבק בו • ואחר כן ספר ממשלת האויבי' עלינו
צרינו בוסנו מקדשך היינו מעולם • ומה שדבק בו • ואח"כ התפלל בעבורנו ואמ' • אל תקצוף יי' עד מאד • ומה שדבק בו • ואח"כ
זכר

כאלו הוא לשון חיים סהוא • ר"ל ירמוז כזה על שהכוכבים בעצמם תכף כלשון הכניה
המורגל מכלי שוס שכי ושסכל סוא כפי פעל הכח המדמה וזה פורש גדול מעכין
הנבואה • כמשך בדבריו הרבה מאד ובדברי זולתו מעצו • ר"ל שישעיה כשהיה רוצ'
לבאר ולהגיד כתולת עם לו אחדון לחוקר יספור כלשון שהכוכבים כפלו ושהשמים
כפוד לא היה סותר לדבר המורה למה נקרא לשוכנו קדוש כי כאן הרב סבם נפלאה
ואחר הרמ"בן שאין לוחך כי נקרא קדוש לפי שהש"י מדבר עם הנביאים בלותו
בלשון ואלו היה יודע זה הפוד לא היה עולה בידו זאת התשובה • ובכה ישעיהו הקשל
בדבריו הרב' מאד ובדברי זולתו מעצו • ר"ל שישעיהו כשהיה רוצה לתאר ולהגיד
על כתולת עם לו אחדון לחוקה גדולה יספרהו
שהכוכבים כפלו ושהשמים אחדון ובזה הענין
כמשך הרבה בדבריו וכזולת בזה אחנם אחר
הנביאים לא כמשכו הרבה כלו הענייניים עם היות שנמשכו קלת
בו כתו שנמשך ישעיה אחנם לא אחריכו בשהל
כל כך כאחר שחריך בו ישעיה וכו' ע"כ •
שיחוסוב כשם שהן סגולות • ר"ל שיחוסוב נפש
שהם הנביאים ר"ל כי הנביאים הפסגולות המין
שלמי כלתת והנפשה אחנם כשם שני ענייניים
ר"ל כי מגדר הלמוה בשלמה שני ענייניים
הלחד שיחמין בנפשו ובגיורו הדבר הוא
הלמוני והשני שיסיה שמה בנפש שלגיו
זה שחלק הטוב הלמוני שהוא מחמין הדבר
הלמתי אחר חין בו שפק כלל וזהו שאחר הרב
הם ב' ענייניים • כן ותעוד זרעכם ושמכם •
ר"ל אחר שהלמינו השני תנלשיהם בלמונת
הש"י יגלם לכם מדה כנגד מדה ויעמוד זרע
ישראל קיים לעולם ושלא יהיה כלה והשני
שיהיה שם ישראל לעולם ושלא יעתרכו כין
אחר הלמונות וזהו שאמר ושמכם • וזה

כין אחר

שהנביאים הם
הישודים רוצים
בו הפוגנות הישודו'
אמר בכה אוקם
בשמים חדשים
ואחרן חדשה הם
ברוחים ובומדים
תשמש ימי בראשית
הבנוכה בזה הענין
המחייב לאוקן
שנוכות • אחנם
הבוש לבן שנאמר
שוה ר"ל שקחדש
הבנלאו' כות מלכון
הבשם שקדום לא
שיהיה שם שנא
מחייב אוקם שלא
ומשך זה הענין
כיות הדבר שנבר
אמו שנאמרכו •
לבשמר מקבנלאו'
אמ' כי הם שנור
שנא אבל לא ומשך
הענין מיעמוד כל
הנכוי חמיד שוה
ויהיה חנוב אמומשך
לו הנכוי חמיד אבל
כשיחדש הבלה ולא
ומשך מנוי אחבו
ולא שנא מבלל אין כל
חדש שחת בשמם •
ונאלו אות ירלים
ע"ל מבל שהוא שם
בשנא שמים
שיבקו ולגרו אומר
אמי שים שחת בכאן
אין ולא שנא מם
שיהיה בראש אל
ונגול הענא אות
שדור הפנולם
המיוחדת לכל נמלא
והמתמדת בו ובמו
בלא ומשך אמרי
כלל הבנלאות מם
שנא יש נמו' מיעמוד
דם והמעם נמם
אם נאריות אלא
ונקו לדנילאל ומם
לא הין מנמת ומו
בראשית שהוסם זם
בנאנמם ולא נמם
אלא קונן לחנניים
מרמאל ונוריה אלא
הים הם הילא מן
הנאלום הדם בנרא
מנמת ומו בראשית
שבוסם בו זם הענא
ובן הלם יש לו כוח
על המחנים והמרים"
ומרך ריהים לו בענא
הקרירות ומה שנא
יש בנמוד הענן
ובנמוד הים אחר
הין הולכים לבנר
בני ישראל לו הלם
אמר על המשכן
המיל הו הרוים
הבר בוער בלא עד
לב הבמים הו הקול
אחר מחנוהו מבם
וכל בני ישראל
שבמינו מחנו שבדש
הלנבות הו הרוים
המוד שבן בלא אל
הבה ולהל מוער
ובו ובשנו הלבור
לו מחרו מ"יוסלו פ"
יום בלא אכולם
ומחים מ"כ אין זם
אלא לבי לנוכו
הקדוים מיחבו
בשם מיחבדו בלאי
הרוים הם הענא
מחייב אוקם • הם
בחאר הנלאים
שבנא הש"כם עם
הים מיהים בקרוב
אומר אבי הם
פחאר הנלאים
בהנם

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

שאר בחומות וזה אמרו ושמכם : וזה הערה אצלי על נבחיות התורה • ר"ל אחר
מסס ישראל יהיה קיים לעולם חס כן הם יקיימו התור' שלם לא יקיימוה סמס יהיה
מתערב עם שאר בחומות חס בקבתורה תהיה נבחית ; והענין אחר כלך סביבו וכו'
ר"ל הענין אחר בעבורו ביאתרנו כל אל המפלים שזכרנו לבחר שבפסד זה העולם לו
השתבותו מקום שהוא עליו לו מיתתה לי זה
נתנה מעבנו הוא דבר אלא יתלא כחוס פניס
גם סחכמים לא חלקו בזה כי אמרו אתה אמר
סנין סוי עלמה וחד חרוב הין העדר המניחות
לגמרי אחתרו וחד חרוב הרס על האחר הומן
כי חין יהיה חד חרוב ר"ל חלף אנים חס לא
תהיה מסתמיה ומתמיעה יקפד לו הומן אם
ישוער בקקס אל המתנועע מיסיה בה וכפסד
ותהיה מישור זמן אלף שנים כפסד הוא מחתר
יחיד ואינו אחת ואות על פורה אחת ירא' על
דעת מיגעול' אחור חלילה וחכ"ה כוחב עולמות
ומחרינן ; ואחר תמנה וכו' מחכמי התלמוד
וחכמי המסורה אמרו הין כל חדש תחת המקס
ואמרו עולם כמנהגו מוהג ואין מס מתחדשות
כאוס מנים ולא מוס סבה עד אמי מיקח אמים
חדשים ומחדש חדשה כפי מה מיקמה וכו' ; ר"ל
כ"כ הוא מבואר הענין כין המלמים אחין כל
חדש תחת המקס אמי מיקמה הענין כפמוה
ומיה סוכר ומחמין אמים מרמי' לא מיה מחמין
מיתהו אמים אחר אלא מה מה אכל מיה מחמין
מיתהו לכם אי זה מוחר אחו אי זה ענין אלא
מיה כהם והכיח רחיה על אח"ח מיתהו אמי'
מחרו הין כל חדש תחת המקס כן זאת
הגדה והוא אמרו הין כל חדש מיה מוסכמת
ומודי' בו כם כל המכמים • ולא מת אוכ מבעל
המחבר הזה אחרי מיה אמים מרמי' לא

והוא צריך שיאמין • ר"ל שצריך הוא שיאמין שהנפלאות הם חוץ מכל הקש טבעי : תקרו כנפלאות דברים זרים • ר"ל שירחה מדבריהם שהנפלאות כלם הם עניינים טבעיים ושהשם והוא לא כבר אפשר שלא ישרוף כעבור לי זה סבה לא שפלה מן נגלגלת וגם אפשר שהמי' יעמדו מהגיר והם מים בגורה רק כעבור סבה אחרת מיוחסת יעמדו מהגיר וכן הדין מאשר הפלאים. וזות סבות שהוזיעהו • ר"ל אחר' שהפלאים הם עניינים טבעיים לפי זה הדעת מה היה מות הנביא ואחר שהו' הנביא הוא שידע הדבר קול' היותו אחרים שאר האחרים יש להם דעת אחרת בענין הפלאים מהם אבותיהם שסובר שהעולם הנצח היא לפעול בהיולי העולם ולפי ן' רש"ל נפש האדם הנביא תפעל בנפלאות בהתיבת היותה בקשרת האחדו' עם נשכל הפועל והזו דעת ן' עזרא וזכרו שהוא מבואר בסוף כוונת תכונת"מד : אבל היה לו פתח ותחילה • ר"ל שהאמנו מורה לאריסטו בזה אחת שהעולם נצחי בעתיד ושלא יפתיה מתנו שום דבר כלל חוץ משבעו אלא בקצת פרטיו על דרך המופת אמנם אם היה לזה המליצות פתח התחלה ר"ל שהיה מחודש והוא יתע' רצה לבמליצה זה המליצו' ושלא ישבר מה שהמליצה וגם לא יפתיה לזה המליצות טבעו אלא בזה מרצה מהפרטים לשונות כמו בנפלאות כולן שבעבור כמו קדישת ים סוף וזולתם אחר כבר יזעבו מליחותם וגם אחר שיבנה מתמליחו' בזה' ברב' מהפרטי' לשנו בעתיד בזה שאין אנו יודעים מה יבנה הש"י בעתיד מקבלות ויעשה על ידי מעשים לדקנו זה הוא דעתנו ויסוד תורתינו שאנו מודיעים אותם בתחת שם"ל אדם זה המליצות מן אין המופלאים : והכאחר בענין אבל ירמזו וכו' • ר"ל לבאר כל הזולתות המורות על ענייני מעשה בראשית הוא בענין לבארם אבל בבאר מהם מעט :

פרק

הענין ונגלה הדעת והוא שאנחנו נאות לארס"טו בחצי מדעתו • ונאמין שזה המציאות לעולם נצחי על זה הטבע אשר רצהו יתעלה • לא שישתנה ממנו דבר בשום פנים אלא בפרטיו ע"צ המופת • אע"פ שיש יכולת לו יתעלה לשנותו כולו או להעדירו או להעדיר אי זה טבע שירצה מטבעיו • אבל היה לו פתח ותחלה שלא היה שם דבר נמצא כלל אלא השם והכמתו גזרה שימציא הייצור בעת שהמציאו ושלא יעדר זה אשר המציא ולא ישתנה לו טבע • אלא במה שרצה מהפרטים ממה שכבר ידענוהו וממה שלא נדעהו מאשר יבא • זה הוא דעתנו ויסוד תורתינו • וארס"טו יראה שכמו שהוא נצחי ולא יפסד כן הוא קדמון ולא נתהוה • וכבר בארנו ואמרנו שזה לא יסודר אלא על דין החיוב ושהחיוב יש בו מדבור סרה על השם מה שכבר בארנוהו : ואחר שהגיע ר"המאמר אל זה נביא פרק שנזכור בו ג"כ קצת הערות על פסוקים באו במעשה בראשית כי הכונה הראשונה בזה המאמר אמנם היתה לבאר מה שאפש' לבארו ממעש' בראשית ומעשה מרכבה • אחר שנקדים שתי הקדמות כוללות • אחת מהם זאת ההקדמה והיא שכל מה שזכר במעשה בראשית בתורה אינו כלו על פשוט' כפי מה שדמו ממנו ההמון • שאלו היה הענין כן לא היו מסתירים אותו אנשי החכמה ולא היו החכמים מבריצים מליצות בהעלימו ומניעת הספור בו בפני ההמון • כי הפשוטים ההם מביאי' אם להפסד רמיון גדול והרכבת דיעות רעות בחק האל ית' או לבטול נמור וכפירה ביסודי התורה • והנכון לעזוב ולהרחיק בחינתם בדמיון לבד והנטיה מן החכמות • ולא כמו שיעשו הדרשנים והמפרשים הענני' אשר יחשבו כי ידיעת פי המלות היא החכמה• והרבות הדברי' האריכם תוספת אצלם בשלמות • ואמנם בחינתם באמתת השכל אחר השלמות בחכמו' המופתיות וידיעת הסודות הנבואיות הוא ראוי • אבל כל מי שירע מזה דבר אין ראוי לו לפרסמו כמו שאמרתי פעמים בפירוש המשנה• ובביאור אמרו מתחלת הספר ויער כאן כבוד אלהים הסתר דבר ואמרו זה אחר שזכר ביום השישי • הנה כבר התבאר מה שאמרנוהו• אלא כאשר הייב הענין האלהי בהכרח לכל מי שישיג שלמות שישפיעהו על זולתו כמו שנבאר בפרקי הנביאה • א"אלכל הכם שיכוללהבין דבר מאלו הסודות אם מעיונו או ממורה הורה אותו מבלתי שיאמר מעט • והביאור נמנע אבל ירמזו מהם מעט • וכבר באו מן הרמיות וההערות הרבה בדברי רבותינו ז"ל ליחידים מהם ג"כ אלא שהם מעורבות בדברים אחרים • ולזה תמצאני תמיד באלו הסתרים אזכור המאמר האחר אשר הוא פנת הדבר ואניח השאר למי שראוי שיונח לו : ההקדמה השנית שהנביאים כמו שאמרנו ידברו בשמו המשתתפים ובשמות שאין הכונה בהם מה שיורו במשלם הראשון • אבל יזכור השם ההוא מפני גזרה אחת כמו • מקל שקד• שולמיד ממנו שוקד אני כמו שנבאר בפרקי הנביאה • ולפי זה הענין נאמר במרכבה • חשמל • כמו שאמרנו • וכן רגל עגל • ונחשת קלל • וזולתם זה וכן מאמר זכריה•והרים חרי נחשת • וזולת זה ממה שנאמר • ואחר שתי ההקדמות האלה אביא הפרק אשר יעדתי בו :

פרק ל

כתובים בבראשית רבה ובמדרש קהלת • והענין ההוא הוא שהם רואים הנפלאות הם ממה שבטבע גם כן ע"צ אחר • וזה שהם אמרו כי כשברא הש"י זה המציאות והטביעו על אן הטבעים• שם בטבעים ההם שיתחדש בהם כל מה שיתחדש מהנפלאו בעת הדושה • ואות הנביא שהודיעהו השם בעת אשר יאמר בו מה שיאמר ויפעל הדבר כמו ששם בטבעו בשורש מה שהוטבע • וזה אם הוא כמו שתראה הוא מורה על מעלת האומר • והיות קשה בעיניו מאר שישתנה טבע אחר מעשה בראשית • או יתחדש רצון אחר שהונהו כן • וכאלו הוא יראה על דרך המשל שהוא שם בטבע המים שידבקו ויגרו ממעלה למטה תמיד • רק בעת ההיא שטבעו בו המצריים והמי' ההם לבד הם שיחלקו וכבר העירותיך על עקר זה המאמר ושזה כולו בריחה מהתחדשות דבר • ושם נאמר אמר ר' יונתן תנאים התנה הקב"ה עם הים שיהא נקרע לפני ישראל הרא הוא דכתיב • וישב הים לפנות בקר לאיתנו• אמר ר' ירמי' בן אליעזר לא עם הים בלבד התנה הקב"ה אלא עם כל מה שנברא בששי' ימי בראשית הה"ד אני ידי נטו שמים וכל צבאם צויתי• צויתי את הים שיקרע • את האור שלא תזיק לחנניא מישאל ועזריה • ואת הארות שלא יזיקו לדניאל • ואת הדג שיקיא את יונה וההוא ההקש בשאר • הנה כבר התבאר לך הענין ונגלה הדעת והוא שאנחנו נאות לארס"טו בחצי מדעתו • ונאמין שזה המציאות לעולם נצחי על זה הטבע אשר רצהו יתעלה • לא שישתנה ממנו דבר בשום פנים אלא בפרטיו ע"צ המופת • אע"פ שיש יכולת לו יתעלה לשנותו כולו או להעדירו או להעדיר אי זה טבע שירצה מטבעיו • אבל היה לו פתח ותחלה שלא היה שם דבר נמצא כלל אלא השם והכמתו גזרה שימציא הייצור בעת שהמציאו ושלא יעדר זה אשר המציא ולא ישתנה לו טבע • אלא במה שרצה מהפרטים ממה שכבר ידענוהו וממה שלא נדעהו מאשר יבא • זה הוא דעתנו ויסוד תורתינו • וארס"טו יראה שכמו שהוא נצחי ולא יפסד כן הוא קדמון ולא נתהוה • וכבר בארנו ואמרנו שזה לא יסודר אלא על דין החיוב ושהחיוב יש בו מדבור סרה על השם מה שכבר בארנוהו : ואחר שהגיע ר"המאמר אל זה נביא פרק שנזכור בו ג"כ קצת הערות על פסוקים באו במעשה בראשית כי הכונה הראשונה בזה המאמר אמנם היתה לבאר מה שאפש' לבארו ממעש' בראשית ומעשה מרכבה • אחר שנקדים שתי הקדמות כוללות • אחת מהם זאת ההקדמה והיא שכל מה שזכר במעשה בראשית בתורה אינו כלו על פשוט' כפי מה שדמו ממנו ההמון • שאלו היה הענין כן לא היו מסתירים אותו אנשי החכמה ולא היו החכמים מבריצים מליצות בהעלימו ומניעת הספור בו בפני ההמון • כי הפשוטים ההם מביאי' אם להפסד רמיון גדול והרכבת דיעות רעות בחק האל ית' או לבטול נמור וכפירה ביסודי התורה • והנכון לעזוב ולהרחיק בחינתם בדמיון לבד והנטיה מן החכמות • ולא כמו שיעשו הדרשנים והמפרשים הענני' אשר יחשבו כי ידיעת פי המלות היא החכמה• והרבות הדברי' האריכם תוספת אצלם בשלמות • ואמנם בחינתם באמתת השכל אחר השלמות בחכמו' המופתיות וידיעת הסודות הנבואיות הוא ראוי • אבל כל מי שירע מזה דבר אין ראוי לו לפרסמו כמו שאמרתי פעמים בפירוש המשנה• ובביאור אמרו מתחלת הספר ויער כאן כבוד אלהים הסתר דבר ואמרו זה אחר שזכר ביום השישי • הנה כבר התבאר מה שאמרנוהו• אלא כאשר הייב הענין האלהי בהכרח לכל מי שישיג שלמות שישפיעהו על זולתו כמו שנבאר בפרקי הנביאה • א"אלכל הכם שיכוללהבין דבר מאלו הסודות אם מעיונו או ממורה הורה אותו מבלתי שיאמר מעט • והביאור נמנע אבל ירמזו מהם מעט • וכבר באו מן הרמיות וההערות הרבה בדברי רבותינו ז"ל ליחידים מהם ג"כ אלא שהם מעורבות בדברים אחרים • ולזה תמצאני תמיד באלו הסתרים אזכור המאמר האחר אשר הוא פנת הדבר ואניח השאר למי שראוי שיונח לו : ההקדמה השנית שהנביאים כמו שאמרנו ידברו בשמו המשתתפים ובשמות שאין הכונה בהם מה שיורו במשלם הראשון • אבל יזכור השם ההוא מפני גזרה אחת כמו • מקל שקד• שולמיד ממנו שוקד אני כמו שנבאר בפרקי הנביאה • ולפי זה הענין נאמר במרכבה • חשמל • כמו שאמרנו • וכן רגל עגל • ונחשת קלל • וזולתם זה וכן מאמר זכריה•והרים חרי נחשת • וזולת זה ממה שנאמר • ואחר שתי ההקדמות האלה אביא הפרק אשר יעדתי בו :

פרק ל

המקבל לא נמצא כי לנמצא טבע קיים ושהשם נזר אז הדברים מן ימי בראשי' כל הנמי' שיהו ושעתידי' להיות כי אין רואי להאמין שיתחדש עתה טוס רצון מה שלא היה קודם זאו מה שבווזו ז"ל כזה המאחר הנכבד לא מה שכיון הרב לחבל מדרך הרב להוציא הדברים מפשוטן כדי להוליד כוונתו וז"ל הנה כבר התבאר שאברכי נאות לארס"טו בחצי מדעתו וכו' • ואחר שכבר ביארנו מעשה בראשי' ומחודש רואי שנבאר מעשה בראשי' וז"ל ואחר שנגיע המאמר על זה נביא פרק שנזכור בו גם כן קצת הערות על פסוקים באו במעשה בראשית וכו' • ההקדמה הב' שהנביאים כמו"ם ידברו בשמות משתתפות אין הכוונה בהם מה שיורו בהם בדמיונם הראשון ואחר כ' אלו ההקדמות הבית הרב פרק מבאר מעשה בראשית :

פרק ל

ישובו לטבעם הראשון כמו שלו"ל עולם כמנהגו נוהג : אע"פ שהחכמים אמרו בפלאות זרים • ר"ל שירחה מדבריהם שהנפלאות כלם הם דברים טבעיים ושהשם כבר אפשר שלא תשרף כעבור לי זה סבה אם שפלה אם שהגיעים יעמדו מהגיר והם מים בגורה רק כעבור סבה אחרת מיוחסת יעמדו מהגיר וכן הדין מאשר הפלאים והזו שאמרו כשברא הקב"ה זה המציאות והטביעו על אלו הטבעים וכו' הנה זהו דבר טבעי אלא שאינו בלתי בזוג ומורגל והנה שבח הרב זה הדעת למה שלא יהיה שום שנוי בטבע מעש' בראשית כי הענל' כתנהגו מוכן לו בעבור שלא יתחדש רצון כי א"ה בהתנות שום דבר אם הסבה לא בהתנית כי אם הסבה היא קיימת ועל ענין ל' שמוסכה יהיה קיים והנית הרב המאחר אשר יורה על זה הדעת ר"ל מהתחדשות שום דבר שלא יהיה על המנהג הטבעי ע"י יונתן תנאי התנה הקב"ה עם מעש' בראשית עם הים וכו' הנה בתכת' כזה כ' דעות המופתים דעת הרב והזו שנרין שיאמין כל בעל דת כי הנפלאות הם מן מנהג הקש והשם עשה אותם הפלאות כי הוא יכול לעשות לאם שלא ישרוף ולים שיבשו ושיעמדו המים לעמלה כלי הגרה ולארזיות שלא יזיקו ולדנ שיקיא את יונה וכן הבקש בשאר ודעת מי שיראה שאין זה הוזן מן הטבע אבל בעבור סבה מוסכמת שיתחדשו על המעבו והם סבות טבעיות כבר יזיקו לאו הדברים שלא יפעלו פעולותיהם הענינות אבל יפעלו הכן פעולותיהם בעבור סבה מוסכמת כי המים כבר יעמדו למעלה כמו שיעמד הקמן אם יתמלא שם דבר מקשין והשם לא עשה ולא פעל פעל שום גם ולא הנבית אלא שלות סבבית יפו' בהודיעו מתי יהיה סלו' הזה : אמר שם טוב רמיתי בנפלאות דעות זרות דעת מי שיראה שהנביא יפעלה ויתן סבה טבעית לזה בעבו' שנפש הנבית הוא דומה לנפש העולם שהוא נפש הגלגל ונפש הגלגל יעשה שנוי' כזה העולם שהנוייה והנפשל כן נפש הנבית יפעל כזה העולם חוס לו קור לו חיזב דבר שיראה ולמה שנפש הנבית הוא מעצם הסבלים הנכבדים מעצם נפשות הבמים לכן יוכל לפעול בנשמי העולם אלא למה שהיה נפש חלקית לא יפעל בכל העולם אבל בדבר חלקי בהבית מטר בחרן אבר הו' יוסב בם לו הבית רעם לו רעם• ונחמ' רחב"ע ז"ל יחשוב כי נפש הנבי' כשידבק בשכל הפועל יפעל בכל ויחדש אותו' ומופתים וז"ל כשידבק בחלק בכל יפעל בכל ויחדש אותות' ומופתים • ון' רש"ד יאמר כי הדבור בנפלאו' אין בו לקודמים מן הפילוסופים אמנם כי זה אנלם מן הדברי' אשר אין ראוי לחקור עליהם והמוקר בהם לו המספק בהם צריך אנלם אל עונש כמו אם יספק אם אחל נמצא לו אם ההלאה נמצאת לו אם המעלות נמצאות ואולם למה שספר אבות"מד מסכות זה מן הפילוסופים הוא מאמ' לא אדע מי אמרו אלא ב"ם ונחמת כי הדבור בנפלאות הוא קשה ונמנע לתת סבה טבעית להם כי העושה הפלאות הוא יודע לבדו איך עשאם כמ"ם לעוזה נפלאות גדולות לבדו כמו שא"ל לתת סבה בפלאות ואם שהם דברי' מתמידי' בהיות הב"ח ולא בהיות הנמים המשתנים וסגולותיהם כמ"ם דוד נפלאים מעשיך ונפלאי יודעת מאד ודרנון בו כי אף שבאמנו אינה יודע מאד בטבעי הדברי' בעצם ממנו לתת סבות הדברים ולכן אמר אודך על כי נורא' נפלאת וגו' ואין כל הדברים הנמצאים בחק הסכלים נמצעים בחק הבנאים וכ"ם בחק האל כי מי שפעל העולם מלא דבר יוכל לפעול כל השאר הנפלאות והמאמר אשר אמר הרב שהוא זר מאד נפלאתי עליו כי זה המאמר לא יאמ' דבר אלא שאלו הדברים נכרא בחק שיקבלו אתר מיגזר הפס עליהם כי אם אינו נמנע שלא ישרוף לא בעבור סבה טבעית אבל בעבור רצון הש"ם וכן אחר הנפלאו' ואמר תביאי בתנה להורות על כ' דברים על שהוא אפשרי בחק הנבי' אמר אמנו כי לנמצא טבע קיים ושהשם נזר אז הדברים מן ימי בראש' כל הנמי' שיהו ושעתידי' להיות כי אין רואי להאמין שיתחדש עתה טוס רצון מה שלא היה קודם זאו מה שבווזו ז"ל כזה המאחר הנכבד לא מה שכיון הרב לחבל מדרך הרב להוציא הדברים מפשוטן כדי להוליד כוונתו וז"ל הנה כבר התבאר לך הענין ונגלה הדעת שאברכי נאות לארס"טו בחצי מדעתו וכו' • ואחר שכבר ביארנו מעשה בראשי' ומחודש רואי שנבאר מעשה בראשי' וז"ל ואחר שנגיע המאמר על זה נביא פרק שנזכור בו גם כן קצת הערות על פסוקים באו במעשה בראשית וכו' • ההקדמה הב' שהנביאים כמו"ם ידברו בשמות משתתפות אין הכוונה בהם מה שיורו בהם בדמיונם הראשון ואחר כ' אלו ההקדמות הבית הרב פרק מבאר מעשה בראשית :

פרק ל

פעור כתו ופעל בפתח ונתקנו' ונרמו וכו"ם בתקנות בקרא בתיק הענר ואמר החכם כי פ"ם בראשי' הוא כבי' ר"ל כבלי ר"ל כי הטעלם לא בברא בהתקלם ומבית כמו שבראנו אבל בברא בתקה אמי' מקלון כמו שבקודם אתנה הקלם קוים אבל אות הקלה לקו : וזהו אחרו בהקלה ברא הם הטעלונים ושהקשונים ר"ל בתיק הטעה הקלה לתן ובראה הכל כמו שראולו הגדולות שהמרעים לא בזמן ר"ל

קרקאש

לדבר אמנו אלא ממנו אמרו אלה בהם חלק מהיום הסרוש חלק זמן ומובל ואין בהם חלק זמן אבל הוא פועל לזמן המלאכה ומלאכת הזמן בכתר יום ולהבנו קודם לכ בזמן כאשר הוא מבינו כי הקב"ה מיקחיל על הפועל ובקרא יום ואחר כי אמלה אשר קודם על הפעלה בלשונינו הוא ראשית מבנאר מן ראשם אבות בהתלה אמר בהתלה • והעולם לא בברא בהתחלה זמנות ר"ל מיהיה קודם בהתלה ובכה לעולם כנ מיהיה מהתחלה אמר אלה מהדברים אמר הם בהתלה בשם ואע"פ שלא יקדימו לזמן בזמן נאמר הם בהתלה לבם בדרך היום אלב בהתלה אחר והיסוד בהתלה בכנין כמו בבראתיו לו יהיו ר"ל מהדברי' שם בהתלה' לנבראי' ליחדים ולהיום אחרו אחל אל אם בחלאים עמו ולא ובקרוהו לזמן קדמת זמן בראתי אם בהתלה לבם בתב בבראתיו בעלינו שמים לאור היום מ"מ ידוע הזמן מחלאות קודם לשאר חלק העולם ואם נבלה בדרך זה ר"ל בהתלה ומהזמן מיום הזמן קודם מחלאות אחר הדברים לא נמנע מחלונת בהקדמות שהרי הזמן אחר הקודם ואחר בהתלה לבר בקנוש ולזן לב מלאות בכל מהקבוצים והקבוצים לזן לב מלאות כ"מ בהקבוצים אבר מ"ל הפועל אותם מ"כ קיקם מבנות זמן בחלה קחלה הקנוש ואחלה הקבוצים ולהיות בגלגל ואם בבחוכי קדמות זה דעת הרשני' ולא דעת הוריכו בהכל מבוארינו שהכל מחודש זהו דעת אחרים בחרו בהקבוצים אשר העולם לא בברא בהקבלה זמנות כי הזמן מבלל הנמלאות ר"ל שהוא בברא בהקבוצים בגלגל שהוא מקבוצים ומי' זה הפנות אחיתו בן הוא בהקבלה ברא אפס הגלגלים ר"ל והקבוצים ר"ל בחרו בהקבוצים בנו"ם בנמלאות כי בו"ם הכלי כי בו"ם בעבור בו"ם הכלי הוא בחר אחר כמל' הקדמה בהקבוצל הוא כלי לדבר' בהקבוצל ואחרי בהקבוצים בחרו בלא בהקבוצים הוא בנ' בחבנות ואחר סבות הוא כלי וב'

אחרים
אלה
אלה

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

פרק ל דע שיש הפרש בין הראשון וההתחלה וזה שההתחלה תאחר עוד ב' ענינים לו שיוסף מכלי מלאכתו אותו הדבר אחר הוא התחלה לו אם אח"ל שיוסף אלא עמו והנה היסודות יקראו התחלת הדברים המורכבי' ואיפשר שיוסף היסודות מכלי המורכבים והולם המורכבים ח"ש שיוסף מכלי המורכב הוא כמו הלב אחר ח"ש שיוסף מכלי המורכב הוא כלתו וכבר נאמר ח"ש שיוסף לדבר אחר הוא סבה לדבר אף שלא יהי' אלא המינו כי האמת הוא סבת האור ואינו חלק מהאור ועל ב' אם המינו נקראו התחלה. וכבר יוחלט ג"כ על זה הענין שם ראשון אבל ראשון אמנם יאמר על הקדום בזמן לבד מבלתי שיהי' הקדום ההוא בזמן סבה למתאחר אחריו כמו שיאמר ראשון מי שדר בזה הבית פלוני ואחריו פלוני ולא יאמר פלוני התחלת פלוני. והמלה אשר על הראשון בלשוננו היא. תחלה. תחלת דבר ה' בהושע. ואשר יורה על ההתחלה. ראשי שהוא נגזר מן ראש אשר היא התחלת הזה לפי הנחתו. והעולם לא נברא בהתחלה זמני כמו שבארנו. כי הזמן מכלל הנבראות ולזה אמר. בראשית. והבי"ת בבי"ת כלי ופירוש זה הפסוק האמתי כן. בהתחלה ברא השם העליונים והתחתונים זהו הפירוש המסבים לחדוש העולם: אבל מה שתמצאהו כתוב לקצת החכמים מהעמיד זמן נמצא קודם בריאת העולם מסופק מאד כי זהו דעת ארים טו אשר בארתי לך אשר יראה שהזמן לא יצייר לו תחלה. וזה מגונה. ואשר הביא האומרים אל זה המאמר הוא מוצאם יום אחד. ויום שני. והבין אומר זה המאמר הענין על פשוטו. והשב שאחר שלא היה שם גלגל מקיף ולא שמש באי זה דבר שוער יום ראשון. ואמרו בזה הלשון יום אחד אמר ר' יהודה בר סימון מכאן שהיה סדר זמני קודם לכן. אמר ר' אבהו מכאן שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן. וזה יותר מגונה מן הראשון. ואתה תתבונן מה שהוקשה עליהם והוא מציאות זמן קודם מציאו' זה השמש. והנה יתבאר לך התרת זה אשר סופק על אלו השנים בקרוב האלהים אם לארצו אלו השנים מזה לומר שא"א מבלתי סדר זמנים קודם לכן. וזהו אמונת הקדמות וכל בעל תורה יברח מזה. ואין זה המאמר אצלי אלא כיוצא במאמר ר' אליעזר שמים מהיכן נבראו. מ' דבר לא תביט באלו המקומות המאמר אומר. כבר הודעתיך שיסוד התורה כלה שהשם המציא העולם לא מדבר בזולת ההתחלה זמנית. אבל הזמן נברא כי הוא נמשך לתנועת הגלגל והגלגל' נברא. וממה שצריך שתדעהו שמלת את הנאמרת באמרו. את השמים ואת הארץ. כבר באו החכמים במקומות רבים שהיא כענין עם. ירצו בזה שהוא ברא עם השמים כל מה שבשמים ועם הארץ כל מה שבארץ. וכבר ידעת באורם כי השמים והארץ נבראו יחד לאמרו. קורא אני אל"ה יעמוד יחדיו. א"כ הכל נברא יחד ונבדלו הדברים כלם ראשון ראשון. עד שהם המשילו זה לזרע שזרע זרעים משתנים בארץ בבת אחת וצמח קצתם אחר יום וקצתם אחר שני ימי' וקצתם אחר ג' והזרעיה כולה היתה בשעה אחת. ולפי זה הדעת האמתי בלא ספק. יותר הספק אשר חייב לרבי יהודה ברבי סימון שיאמר מה שיאמר והוקשה עליו באי זה דבר שוער יום ראשון ושני ושלישי. ובפירוש אמרו חכמים בבראשית רבה באור הנזכר בתורה שנברא ביום ראשון. אמרו בזה הלשון הן הן המאורות שנבראו ביום ראשון ולא תלאן עד יום ד'. הנה כבר בא הבאור בזאת הכונה: וממה שצריך שתדעהו שהארץ שם משתתף. ויאמר בכלל. ובפרט. יאמר בכלל על כל מה שתחת גלגל הירח ר"ל

פרק שלשים

דע שיש הפרש בין הראשון וההתחלה. וזה שההתחלה היא נמצאת במה שהיא לו התחלה או עמו אע"פ שלא תקדים לו בזמן. כמו שיאמר שהלב התחלת החי והיסוד התחלת מה שהו' לו יסוד. וכבר יוחלט גם כן על זה הענין שהוא ראשון אבל הראשון אמנם יאמר על הקודם בזמן לבד מבלתי שיהי' הקדום ההוא בזמן סבה למתאחר אחריו כמו שיאמר ראשון מי שדר בזה הבית פלוני ואחריו פלוני ולא יאמר פלוני התחלת פלוני. והמלה אשר על הראשון בלשוננו היא. תחלה. תחלת דבר ה' בהושע. ואשר יורה על ההתחלה. ראשי שהוא נגזר מן ראש אשר היא התחלת הזה לפי הנחתו. והעולם לא נברא בהתחלה זמני כמו שבארנו. כי הזמן מכלל הנבראות ולזה אמר. בראשית. והבי"ת בבי"ת כלי ופירוש זה הפסוק האמתי כן. בהתחלה ברא השם העליונים והתחתונים זהו הפירוש המסבים לחדוש העולם: אבל מה שתמצאהו כתוב לקצת החכמים מהעמיד זמן נמצא קודם בריאת העולם מסופק מאד כי זהו דעת ארים טו אשר בארתי לך אשר יראה שהזמן לא יצייר לו תחלה. וזה מגונה. ואשר הביא האומרים אל זה המאמר הוא מוצאם יום אחד. ויום שני. והבין אומר זה המאמר הענין על פשוטו. והשב שאחר שלא היה שם גלגל מקיף ולא שמש באי זה דבר שוער יום ראשון. ואמרו בזה הלשון יום אחד אמר ר' יהודה בר סימון מכאן שהיה סדר זמני קודם לכן. אמר ר' אבהו מכאן שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן. וזה יותר מגונה מן הראשון. ואתה תתבונן מה שהוקשה עליהם והוא מציאות זמן קודם מציאו' זה השמש. והנה יתבאר לך התרת זה אשר סופק על אלו השנים בקרוב האלהים אם לארצו אלו השנים מזה לומר שא"א מבלתי סדר זמנים קודם לכן. וזהו אמונת הקדמות וכל בעל תורה יברח מזה. ואין זה המאמר אצלי אלא כיוצא במאמר ר' אליעזר שמים מהיכן נבראו. מ' דבר לא תביט באלו המקומות המאמר אומר. כבר הודעתיך שיסוד התורה כלה שהשם המציא העולם לא מדבר בזולת ההתחלה זמנית. אבל הזמן נברא כי הוא נמשך לתנועת הגלגל והגלגל' נברא. וממה שצריך שתדעהו שמלת את הנאמרת באמרו. את השמים ואת הארץ. כבר באו החכמים במקומות רבים שהיא כענין עם. ירצו בזה שהוא ברא עם השמים כל מה שבשמים ועם הארץ כל מה שבארץ. וכבר ידעת באורם כי השמים והארץ נבראו יחד לאמרו. קורא אני אל"ה יעמוד יחדיו. א"כ הכל נברא יחד ונבדלו הדברים כלם ראשון ראשון. עד שהם המשילו זה לזרע שזרע זרעים משתנים בארץ בבת אחת וצמח קצתם אחר יום וקצתם אחר שני ימי' וקצתם אחר ג' והזרעיה כולה היתה בשעה אחת. ולפי זה הדעת האמתי בלא ספק. יותר הספק אשר חייב לרבי יהודה ברבי סימון שיאמר מה שיאמר והוקשה עליו באי זה דבר שוער יום ראשון ושני ושלישי. ובפירוש אמרו חכמים בבראשית רבה באור הנזכר בתורה שנברא ביום ראשון. אמרו בזה הלשון הן הן המאורות שנבראו ביום ראשון ולא תלאן עד יום ד'. הנה כבר בא הבאור בזאת הכונה: וממה שצריך שתדעהו שהארץ שם משתתף. ויאמר בכלל. ובפרט. יאמר בכלל על כל מה שתחת גלגל הירח ר"ל

פרק ל במה שהיה לא התחלה לו עמו. ר"ל שההתחלה תאחר על שני פנים לא שתהיה ההתחלה כמלאכת במה שהיה לו התחלה כמו הלב שהוא התחלת החי והיסוד הוא התחלה לחי שהוא לו יסוד והוא חלק מן הדבר אחר לו יסוד ולא חלק מכסם קודם לאחר כאמר כי בעת היות הלב התחלת חי כמלאכת חי ההכרח כי לא כמלאכת הלב ולא כהכרח עדין חי אין הלב התחלה לשום דבר כי הוא חיבו חי בעת שהוא כי נדר הת נשם מזון מרגיש ח"כ בהמלאת הלב שיהיה התחלה לחי כמלאכת חי ההכרח כי הוא מן הדברים המלטרפים אחר כשמלאת אחר מהם כמלאת אחר וכן הדין בעצמו היסוד כי עם היות שאחכן יסודות קדמים לאחר אבכיון ח"ש שאחכן שהיה אינה נקראת התחלה אלא בעת מציאות אחר הדברים אחר בהיותל אחר היה התחלה לכם וזה לאחד מהדברים אחר תאחר שהם מתחלה ולכל הכ' שהתחל' אינה כמלאת בדבר שהיה לו התחלה אלא עמו כלומר שהיה חלק מהדבר שהיה לו התחלה אלא המורכב נמלאת עם. עלה כמו עליית השמש לאחר היו' שהיה שכתו המועלת לו ואינה אלא חלק ממנו שהיה השמש חלק מן היום לפי שהיום חלק מזמן מוגבל ולזמן השמש חלק זמן הוא. ועל הזמן החלק מזמן הנקרא יום אמנם הנא השמש על האופק יחלא אלור תכף בהכרח והוא יום וזהו שאחר הרב לו עמו יכו' שהעולם לא נברא בהתחלה זמנית. ר"ל שהעולם לא נתהוה בזמן אחם נתהוה בזמן היתה נמלאת התנועה הסבוכית ולזה היתה נמלאת התנועה היה נמלאת נשם הגלגל והיה קדמון ח"ל יהיה כפך דרוסני אחרונו. כי אמנו רוצים שהעולם מתחדש ח"כ העולם לא נברא בזמן: כמו שהיתרנו. ר"ל כפי"ת מזה חלק: בהתחלה ברא אם העליונים וכו'. ר"ל בתחלה שהיה בתחלה לזמן לא חלק ומן ברא אם העליונים וכו' הזו שאחר הרב

ר"ל היסודות הד' • ויאמר בפרט על האחר האחרון מהם והוא הארץ·מורה זה אמרו·והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים· כבר קראם כולם ארץ • ואח"כ אמר ויקרא אלהים ליבשה ארץ • זה נ"כ סיד גדול • כי כל מה שתמצא שיאמר ויקרא אלהים לכך ככה אמנם הוא להבדילו מן העניין האחר שתף ביניהם בו זה השם • ולזה פירשתי לך זה הפסוק בהתהלה ברא השם העליונים והתחתונים • ויהיה ארץ הנאמר תחלה הוא התחתונים ר"ל היסודות הד' • והנאמר עליה ויקרא אלהים ליבשה ארץ • היא הארץ• הנה כבר התבאר זה: וממה שצריך שתדעהו כי היסודות הד' אשר אמרנו ששם ארץ הראשון יורה עליהם· נזכרו תחלה אחר השמים שהוא זכר·ארץ·ורוח·ומי·וחשך וחשך הוא האש היסודי לא תחשוב זולת זה אמר • ודבריו שמעת מתוך האש • ואמר כשמעכם את הקול מתוך החשך • ואמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח • אמנם נקרא האש היסודי בזה השם להיותה בלתי מאירה אבל ספיריית·שאלו היתה האש היסודית מאירה היינו רואים האויר כולו בלילה מתלהב אש·וכבר זכרם כפי הנחתם ר טביעית·הארץ·ועליה המים • והאויר דבק עם המים·והאש למעלה מן האויר·כי ביחדו האויר על פני המי יהיה החשך אשר על פני תהום למעלה מן האויר בלא ספק • ואשר חייב שיאמר רוח אלהים • בעבור ששמה מתנועעת ר"ל מרחפת ותנועת הרוח לעולם מיוחסת לשם·ורוח נסע מאת יי' • נשפת ברוחך • ויהפך יי רוח ים·וזה הרבה • וכאשר היה החשך הנאמר תחלה אשר הוא שם היסוד בלתי החשך הנאמר באחרונה אשר הוא החשך • התחיל לבאר ולהבדיל ואמר·ולחושך קרא לילה· כפי מה שבארנו הנה כבר התבאר זה: וממה שצריך שתדעהו שאמרו· ויבדל בין המים·אינו הבדל במקום שיהיה זה למעלה וזה למטה ושבעם אחר·אמנם פירושו שהוא הבדיל ביניהם בהבדל הטבעי רצוני בצורה • ושם קצת זה אשר קראו מים תחלה דבר אחד בצורה טבעית הלבישו • ושם קצתו בצורה אחרת וזהו המים • ולזה אמר עוד • ולמקוה המים קרא ימים • הנה כבר גלה שזה המים הראשון הנאמר בו·על פני המים· אינו זה אשר בימים·אבל קצתו נבדל בצורה אחת למעלה מן האויר·וקצתו הוא זה המים • ויהיה אמרו ויבדל בין המי אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע·כאמרו ויבדל אלהים בין האור ובין החשך·אשר הוא הבדל בצורה אחת·והרקיע עצמו מן המי' נתהוה כמו שאמרו הוגלדה טפה האמצעית ואמר נ"כ ויקרא אלהים לרקיע שמים·כפי מה שבארתי לך לבאר שתוף השם·ושאין השמי' הנאמר תחלה באמרו את השמים ואת הארץ • הם אלו אשר נקראו שמים·וחזק זה העניין באמרו • על פני רקיע השמים • לבאר שהרקיע בלתי השמים • ומפני זה השתוף בשם יקראו נ"כ שמים האמתיים רקיע כמו שנקרא הרקיע האמתי שמים·והוא אמרו ויתן אותם אלהים ברקיע השמים·ויתבאר נ"כ בזה המאמר מה שכבר התבאר במופת מהיות הכבבים כלם זה שמש והירח תקיעות בגלגל שאין ריקות בעולם • ואינם על שטח גלגל כמו שידמו ההמון מאמרו ברקיע השמים ולא נאמר על רקיע השמים • הנה כבר התבאר שהמר אחד היה משותף וקראו מים • ואח"כ הובדל בשלש צורות • והיה קצתו ימים • וקצתו רקיע • וקצתו על הרקיע ההוא·וזה כלו חוץ לארץ·הנה כבר לקח בעניין דרך אדרת לסודו נפלאות אמנם שזה אשר למעלה מן הרקיע נקראו מים בשם לבד • לא שהוא אלו המים המיניים • הנה כבר אמרוהו חז"ל נ"כ אמרו באמרם ר' נכנסו לפרדס וכו אמר להם ר' עקיבא כשאתם מגיעים לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים • שכן כתוב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני· והתבינו אם תהיה מאנשי ההתבוננות כמה באר בזה המאמר ואיך גלה הענין כלו • כשתשתכל בו ותבין כל מה שהתבאר במופת בספר אותות השמים • ותשקיף על כל מה שאמרו אנשי החכמה בכל דבר מהם: וממה שצריך שתדעהו ותתעורר עליו העלה אשר בעבורה לא נאמר ביום השני כי טוב • וכבר ידעת מאמרי החז"ל אשר אמרוהו בזה על דרך הדרש • הטיב שבהם אמרם לפי שלא שלמה מלאכת המים • ועלת זה נ"כ אצלי מבוארת מאד וזה כי כל אשר יזכור ענין מענייני המנצאות המתחדשים הנמצאים על ההמשך התמידים המישבים אמר בזה כי טוב • וזה הרקיע והדבר אשר עליו

לחותן בלתי מאירה • ר"ל זה התבאר בספר אותות וכספר הסמי' והעולם במלאת' הראשון: ואחר כן הוכדל בשלש צורות וכו' • ר"ל שהמים שמתחת לרקיע הם ענין אחד והמים אשר מעל לרקיע הם ענין שני והרקיע עצמו ענין ג' וכל אחד ואחד בכדל בצורתו והמים אשר מתחת לרקיע הם המים המיניים אשר בפעל הנמצאים ואמר אמר מעל לרקיע הם אחיר פעולה למעלה מהמקום הקר מהאויר ומקבו מתהום המטר והם מים ככה והרקיע עצמו הוא המקום הקר הכלה מהאויר אשר שם יעלו בחידי ויתהוה שם המטר וזהו שאמרו ז"ל הוגדלו הטיפה מלמעלה • ר"ל בהלק הקר מהאויר אשר שם מתהוה המטר: אל תתמהו מים מים • ר"ל כי אז היו כופלין מלת מים היה דומה שיהיה למעלה בהלק הקר מן האויר מים בפעל ואין הענין כן כי אחיר הוא מים ככה ותכף שנתהוה מן האדד מטר יורד למטה וז"כ מי שאמר ששם מים בפעל הוא שקר נגד המציאות ודוקר שקרים לא יכון לנגד עיני: ובענין הוא כן אין ראוי שיאמר בו כי טוב • ר"ל שענייני בעלמים מן ההמון והם הוות אלו המים העליונים אין ראוי אמר בו כי טוב כי תלת כי טוב נאמרים על דבר נודע בעלה שתועלת לכל אף לשמון וזה אינו נודע כי אם לחכמים וזהו שאמרו אלה שלמה מלאכת המים ר"ל שהשלמות פעולת יום שני מהמים אינה מוכנת אלא בהמון אלה כיום ג' והוא הראוי ביותר: וזה"ל כי מבלתי שתוסיפך אינו· ר"ל הרמוז"ל מוסיף עכשו טעם אחר למה לא נאמר כי טוב כיום שני: והוא

בעולם והנה כב"ר אמרו בזה הלשון הן הן מלאורות שנברא ביום ראשון ולא תלאן עד יום ד' ר"ל שקדם לו המטר שהיה קודם תקשת אחרת והמטר לא יהיה מבלי אויר יעבלה מן האדר והעולה לא יהיה מבלי מעבלה שהוא המטר ולכן הוכרח לו פעולתו· ומתמה סגריך שתדעהו שהאדר שם מתוקף יאמר בכלל וכפרט יאמר בכלל על מה שתחת גלגל הירח כמ"ש הללו את יי מן האדר ועל זה יאמר בראשית ברא אלהים את השמים ואת האדר והוא היכל ויאמר בפרט על האדר והוא היכל ויהיה פי' הפסוק בהתחלה שהוא בסבה בראל הם העליונים והתחתונים ויהיה אדר בראמר תחלה הוא התחתונים ר"ל היסודות הד' והבלתי ויקרא אלהים ליבשה ארץ ר"ל אדר ואחר כן היה אדר וכו': ואחר הרב כי היסודות נזכרו בזה הפסוק כפי הנחתם הטבעית אחרן ועליה המים ואויר דבק במים וכו' • וסימן בזה כי המים יקראו תהום כמו שאמר תהומות יכסיומו והנה פני התהום הוא אחיר וחשיות החש על האויר שהוא פני תהום והאויר הוא מרחפת על פני המים אם כן היסודות הוחכרו כפי הנחתם והראון כו כפי סדור הבנתם הטבעית לא סדור הזכירה ח"כ הטיות הרוח שהוא אויר מרחפת על פני המים והתחל שהוא אחש הוא למעלה מהשמיר שהוא פני התהום יהיו היסודות מזכרים כפי הנחתם הטבעית ואמר הכתב ר' משה הנרבוני כי האויר נקרא תהום אבל המים בעליונים אשר בתחבונו ואני אומר כי לא נקר' תהום האויר אבל פני תהום והוא אחת לפי שהוא על המים אשר נקרא תהום כבל מקום ואמנם ייחס הרוח לאלהים בעבור שהיא מתנועעת תמיד ולשולם מיוחסת לשם כמו שאמר ורוח נסע מאת הים כמה מלת הים ויהפוך יי' רוח ים וזה קרבה: ומקה סגריך שתדעהו שאמרו· ויבדל בין המים וכו' אינו בכדל במקום שיהיה זה למעלה וזה למטה וטבעם אחד כי למעלה אין מים כמועל אבל פירושו שהוא הבדיל בהיותם הבדל טבעי ושם קצת זה אשר קראו מים תחלה אם עליו נאמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים דבר אחר בצורה טבעית שלבשו ושם קצתו בצורה' אחרת וזהו המים ועל זה אמר ולמקוה המים קרא ימים הנה כבר גלה שזה המים הראשון שנאמר בו על פני המים אינו זה אשר בימים קצתו נבדל בצורה אחת למעלה אבל אויר אחם ועל זה אמר ורוח אלהים מרחפת על פני המים שהאויר יקרא את המים מבל בלדדין בין מלמעלה בין מבל בלדדין וקצתו הוא זה המים אשר הוא למטה אשר נקרא ימי' ויהיה אמרו ויבדל אלהים בין המים אשר מתחת לרקיע באמרו ויבדל אלהי' בין אור ובין החשך אשר הוא בכל בצורה אחת אבל הבדלם בצורה אחת והרקיע עצמו מן המי' כתוב אמרו המפרשים כי אויר הלא יעלה למעלה אבל אויר אחם ועל זה יקראו מים עליונים ולמשה מלאו הרקיע אשר נמצא בו אויר הלא רב ויתבעבה מם בחוקן מזה הבלק קר וכשיגיע אויר הלא חל זה המקום יתהוו מים שם המים אם כן יקראו כאלו ג' מיני מים המים העליונים אשר הם מתעל לרקיע והם אויר אחם והרקיע עצמו אשר הוא הבלק אשר נקרא אחבר מים טהור והוא הבלק הקר ועלו המים אשר למעלה אם היסודיים אשר נתהוה בבלק הקר וזהו מ"ש הנה כבר התבאר שתקר ח' מים מתוקף והוא אויר הלא חל וקראו מים ואחר הוכדל בג' צורות והיו קצתו ימים וקצתו ברקיע והוא הבלק הקר ומלאויר אשר על הרקיע אל הרקיע הוא כולו חוץ לארץ אמנם מזה למעלו מן הרקיע נקרא מים בשם לבד וכו' • וז"ר משה הנרבוני פי' כי המים אשר מעל לרקיע הוא הבלק הקר מן האויר אשר נתנה ממנו הרקיע וכל

האויר

מן האויר כי למעלה מהבנו יש אויר חם ומזה האויר הקרוב אל הלם ויתן אלקים ברקיע השמים הרלון כוא מהאורות נתן ברקיע שם השמים שהאויר הוא אויר ויתן לה שם מוזמים ברקיע מהוא אויר אלא בעבור שם ירלו כמו שילמו שהמון מאחרו ברקיע השמים ולא אחר של רקיע השמים ולכן אמרו לאחר אם אל קאחרו מים מים אחר אחרי מים אחר מלך הקרירות הגדול אשר הוא שם ואחר שטיל שהמקום הזה בעצמו אם מבשש לאחרי מים שלוי ישמרו בזה ילמו שרירות הנשמים הם עניינים שנעשים ולא יהיו אמיתיים אבל ויהיו זה מבלי אחרים שעולים לשם הקרירות • על מלא ויקרא האמון פי' אחר מסר של פני אחרן ושולא מים על פני תהום ואחר אם המקום הזה בעצמו אם"ש עושה שמלאות אם"ש בעשת אמרתו ובלר אחר מחני מים אחר מלך הקרירות הגדול אשר הוא שם ואחר שטיל שהמקום הזה בעצמו אם"ש מבשש לאחרי מים שלוי ישמרו בזה ילמו שרירות הנשמים הם עניינים שנעשים ולא יהיו אמיתיים אבל אחר

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

עליו אשר נקרא מים העניין בו מן ההסתר כמו שתראהו • וזה שאם ילקח על פשוטו בנסתר העיון יהיה עניין בלתי נמצא כלל • שאין שם נוף אחר בלתי היסודות בינינו ובין השמים התחתונים • ואין שם מים למעלה מן האויר • כל שכן שירמה מדמה שזה הרקיע ומה שעליו הוא למעלה מן השמי' ויהיה העניין יותר נמנע ויותר רחוק משישג • ואם ילקח לפי נסתרו ומה שנרצה בו הוא יותר נעלם שהוא צריך שיהיה מן היסודות התחתומים עד שלא ידעהו ההמון • ועניין הוא כך איך ראוי שיאמר בו כי טוב'. ואמנם עניין כי טוב שהוא נגלה התועלת ומבואר במציאות זה המציאות וההתמדה • אבל הדבר שנעלם עניינו אשר פשוטו בלתי נמצא כן אי זה תועלת בו נראת לבני אדם עד שיאמר בו כי טוב • וא"א לי מבלתי שאוסיף באור • והוא שזה ואם הוא חלק גדול מאד מן הנמצאות אינו תכלית מכוונת להמשך המציאות שיאמר בו כי טוב אבל להכרח התחייב כדי שתגלה הארץ והבן זה: וממה שצריך שתדעהו שהחכמי' כבר באר שהעשבים והאילנות אשר הצמיחם השם מן הארץ אמנם הצמיחם אחר שהמטיר עליהם ושאמרו • ואד יעלה מן הארץ וכו' • אמנם הוא ספור העניין הראשון אשר היה קודם • תדשא הארץ דשא • ולזה תרגם אונקלוס ויעננא הוה סליק מן ארעא • ומבואר הוא זה מן הכתוב לאמרו וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ הנה כבר הבאר זה: וכבר ידעת אתה המעיין כי ראש סבות ההויה וההפסד אחר הכרות הגלגליות האור והחשך למה שימשך אדרידם מן הרוח והקור • ובתנועת הגלגל יתערבו היסודות ובאור ובחושך ישתנו מזגיהם • והתחלת המזגות שיתחדש מהם שני האדים אשר הם תחלת סבות אותות השמים אשר המטר מהם • והם ג"כ סבות המהצבים • ואח"כ הרכבת הצמחי • ואחר הצמחים הב"ח • והרכבה האחרונה היא האדם • ושהחשך הוא שבע מציאות העולם התחתון כלו והאור מקרי הוצה לו מתחדש עליו מחוץ • הלא תראה שבהעדר האו' ישאר העניין הנה • וכן בא הכתוב במעשה בראשית על זה הסדר בשוה לא חסר דבר מזה: וממה שצריך שתדעהו אמרם כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו • יאמר כי כל מה שברא אמנם נברא על שלמות כמותו ועל שלמות צורתו ובנאה שבמקריו • והוא אמרו בצביונן נבראו מן • צבי היא לכל הארצות • ודע זה ג"כ שהוא שרש גדול כבר התבאר: וממה שצריך שתתבוננהו מאד זכרו בריאת אדם בששת ימי בראשית אמר • זכר ונקבה ברא אותם • וחתם הבריאה כלה ואמר • ויכלו השמי' והארץ וכל צבאם • ופתח פתח אח"ל לבריאת חוה מאדם וזכר עץ החיים ועץ הדעת ודבר הנחש והעניין החוא • וזכר שזה כולו היה אחר שהושם אדם בגן עדן • וכל החכמים מסביבים שזה העניין כלו היה יום ששי ושלא נשתנה עניין בשום פנים אחר ששת ימי בראשית • ולזה לא ירוחק דבר מן הענייני' ההם כמו שאמרנו שעד הנה לא היה טבע נח • ועם זה כבר זכרו דברים אשמיעם לך מלוקטי ממקומותיהם ואעיירך ג"כ על דברים כמו שהעירו הם ז"ל • ודע כי אלו הדברים אשר אזכרם לך מדברי החכמים אמנ' הם דברים בתכלית השלמות מבוארי הפירוש לאשר זכרום לו מתוקנים מאד • ולזה לא ארבה בפירושם ולא אשימם פשוטים שלא אהיה מגלה סוד • אבל זכרי אותם בקצת סדר ובהערה מעוטה מספיק בהבנתם לכיוצא בך • ומזה אמרם אדם וחוה נבראו כאחד מתאחדי' גם לגב מעשה נחלק ולקח הציו והיא חוה והובא אליו ואמרו • אחר מצלעותיו • רוצה בו אחד מחלקיו והביא ראיה • מצלע המשכן • אשר תרגומו סטר משכנא וכן אמרו ממטרוהי והבן זה איך היה הבאור שהם שנים בצד אחד והם אחד כמו שאמר • עצם מעצמי ובשר מבשרי והוסיף זה חיזוק באמרו שהשם על שניהם יהר את • אשה כי מאיש לוקחה זאת • וחזק היותם

קרקאש

ע"ל פרחו הטרו על עניינים נכבדים והרבה חודש לדון בחסר אחריהם וחזק הענין אחר שהבדם לחדש אחר הרבה לחדש אחר אחר אחר

מרוכב בשוא על הברכה כן התעורר בשוא על המדקה והמדקה קודם קדימה טבעית לתעורר ואחר שבמלת בדמיון סלורה התעורר התעורר להתקר' הלא המדות' אם לברית מתב' וזה הכח התעורר בקרת שמחל לפי שהוא מסמיל את הלה בפורסמות ולברים התעבתים : והקש"ה שוחק על גמל ורוכבו • ר"ל שהשכל החמיתי מלעגת ומשחק על אלו הפעולות הגופיות אחר אין בהם שלמות הנפש כלל • כיות הנחש לא קרב אל האדם ר"ל שהכח המדמה ת"ל מישבה פעולותיו בעת היות שכל האדם שכיל בשוכלי' ואז אחיו מדבר עמו ואינו מתקרב עמו כי פעולת הדמיון הפכית לפעולת המושכל : והתחלנות הוה מוק האדם • ר"ל בתחלנות בחות הנפש והיותה כוסה לדברי' הפורסמים בזה השכל ומעלה אחיה נחלה מהנחש והוא הכח המדמה גורם אל שיש השכל לדברים הפורסמים והתחלנות הנפש בזה השכל אל"כ הנחש הוא השכל והמיתו : תמנה קיימת בין הנחש ובין הוה וזרעו וכו' • ר"ל שהשכלה קיימת בין המדמה ובין הנפש הכללה ובין זרע המדמה ובין זרע הנפש כי עקר כוחות מלאות הנפש הוא הכח הגיוני והשכל המושכלים והוא זרעה הנפשה מכל הכוחה וזרע הכח המדמה הוא פעולתו בדברים הפורסמים והגיוני הוא רוחני והמדמה הוא בשני הרוחני וגשמיי הם הבנים : מזרעה הוא זרע הדם • ר"ל זרע הנפש הכללה היא השכלת המושכלי' כמו שבארנו אזיי"ה מנחת בן כראש והוא מנצח וכו' • ר"ל זרע האדם הוא הגיוני ויכח בדמיון בראש בדרך שלא יקוסולא ירים ראשו כאדם המוכה בראשו ונחת ההכלה היא כדי שלא יכלכל הדמיון את המושכל : והוא מנצח לו בעקב • ר"ל שהכח הדמיוני מנגד לגיוני מעשות פעולות השכלתו בהיותו כמו שבארנו בעקבו לא יוכל לרוץ ולא יר ללכת ומפני דבר אחר הקשל עוד עקב להורות שהמדמה אינו מגבד בעצם למושכל אלא בהיותו כבמי' היותו מוכה לדברים הגופיים והכללות הגופיות : משכת נחש על הוה הטיל בה ואמתא • ר"ל מה שהשכיב הכח המדמה הנפש האדם בטיל בה ואמתא להמקר אחר תאות הגופיות שעמדו על הר סיני שקבלו את המצות ונדקקו בדעות הגיוניות וזוכרו מקבלות הגופיות הנפשיות מפקה ואמתן וכו' : עין החיים מהלך חמש מאו' שנה ר"ל הדברים המושכלים אחר יגיעות האדם להשכילם והם עין החיים לנפש שהיא בשנת זכן הוא מהלך ת"ק שנה כלומר כל הנמצאו' שהם תחת גלגל הירח עד מרכז הארץ יש יכולת האדם לנפשם על מה אמר מהלך ת"ק שנה כי התכלת בהנעת התנועה כי מן מרכז הארץ עד קצה גלגל הירח מהלך ת"ק שנה וזהו מפני בהיותם כלומר המחלות הטבעיו' • לא סוף מופו חלא קירתו • ר"ל כאחיי לומר שעין החיים מהלכו ת"ק שנה לא תחשוב שלא יוכל יכולת האדם להשכיל בעניני הגלגלים והשכלים הנפרדים שהם מופי עין החיים כי אחר הנבנ' תכמת הטבע כיאר חכמת הפלוסופיות אחר היא עבן יוכל מהכתת הטבע כי בתחת שכל האדם מושכיל בהם ומבין בעניני הנופים הם חלא שזה הטעור הנאמר ואמר ת"ק שנה הינו כאמר אלא אמרו חכמת הטבע בלבד : שטבע המציאו כן חייב ר"ל עין הדעת ואמר הנעשים המפורסמות לא בלם הם יתעלה לאדם הרע המשך מזמנו וזהו שאמר הרב • כי

ולא קרב לאדם שאין לו יחס והוא ערך אמו ולא בהקרבות כי בעולתו הוא שלינו מהמקל מלד עלמו רק בדיעות המושכלות אבר הם בחוקו כי האדם כנוי לשכל רק עם פחמה שהוא מחומר מעבר מחמו עמו הוא לברו ומחמר לו בהחלטו ת בחומר לו הנפש בהקרבות בהקרבים אמר בהקשבתו גם יגיע לו בהלמות ויהיה שכל בבחוק אחר הזכר מחמו . והשכלה הנלאה אחרם הוא הנחש ובין זרעו ובין זרעו ואין פחת בזרעה זרע אדם הראון שהנאם הגורמת לשפורה ולהפסד זרעה שהוא זרע אדם אחר מחמר בלבו מהכונה בנאמים בין הנפש קיום אחיו שהוא הזרע והוא הדבר מחכון והוא הפרי כן בחומר בלבו מכון בלבו מחמר בחומר ובלבו הנחש הנפשה בלבו אחר הנחש ובחומר ובחמון הם מהתלות אחר הנפש הנפשה בחוק ר"ל זרעו ובזרעה ראשו ובקבו ובזרעו' מלבחת לו בראש והוא מלבח בעקב פי' בהתחדת הפעולות יסובו לאדם מחרים קיומים ומקבים אזקיים ומקבים אם הם מקלבים בעים הוא חזק בחוקה הנפשלבת והוא אחרו ואחרה הפלוסופו עקב רוצה בו אלו בהחמך אחר הנחש ובוכבו ומחרקו עד שלא יהיה לו הפחרוק כלל אבל בתחלתו כשלא אחיוק ומזכל לבעור בשבן ולהבהילו עד שיחיקבו בשבן בחם אבל בהנעת בלבל שבאמרו על הר סיני פסקה ומהמתן בזה בשהתבר הנחש ובים לו מחמלה אחר מחמלת אחר ומחמת מבוא בשבן הנחש ובזה הוא בו הסתחר אחר המחרוק לעלות בלבל בלבל אחר בלבל אחר בלבל אחר

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

ומקה שצריך שתדעהו אמרם עין הדעת לא גלה שקב"ה לאדם ולא עתיד לגלותו
זה אמת שטבע המציאות כן חייב • והרגלן כו׳ עין הדע׳ והוא הנטייה במפורסמו׳
לא גלה לאדם הרע הנמשך ממקומו כי אלו גלהו היה העולם חרב כמו שאמר אלמלא
הטוטי׳ היה העולם חרב ואחר ריש לקיש בוחן וכמחוק טוב׳ לאחותי׳ שאמלי לא קטלו
אחרנו לא היינו כתי׳ לעולם כתיב אני המרתי
אלהים אתם וכני עליון כולכם אך כאדם
תמותון ואלחד השרים תפולו אלולי לא חטאו
לא היה עולין אלא זהו הפי׳ האמתי ואם תפרשם
אחרים דרכו הרחאחר ; ומקה שצריך שתדעהו
ויקח יי׳ אלהים את האדם וכו׳ • והרגלן כו׳
שהאדם בעמדו בג״ע והוא זה המציאות׳ ומפסיל
כל מרעי הנמצאות אחת אל אחת אז הוא
במדרגה גדולה וכבודת ואז הוא בגן עדן חם
אחת׳ ויניחהו בגן עדן אמרו במדרש תנחומ׳
אמר ויקח יי׳ אלהים את האדם כדאת אמר
ותלקח אשתר אל בית המלך שהיה
לקיחה במעגלים • ומקה שצריך שתדעהו
ותתעורר עליו תוקפי החכמה בקרא כי
אזני הנבמה בקריאת בני אדם קין והבל יהיו׳ קין
הוא ההורג להבל בשדה ושהם יחד אבדו אף על פי
שהאריך לרוצח • ושלא התקיים מציאות אל לשת •
כי שת לי אלהים זרע אחר • הנה כבר התאמת זה׳:
וממה שצריך שתדעהו ותתעורר עליו אמרו ויקרא
האדם שמות וגו׳ • למדנו שהלשונות הסבמיות לא
טבעיי׳ כמו שכבר חשבו זה • וממה שצריך שתתבונן
איו הד׳ מלות אשר באו בערך השמים לשם ורם •
ברא • ועשה • וקנה • ואל • ברא אלהים את השמים
ואת הארץ • ואמר ביום עשות יי׳ אלהים ארץ ושמים
ואמר קונה שמים וארץ • ואמר אל עולם ואבר אלהי
השמים ואלהי הארץ • אמנם אמרו אשר כוננת •
ושפחה שמים ונוטה שמים • כל אין יכללם עשה • אבל
מלת יצירה לא באה • כי יראה לי שהיצירה אמנם נופלת על עשות צורה ואור או מקרה מן
המקרי האחרי׳ ג׳כ • כי הצורה והאור ג׳כ מקרה ולזה אמר • יוצר אור מפני שהוא מקרה ויוצר
הרים • מתארם • וכן ויצר יי׳ אלהי׳ וגו׳ • אמנם זה המציאות המיוחד לכלל העולם אשר הוא
השמים והארץ התיר עליו ברא שהוא אצלנו המציאה מהעדר • ואמר ג׳כ עשה ליצירותיו
המינויות אשר נתנו להם • ר׳ל טבעיהם • ואמר בדם קונה למשלו׳ת עליהם כמשול האדון
על עבדיו ולזה נקרא • אדון כל הארץ • והאדון לא יהיה אדון אלא כשיהיה לו קניין וזה׳
נוטה לצד האמנת קדמות המר אחד לפיכך אמר בהם מלת ברא ועשה • ואמנם אלהי
השמים • וכן אל עולם • הוא בבחינת שלמותו יתעלה ושלמותם • שהוא אלהים כלומר
שופט והם נשפטים לא בעניין הממשלת שזה הוא ענין קונה • ואמנם הוא בעניין בחינת
חלקו יתעלה במציאות והלקם • שהוא האל לא הם רצוני לומר השמים • ודע זה • ואלו
השעורים הנה עם מה שקדם ועם מה שיבא בזה העניין מספיקים כפי כוונת המאמר ולפי
המעיין בו :

פרק

ת׳ק שנה • ופי׳ קורתו עובי עצו העומד וזאת ההשא׳
מהם להשלמת פי׳ העניי׳ וביאורו הנה כבר התבאר
זה : וטמה שצריך שתדעהו ג׳כ אמרם עין הדעת
לא גלה הקב׳ה אותו אילן לאדם ולא עתיד לגלותו
זה אמת שטבע המציאות כן חייב : וממה שצריך
שתדעהו אמרם ויקח יי׳ אלהים את האדם • עלה אותו
ויניחהו בג׳ע הניח לו • לא אמר זה הלשון להעלותו
ממקום ולהניחו במקום אא העלות מדרגת מציאותו
באלו הנמצאות החוות הנפסדות וישבו על ענין
אחד : וממה שצריך שתדעהו ג׳כ ותתעורר עליו
אופני החכמה בקריאת בני אדם קין והבל יהיו׳ קין
הוא ההורג להבל בשדה ושהם יחד אבדו אף על פי
שהאריך לרוצח • ושלא התקיים מציאות אא לשת •
כי שת לי אלהים זרע אחר • הנה כבר התאמת זה׳:
וממה שצריך שתדעהו ותתעורר עליו אמרו ויקרא
האדם שמות וגו׳ • למדנו שהלשונות הסבמיות לא
טבעיי׳ כמו שכבר חשבו זה • וממה שצריך שתתבונן
איו הד׳ מלות אשר באו בערך השמים לשם ורם •
ברא • ועשה • וקנה • ואל • ברא אלהים את השמים
ואת הארץ • ואמר ביום עשות יי׳ אלהים ארץ ושמים
ואמר קונה שמים וארץ • ואמר אל עולם ואבר אלהי
השמים ואלהי הארץ • אמנם אמרו אשר כוננת •
ושפחה שמים ונוטה שמים • כל אין יכללם עשה • אבל
מלת יצירה לא באה • כי יראה לי שהיצירה אמנם נופלת על עשות צורה ואור או מקרה מן
המקרי האחרי׳ ג׳כ • כי הצורה והאור ג׳כ מקרה ולזה אמר • יוצר אור מפני שהוא מקרה ויוצר
הרים • מתארם • וכן ויצר יי׳ אלהי׳ וגו׳ • אמנם זה המציאות המיוחד לכלל העולם אשר הוא
השמים והארץ התיר עליו ברא שהוא אצלנו המציאה מהעדר • ואמר ג׳כ עשה ליצירותיו
המינויות אשר נתנו להם • ר׳ל טבעיהם • ואמר בדם קונה למשלו׳ת עליהם כמשול האדון
על עבדיו ולזה נקרא • אדון כל הארץ • והאדון לא יהיה אדון אלא כשיהיה לו קניין וזה׳
נוטה לצד האמנת קדמות המר אחד לפיכך אמר בהם מלת ברא ועשה • ואמנם אלהי
השמים • וכן אל עולם • הוא בבחינת שלמותו יתעלה ושלמותם • שהוא אלהים כלומר
שופט והם נשפטים לא בעניין הממשלת שזה הוא ענין קונה • ואמנם הוא בעניין בחינת
חלקו יתעלה במציאות והלקם • שהוא האל לא הם רצוני לומר השמים • ודע זה • ואלו
השעורים הנה עם מה שקדם ועם מה שיבא בזה העניין מספיקים כפי כוונת המאמר ולפי
המעיין בו :

פרק

כי טבע המציאות כך׳ חייב בחמרו גם׳ את העולם נתן בלבם והם לא היה העולם
חרב כך פי׳ הקימתי ז׳ל וכ״ר שמואל ן תבון פירש כי האדם הוא הסכל העיקרי
בבחינת הסכל שהיעיקי לא יחתל נמחוברות לעולם והוא נמנע עליו כי הסכל
בפעל לא ישיג המפורסם ואם שאמר לגלותו וזהו שאמר חרב ואם לא אמר
וכו׳ : אלא הבאות מדרגת מציאותו • ר׳ל
שהאדם בעומדו בגן עדן והוא זה המציאות
ומקבל כל פרטי הנמצאות אחת אל אחת אז
הוא בהדרגה גדולה ובכבודת ואז הוא בגן עדן
וזהו ויניחהו בגן עדן לא שהיה במקום אילו כי
עבשיו בקריא׳ כמי אדם קין והבל • ר׳ל פעולות
בני אדם נחלקות לשני עניינים האחד קין
והוא ההתדלות לקונה המזון וקנות הקנייני
והשני תאר ההנהגה לעם ויעזבה רועה לגם
בהנחת הנהגות מדיניו׳ כפופים רועה לומר
מנהיגי המדינות ולזה זאת הנהגה פיה
הכל בערך הגלגלה הנפשית׳ המציאית
ושל קנות הדעות המציאיות והשכלת
המושכלות ומפני זה נתבדו שני אלו הכחות
וגם קין והבל המנהם את והוא הסכל בחמושי
העיקרי הוא הנאסר מן האדם והוא זרע אדם
בחמ׳ וזהו המרו ויולד בדמותו כצלמו ; ותחמ׳
הוא בענין בחינת אלקו יתעל׳ במציאו׳ ואלקים
שהוא אחל • ר׳ל אחנם אלקו׳ ת׳ במציאות ואלקים
עולם הוא בחינת אלקו׳ ת׳ עצה פועלת לנמים אז לכל
כל מיר שהוא ת׳ עצה פועלת לנמים אז לכל
המנהגות שה בחינת אלקו׳ ת׳ שהוא ת׳ עצה
פועלת לכל המנהגות והוא ת׳ הורה אחת
כוללת כל מיני המנהגות בחוכן ריותר אלם
והוא המרו אל עולם ; ואלקים ר׳ל חנקי המנו׳
ואחר המנהגות הם עלולים ומכנו והרב לא
רצה לגלות זה כפי׳ ; ומקום עצה לקח מופש
ומקו׳ עלולי׳ לקח נפשני׳ וזהו המרו ודע זה :

פרק

המקרי האחרי׳ ג׳כ • כי הצורה והאור ג׳כ מקרה ולזה אמר • יוצר אור מפני שהוא מקרה ויוצר
הרים • מתארם • וכן ויצר יי׳ אלהי׳ וגו׳ • אמנם זה המציאות המיוחד לכלל העולם אשר הוא
השמים והארץ התיר עליו ברא שהוא אצלנו המציאה מהעדר • ואמר ג׳כ עשה ליצירותיו
המינויות אשר נתנו להם • ר׳ל טבעיהם • ואמר בדם קונה למשלו׳ת עליהם כמשול האדון
על עבדיו ולזה נקרא • אדון כל הארץ • והאדון לא יהיה אדון אלא כשיהיה לו קניין וזה׳
נוטה לצד האמנת קדמות המר אחד לפיכך אמר בהם מלת ברא ועשה • ואמנם אלהי
השמים • וכן אל עולם • הוא בבחינת שלמותו יתעלה ושלמותם • שהוא אלהים כלומר
שופט והם נשפטים לא בעניין הממשלת שזה הוא ענין קונה • ואמנם הוא בעניין בחינת
חלקו יתעלה במציאות והלקם • שהוא האל לא הם רצוני לומר השמים • ודע זה • ואלו
השעורים הנה עם מה שקדם ועם מה שיבא בזה העניין מספיקים כפי כוונת המאמר ולפי
המעיין בו :

פרק

אמר ע״ש ראיתי לך לקבץ מדות נדחים כמה ספר בנעשה בראשית ע״כ הטעדה מבלתי שתגלה אחר לין ראוי לגלותו בראשית בראשית ברא אלהים רוצה לומר בהתלה
ובעלה ברא אלהים העליונים והתתחונים ותבין את השמים ואת הארץ עם השמים ברא כל מה שבשמים ועם הארץ בבראת כל מה שבארץ ויהיה הארץ כולל
כל מה שתחת גלגל הירח ובבראו כל הדברים כלה׳ ואחר בבראו כל הדברים כלה׳ ואחר בבראו כל מה שבשמים ועם הארץ בבראת כל מה שבארץ ויהיה הארץ כולל
כאלו אומר בכולל על כל מה שתחת גלגל הירח ואחר על היסוד האחרון לבד דיקרא אלהים ליבשה ארץ ולים ולזה אמר שהוא הרוח ומסך שהוא המים
מיסודי נאברים כפי בנתתם הטבעיות כי ביחוד אחיר על פני המים יהיה המסך אחר על פני תהום לעבלה מהאחיר ותבין ובכר ידעת כי רקא שבות שהוייה אחר בהמות
הגלגלות הם אחר ומסך לנמה ובקור ובתנועת הגלגל יתעבר היסודות ובאחר ומסך יתעבר היסודות ומסך אחר בהמות
תחלת אותות השמים אחר המשר מהם והם גם כן שבת המקורים ואחר כך הרכבת הנמחים ואחר כך הרכבת שב״ח והרכבה האחרונה הוא האדם ומסך שהוא ההעבר
הוא טבע בראשית לגלות לנו בה הסוד שבתנועות אחור ובמסך בתנות הרקיע שהוא אחור הגלגל אחר ויחלו׳ הדברים בעדרים מכל עוב ובה שהוא שבתנות
בעשיה בראשית לגלות לנו בה הסוד שבתנועות אחור ובמסך בתנות הרקיע שהוא אחור הגלגל אחר ויחלו׳ הדברים בעדרים מכל עוב ובה שבתנות
הוא מקום לנבי ס״ש שהור אחר בתנות שם המים ובמים בתחתונים ולו המים היסודיים הרקיע הוא אחיר מבדיל בין מים העליונים לבמים התחתונים ובכה מים העליונים
אלהים בין המים אחר בתחתית לרקיע ובין המים אחר מעל לרקיע כי הוא מבדל טבעי כמו שהבדיל הסם בין אחור ובין המסך שבבדל טבעי ובכה אחיר בבין המים
בהעלת ליד ולכן הים שבה לבראלות היבשה ואחר כך בתהו המקורים ולבמחים ובכה לא נאמר מלאכת המים לנה שלנו הדברים לנה
גלויים שיש לנמעלה מים וגם כי המשר אינו מכוון בעמנו כמו מבבר ביאחרנו ותבין ותחם״ב בתהו׳ הם בין המתחתים בים בין המתחתים ביבשה ויביה
אחור גם כן מבת הבייה שב״ח וגם מבת הבייה שב״ח בין המתחתים בים בין המתחתים ביבשה ויביה
בתחדשו הדברים ובבראו ראשון ראשון רוצה לומר מקנתם עלה לקנתם והבה אחר בעשה
אחר

לדם בגלמתו כדמותו על המורם הטבעית אשר בה האדם הוא מה שהוא ואשר בעבורו תהיה ההפנה החמנית ומופני ההפנה הטבלית נאמר בו בגלם אלהי' וכאשר ייחד האדם בענין שבו זר מאד מה שאין בו בדבר מן הגמלאות מתחת נגלגל הירח היה הפנה טבלית אשר לא יפתקם כם לא יד ולא רגל דמה אותה בהפנת הבורא

פרק שלשים ואחד

אולי כבר התבא לדה העלה בחזק תורת השבת והיות בסקיל ואדון הנביאים הרג עליה. והיא שלישית למציאות השם והרחקת השניות • כי ההוהר מעבוד זולתו אמנם הוא לישב היחוד • וכבר ידעת מדברי שהרעות אם לא יהיו להם מעשים שיעמידום ויפרסמום ויתמידום בהמון לנצח לא ישארו • ולזה צונו בתורה הגדיל זה היום עד שיתקיים יסוד חדוש העולם ויתפרסם במציאות • כשישבתו בני האדם כלם ביום אחד • וכשישאל מה עלת זה • יהיה המענה כי ששת ימים עשה הוכבר באו בזאת המצוה שתי עלות מתחלפות מפני שהם לשני עלולים מתחלפים • וזה שהוא אמר בעלת הגדיל השבת בעשרת הדברות הראשונות אמר • כי ששת ימים עשה וגו' • ואמר במשנה תורה וזכרת כי עבד היית במצרים וגו' ע"כ צוך ה' אלהיך וגו' • וזה אמת כי העלול במאמר הראשון הוא כבוד היום והגדילו כמ"ש • על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו • זהו העלול הנמשך לעלת כי ששת ימי' וגו' • אמנם

קטון ולכן לאמר לא טוב היות האדם לבדו לעשה לו עזר כנגדו ולכן נברלת האשה כי ראשון לא קטון המדיני ואחר כן מלת אשה הושאל לכל ענין מוכן מזומן להתחבר כמו שאמר תהיינה מוכרות אשה אל אחותה וכן האמר והנורה נקראו איש ואשה וזכר ידעת מלתר אפלטון שהיה קורא אחר הנקבה והנורה הזכר ותכין כי נברלו אחר והנורה מתאחדים גב לגב ולכן אמרו ז"ל אדם וחוה נברלו מתאחדים גב לגב שהם אחדים מצד ודבים מצד ושהוא נחלק ונוקח מצין והוא חוה והוכח אצין כי הכח יוכח אל הפועל ופעל קודם ואמרו מצלמותיו ר"ל ח' מחלקין והבית רחוה מצלע המשכן שתרגם אונקלוס מסטר משכנא : ואמנם הכחם הוא הכח המדמה שהוא אצין כשיטר גמל כי הכח המדמה מרכיב צורות גדולות ודיקת נפלאים וחרוכו אשר השיח חוה הוא שמחלל כי הכח המדמה אחר שיטיג הערב ויערור המתחוה שהוא התחוה ומסטין לאדם מדרך טובה לדרך רעה ולכן נקרא מחלל ומעלל הוא רכוב על הבחם ובכר ידעת למה נקרא נחש ולמה נקרא מחלל והקדוש ברוך הוא שוחק על אלו הכבודות הדמיוניות והתחלות הגשמיות כי הבחם יאחר נלחים אחר המות ובכר ידעת כי הבחם לא קרב אל אדם אבל בחמצעות חוה ביזוק והמיתו הבחם והסכלה הסלמה אמנם היא קיימת כיון בחם וחוה וכן זרעו וזרעה ואין ספק שזרעה הוא זרע האדם ויותר נפלא חוה הקשר הבחם בחוה זרעו בזרעה רחם בעקב ויהיה מבחם לו כראש והוא מבחם לה בעקב ובכר ידעת ג"כ אוסרי הבחם בקריאת בני אדם קין והבל והיות קין הורג להבל בשדה והשביחם

כאחדו אע"פ שהאריך לרוצה לא בתקיים המציאות אלא בשת ובכר ידעת מה שאמר ויקרא האדם שמות לנקבו שהשמות הסכמיות לא טבעיות והנה הכרובים ולבט החרב כי בחתת פנים יכין פנים יעלם כאלו לבט החרב המתהפכת והנה הכרובים רמז על הכח המדמה ועל המחשבה ועל הסכל ההיולאלהי ובכר ידעת כי ילד וכן הם מקומותיו ומי שלמד ענין לחיים אחד והועילו דעת כאלו הוליד חיים שהוא ולכן נקראו תלמידי הנביאים בני הנביאים וכזאת שהסלה כאמר ויחי האדם מאת שנה וילד ואחר כמדמותו כצלמו כי כל מה שקדמו לו מן הנביים קין והבל לא נגיע להם המורה החנוטית אחר שלא ישתמשו בתורה הרוחנית והנה הסכל האלהי ולזה נאמר בשם אדם ודמותו הנאמר עליהם בשלם אלהים ודמותו וכל מי שאין לו זאת המורה אשר ביארנו עניבה אינו חיים אלא בבמה על נורת חיים ותכניתו אבל יש לו יכולת על מיני החזק כמו שאמר הפילוסוף דעות רבות יעשה האדם הרע מחיות ביער כי הסכל והמחשבה שהיו מוכנים להנעת הסלמות אשר לא הגיעו השתמשו במיני התחבולות המביאות לרע ולכן היו בני אדם הקודמים לשת כמו שאמרו בתדרש כל אותם מאה ושלשים שנה שהיה אדם בזוף היה מוליד רוחות ושדים ואחר רצה הפס הוליד בדמותו והוא אמרו ויחי אדם שלשים ומאת שנה וילד ואתה המעיין תבין מזה מה שראוי להבינו כי יתבארו בזה ר"ל שתוף כן וילד דברים נפלאים ובתה הרב כי כל האנשים הנמצאים מאדם ועד כה ומכה עד אברהם לא היו כלם חיים אלא כמו חיותנו היום כמו שאמר ימי שנותינו בהם ע' שנה ואם בגבורות פ' שנה ואלא מיו הזקן אשר אחר אחר חיים תרוכים אלא אותם האנשים הנזכרים בתור' והיה זרות בחיים הוהו אם לסבות רבות למענו והבהנתו לו על דרך המוסת ולא יסבול שיאחר בזה אולת זה ואחר ראוי שתדע כי בחר בתעבה ברחשי' אלהים ואחר ברחשית ברא אלהים רוצה לומר המציאו מהבעדר ועשה לנורות המיניות ובקרא אלהים לא שהוא הדון להם כי כבר אמר קונה שמים וארץ אלא שהם נפשטים כי הוא מבהיל העולם מעטוהו והם מוכנים מקנו הנה כללנו לך בזה כל מה שאחר הרב בתעבה ברחשית ואם חסרנו דבר הוא בעבור שאין ראוי לגלותו ובעבור שברב העליונה בתכלית ההעלמה אחל יכפר בעבור מה שכתבנו כי ההברח יביאנו הגלות אל המסכילים קצת הגלות ואם ההעלמה ראוי כדי שלא יקרב אליו זר :

פרק לא למה שהפרק שעבר דבר במעשה ברחשית פייס המאחר במעשה ברחשית בנוחה כי אחר הו' יתי ברחשי' היה הטבע כח ולמה שהשבת מביא לנו לדעת מציאות אחל בתחלת המחשבה ועיון קל כי כל מחוקי הטרוך אל מחדש ולא יתחדש הדבר מעצמו לכן צונו בתורה הגדל זה היום עד שיתקיים יסוד ח"ם ויתפרסם שיש בלתי המציאות וזה אמרו אולי כבר בתבאר לך הענה בחזוק תורת השבת והיותה בהקילה ולחדון הנביאים הרג עליה והיא אלישית לתציאות' הסם והרחקת הסבות וזה מצות ח' כי אבכי ולא יהיה בדבור ח' נאמרו ואזהרה העבוד אולתו אמנם הוא לבחמין סייחוד ויהיה אבכי ולא יהיה לך דבור ח' ולא תשתחוה לבם ג"כ ולא תשא דבור מני וזכור את יום השבת לקדשו דבור ג' ולכן יאמר הרב שהיא אלישית למציאות הסם אף שהוא דבור רביעי : וכבר ידעת מדברי שהדעות הם לא יהיו להם מעשים שיעמידום ושיפרסמום ויתמידום בכלם בהמון לא יאחרו • כי ההמון אין לבם דעת כדי לקיים החמונות בדיעה אם לא יעשו מעשים ולכן צונו בתורה הגדל זה היום עד שיתקיים יסוד ח"ם ויתפרסם המציאות כשישבתו בני אדם כלם ביום ח' וכשישאל עלת זה יהיה המענה כי ששת ימי' עשה יי' : ואמר במשנה תורה וזכרת כי עבד היית במצרים ע"כ צוך יי' אלהיך • והנה יש בכאן ב' שאלות למה אמר בדברות הראשונות כי ששת ימים עשה יי' ובדברות אחרונות אמר וזכרת למה שהם וגם יש לשאול שאלה ב' כי לא צוה יי' לשבות יום השבת בעבור שהמציאנו מהמצרים כמו שאמר וזכרת כי עבד היית ע"כ אבכי מלוך כי אבכי מלוך כי ראוי שיעבדו מהמצרי' היה שבת ואחר הרב בתשובת אלו הספקות כי נתן טעם לשבת למה יעבדו ישראל ביום השביעי יותר מיום אבני אלו אשר הימים ונתן הסבה בזה כי ששת ימים עשה יי' וזה אמרו כי הבעלול בנאמר הראשון הוא כבוד היום והגדלו כמו שאמר ע"כ ברך יי' והו הבעלול הנמשך לעלת כי ששת ימים עשה יי' :

אמנם

פרק לא

כי הלזהרה תעבול לשבת קיחוד הקלון בזה זה הוא' בתיבת שבת למה שאחר הבנוי' מחמת מבני הבנו' מחמתת החדוש ואחר שהשולם יום לבנו הלמתין יום שבת בלתה קדמון הוא אשר חדשו בעת הרבנם שלמי הדול הבפסוקים ירמש הקדש הרשיש : פרק

אמנם

שס טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

פרק ל"א

אמנם תתו לנו תורת שבת וצוותו-אותנו לשומרו הוא עלול נמשך ליגלת • היותנו עבדים במצרים אשר לא היינו עובדים ברצוננו ובעת שהפצנו ולא היינו יכולים לשבות וצונו בתורת השביתה והמנוחה לקבץ ב' הענינים • האמנת דעת אמתי • והוא ה"ח המורה על מציאות השם בתחלת המחשבה ובעיון הקל • וזכור חסדי השם עלינו • בהניחנו מתחת סבלות מצרים וכאלו הוא חסד כולל בדעת האמיתי העיוני • ר"ל שנדע ונתקבע בנפשותינו מהות העולם ותקון הענין הנשמי ר"ל תקון הגוף שיהיה שלם ישרת מנעה יפיים רצופים במפורסמות והבלבי העולם :

פרק ל"ב

וזה תכלית כדמות הנפלאות כלם • ר"ל דעת תורתנו בענין הנבואה מה בענינו כדעת הפילוסופים מזאת שאמנו מוכרחים מ' פסר מהרחוי לנבואה אפסר שלא יתנבא ולא יהיה מפני שלא כדמות אחר הפלאים כי לפי הענין הטבעי היה מן המחויב שיתנבא ובזה יש מקו' עיון מה הכריח הרב להחזיק זה הדעת כי הפסיק' חיבם מודיים זה הדעת בכלל בסוס מקום כי אותו הפסו' שהביא הרב ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש כבר כתב הרב ז"ל בתשובה בלדו אחתרו ואפסר שהנבואה לנו לומר בתק כרוך גדולות ורבה אחפסר מדרוך לא סיה רחוי לנבואה אם מפני שלא הגיע לשלמות הלמוד הקודם לנבואה ואם מפני שלא היה לו הכנה מוצית ושלמות הכח המדמה וא"כ אחר שהפסוקים חיבם מכריחין' להחזיק זה הדעת מה סביח הרב לעשות דעת ג' בתה שאין בו רמז מהפסוקים ומדברי ר"ל ויש מתרצים כי זה מוכ' כפי הסבה הטביעי' וכדי שלא יראה שסברתינו בסברת הפילוסוף במו"לט שם זה הלוף ואם לינו כן כפי אחמתת כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ובריה ואחר שהוא רחוי לנבואה מ"מ לבוחה ומלד הכניתו המוצית בחפרעת תכונתו הנבואה כלי ספק : הנכלא

פרק ל"ב

פרק שלשים ושנים

דעות

בני אדם בנבואה כדעיתם בקדמות העולם וחדושו • אני רוצה בזה כי כמו שאלו שהתבאר אצלם מציאות הש' יש בהם שלש דעות בקדמות העולם וחדושו כמו שבארנו • כן הדעות בנבואה שלשה • ולא אפנה לדעת אפיקורוס שהי' לא יאמין מציאו' אל"ה כ"ש שלא יאמין נבואה • אמנם אכיין לזכרון דעות מאמין האל בנבואה :

הדעת הראשון והוא דעת המון הפתאים ממי שיאמין בנבואה וקצת עמי אנשי תורתינו

גם כן יאמינהו והוא • שהש' יבחר מי שירצה מבני אדם וישרה בו הנבואה וישלחהו • אין הפרש בין שיהיה האיש ההוא אצלם חכם או סכל רב השנים או צעיר השנים • אלא שהם יתנו בו קצת טוב ותקן מדות • כי בני אדם עד עתה לא אמר שישרה השם שכינתו על אדם רע אלא כשיהיה למושב תהלה לפי זה הדעת •

והדעת השני דעת הפילוסופי' והוא שהנבואה שלמות אחד בטבע האדם • והשלמות ההוא לא יגיע לאיש מבני אדם אלא אחר למוד ויציא מה שבכח חכמין לפעל • אם לא ימנע מזה מונע מזגי או סבה אחת מחוץ • כמשפט כל שלמי שאפשר מציאותו במין אחד • כי לא יתכן מציאות השלמות ההוא עד תכליתו וסופו בכל איש מאישי המין ההו' אבל באיש אחד וא"א מבלתי זה בהכרח • ואם היה השלמות ההוא ממה שיצטרך בהגעתו למוציא אי אפשר מבלתי מוציא • ולפי זה הדעת א"א שינבא סכל ולא יהיה האדם מלין בלתי נביא ומשכי' נביא כמי שימצא מציאה • אבל הענין כן והוא שהאיש המעולה השלם בשכליותיו ובמדותיו כשיהיה כחו המדמה על מה שאפשר להיות מן השלמות • ויזמין עצמו ההזמנה ההיא אשר תשמענה • הוא יתנבא בהכרח • שזה השלמו' הוא לנו בטבע • ולא יתכן לפי זה הדעת שיהיה איש ראוי לנבואה ויכין עצמו לה ולא יתנבא • כמו שא"א שיזמין איש בריא המזג במזון טוב ולא יולד מן המזון ההוא דם טוב ומה שדומה לזה •

והדעת השלישי והוא דעת תורתנו ויסוד דתנו הוא כמו זה הדע' הפילוסופי בעצמו אלא בדבר אחר • וזה שאנחנו נאמין שהראוי לנבואה המכין עצמו לה אפשר שלא יתנבא וזה ברצון אלהי • וזה אצלי הוא כדמו' הנפלאו' כלם ונמשך כמנהגם שהענין הטביעי שכל מי שהו' ראוי לפי בריאתו ויתלמד לפי גדולו ולמודו שיתנב' והנמנע מזה אמנ' הוא כמי שנמנע מהגיע ידו כירבעים • או נמנע הראו כמהנה מלך ארם בענין אלישע • אמנם היות יסודנו ההבנה והשלמו' במודו' ובדבריו עכ"פ הוא אמר אין הנבואה שורה אא על חכם גבור ועשיר וכבר בארנו זה בפי המשנה ובחבור הגדול והגדתי בהיות בני הנביאים מתעסקים תמיד בהכנה • אבל היות המכין עצמו נמנע ולא יבנא הנה תדע זה מענין ברוך בן נריה שהוא הלך אחרי ירמיהו והבינו ולמדו והיה מקוה להתנב' ונמנע כמ"ש יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי • ונאמר לו ע"י ירמי' כה אמר יי כה תאמר אליו ואתה תבקש לך גדולו' אל תבקש • ואפשר לנו לומר שזה באור שהנבואה בחק ברוך גדולו • וכן יאמר שאמרו גם נביאיה לא מצאו חזון מיי • מפני היות' בגלות כמו שנבאר (פ' ל"ו מזה המלק) אא שנמצא כתובים רבים מהם כתובי הספרי' ומהם דברי חכמי' כלם הולכי' על זה היסוד • והוא שהשם יביא להנב' מי שירצה מתי שירצה אמנ' לשלם המעולה בתבלית • אבל הפתיים מעמי הארץ א"א זה אצלינו ר"ל שינבא אחד מהם אא כאפשרו הנבא חמור או צפרדע זה יסודנו • שא"א מבלתי התלמדו' והשלמות ואז יהיה האפשרות הנתלת בו גזרת הש' • ולא יטעך אמרו בטרם אצרך בבטן

ידעתיך

כדעות הפילוסופים מזאת שאמנו מוכרחים מ' פסר מהרחוי לנבואה אפסר שלא יתנבא ולא יהיה מפני שלא כדמות אחר הפלאים כי לפי הענין הטבעי היה מן המחויב שיתנבא ובזה יש מקו' עיון מה הכריח הרב להחזיק זה הדעת כי הפסיק' חיבם מודיים זה הדעת בכלל בסוס מקום כי אותו הפסו' שהביא הרב ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש כבר כתב הרב ז"ל בתשובה בלדו אחתרו ואפסר שהנבואה לנו לומר בתק כרוך גדולות ורבה אחפסר מדרוך לא סיה רחוי לנבואה אם מפני שלא הגיע לשלמות הלמוד הקודם לנבואה ואם מפני שלא היה לו הכנה מוצית ושלמות הכח המדמה וא"כ אחר שהפסוקים חיבם מכריחין' להחזיק זה הדעת מה סביח הרב לעשות דעת ג' בתה שאין בו רמז מהפסוקים ומדברי ר"ל ויש מתרצים כי זה מוכ' כפי הסבה הטביעי' וכדי שלא יראה שסברתינו בסברת הפילוסוף במו"לט שם זה הלוף ואם לינו כן כפי אחמתת כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ובריה ואחר שהוא רחוי לנבואה מ"מ לבוחה ומלד הכניתו המוצית בחפרעת תכונתו הנבואה כלי ספק : הנכלא

אמנם תתו לנו תורת השבת וצוותו-אותנו לשומרו הוא עלול נמשך ליגלת • היותנו עבדים במצרים אשר לא היינו עובדים ברצוננו ובעת שהפצנו ולא היינו יכולים לשבות וצונו בתורת השביתה והמנוחה לקבץ ב' הענינים • האמנת דעת אמתי • והוא ה"ח המורה על מציאות השם בתחלת המחשבה ובעיון הקל • וזכור חסדי השם עלינו • בהניחנו מתחת סבלות מצרים וכאלו הוא חסד כולל בדעת האמיתי העיוני • ר"ל שנדע ונתקבע בנפשותינו מהות העולם ותקון הענין הנשמי ר"ל תקון הגוף שיהיה שלם ישרת מנעה יפיים רצופים במפורסמות והבלבי העולם :

פרק ל"ב

וזה תכלית כדמות הנפלאות כלם • ר"ל דעת תורתנו בענין הנבואה מה בענינו כדעת הפילוסופים מזאת שאמנו מוכרחים מ' פסר מהרחוי לנבואה אפסר שלא יתנבא ולא יהיה מפני שלא כדמות אחר הפלאים כי לפי הענין הטבעי היה מן המחויב שיתנבא ובזה יש מקו' עיון מה הכריח הרב להחזיק זה הדעת כי הפסיק' חיבם מודיים זה הדעת בכלל בסוס מקום כי אותו הפסו' שהביא הרב ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש כבר כתב הרב ז"ל בתשובה בלדו אחתרו ואפסר שהנבואה לנו לומר בתק כרוך גדולות ורבה אחפסר מדרוך לא סיה רחוי לנבואה אם מפני שלא הגיע לשלמות הלמוד הקודם לנבואה ואם מפני שלא היה לו הכנה מוצית ושלמות הכח המדמה וא"כ אחר שהפסוקים חיבם מכריחין' להחזיק זה הדעת מה סביח הרב לעשות דעת ג' בתה שאין בו רמז מהפסוקים ומדברי ר"ל ויש מתרצים כי זה מוכ' כפי הסבה הטביעי' וכדי שלא יראה שסברתינו בסברת הפילוסוף במו"לט שם זה הלוף ואם לינו כן כפי אחמתת כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ובריה ואחר שהוא רחוי לנבואה מ"מ לבוחה ומלד הכניתו המוצית בחפרעת תכונתו הנבואה כלי ספק : הנכלא

דעות

בני אדם בנבואה כדעיתם בקדמות העולם וחדושו • אני רוצה בזה כי כמו שאלו שהתבאר אצלם מציאות הש' יש בהם שלש דעות בקדמות העולם וחדושו כמו שבארנו • כן הדעות בנבואה שלשה • ולא אפנה לדעת אפיקורוס שהי' לא יאמין מציאו' אל"ה כ"ש שלא יאמין נבואה • אמנם אכיין לזכרון דעות מאמין האל בנבואה :

הדעת הראשון והוא דעת המון הפתאים ממי שיאמין בנבואה וקצת עמי אנשי תורתינו

גם כן יאמינהו והוא • שהש' יבחר מי שירצה מבני אדם וישרה בו הנבואה וישלחהו • אין הפרש בין שיהיה האיש ההוא אצלם חכם או סכל רב השנים או צעיר השנים • אלא שהם יתנו בו קצת טוב ותקן מדות • כי בני אדם עד עתה לא אמר שישרה השם שכינתו על אדם רע אלא כשיהיה למושב תהלה לפי זה הדעת •

והדעת השני דעת הפילוסופי' והוא שהנבואה שלמות אחד בטבע האדם • והשלמות ההוא לא יגיע לאיש מבני אדם אלא אחר למוד ויציא מה שבכח חכמין לפעל • אם לא ימנע מזה מונע מזגי או סבה אחת מחוץ • כמשפט כל שלמי שאפשר מציאותו במין אחד • כי לא יתכן מציאות השלמות ההוא עד תכליתו וסופו בכל איש מאישי המין ההו' אבל באיש אחד וא"א מבלתי זה בהכרח • ואם היה השלמות ההוא ממה שיצטרך בהגעתו למוציא אי אפשר מבלתי מוציא • ולפי זה הדעת א"א שינבא סכל ולא יהיה האדם מלין בלתי נביא ומשכי' נביא כמי שימצא מציאה • אבל הענין כן והוא שהאיש המעולה השלם בשכליותיו ובמדותיו כשיהיה כחו המדמה על מה שאפשר להיות מן השלמות • ויזמין עצמו ההזמנה ההיא אשר תשמענה • הוא יתנבא בהכרח • שזה השלמו' הוא לנו בטבע • ולא יתכן לפי זה הדעת שיהיה איש ראוי לנבואה ויכין עצמו לה ולא יתנבא • כמו שא"א שיזמין איש בריא המזג במזון טוב ולא יולד מן המזון ההוא דם טוב ומה שדומה לזה •

והדעת השלישי והוא דעת תורתנו ויסוד דתנו הוא כמו זה הדע' הפילוסופי בעצמו אלא בדבר אחר • וזה שאנחנו נאמין שהראוי לנבואה המכין עצמו לה אפשר שלא יתנבא וזה ברצון אלהי • וזה אצלי הוא כדמו' הנפלאו' כלם ונמשך כמנהגם שהענין הטביעי שכל מי שהו' ראוי לפי בריאתו ויתלמד לפי גדולו ולמודו שיתנב' והנמנע מזה אמנ' הוא כמי שנמנע מהגיע ידו כירבעים • או נמנע הראו כמהנה מלך ארם בענין אלישע • אמנם היות יסודנו ההבנה והשלמו' במודו' ובדבריו עכ"פ הוא אמר אין הנבואה שורה אא על חכם גבור ועשיר וכבר בארנו זה בפי המשנה ובחבור הגדול והגדתי בהיות בני הנביאים מתעסקים תמיד בהכנה • אבל היות המכין עצמו נמנע ולא יבנא הנה תדע זה מענין ברוך בן נריה שהוא הלך אחרי ירמיהו והבינו ולמדו והיה מקוה להתנב' ונמנע כמ"ש יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי • ונאמר לו ע"י ירמי' כה אמר יי כה תאמר אליו ואתה תבקש לך גדולו' אל תבקש • ואפשר לנו לומר שזה באור שהנבואה בחק ברוך גדולו • וכן יאמר שאמרו גם נביאיה לא מצאו חזון מיי • מפני היות' בגלות כמו שנבאר (פ' ל"ו מזה המלק) אא שנמצא כתובים רבים מהם כתובי הספרי' ומהם דברי חכמי' כלם הולכי' על זה היסוד • והוא שהשם יביא להנב' מי שירצה מתי שירצה אמנ' לשלם המעולה בתבלית • אבל הפתיים מעמי הארץ א"א זה אצלינו ר"ל שינבא אחד מהם אא כאפשרו הנבא חמור או צפרדע זה יסודנו • שא"א מבלתי התלמדו' והשלמות ואז יהיה האפשרות הנתלת בו גזרת הש' • ולא יטעך אמרו בטרם אצרך בבטן

ידעתיך

להש"ם לעייר תורת מקדרים כן יחוייב כמה השלמות הנבואיי כי אם יהיה הלמ' מוכן לו אפסר שלא יתנבא כמו שלו אפסר שיהיה כמן אים ברוח המוצ' וכו' :

הדעת

הפלוסופי ז' דעת תורתנו ויסוד דתנו הוא כמו הדעת הפילוסופי בעצמו ולא יחלף אלא בדבר אחד וזה שהתנבו כתמין מדרהיי לנבואה ומכין עצמו אפסר שלא יתנבא ולא יהיה מפני שלא כדמות אחר הפלאים כי לפי הענין הטבעי היה מן המחויב שיתנבא ובזה יש מקו' עיון מה הכריח הרב להחזיק זה הדעת כי הפסיק' חיבם מודיים זה הדעת בכלל בסוס מקום כי אותו הפסו' שהביא הרב ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש כבר כתב הרב ז"ל בתשובה בלדו אחתרו ואפסר שהנבואה לנו לומר בתק כרוך גדולות ורבה אחפסר מדרוך לא סיה רחוי לנבואה אם מפני שלא הגיע לשלמות הלמוד הקודם לנבואה ואם מפני שלא היה לו הכנה מוצית ושלמות הכח המדמה וא"כ אחר שהפסוקים חיבם מכריחין' להחזיק זה הדעת מה סביח הרב לעשות דעת ג' בתה שאין בו רמז מהפסוקים ומדברי ר"ל ויש מתרצים כי זה מוכ' כפי הסבה הטביעי' וכדי שלא יראה שסברתינו בסברת הפילוסוף במו"לט שם זה הלוף ואם לינו כן כפי אחמתת כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ובריה ואחר שהוא רחוי לנבואה מ"מ לבוחה ומלד הכניתו המוצית בחפרעת תכונתו הנבואה כלי ספק : הנכלא

הנבואה ונכנה מי שיאמין הקדמו' לא יאמין בפלאו' ולכן הייתה הנבואה כדמות בפלאו' ולכן הייתה הנבואה כדמות הפלאו' כלם כי הנפלאות לא יתמכו בדרך טבע תבל כפי הרגון כתלוי ומדרך הטבע היה שיתנבא כל מי שהוא מוכן להתנבאת תבל כפי הרגון הזה שכל מי שהוא רחוי לפי בריאתו וכו' אמנם היות יסודנו בכתת הפלאות בהיות ובדבריו' וכו' עד ובאתר לו ע"י ירמיה כה אמר יי' כה תאמר אליו ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש כבר כתב הרב ז"ל בתשובה בלדו אחתרו ואפסר שהנבואה לנו לומר בתק כרוך גדולות ורבה אחפסר מדרוך לא סיה רחוי לנבואה אם מפני שלא הגיע לשלמות הלמוד הקודם לנבואה ואם מפני שלא היה לו הכנה מוצית ושלמות הכח המדמה וא"כ אחר שהפסוקים חיבם מכריחין' להחזיק זה הדעת מה סביח הרב לעשות דעת ג' בתה שאין בו רמז מהפסוקים ומדברי ר"ל ויש מתרצים כי זה מוכ' כפי הסבה הטביעי' וכדי שלא יראה שסברתינו בסברת הפילוסוף במו"לט שם זה הלוף ואם לינו כן כפי אחמתת כי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה ובריה ואחר שהוא רחוי לנבואה מ"מ לבוחה ומלד הכניתו המוצית בחפרעת תכונתו הנבואה כלי ספק : הנכלא

אמנם תתו לנו תורת השבת וצוותו-אותנו לשומרו הוא עלול נמשך ליגלת • היותנו עבדים במצרים אשר לא היינו עובדים ברצוננו ובעת שהפצנו ולא היינו יכולים לשבות וצונו בתורת השביתה והמנוחה לקבץ ב' הענינים • האמנת דעת אמתי • והוא ה"ח המורה על מציאות השם בתחלת המחשבה ובעיון הקל • וזכור חסדי השם עלינו • בהניחנו מתחת סבלות מצרים וכאלו הוא חסד כולל בדעת האמיתי העיוני • ר"ל שנדע ונתקבע בנפשותינו מהות העולם ותקון הענין הנשמי ר"ל תקון הגוף שיהיה שלם ישרת מנעה יפיים רצופים במפורסמות והבלבי העולם :

פרק ל"ב

וזה תכלית כדמות הנפלאות כלם • ר"ל דעת תורתנו בענין הנבואה מה בענינו כדעת הפילוסופים מזאת שאמנו מוכרחים מ' פסר מהרחוי לנבואה אפסר שלא יתנבא ולא יהיה מפני שלא כדמות אחר הפלאים כי לפי הענין הטבעי היה מן המחויב שיתנבא ובזה יש מקו' עיון מה הכריח הרב להחזיק זה הדעת כי הפסיק' חיבם מודיים זה הדעת בכלל בסוס מקום כי אותו הפסו' שהביא הרב

הנבואה אמורה לו בפרטיו • ר"ל ירמיון זה לאחיון בלעם ולדת יוכה אח"ל כשאומו
ובהכל היה בחרדת הנבואה: ולא יטעך ג"כ מה שבא ביעודים וכו'. ר"ל שלא תחשוב
באחרו תשפוך רוחי על כל בשר שתבאת הנבואה על מי שלא יהיה חכם בלבד כי זה
ח"ת וכמו שביארנו ובכר פי' סוף פסוק באמור בחוריכם חלום יחלומון וזה לחיבה
בנבואה בעורה וכו':

פרק לג לא היה המגיע למשה • ר"ל
עכשו ידבר הרב בהכללות ואח"כ
יבאר דברו בחלק ראשון: ואמר ג"כ משה
הבר • ר"ל כי הדבור היה למשה לבד לא
לאולתו: ושמע העם הדברי עמך • ר"ל מורה
כי הדבור היה למשה לבד: והם ישמעו הקול
העגל • ר"ל וכל ישראל שמעו הקול הנבראת
שנראו מרגש"ה בשלותו הב"ל אשה אומר קול
הדברות אמנם ישראל לא היו מבינים
מהקול הזה הבדל אותיות רק קול לבד
אמנם משה היה מודיע הדברי' בהבדל אותיות
ויה מגידם לישראל והיה אומר להם זה הקול
שמעתם אומר כך וכך: אלא מה שיש להם
גם כן מאמר כתוב • רוצים לומר והיה
ראוי משה אחר מפי הגבורה שמעמוס
ישראל לא שמעו אלא הדברות בהבדל
אותיות רק הקול בלבד וא"כ היה ראוי שזה
המדבר אולם על מה שבארנו: רוצים שזה
הם אמר • ר"ל ועם השתבלות הזה מזאחר
שיהיו סותר למה שבארנו כי הם רוצים שזה
המאמר שאין אותיות ויהיו אחד אמנם
יוצא מופת לפי הענין האמור מפני שיהיה
חדוש בכיח וזה אחרים מפי הגבורה ר"ל עפי
הבבל אמרו הוצא במופת מפני"ם"ם ואחדותו
לא שיהיו לומר שבני אלו הדברות הנה ישראל
בהבדל אותיות כי זה אינו כן אמנם אם
שבאמרו אלא הנה אלו הקול לא בהבדל
אותיות עם היותם יודעי' מציאותו ואחדותו
יעבלה בהופת: אמנם אחר הדברות וכו' •
ר"ל מפני זה הוצאו שני אלו הדברו' מפי הגבורה
ולא אחרות לפני שני אלו הדברות בתבלו
מציאותו בהופת אחל אחר הדברו' שם מזת
מחפורסמות לא הוצאו לים מלד אבלם רק
הוצאו למשה מלד בבואתו: ועם כל מה שזכרו
מן הענין • ר"ל עם כל מה שזכרו החכמים
קנינן זה המאמר המוכחר מה שיבאלו
הנבוכים והברי החכמים זהו אלא שמעו ישראל
קול הדברות כלם אלא קול אחד פעם אחד
בלבד בלא הבדל אותיו' ונזו הקול אחר ממנו
מקן הדבור למשה אבל והוא יהיה לך ואחר
המגיע לכל ישראל אלו הדברות בהבדל אותיות
ובו אמרם אחת דבר אלהים אתים ון שמעו:
ולא הוא הנכבד מכל מולר מבית • ר"ל ובא
בית הנכבד מכל מולר והוא מרגש"ה: והם
יולו הם ויבינו הקולות • ר"ל עם היות
לא שמעו שום קול מאחר הדברו' כמו שבארנו
שהיו דברות הרחוקות מכל מקום עדיין הם
מבינים קולות מפורסמות בכרק ובדעם וקול
מפרן: אמנם קול יי' • ר"ל אמנם הקול הנבראת
אחר בראו משה אחר מזמנו הוכן הדבור לישראל
ליד משה לא שמעוהו אלא פעם אחת לבד:
ולא הקול אחר ראתה בשמתן וכו' • ר"ל כאחר
שמעו ישראל זה הקול בבראת אחר מלא קול יי'
ם ראתה שבבר ידעו במופת מציאות יתע'
ואחדותו עדיין לא היה מוזכר להם המוזכל
בפשוטם עד שנשמע זה הקול הנבראת ולמדו
הקול הזה' אחרי מה בבפשוטם מתציאות ית'
ואחדותו ולא נבלם להם זה הענין הנכבד אחר
ת מציאותו ית' ואחדותו: ולזה שאמר הרב
שיבו בו שתי הדברות • ר"ל שזה הקול נתן
לו בבת אותם בתה בשמעו במופת משתי אלו
הדברו' ולזו שבאמרו ר"ל בחמרם ראתה נשמתן
ל שנם הראתה יודעים הדבר במופת פנמנים
ה הענין לבפשוטם בלבול אלו אלי זה מסך אלו
אי

ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך • כי זה עניין
כל נביא א"א לו מבלתי הכנה טבעית בעקר יצירתו
כמו שיתבאר • ואמנם אמרו • כי נער אנכי • כבר
ידעת קריאת העברים יוסף הצדיק נער והוא בן ל'
שנה • וקרא יהושע נער והוא קרוב לששים והוא
אמרו בעת מעשה העגל • ומשרתו יהושע בן נון
נער וגו' • ומשה רבינו אז בן אחד ושמונים וכלל
שניו ק"ך וחיה יהושע אחריו י"ד שנה. ושני יהושע
ק' הנה בבר התבאר שיהושע אז בן נ"ז שנה לפחות
וקראו נער • ולא ישיעך ג"כ מה שבא ביעודים באמרו
אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם • כי
כבר פירש זה והגיד מה תהיה הנבואה ואמר • זקניכם
חלומות יחלומון בחוריכם חזיונות יראו • כי כל מגיד
בעולם מצד הקסם ומצד המשיער או מצד מחשבה
צודקת הוא ג"כ יקרא נביא. ולזה יקראו נביאי הבעל
ונביאי האשרה נביאים • הלא תראה אמרו יתעלה
כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום • ואמנם מעמד
הר סיני ואע"פ שהיו רואים בלם האש הגדולה
ושומעים הקולות הנוראות המפחידים ע"צ הפלא
לא הגיע למדרגת הנבואה אלא הראוי להועד מדרגו'
ג"כ • הלא תראה אמרו • עלה אלה' אתה ואהרן נדב
ואביהוא • הוא ע"ה במדרגה העליונה כמ"ש ונגש
משה לבדו אל ה' וגו' • ואהרן למטה ממנו • ונדב
ואביהוא למטה מאהרן • וע' זקנים למטה מנדב
ואביהוא • ושאר האדם למטה מהם לפי שלמותיהן.
ואשר כתבו החכמים משה מחיצה לעצמו • ואהרן
מחיצה לעצמו • ואחר שנתגלגל לנו זכר מעמד הר
סיני נעיר על מה שיתבא מן הפיקוסיקי לפי ההשתבלות
הנאות ומדברי החכמים מהמעמד ההוא איך היה
בפרק נפרד:

פרק שלשה ושלשים

יתבאר לי שבמעמד הר סיני לא היה המגיע
למשה מגיע לכל ישראל • אבל
הדבור למשה לבדו ע"ה ולזה בא ספור עשר' הדברו'
כלו ספור היחיד הנפרד • והוא עליו השלום ירד
לתחתית ההר ויגד לבני אדם מה ששמע אמרה
התורה • אנכי עומד בין יי' ובינכם • ואמר ג"כ משה
ידבר והאלהים יענהו בקול • ובביאור אמרו במכילתא
כי כל דבור ודבור היה משיבו להם כמו ששמע • וכתוב בתורה ג"כ בעבור ישמע העם
בדברי וגו' • מורה כי הדבור היה לו והם ישמעו הקול ההוא העצום לא הבדל הדברים • ועל
שמע הקול ההוא העצום אמר כשמעכם את הקול • ואמר קול דברים אתם שומעים • ולא
אמר דברים אתם שומעים וכל מה שבא משמע הדברי' אמנם הנרצה בו שמע הקול ומשה
הוא אשר ישמע הדברים ויספרם להם. זהו הנראה מן התורה ומרוב דברי החז"ל • לא שיש
להם ג"כ מאמר כתוב בהרבה מקומות מן המדרשות והוא בתלמוד ג"כ • והוא אמרם אנכי
ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום • רוצים בזה שהם הגיעו אליהם כמו שהגיעו למרע"ה ולא
היה מרע"ה מגיעם אליהם • וזה ששתי אלו השרשים ר"ל מציאות ית' והיותו אחד •
אמנ' יושג בעיון האנושי וכל מה שיודע. במופת. משפט הנביא בו ומשפט כל מי שידעהו
שזה • אין יתרון • ולא נודעו שני השרשים האלה מצד הנבואה לבד אמרה התורה אתה
הראת לדעת וגו'. אמנ' שאר הדברו' הם מכת המפורסמות והמקובלות לא מכת המושבלות
ועם כל מה שזכרו ג"כ מן הענין ההוא היוצא מן הכתובי' ודברי החכמי' הוא שלא שמעו כל
ישראל במעמד ההוא אלא קול אחד לבד פעם אחת • והוא המאמר אשר השיג משה וכל
ישראל ממנו אנכי ולא יהיה לך • והשמיעו להם משה רבינו בדברו בהבדל אותיו' נשמעות
וכבר

וחתרפשלת הרב אלו הטעיות אשר יראה מי שיש שהשם יבא כל אים מבני אדם שלא
מעלינו ספק גדול והוא מעמד הר סיני אשר תבשים ונשים סבלים ובלתי רגוים
כלם היו בנביאי' וזה יביא לתשוב שפש"ו יבא כל מי שיראם מבלתי מיטים מוזן ואמר
שלא שבלם היו רואים אלא הגדולה וגומעים הקולות בבורלות המפחידות וכו':

פרק לג יתבאר לי שמעמד הר סיני לא
היה כל המגיע למשה קצוע לכל
ישראל וכו' מי יעלה בהר יי' ומי יקום במקום
קדשו לנתר מעמד הנבחר אבל בדרך קרש
תגיד לך מה שבותר הרב ראשונה הנה כי כל
ישראל שמעו' הדברות מפי משה ולא היו
מבינים ממנו דבר אבל שמעו שהשם יתבר עם
משה כמ"ש בעבור ישמע העם בדברי עמך
אבל משה הגיע כל דבור ודבור שהי' יצא מפי
הקב"ה והוא ע"ה היה מבין הדברים וירד
בתחתי' ההר ויגד לפני העם שם שמעע כמ"ש
אנכי עומד בין יי' ובינכם להגיד לכם את דבר
יי' והוא פירש לכם כל דבור ודבור ואמר ג"כ
והאלהים יענהו בקול ואמרו בתכילתא כל
דבור ודבור היה מתיבו להם זהו הבראתה מן
התורה ומרוב דברי החכמים והוא שהם שמעו
כל הדברות מפי הקב"ה אלא מהשם הגיע
אליהם בהבדל הדברים ואח"ז בנים הרב דעת
שהי' והוא נאמר במקומות רבים מתבאלמוד
ומן המדרשות והוא אמרם אנכי ולא יהיה לך
מפי הגבורה שמעום והראון בזה כי למה שלו
הדברים מציאותו יתעלה והיותו אחתים ויבא
בעיון האנושי וכל מה שידע במופת מפת' הבני'
בו וכל מי שידעהו שזה אין יתרון ולא נודע אלו
הדברים מצד הנבואה לבד אמרה תורה אתה
הראית לדעת ולמה שהיו אלו הב' מדרגות קודמ'
ה דיעה בהם אל הרוח האלהי בהם המגיע
אחר הדברו' הם מכת המפורסמות והמקובלו'
ואחר שבינת הרב שהם לא שמעו אלא הנה
דברות רצה לבאר דעת בו' והוא שכל ישראל לא
הבינו אותו הקול אלא משה הגיעו להם בהבדל
אותיות ויבא הדבר כן ישראל לא שמעו אלא
אנכי ולא יהיה לך ואל וזה לאמר הדברים
אתם שומעי' וא"כ זה הקול השמיעו להם משה
בדברו אליהם בהבדל אותיות בשמעות וזה
הקול עם שהשמיעו להם משה בהבדל אותיות
הינם מדרגתם שזה למדרגת משה כי הם
שמגיעות בלא ואחדותו יתברר במופת משה כי הם
יש לאנשים זה על זה מדרגות • והנה אנקלוס
בלה לנו זה הסוד הנפלא כשאמר ואל יתקלל
עמנא מן קדם יי' וכמשה אמר ואל יתקלל יי' עם
משה כי עם ישראל היה מדבר עם המלאכים
וכי הוא קול בבראת שהשם בראתו כמו שבראת כל
בריותיו ואמנ' עם משה דבר בענין אחר שהוא
למעלה ממנו ואחר שהוכח זה אתה תעיין איך
ישולק זה הספק הנעלם ושאל איך יתבלבל מי
שהיו רואי לנבואה ואחר

ירא לבד והם קודם הוא מפסיקים בבבואתו אחר מתם סותר הספק ואחר יגיע הלומות לשם • אים הכל לשמיר הספק אלם אבל יאמר בהבר שם לשם ספק בוסקו ויתבאו שבכל דרך לחם ובסוף הם בטירו של מלאה
אחר שמע הדברות הוים הזה לאיבו כי ידבר אלהים אל אדם וחי • ועוד מן הבלה הגדול שיהיה הדבור לחשם לבדו ואחרון הבנאת שבשבו על ידו רב הלומות ובלב ואחרונות • ובסוגים לא ישמעו דבור מאבן ובהם בלבן מם
אבה בחמרו ברבו אם אלהי ישראל ועוד אין הדבור בזה אחר שבר שבבר בדברי עמך ויתר מזן הבבור אבה אחר מחמרו ובל ולבר • שמבו אלמים בן בחוק ואחרו ובברו שמשת מתבר
אבה חוזה בשו הדברים בשאינן מובנים אלהם ואם שים הדבור דבור אחיתר שבפרל אין ג' ראים אלא הוא הנבו אבלבן עמו בבבים בבלים מבלבים • בלשון יחיד ואם הוא לאחר לבבים ועוד אם לא אחבו ולא יבאים
לך אלות מלבי מובבנים אחר ובשו אחי בבלא אחרן אבי דברות מיאחרו לאשם דבר אחם בבבו ובשמשם ובמו בן שיבים אחר אבלבים • אחרן הדברות ובשמים לבם לבשמשים בם ובן
בבל דבור ולבן ויבאו ובן אם אחשו אחרן הדברות בהבדל אותיות • אחר יבשמיתו • לבר אשם • שר אבלים דבריו ובן בראים בחבלו אחרי' אבן לא לאחרו דבר אחבו ובשמשם בר אבלאו בלבן אחר
בבבות אם הדברים אחלב דבר אשם בם אם בם בל בבלבם אבל בבר אבלבן אבלבן אבלבן

שם טוב מודה נבוכים חלק שני אפודי

וכבר זכרו החז"ל זה וסמכוהו לאמרו אחת דבר אלהים שתים זו שמעתי • ובארו בראש מדרש חזית שהם לא שמעו מאמר אחר מאתו יתעלה וכתוב בתורה קול גדול ולא יסף • ואחר שמוע הקול ההוא הראשון היה מה שזכר מיראתם מן העניין ופחדם הגדול ומה שספר מאמרם • ותאמרו הן הראנו י' אלהינו ועתה למה נמות וגו' קרב אתה וגו' • ובא הוא הנכבד מבל גולר שניר וקבל שאר הדברות אחת אחרת וירד למטה להר וישמיעם אותם במראה ההוא הגדול • והם יראו האש וישמעו הקולו אשר הם קולות וברקי ברעם וקול שופר חזק • וכל מה שתמצאהו מזכרון שמע קולות רבים כמ"ש וכל העם רואים את הקולו וגו' • אמנם הם קול השופר וריעם ויוצא בהם • אמנם קול י' • ר"ל הקול הנברא אשר ממנו הובן דדבור לא שמיעוהו אלא פעם אחת לבד כמו שאמרה התורה וכמו שבארו החכמים במקום אשר העירותיך עליו והוא הקול אשר יצאה נשמתם בשמעו והשינו בו שתי הדברות הראשונות • ודע שזה הקול ג"כ אין מדרגתם בו שוה עם מדרגת מרע"ה ואנכי אעיירך על זה הסוד ואודיעך שהו' עניין מקובל באומה ידוע אצל החכמים • וזה שכל מקום שתמצא וידבר י' אל משה לאמר יתרגמהו אונקלוס ומליל י' עם משה למימר וכן אמרו • וידבר י' אלהים את כל הדברים האלה • ומליל י' ית כל פתגמיא האילין • אמנם מאמר ישראל למשה ואל ידבר עמנו אלהים תרגומו ולא יתמלל עמנא מן קדם י' • הנה הבדיל לך ע"ה הכלל אשר הבדלנוהו • ואלו העניינים הנפלאים הגדולים כבר ידעת שאונקלוס קבלם מפי ר"א ורבי יהושע אשר הם החכמים שבישראל כמו שבארו ודעהו וזכרהו • שא"א שיכנים אדם עצמו למעמד הר סיני ביותר מזה השיעור אשר זכרוהו • שהוא מכלל סתרי תורה ואמתת ההשגה ההיא ואיך היה העניין נעלם ממנו מאד • כי לא קדם כמותו ולא יתאחר • ודעהו :

פרק שלשים וארבעה

זה הכתוב אשר בא בתורה והוא אמרו הנה אנכי שולח מלאך לפניך וגו' • עניינו הוא מה שהתבאר במשנה תורה שהשם אמר למשה במעמד הר סיני • נביא אקים להם מקרב אחיהם וגו' • והראיה על זה אמרו בזה המלאך השמר מפניו ושמע בקולו וגו' • ואל ספק שזאת הצוואה אמנם היא להמון בני אדם והמון בני האדם לא יראה להם המלאך ולא יצוה ולא יזהירם עד שיצטוה שלא ימרוהו • ואמנם עניין זה המאמר שהוא יתעלה הודיעם שיקיר נביא להם שיבאהו המלאך ודבר עמו ויצוהו ויזהירהו • והזהירו השם ממרוד המלאך ההוא אשר יגיע לנו הנביא דברו כמו שבאר במשנה תורה ואמר אליו תשמעון • ואמר והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי וגו' • והוא באור אמרו הנה כי שמי בקרבו • ואמנם זה כולו להודיע להם שזה המראה הגדול אשר ראיתם אותו ר"ל במעמד הר סיני אינו עניין מתמיד עמכם ולא יהיה בעתיד כמותו • ולא יהיה תמיד לא אש ולא ענן כמו שהוא עתה על המשכן תמיד • ואמנם יכביש לכם הערים וישקיט לכם הארץ ויודיעכם מה שתעשוהו מלאך שאשלחהו לנביאיכם וילמדכם מה שצריך לעשותו ומה שראוי להשמר ממנו • ובזה נתן היסוד אשר לא סרתי לבארו תמיד והוא שכל נביא בלתי משה רבינו תבואהו הנבואה על ידי מלאך ודעהו :

פרק שלשים וחמשה

כבר ביארתי לבני אדם כלם הארבעה הבדלים אשר נבדלה בהם נבואת משה רבינו מנבואת שאר הנביאים • והבאתי ראיה על זה וגיליתיו בפירוש המשנה ובמשנה תורה ואין צורך להשיבו ואינו מעניין המאמר • ואשר אודיעך אותו כי כל דבר שאומר אותו בנבואה בפרקי זה המאמר אמנם הוא בצורת נבואת כל הנביאים אשר לפני משה ואשר יבאו אחריו • אמנם נבואת משה רבינו לא אדבר בה בלתי הפרקים אפילו מלה אחת לא בביאור ולא ברמיזה והוא

ואחר שביאר הרב לך מעלת הנבואה במעמד הנכבד רצה לסלק לנו ספק אחר אשר יראה שהמון העם יראו המלאכים הנה תנכי שולח מלאך לפניך פסוק: פרק לד וזה הכתוב אשר בא בתורה והוא וכו' לין הענין שהמון העם יראו לנבואה הדבר כן יהיה כנראה מי שאינו מוכן לנבואה ויהיה הכך דעת תורתנו ויסוד דתנו הכל ענינו מה שיתבאר בתורה שהשם אמר למשה במשכנה תורה כבוד אלהים לכם והראיה על זה אחרו בזה המלאך השמר מפניו ושמע בקולו ואין ספק שזאת הנבואה היתה לנבואה כי הנבואה לא יתרה מי המלאך אבל אחת המופת היא להמון כבי אדם והמון כבי אדם לא יראה לכם ולא ינוס ולא יזהירם עד שיצוה אלא יקרהו: ואחמנם ענין זה המאמר • ר"ל תע"ם שביארתי לך שהלך בנאמר בפרשת הנה אנכי ענייכו וכו' ע"מ מפני זה נקרא הנביא מלאך מפני שהמלאך ידבר עמו ויצוהו ויזהירהו ולפי נקרא אליה והוא הנבואה בשם המלאך והוא המלאך בנאמר המלאך ליעקב אנכי אלהי אתך בחלו אתר אליה אלהי אתך בפרשת הנה אנכי ענייכו בדרך אשר אתה הולך ויבדר עמו ויצוהו וכו' • ואמנם הדבר זה בתעמוד הנכבד להודיע מזה המראה הגדול אשר ראיתי אותו ר"ל בתעמוד הר סיני לא יהיה בעתיד ולא יהיה תמיד לא אש ולא ענן כמו שהוא על המשכן עתה ואמנם יכבוש לכם הערים וישקיט לכם הארץ ויודיעכם מה שתעשוהו המלאך אשר אשלחהו לנביאיכם וילמדכם מה שצריך לעשות ומה שראוי להשמר ממנו: ובזה הבדיל לך ע"ה הכלל אשר הבדלנוהו • ואלו הענינים הנפלאים הגדולים כבר ידעת שאונקלוס קבלם מפי ר"א ורבי יהושע אשר הם החכמים שבישראל כמו שבארו ודעהו וזכרהו • שא"א שיכנים אדם עצמו למעמד הר סיני ביותר מזה השיעור אשר זכרוהו • שהוא מכלל סתרי תורה ואמתת ההשגה ההיא ואיך היה הענין נעלם ממנו מאד • כי לא קדם כמותו ולא יתאחר • ודעהו •

אמר שם טוב אחר שהרב גזר כי זה מה שכתוב בתורה הנה אנכי שולח מלאך לפניך לא פי' הרב שבביאור יקרא מלאך כמו אחתר לתעלה בסתוך מלאך ולא אחר מלאך יכה בכניה וידבר עמנו ותתשובה בזה כי הנתא הנכם אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ומה שהיה כתוב על הכניה ר"ל משה היה בכניה אם הכלל גם בין לנמצא ביומי משה לנמצא בעתיד ומה זאת הבטורה שאחר למשה אחר חטא בעגל ולכן אחר כי המלאך הנה אשר הוא נרמז אל הכניה כי הכניה נקרא מלאך בעבור שבא לו הנבואה ע"י מלאך לא בעבור שבכניה נקרא מלאך בזה כלו לתודיע שזה סתרת הגדול שראו בסיני לא היה כמותו בעונם אבל יקיים הש"י בכניה שיבא מלאך וידבר עמו ואחר שבכניה ברב שכל הנביאים אולת מרע"ה תבואה הנבואה ע"י מלאך והוא הנבואה רוצה לבאר אמתת הנבואה ומקום זה כיתר שבנבואת מרע"ה אינו דומה לנבואת שאר הנביאים ולא ידבר עמו לא בביאור ולא בחידות כמו שקדם בחזון לילה ובחידות ותרדקה כמו שזכר בסדרים אלין תתודע בחלום אדבר בו ומשה עד שנאמר ובכה משה כל הנביאים ירחים ותתנבאים ומקרוב ומקרוב ומשה בכל עת כמ"ש עמודו ותשמעה :

פרק לה

אלא ישנה מה שנאמר בשתיקת תורה שהם לרמות הפעמים לכם ואחר לשני ישראל לא אחר לשני כל ישראל אחו אבא נחמה ר"

ויוכל לשמוע ישראל מה שדבר אמת כמו שמתוקות חרש"ה סיו נודעות כלם לכל ישראל ולא לפני כלם וכן מוסקת קריאת הן פוף מוסבת קריאת הרבים אחר הוא חלא של כל נבואתו כל יחד הקולו ובדבר ובדבר ה' חד כתלקו הדברים בעת נשבו בפנת רבני הכהנים בזרדנו ולא בקפלו הדברים רק היו נודעים בתחתונים בדבר הנבואה בכל ישראל ולא לפני כל ישראל לבד הנבואה בכל ישראל בכל הנבואה בכל ישראל בכל הנבואה בכל ישראל בכל

מכוונת מרע"ה לא אחדבר כם • ר"ל לפי שהיה בלא השתמשות סכח המדמה ונבואת אחר הנביאים היה בהשתמשות הכח המדמה ולפי' הנבואה היה נתמרת בספוק על משה רבינו ועל אולתו : שהשגתו בהכרת מוסגות וכו' • ר"ל שהשגתו בהבלת מעלוי כל מי שיתאחר אחריו : כ"ש בשאר אומות • ר"ל דומה בזה לנבואת בלעם שלא הגיעה לדרגת מרע"ה כלל ומה"ש רו"ל בתוספות העולם קס ומתי ניהו בלעם ו"ל פירוש אחר והוא שכמו שהגיע מרע"ה לשלמות הנבואה האמיתית כן הגיע בלעם לשלמו' הקסם כמו שאפשר לעין האדם לא לשלמות הנבואה : הגידו בהם היפודים • ר"ל שלא נעשה הפלא לעיני כל ישראל : היה הלגלם בנשמן בגדול שבימי הקיץ • ר"ל מצד שפעלו בזם שהוא פעל נפלא והוא שנגיעו המלאחקס כתוקף גדול ובמהירות גדול היה בראם הלגלם שם שיהיה כתחרך אחר שפעלו פעולה גדולה ואין הענין כן אז אפשר לומר שיהושע הנביא המציא ענן אחד מאיר דומה לאור השמש והיה נראה שבתחרך היום בעבור האור הזה אי אפשר לומר שהיה אור הזה הנשמש הכח הנגלה לומר לא אחר והוא הסמוים :

פרק לו

כפי

כל נביא על הכלל • כי כל הנפלאות אשר עשאום הנביאים או נעשו להם הגידו בהם יחידים מבני אדם באותות אליהו ואלישע • הלא תראה מלך ישראל תמה מהם וישאל גחזי שיגידם לו כמ"ש • ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע ויהי איש וגומ' ויאמר גחזי אדני המלך זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע • וכן אותות כל נביא זולת משה רבינו • ולזה הגידה התורה עליו ג"כ שלא יקום נביא לעולם שיעשה אותות בפרהסיא לעיני האוהב והשונא הנאות לו וההולק עליו כמו שעשה משה • והוא אמרו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה לכל האותות והמופתים וגו' לעיני כל ישראל • שהוא קשר הנה שנים הענינים יחד • שלא יקום מי שישיג בהשגתו • ולא מי שיעשה כמעשיו • ואח"כ באר שהאותות היו לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו החולקים עליו • והיו ג"כ לעיני כל ישראל הנמשכים אחריו שנאמר לעיני כל ישראל • וזה דבר לא נמצא לנביא לפניו וכבר קדמה הגדתו הצודקת שלא יהיה לזולתו • ולא יטעך מה שבא מעמידה אור השמש ליהושע השעות ההם ויאמר לעיני ישראל • כי לא יאמר לעיני כל ישראל כמו שבא במשה וכן באליהו בהר הכרמל בפני אנשים מועטים • ואמנם אמרתי לך השעות מפני שיראה לי באמרו כיום תמים • שהוא יום הגדול שיהיה כי תמים שלם וכאלו אמר שהיום ההוא היה אצלם בגבעון כגדול שבימי הקיץ שם • ואחר שתבדיל לי בשכלך נבואת משה ומופתיו שהפלגת ההשגה ההיא כהפלגת הפעולות ההם • ותאמין שזאת מדרגה נקצר להשיגה על אמתתה • תשמע מאמרי באלו הפרקים כלם בנבואה ובמדרגות הנביאים בה • כל זה אחר זאת המדרגה • וזה היה ענין זה הפרק :

פרק שלשים וששה

רע כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מאת שם ית' באמצעו' השכל הפועל על הכח הדברי תחלה • ואח"כ ישפע על כח המדמה • וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו • והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה • וזה ענין א"א בכל איש בשום פנים ואינו ענין יגיעו אליו בשלמות בהכמות העיוניות והטבת המדות • ואפי' יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם עד שיחובר אליו שלמות הכח המדמה בעקר היצירה בתכלית מה שאיפשר • וכבר ידעת ששלמות אלו הכחות הנופיות אשר מכללם הכח המדמה אמנם הוא נמשך לטוב שבמזגים שיהיה לאבר ההוא הנושא לכח ההוא • ולטוב שבשעורים שיהיה לו • ולזכה שבליחות שתהיה לו • וזה ענין א"א שיתמלא הסרונו בהנהגה בשום פנים • כי האבר שמזגו רע בשרש היצור תכלית ההנהגה המשוה לו שתעמידהו על קצת בריאות ולא שתחזירהו למעולה שבתכונותיו • אמנם אם יהיה הליו בשעורו • או בהנהתו • או בעצמו • ר"ל עצם החבר אשר נתהוה ממנו • זה מה שאין תחבולה בו ואתה יודע זה כולו ואין תועלת בהאריך בביאורו • וכבר ידעת עוד פעלת זה הכח המדמה מזכור המוחשי' והרכבתם והחקוי אשר בטבעו • ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם אמנם יהיה בנה החושים ובבטולם מפעולותיהם אז ישפע עליו קצת שפע

כפי

מנגתו המלאחקס בתוקף גדול וכמהירות גדול היה מרחק הנגלם סיום נתחרך אחר שפעלו פעולה גדולה לו לאשר לומר מרחק בתור ובעבור זה נתחרך סיום ובעבור לתור הזה :

אמר שם טוב אלו הם דברי רוח כי הכתוב לומר ויעמוד השמש בחצי השמים ולמ' גם כן וכמוהו לא היה כיום ההוא ולאחריו לשמוע י' בקול איש והכתוב ספרו בגם גדול אחר לא היה כמוהו בעולם ובדבור בפלאות רחוי להגיעו לעשה כפלאות גדולות לבדו כי אף שאחר הכתוב ולא קם נביא עוד בישראל כו' זה היה מצד התחברות הג' דברים שיהיו רבים ומתמידים לעיני קבל אלוהה והשמוע ורבותינו אמרו שעמדה חמה למשה כמו שעמדה ליהושע וזה מקובל בתומה ואחר שתבדיל בשכלך בנבואת משה רבינו ומופתיו וכו' :

פרק לו דע כי אמתת הנבואה ומהותה שפע שופע מהש"י וכו' בזה הפרק הנה הרב נדר הנבואה ראשונה • שנית הנה הכרח כח המדמה למציאותם וחלק הנבואה מלך הכח המדמה בחלק אל כ' חלקים אל מראה הנבואה בחלום ומראה הנבואה בהקיץ וחלו הב' חלקים הם מדרגות הנבואה כלם כמ"ש במראה הלילי ג' הנה אין יוכל אחדם להתנבאות שיגשרך אחדם ג' תנאים ראשונה שלמות הכח המדמה ביניה ב' שלמות המדות בבטול המחשבה וכל תענוגים הגופיים והסיר התשוקה לעיני המדומות הרעות וג' שלמות שכל הדברי בלמוד ד' הנה כי אף שיהיה שאדם נבואה לעת הוקנה יחלש וילחם בעבור חולשת הכח המדמה וגם תבטל הנבואה בעבור אכל לו כעם כי אין נבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות והנה מרע"ה אף שהוא לא היה לבח המדמה בו מחוא אכל שפע השכל עליו מלמעלה מבלי אמצעי מבחר שהוא לא יתבונן בשכל עב"ו לא כח לו הנבואה כל זמן המר גלים עד שפעתו דור המדבר אנשי המלחמה לפי שלבחה מקבול גלות המרן כי היה בעבור עצבות לו עצלות שיהיה לאחדם בענין מן הענינים יותר רע מזה לאות עבד נקנה כעבד לשכלים שונים אחר קנהו העבר השכל אחמתי ותגבורת כל התחוות הבשמיות אחר אין לחל ידם להתגבר על אז הסכלים הטועים ומפני זה יגיע לנו שעצבות ושחר המדות המגונות אחר שכבתם וזה כי הדמיון אחר כלום כתבטל בהתגברו בדברים אחרים וזה הסכה בשוב הנבואה' לנו כי לא ימנענו שום מעיין זהו כוונת זה הפרק הנכבד והוא פרק גדול התועלת ונשוב עליו על מה שראוי להעיר מהשכל את עצמו בהיותו דבק לנו ושדבקן בו ההכנה לו המתהוה עם אחד' לו מתחדש הכנה שנית אחר למידת המחמתו' ושכיל אחד' השכל הפועל ודעת הרב היונו כן חבל הנבואה הוא שפע שופע מהשכל הפועל בין שיהיה בנבואת מלך בין שיהיה בנבואת אחר הנביאי' כי משה היה מתנבא בשפע שישפיע עליו השכל אלא שהנבדל בינים שהשפע

והוא שם נביא אמנם יאמר אצלי על משה ועל זולתו בספוק • וכן הענין אצלי עוד בנפלאותיו ובנפלאות זולתו כי אותותיו אינם מבת נפלאו שאר הנביאים • אמנם ראית התורה על היותר נבואתו נבדלת מכל מי שקדמו הוא אמרו • וארא אל אברהם וגו' ושמי ה' לא נודעתי להם • הנה כבר הודיענו שהשגתו אינה כהשגת האבות אבל יותר גדולה כ"ש השגת זולתם ממי שקדם • ואמנם הבדלה מנבואת כל מי שיתאחר הוא אמרו ע"צ ההגדה • ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים • הנה כבר התבאר שהשגתו נבדלת מהשגת כל מי שיתאחר אחריו בישראל אשר הם ממלכת כהנים וגוי קדוש ובתוכם ה' • וכ"ש בשאר האומות • ואמנם הבדל מופתיו על הכלל ממופתי יחידים מבני אדם באותות אליהו ואלישע • הלא תראה מלך ישראל תמה מהם וישאל גחזי שיגידם לו כמ"ש • ספרה נא לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע ויהי איש וגומ' ויאמר גחזי אדני המלך זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע • וכן אותות כל נביא זולת משה רבינו • ולזה הגידה התורה עליו ג"כ שלא יקום נביא לעולם שיעשה אותות בפרהסיא לעיני האוהב והשונא הנאות לו וההולק עליו כמו שעשה משה • והוא אמרו ולא קם נביא עוד בישראל כמשה לכל האותות והמופתים וגו' לעיני כל ישראל • שהוא קשר הנה שנים הענינים יחד • שלא יקום מי שישיג בהשגתו • ולא מי שיעשה כמעשיו • ואח"כ באר שהאותות היו לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו החולקים עליו • והיו ג"כ לעיני כל ישראל הנמשכים אחריו שנאמר לעיני כל ישראל • וזה דבר לא נמצא לנביא לפניו וכבר קדמה הגדתו הצודקת שלא יהיה לזולתו • ולא יטעך מה שבא מעמידה אור השמש ליהושע השעות ההם ויאמר לעיני ישראל • כי לא יאמר לעיני כל ישראל כמו שבא במשה וכן באליהו בהר הכרמל בפני אנשים מועטים • ואמנם אמרתי לך השעות מפני שיראה לי באמרו כיום תמים • שהוא יום הגדול שיהיה כי תמים שלם וכאלו אמר שהיום ההוא היה אצלם בגבעון כגדול שבימי הקיץ שם • ואחר שתבדיל לי בשכלך נבואת משה ומופתיו שהפלגת ההשגה ההיא כהפלגת הפעולות ההם • ותאמין שזאת מדרגה נקצר להשיגה על אמתתה • תשמע מאמרי באלו הפרקים כלם בנבואה ובמדרגות הנביאים בה • כל זה אחר זאת המדרגה • וזה היה ענין זה הפרק :

פרק שלשים וששה

רע כי אמתת הנבואה ומהותה הוא שפע שופע מאת שם ית' באמצעו' השכל הפועל על הכח הדברי תחלה • ואח"כ ישפע על כח המדמה • וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו • והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה • וזה ענין א"א בכל איש בשום פנים ואינו ענין יגיעו אליו בשלמות בהכמות העיוניות והטבת המדות • ואפי' יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם עד שיחובר אליו שלמות הכח המדמה בעקר היצירה בתכלית מה שאיפשר • וכבר ידעת ששלמות אלו הכחות הנופיות אשר מכללם הכח המדמה אמנם הוא נמשך לטוב שבמזגים שיהיה לאבר ההוא הנושא לכח ההוא • ולטוב שבשעורים שיהיה לו • ולזכה שבליחות שתהיה לו • וזה ענין א"א שיתמלא הסרונו בהנהגה בשום פנים • כי האבר שמזגו רע בשרש היצור תכלית ההנהגה המשוה לו שתעמידהו על קצת בריאות ולא שתחזירהו למעולה שבתכונותיו • אמנם אם יהיה הליו בשעורו • או בהנהתו • או בעצמו • ר"ל עצם החבר אשר נתהוה ממנו • זה מה שאין תחבולה בו ואתה יודע זה כולו ואין תועלת בהאריך בביאורו • וכבר ידעת עוד פעלת זה הכח המדמה מזכור המוחשי' והרכבתם והחקוי אשר בטבעו • ושהגדולה שבפעולותיו והנכבדת שבהם אמנם יהיה בנה החושים ובבטולם מפעולותיהם אז ישפע עליו קצת שפע

כפי

מנגתו המלאחקס בתוקף גדול וכמהירות גדול היה מרחק הנגלם סיום נתחרך אחר שפעלו פעולה גדולה לו לאשר לומר מרחק בתור ובעבור זה נתחרך סיום ובעבור לתור הזה :

אמר שם טוב אלו הם דברי רוח כי הכתוב לומר ויעמוד השמש בחצי השמים ולמ' גם כן וכמוהו לא היה כיום ההוא ולאחריו לשמוע י' בקול איש והכתוב ספרו בגם גדול אחר לא היה כמוהו בעולם ובדבור בפלאות רחוי להגיעו לעשה כפלאות גדולות לבדו כי אף שאחר הכתוב ולא קם נביא עוד בישראל כו' זה היה מצד התחברות הג' דברים שיהיו רבים ומתמידים לעיני קבל אלוהה והשמוע ורבותינו אמרו שעמדה חמה למשה כמו שעמדה ליהושע וזה מקובל בתומה ואחר שתבדיל בשכלך בנבואת משה רבינו ומופתיו וכו' :

פרק לו דע כי אמתת הנבואה ומהותה שפע שופע מהש"י וכו' בזה הפרק הנה הרב נדר הנבואה ראשונה • שנית הנה הכרח כח המדמה למציאותם וחלק הנבואה מלך הכח המדמה בחלק אל כ' חלקים אל מראה הנבואה בחלום ומראה הנבואה בהקיץ וחלו הב' חלקים הם מדרגות הנבואה כלם כמ"ש במראה הלילי ג' הנה אין יוכל אחדם להתנבאות שיגשרך אחדם ג' תנאים ראשונה שלמות הכח המדמה ביניה ב' שלמות המדות בבטול המחשבה וכל תענוגים הגופיים והסיר התשוקה לעיני המדומות הרעות וג' שלמות שכל הדברי בלמוד ד' הנה כי אף שיהיה שאדם נבואה לעת הוקנה יחלש וילחם בעבור חולשת הכח המדמה וגם תבטל הנבואה בעבור אכל לו כעם כי אין נבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות והנה מרע"ה אף שהוא לא היה לבח המדמה בו מחוא אכל שפע השכל עליו מלמעלה מבלי אמצעי מבחר שהוא לא יתבונן בשכל עב"ו לא כח לו הנבואה כל זמן המר גלים עד שפעתו דור המדבר אנשי המלחמה לפי שלבחה מקבול גלות המרן כי היה בעבור עצבות לו עצלות שיהיה לאחדם בענין מן הענינים יותר רע מזה לאות עבד נקנה כעבד לשכלים שונים אחר קנהו העבר השכל אחמתי ותגבורת כל התחוות הבשמיות אחר אין לחל ידם להתגבר על אז הסכלים הטועים ומפני זה יגיע לנו שעצבות ושחר המדות המגונות אחר שכבתם וזה כי הדמיון אחר כלום כתבטל בהתגברו בדברים אחרים וזה הסכה בשוב הנבואה' לנו כי לא ימנענו שום מעיין זהו כוונת זה הפרק הנכבד והוא פרק גדול התועלת ונשוב עליו על מה שראוי להעיר מהשכל את עצמו בהיותו דבק לנו ושדבקן בו ההכנה לו המתהוה עם אחד' לו מתחדש הכנה שנית אחר למידת המחמתו' ושכיל אחד' השכל הפועל ודעת הרב היונו כן חבל הנבואה הוא שפע שופע מהשכל הפועל בין שיהיה בנבואת מלך בין שיהיה בנבואת אחר הנביאי' כי משה היה מתנבא בשפע שישפיע עליו השכל אלא שהנבדל בינים שהשפע

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

כפי ההכנה • והוא הסבה בחלומות הצודקות • והוא בעצמו סבת הנבואה • ואמנם יתחלפו ברב או במעט לא במין כבר ידעת המשך מאמר חלים א' מס' בנבואה • ולא יפול השיעור בין ב' הדברים מתחלפים במין אין ראיי שיאמר שלמורה האדם כך וכך כפל משלמות הסוס • וכבר השיבו זה העניין בב"ר ואמרו נובלת נבואה חלום • וזה דמיי נפלא וזה כי נובלת הוא הפרי בעצמו ואישו אלא שנפל קודם שלמותו וקודם שיתבשל כרפועל הכח המדמה בעת השינה היא פעולתו בעת הנבואה אלא שיש בו קצור ולא הגיע אל תכליתה • ולמה אודיעך זה מדבריהם ז"ל ונניח כתובי התורה • אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו • הנה כבר הגיד לנו ית' אמתת הנבואה ומהות והודיענו שהיא שלמות יבא בחלום או במראה • ומראה שם נגזר מן ראה • והוא שיגיע לכח המדמה משלמות הפעל עד שיראה הדבר כאלו הוא מחוץ • ויהיה העניין אשר יראהו כאלו בא לו ע"ד הברגשה היוצאת • ואלו שני החלקים בהם מדרגות הנבואה כלם כמו שיתבאר ראוני לומר במ'ראה או בח'לום • וכבר נודע שהענין אשר יהיה האדם בעת יקיצתו והשתמש חושיו מתעסק בו מאד שוקר עליו נכסף לו • הוא אשר יעשה הכח המדמה בו בעת השינ' בהשפיע השכל עליו כפי הבנתו וההמשל בזה והרבות המאמר בו מות' שזה הענין מבואר כבר ידעוהו כל ארם • והוא דומה להשגת התושיי' אשר לא יחלוק בה שום אדם משלמי הדע' המשובעת באדם • ואחר אלו ההקדמות תדע כי כשיהיה איש מן האנשים עצם מוחו בעקר בריאתו על תכלית שוויו • בזכות חמרו ומזגו המיוחד בכל חלק מחלקיו ובשיגורו והנהתו ולא ימנעוהו מונעים מזגיים מפני אבר א' ואחר כן האיש ההוא למד והתהכם עד שיצא מן הכח אל הפעל והיה לו שכל אנושי על שלמותו ותמותו • ומדות אנושיות טהורות שוות • ויהיו תשוקותיו כלם לדעת סודות זה המציאות וידיעת סבותיו • ומחשבתו לעולם נשקפת לענייניים הנכבדים והשגחתו אמנם היא בידיעת האל ובהיות פעולותיו ומה שצריך שיאמין בזה • ויהיה מי שכבר התבטלה מחשבתו ותשוקתו לענייניים הבהמיים ר"ל בחירת תענוג המאכל והמשתה והמשגל • ובלבד החוש הממשש אשר באר אריס"ט במדות ואמר בשזה החוש הרפה לנו • ומה טוב מה שאמר כי באמת הוא הרפה מפני שהוא לנו מאשר אנחנו ב"ח ולא דבר אחר בשאר הבהמות ואין בו דבר מעניין האנושות • אמנם שאר התענוגים החושיים • כריח • והשמע • והראות • ואע"פי שהם נשמיים הנה עת אחת תענוג לאדם מאשר הוא אדם כמו שבאר זה אריסט"ו • וכבר נתגלגל המאמר במה שאין מן הענין אלא שהוא צריך אליו כי רוב מחשבות הנודעים מאנשי החכמה נטרדות בהנאו' זה החוש ובכספו' אליו ויפלאו עם זה איך לא יבאו אם תהיה הנבואה ממה שבטבע • וכן ראוי עוד שיהיה זה ד' איש כבר נתבטלה מחשבתו ותשוקתו לרשויות ולשררות שאינם אמיתיות • ר"ל בקשת הנצוח או הגדיל הנעם לו והמשיך בכובד אליו ועבודתם אותו מפני זה לבדו • אבל יראה האנשי' כלם כפי ענייניהם אשר הם לפי הענייניים ההם בלא ספק כבהמה או בחיה • אשר לא יחשוב השלם המתיחד בשיחשוב בהם אלא בצד ההנצל מהזק המזיק מהם כשיזדמן לו עמהם ההשתתפות • או לקבל תועלת במה שיקובל בו תועלת מהם אם יצטרך אליו לצורך מצרכיו • והאיש

המשפיע מהשכל הפועל היה השפעתו מגלה לת המשכן והכח המדמה • לא היה משתמש בחלומו בהשפע חומנים אחר הנבואים היה השפע מגיע אל הכח הדברי ואח"כ אל הכח המדמה לאחר שפע שופע לזרות שחיבו כשכל הפועל בעצמו וייחסו לאל כי הוא הפועל והוא התכלית כי הוא סבה רחוקה אבל הסבה עצמי' ורחשוכה הסכל הפועל על הכח הדברי תחלה כי הוא מתיחס אליו ואח"כ אל הכח המדמה כי יפשיע השכל עליו בקבלו אחורה מן השכל הפועל כי יתלה הנבואה כלו אחרים אינן על אחר בקשר עמו כפי ההכנה וזה עם שהוא בחלום אמר בחלום ואמרו על הכח המדמה הוא שבבל אחר בו בכלל נבואת הנבואה' מבחינת ה"ר ואם יהיה השפע המשפע מאת השכל הפועל על המדמ' מבלתי הדברי אלו יהיו מבחינו המדמות לא יהיו נבואים כי אין נבואה שרש אלא על הכח עם אחר התנאים אחת המדרגה היא מדרגה עליונה אחר שיפער שיגלה לאדם מה שהשלמו' ח"ל להגיע לאדם כלי שלמו' הכח המדמ' ואין הענין גיע לאדם בחכמות העיונות ובמדות שאנו אותי' יהיו כלם בתכלית מה שיוכלו לסיו' מעטה ובאלה שהכם עד אחר יחוכר אלא שלמות הכח המדמה בתחלת הגיעה בתכלית מה שאיפער עד שיהיה לנוסה הנה הטוב שבמגיעים שאיפער שיהיה לאחר הנוח ויהיה לשון שבשיעורי' ושיהיה לו הזכה שבליחו' ואם זה הכח הוא אחר היגיעה אי אפשר שיגלה חמרונו בשום ענין כי האחר שחזו רע תכלית ההגיעה הקשה לו שיעמידהו על קצת הרחות לא שיחדהו למעלה שבתכונותיו אבל לם יהיה חולה בשיעורו לו בהכתתו בעצמו ר"ל עם החמר שבתהיה ממנו זה אין שם תחבולה בו ואתה ידעת זה כלו ואין תועלת להתרוך בו ולכן יתחייב שלף שיהיה אחדים חכם גדול ונבוי ונדיק בפעלות כלם וילכה לילך בהרבי הנבואה זה הוא לא יתנבא כלל אם הכח המדמה לא יהלם בעקר היצירה בתכלית מה שאיפער ואחר שהכח המדמה הוא מחייב למתבכל יחייב שהיה הכח המדמה מבלי מעיק ישיקנו והנה פועל זה הכח מדמה מזכור המחשבים והרכבתם ותקוני אחר בטבעו ר"ל הרכבת מזוגם עם מזוגם ויחקר תמורת הדבר הדומה לו אל הנכשל אין ושבגדולה שבפעולותיו ובהכבדת שהכסל אמנם תהיה בכח החושים וביטולם תפעולותיהם כי הכחות יעיקו זה לזה בהשתתפם בכנפות ח"ולכן יאלים הכח המדמה פעולותיו בעת השינה אחין שם מעיק ולכן תראה מי שהמעיק המחשבה יהו הכחות הרגשות עד שיעלה בשינה ולזאת הסבה היו בעדרי הרחות והשפע פעולתם יותר עלקה בכחות העיונים ואחר יהיו החושים בטלו מפעולותיהם לו יפעיל עליו קצת שפע כפי ההכנה והוא הסבה בחלומות הצודקות והוא בעצמו סבת הנבואה הנבואה ולא יפול השיעור ויהיה בין כ' דברים מתחלפים במין כי אין ראוי שיחאר שלמות בטעם וברב לא במין וכבר ידעת המשך מאמרם חלום אחר חלום אחר ברב מתחלפים ב"ר על שהחלום יתחלף מהנבואה בחשש וברב בחין אחד והיה אומרת חלום כל אחד בנבואה חלום וזה דמיי נפלא כי מוכלת הוא שבבל קודם שלמותו וקודם שיכסל כן פעל המדמה בעת השינה הוא פעולתו בעת הנבואה אלא שיש בו קצור ולא הגיע אל תכליתו עוד הבית ראיה ברב הנבואה ונלו' מתחלפים בטעם וברב הנבואה ונלו' מתחלפים בהנבואה ומקרוה והודיענו שהות שלמות יבא בחלום לו בהתרחה ונגזר מן רחה והוא מגיע לכח המדמה משלמו' הפעל עד שיראה הדבר כאלו הוא מחוץ ויהיה הענין אחר ראה כאלו כח לו ע"ד הראיה היולית כי הנבואה בענין כמו שבתחר בחוש ומוחש כי כבר ראה הלחם בהקיץ לורות לאין להם מציאות וכבר יהיה זה ג"כ בחלום שיהיה הלחם ומן ראיה ויטמע ויראיה ויטבע ויטמע מוחשים מחוץ הנה יחייב שתהיה שתהיה התחלת זאת התנועה בשינה מתבלתה ביקיצה ובעבור שהיה תנועה זאת ביקיצה התחיל מן המוחשים אחר מחוץ ותכלה אל כח הזכרות כן יחייב בחרחה לו בחלום שיהיה התחלת זאת התנועה מהתחלת הזכר עד שיגיע המדמה והמדמה אל המוחש עד שיגיע אל החוש ויקרה לאדם פעמים המוחשים ולא יהיו ממלאים בחוץ כי עניניהם כבר שבו בכלי החושים ופעמים יקרה דמיון זה ביקיצה למפחד ולחולה כמה שיגה מתחת מחשבת שכח המחשבי ויחשוב שיראה נורא' חוץ לנקצ אחר לון לאם מדרגות הנבואה כלם ר"ל בחרחה לחלום • ואלו האנשי' חלקים בכם הנבואה והוא החלום הנודע שהם מתחלפים בטעם וברב והסבה אחר נתן בחלומות הנבואה' ובנבואה הוא מה שהרב הניח שהסכל הפועל הוא השפעיע הפעל והיה בכלון מפק גדול והוא לוץ יגיע מהסכל הפועל עם קיחתו כולל זאת הרגיעה הפרטי' ואחר הסבה כזה כי הסכל הפועל מפעיע על הכל כפי הכנתו והענין אחר בעת הקיצה הוא מתעתף בחושי' מתעסק בו מלאד שוקד עליו נכסף לו הוא אחר ויעשה הכח המדמ' בו בעת השינה בהשפי' הסכל עליו כפי הכנתו והנה כשיתחזק לו בתקפתו לו בלבנו ביתו לו בעצמו ישפיע עליו הסכל הפועל כפי הכנתו ודע והבן ואתמן אל הכיאתו לוץ יתן הסכל הפועל זה הדבר הפרטי ולוץ הם לו ידועים הדברים הלפפרים והדברי' אחר יהיו בחלומות כמוהן אולת אמן ובקירות אחרות הנמצלות בזה הענין בעצם מכל סחכמים ולוי לוקטר מיתנו כזה מכה מוספקת כי אלו הדברים הם ידועים לנו מציאותם אבל קבתם בעצם מלאד לא לוץ אחר מאחר בר"ר ומה שאחר הרלב"ג בספרו בחלומו' ודע כי כמו שאלהים נדע אבות הדברים הטבעיים ונדע בהם הסכו' הכוללות מזולת שנדע לוקות פעולתם הם"כ כי נדע כי הבמים והכוכבים פועלים בתנועתם בזה העולם הסבל ובאבות הנעלים ומחזקים שהם הסכלים הנכבדים מבלתי מבנוג לוקות פעולתם ויפעלו כל מין ומין מהנמתים ומהכ"ח בתבריה הפנושים והמורכבי' ולא נדע לוץ יפעלו זה בהולך וכיוצוף וכמו כן נדע אבות הכוללות בהכוחה ובחלו' לאדוק ומבלי לוץ יפעל הסכל הפועל ולוץ יתן הכבל הדבר הפרטי והזמני ר"ל הדבר אחר נופל תחת הזמן כמו שידע לתרבם שהיו ידע' ידע שמואל ענין קלתות וכל המקרים אחר יקרו לבחוש עם חבל הנבלים כי זה נדע הבה ונעלה ממנו אבתו ועל זה נאמר בהמוכלה ממנו אל תדרוש ובהמוכסה ממנו אל תחקור כי מה שאחר הרב כלו הדברים הוא ענין מבואר כבר ידעו כל אדם מקלתי הדעה ; ואחר אלו הקדקות תדע לוץ יוכל אדם לבתבלות בהיות לוץ מן מלחנים עם מוחו אל תכלית שוויו כמו שבבר הילרנו ולא יתנעוהו מונעים מלא יהיה לוץ אל הבל הפעל אל מהבתם עד שיבת אמתות ואמת ויהיו תשוקתו בכלם לדעת סודות זה המציאות ודעיות אמתות אמתות הנעולה המוחשת והמוסכל ולוץ' עזבו הסוחשת והקיץ לפני לפנים אל הקדש פניהם לדעת בעיני אלהיהם והפנתתו לחמנם הוא הידיעת אל והחינת פעולותיו כדי לעיין בו ובתבטלה מחשבתו לענינים הבהמיים ר"ל בחינת התענוג המאכל והמשתה והמשגל ובכלל הוא הקשה הקשה כי מי שחתגאל הוא הוחוש בכל קדש לא יגע ואל המקדש לא יבא כי ראוי לבחיקו בתכלית הבהרקקה אלא תראה מסה תדונכו אין פירש מהאשה אחר אחרה לא יגיע הרוח האחי וכשרבה הב"ה לתתו אלמים בתעמל הנבחר בזה אל תגעו אל תשם אם אמה ר"ל לטהר המדות הפחותות כמו שתחר, וכבמו שמלוחם • ומה הבלא הרב באחורו כי דוב מחשבות הידעים הטרדות הבהמות זה הוחש ובכפפות אליו ובאלו מזה אין לוץ יתבלו אלו היה הבהמה מזה שבטבע ר"ל אלא יגיע הרגון אלהי אלא שבעשה בחר הדברים הטבעיים כי הם נמשכי' בטבע לא בדעת ולא בחכמה אף כי הטבע הוא מיוחד מהשכל הפלאי ותמנם להשגת הבהמה בריך רגון שכלי ושיכי' אחדם בכל מהדברים בבהמיים • עודיתתה הרב תבלי אחר מבחר בתבטל מחשבתו ותשוקתו לשררות בלתי אמתיות כמו בקשת הגלות והגדיל קנם לן ובמוסיף בעבודתם לוחו אבל

ילחה בחלומים כלם כפי ענייניהם בלי קצת לם בהבחנות הרוצים לקבל מהם בקה שיקובל בו תועלת הם ימצוך

מלין

כפי ההכנה ר"ל הכנתו המוגנת ; שהיא שלמות יבא בחלום לו במראה רוצה ל' וח' שהבנואה שלמותיה בחלקת לאמני סוגים הם במראה והוא מיעבה המוזכה הקוראים בפלאים כלו הם ענייניים המחלים מון לבפה ולוח ישיגו מה שיגיע בחלום כבואיי והיה מדרגה למעה מהראשונה ובמי הלו הסתיים הענייניים בכללו בה כל מיני הנבואות מזולת בבואו מדרגה ר"ל אחר ליתבארו בה בכלל ; ומה שנרוך שיתחזקנה ר"ל מידיעתו דבקו כמה שנרוך שיתחזקנה ופעלותיו ית' המיליו' הנכלים הנכללים ובאיזה בהם ; הנה ימצא בהם עת אחת תענוג לאחד מאחר הוא לאדם • ר"ל שהמעיג והראות והריח ישיג בלאדם בהם עתנוג מלד טורתו הלמוסית וזה שהריח הטוב יחזק המוח ובכח הנכלי ובתוקן הכח הנכלי יגיע תענוג לאדם מלד טורתו ובהמעיג והראות יגיעו לאדם מוסכלים רבים עד כי רוב המוסכלים הם נקנים לנו בחמעטתם אם כן בעתת אלו בחושים הם תענוג לשכל אם כן יקנה מוסכלי מה שאין כן בחוש המעטים כנ"ל ; לא

חלק שני

אפודי

קרקאש

הפלם פסיס אשל ליאיר' על הפלגים פסוגים לבם בחם קלר קלר בין' ארגן לוך לבדרלו המוקבה ת"ר עד מלא מלא דרך בבגבל אלר מעלגן בחוסבת אלא אלא בחאר בו לשיני כל ארבל נרלה לאחרו בחוזק בבחם בבבגבל בחם ולא בבוגבל זה בל' אחר מלא לוכל בבגבל בבגבל בבחם בבבגבל בבחם בבבגבל בבחם בב

אלא לצורך מצרכיו לו כחיות הייר אחר לא יחסוב המיחד בצלם כמיחסוב הם אלא בלד הכ"ל מחסיוק מקום כמיחדמן לו עמהם הסתתפות ושער כזה כי הוא נפלא כי
ראוי בצלם לבקש הצלמו' אלוהי אלא יהיה לו סוס תשוקה לשררות אכל כתכטלה מחשבתו הקום ולא ישער הם לבקשת הנכנס לו להמשך כבודם
אלו אכל ישער אחרים כלם אם כבהמות הרועים לו כחיות הייר; ואלים אחר זה תוחרו. ר"ל אחר כתכטלה מחשבתו ותשוקתו לעניינים הבהמיים ר"ל התעבוב המאכל
והמשתה והמשגל ונתבטלה מחשבתו ותשוקתו לשררות המדומות ולכסיפים אחר הם מוחרים ואינם נריכים לאדם בהקה שהוא אדם יהיה הכח המדמה אחר הוא בתכלית

אפודי

לא היה לכח המדמה וכו'. ר"ל שם"ר עשה לא
היתה כבוחתו בהצלים וחקוייה כאחר הבהיאי'
אחכל מ"מ כידיעתי הענידות צריך שיחוקף בו
הכח המדמה כלד מה ומאד זה הסתוף בהלשה
בכוחתו כיחי דור המדבר וזה דבר צריך שיעלם
לפי' אם' הרב ואין זה ענין הפרקו ואין לא ידע
ר"ל שאין לנו יכולת להתעבר על אחד הבחלים
בזוכיסופכי זה יגיעו לנו עכבות ואחר המדו'
המנוגות אחר בפתם תתבטל הבנואה
בגלותו זה סתרוך; והוא הסבה גם כן בשוב
הבנואה ר"ל שבחיאת הגוחל בעמוד בצלם
ובצלם ואז תשוב הבנואה לנו כי לא יתנעמו
שם מעיק: פרק לז

והאיש אשר זה תארו אין ספק כשיעש' כחו המדמ'
אשר היא בתכלי' השלמות. וישפע עליו מן השכל
כפי שלמותו העיוני. שלא ישיג אלא עניינים אלהיים
נפלאים מאד. ולא יראה זולת האל ומלאכיו. ולא
ישער ולא תהיה לו ידיעה אלא בעניינים הם דעות
אמתיות והנהגות כוללות לתקון בני אדם קצתם עם
קצתם. וידוע שאלו הג' העניינים אשר כללנום והם
שלמות הכח הדברי בלמוד ושלמות הכח המדמה
ביצירה. ושלמות המדות בבטול המחשבה בכל
התענוגים הגופיים והסר התשוקה למיני ההגדלות
הסכליות הרעות. יש בהם בין השלמים יתרון רב בזה
על זה מאד. ולפי זה היתרון בכל עניין משלשת
העניינים האלו יהיה יתרון מדרגות הנביאים כולם זו
על זו. וכבר ידעת כי כל כח נופני יחלש ויולאה ויפסד עת ויבריא עת אחרת. וזה הכח המדמ'
כח נופני בלא ספק. ולזה תמצא הנביאים תתבטל נבואתם בעת האבל או בעת הכעס
וכיוצא בהם. כבר ידעת אמרתם אין הנבואה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות
ושיעקב אבינו לא באתהו נבואה כל ימי אבלו. להתעסק כחו המדמה בהפקד יוסף.
ושמרע"ה לא באתהו הנבואה כבואה מקודם מאחר תלונת המרגלים עד שמתו כל דור
המדבר אנשי המלחמה. בעבור שנלאה לסבלם לרב תלונותיהם ואע"פ שהוא ע"ה לא היה
לכח המדמה בנבואתו מבוא אבל שפע השכל עליו מבלתי אמצעיותו כמו שזכרנו פעמי'
שהוא לא יתנבא במשל כשאר הנביאים והנה יתבאר זה ואין זה עניין הפר' וכן עוד תמצא
קצת הנביאים נבאו מדת זמן אחת ואחר כן נפסקה הנבואה מהם ולא התמידה להם בעבור
מקרה שנתחדש. וזאת היא הסבה העצמית הקרובה בהפסק הנבואה בזמן הגלות בלא
ספק כלומר עצלות או עצבות שיהיה לאדם בעניין מן העניינים. ויותר רע מזה היותו עבד
בקנה נעבד לסבלים הזונים אשר קבצו הערד הדבר האמתי ותנבירת כל התאוות הבהמיות
ואין לאל ידו. ובזה יערבו רע והוא אשר רצה באמרו. ישוטטי לבקש את דבר יי' ולא
ימצאו. ואומר מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מיי. וזה אמת מבואר
העלה כי הכלי כבר נתבטל. והוא הסבה גם כן בשוב הנבואה לנו על מנהגה לימות המשיח
מהרה יגלה כמו שיעד:

פרק שלשים ושבעה

צריך שתתעורר על טבע המציאות בזה השפע האלהי המגיע אלינו אשר בו נשכיל
ויהיה יתרון שכלינו זה על זה. והוא שאפשר שיגיע ממנו מעט לאיש אחד ויהיה
שיעור הדבר ההוא המגיע לו שיעור שישלימהו לא זולת זה. ואפשר שיהיה הדבר המגיע
לא האיש שיעור שישפע על שלמותו להשלים זולתו. כמו שקרה העניין בנמצאו' כלם אשר
מהם שהגיע לו מן השלמות מה שינהיג בו זולתו. ומהם שלא יגיע לו מן השלמיות אלא
כשיעור שיהיה מנהיג בו עצמו לא זולתו כמו שבארנו: ואחר זה תדע שזה השפע השכלי
כשיהיה שופע על הכח הדברי לבד. ולא ישפע דבר ממנו על הכח המדמה אם למעוט
הדבר השופע או להסרון היה במדמה בעקר הבריאה ולא יוכל לקבל שפע השכל. שזה
הוא כת החכמים בעלי העיון. וכשיהיה השפע ההוא על ב' הכחות יחד ר"ל הדברי והמדמה
על תכלית שלמותם ביצור' זהו כת הנביאים. ואם יהיה השפע על המדמה לבד ויהיה קצור
הדברי אם מעקר היצירה או למעוט התלמדות. זאת הכת הם מנהיגי המדינות. מניחי
הנימוסים. והקוסמים. והמנחשים. ובעלי החלומות הצודקות. וכן העושים הפליאות
בתחבולות הזרות. והמלאכות הנעלמות עם היותם בלתי חכמים הם כלם מזאת הכת
השלישית: וממה שצריך שתאמת אצלך הוא שקצת אנשי זאת הכת הג' יתחדשו להם
דמיונות נפלאות וחלומות וטרופים בעת היקיצה בדמות מראה הנבואה. עד שיחשבו
בעצמ' שהם נביאים. ויפלאו מאד במה שישיגיהו הדמיונות ההם ויחשבו שכבר הגיעו להם
חכמות לא בלמוד. ויבאו בבלבולים גדולים בעניינים העצומים העיוניים. ויתערבו להם
העניינים האמתיים בעניינים הדמיוניים ערוב נפלא. כל זה לחוזק הכח המדמה וחלשת
הדברי מפני שלא עלה בידו לבדו דבר ר"ל שלא יצא לפעל. וידוע שבכל כת משלש הכתות האו
יתרון רב מאד. וכל כת משתי הכתות הראשונות תחלק לשני חלקים כמו שבארנו. וזה
שהשפע המגיע בכל כת משתיהם יהיה אם בשיעור שישלימהו לא בזולת זה או בשיעור
שיעדף על שלמותו מה שישלים בו זולתו. והכת הראשונה והם החכמים אפשר שיהיה
השופע על כח האיש מהם השכלי
כשיעור

כת החכמים וכם שהשפע יפגיע בשכל הפועל על הכח הדברי לבד ולא יספע ממנו על הכח המדמה אם למעוטו. הדבר השופע כי הכח הדברי אינכו ל"כ חזק לו לא שיהיה
הכח חזק ויפגיע בשכל הפועל שפע רב הכח המדמ' לא יקבלהו לחסרון היה במדמה בעקר הבריאה ולא יוכל לקבל שפע השכל ואז הכת הראשונה
שיהיה השפע שהוא. על הב' כחו' יחד על הדברי והמדמה על תכלי' שלמותם ביצירה אלו הם כת הנביאים והכת הג' הם לא שיהיה השפע בנדמה ויהיה קצור הדברי לא
מעקר היצירה אם למיעוט הלמוד זולת הכת הם סתכנתיים המדינות המניחים הנימוסים והקוסמים ובעלי החכמות. הצודקות וכן העושים הפלאות בתחבולות
הזרו' והמלאכות הנעלמות אחד והמחוסרם אלו הכל בעקר כי הכח הדברי לא יקבל שפע השכל. אבל הכל בעקר עם המקוייב בכל לו בחלק והמחמר בהם מסוג ח' כי יתחלק בפחות ויותר ויתחלפו שמותם כפי
הדמיון ההמוכי לדעת בני אדם בהם כי יסברו שהאלוהו' הם מן המלאכים ובקסם שהוא לבדים ובנבואה שהוא מחלל אם בלא אמצעי מיוחד שהוא המלאך:
עוד אחר הרב ומתה שצריך שתאמת אלוך שקצת אנשי זאת הכת הג' וכו'. והרלבן כוסב כי אנשי זאת הכת הם ג' יקבלו אלוהו' ונקי' או יראו בעת הקיצה דברים נוקים כאלו
הם מלאכים אלוה ויתערבו עם זה דברים מיאוגו מדעות אמתיות שהם נוקות ויחשבו בעבור זה שהם נביאים ואתה תבין אל מי שהוא והוא רומז ל
הנביאים ואל התלמידים ורמז אלא תחשוב כי אחר הרמז אלו עבזה עצמו נביא והוא יודע שאינו נביא אבל חשב שהוא נביא והוא עושה הפלאות ההם לך בתחבולות זהות
ותחבולה לנעלמות ויחשבו אבר הגיעו להם חכמות לא ללמוד והתלמידים כן יהיה ענינם ואמנם אין הגיע להם דעות אמתיות זה יבאר הרב אחר. ואחר שהגיע הרב
פרשל' מיני אנשים כת בעלי השכל והם החכמים וכת בעלי הדמיון וזה יכנסו רבו' שהם ב' וכת ג' שהם כת הנביאים באופן שהשפע יפגיע על השכל ועל המדמה יחד
יאמר שהשפע וכם כת החכמים וכת הנביאים יתחלפו כי בכל כת משניהם יהיה בשיעור שישלימהו לא זולת זה או בשיעור שישלים בו זולתו וכת הראשונה הם החכמים
בבר אחר שיהיה הקשפע על שכל אלוהי
בשיעור

קרקאש

שהאחר הוא הוא
שמוח וזכה
שהמיוני הוא
בתוקשהמות אחר
ולעזוב שבשיעורים
הוא שיהיה בחוש
שמוח בשיעור שוב
אחבש לם היה אלוי
בשיעורו אל
בהאחתו פי' שלא
היה שעורו בשורי
ולא מוכח על שרי
בכון. הבה יחלא
בסם את אחת
שקבוב לאדם מאחרי
הוא אדם כי' כי
הריחנים הטובים
מוטלים לאוזן
ומשיבים אוזן וכן
קולות הנגנים
מעוררים הנפש
החכמה וכן
הספת כלות
בשבילים איפיש
ונקחוריות היפות
מרחיבים הנפש
ב"ש לחי מבנר עליו
הפשוטים:

פרק לז

מה שיכסיג בו זולתו
פי' כאלו קאחל
הבלבל אחות מעפיע
עוכות בתנועתו
על הטוהם הפעל
ברצון הבורא ית' ב
ערבן

כשיעור שישימהו בעל הקיר׳ והבנה וידע ויכיר ולא יתנועע ללמד אולתו ולא לחבר אוס ספר ולא יוקלת לו תשוקה ואין לו עליון יכולת לף אם ירצה ואפשר שיהיה השופע עליון כשיעור שיגיעהו בהברה ולחבר וללמד • כן העניין בבת השנית אפשר שיביאהו מזרגבראה מה שישלים הנביא לא זולת זה • ואיפש׳ שיביאהו ממנו מה שחייב לו שיקרא האנשי׳ ולמדם וישפיע עליהם משלמותו • הנה כבר התבאר לדכי לולי זה השלמות הנוסף • לא היו החכמות מחוברות בספרים • ולא היו הנביאים מפייסים בני אדם לדעת האמת • כי לא יחבר חכם דבר אחד לעצמו ללמד עצמו מה שכבר ידע • אבל טבע השכל כן הוא שישפיע לעול וימשך ממקבל זה השפע למקבל אחר אחריו עד שיגיע אל איש א׳א שיעברהו השפע ההוא אבל ישלימהו לבד כמו שבארנו בקצת פרקי זה המאמר • וטבע זה העניין מחייב למי שהגיע לו זה השיעור הנוסף מן השפע שיקרא בני אדם על כל פנים יקובל ממנו או לא יקובל ואפילו יזיק בעצמו • עד שאנחנו נמצא נביאים קראו בני אדם עד שנהרגו • השפע ההוא האלהי יניעם ולא יניחם לשקוט ולא לנוח בשום פנים ואפי׳ הגיע לרעות גדולות • על זה תמצא ירמיהו ע״ה כי כשהגיעהו מביון המוריסהכופרים הדם אשר היו בזמנו • השו׳דל לסתים נביאתו ולא יקראם אל האמת אשר מאסוהו ולא היה יכול לסביל זה אמר • כי היה דבר יי׳ לי לחרפה ולקלס כל היום ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש מוערת עצור בעצמותי ונלאתי בלכל ולא אוכל • וזהו עניין מאמר הנביא האחרון • יי׳ אלהים דבר מי לא ינבא • ודע זה •

פרק שלשים ושמונה

דע כי בכל אדם כח וגבורה בהברה • ולולי זה לא התנועע במחשבתו לדחות מדה שיזיקהו • וזה הכח בכחות הנפשיות אצלי כדמות הכח הדוחה בכחות הטבעיות וכח הגבורה הזה יתחלף בכח ובחלשה כשאר הכחות • עד שאתה תמצא מן האנשים מי שיתגבר על האריה • ומהם מי שיברה מן העבר • ותמצא האחד אשר יתגבר על המחנה ולחם עמו • ותמצא מי אשר אם תזעק אשה עליו יפחד וירעד • וא״א ג״כ מבלתי היות שם הכנה מזגית בעיקר היצירה ויוסיף זה ויצא מה שבכח בהוצאה ולפי דעת אחת • וכן יחסר ג״כ במעוט העשייה ולפי דעת אחת • ומשני הגערות יתבאר לך בנערים יתרון אלו הכחות בהם או חלשתם • וכן כח המשער הזה הוא נמצא בכל האנשי׳ ויתחלף במעט ובהרב • וכ״ש בעניינים אשר לאדם בהם השגחה גדולה ומחשבתי משוטטת בהם • עד שאתה תמצא בעצמך שפלני כבר אמר כך או עשה כך בעניין הפלוני והיה העניין כך • ותמצא מבני אדם מי שדמיונו ומשערו חזק מאד נכון עד שאיפשר שכל אשר ידמה היותו יהיה כמו שידמה או יהיה קצתו • וסבות זה הרבות מעניינים רבים קודמים ומתאחרים והווים • אלא שמכח זה המשער יעבור השכל על ההקדמו׳ ההם כלם ויוליד מהם בזמן מועט עד שיחשיב שזה בלא זמן • ובזה הכח יגידו בני אדם עתידות עצומות • וא״א מבלתי היות שרשי הכחות האלו בנביאים חזקות מאד • רוצה לומר כח הגבורה • וכח המשער • ובהשפיע השכל עליהם יחזקו שני הכחות האלה מאד עד שהגיע זה למה שידעת • והוא שהתגבר איש אחד במקלו על המלך הגדול להציל אומה מתחת עבודתו ולא פחד ולא ירא כאשר נאמר לו • כי אהיה עמך • וזה עניין יתחלף ג״כ בהם אלא שא״א מבלעדיו כמו שאמר לירמיה • אל תירא מפניהם וגו׳ הנה נתתיך היום לעיר מבצר וגו׳ • וליחזקאל נאמר אל תירא מהם ומדבריהם • וכן תמצא כלם ע״ה היתה בהם גבורה גדולה • וביתרון כח המשער ג״כ בהם יגידו העתידות במהרה ויתחלף זה ג״כ בהם כמו שידעת • ודע כי הנביאים האמתיים בהם יגידו העתידות עיוניות בלא ספק לא יוכל האדם בעיון לבד להשיג הסבות אשר יתחייב מהם הידוע החוא • ודומה לזה הגידם דברים לא יוכל האדם בסברא ובמשער הכולל לבד שיגידם • שהשפע ההוא בעצמו אשר שפע על הכח הדמיוני עד שהשלימו • עד שהגיע מפעלתו שיגיד מה שיהיה וישיגהו כאלו הם עניינים כבר הרגישו בהם החושים • והגיעו אל זה הכח המדמה מצד החושים • הוא ג״כ ישלים פעל הכח הדברי עד שיגיע מפעלתו שידע עניינים נאמני המציאות • ויגיע לו זאת ההשגה כאו השיגה מהקדמות עיוניות • זה הוא האמת אשר יאמינהו מי שיבחר להודות באמת • כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויורו קצתם על קצתם : זוה צריך שיהיה בכח הדברי יותר • שאמתת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפעל • ומן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה • ואיך יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השג׳מה שלא יגיע אל מן החושים ולא יגיע כמו זה

לכח

פרק לח

כשיעור שישימהו בעל הקיר׳ והבנה וידע ויכיר ולא יתנועע ללמד אולתו ולא לחבר אוס ספר ולא יוקלת לו תשוקה ואין לו עליון יכולת לף אם ירצה ואפשר שיהיה השופע עליון כשיעור שיגיעהו בהברה ולחבר וללמד • כן העניין בבת השנית אפשר שיביאהו מזרגבראה מה שישלים הנביא לא זולת זה • ואיפש׳ שיביאהו ממנו מה שחייב לו שיקרא האנשי׳ ולמדם וישפיע עליהם משלמותו • הנה כבר התבאר לדכי לולי זה השלמות הנוסף • לא היו החכמות מחוברות בספרים • ולא היו הנביאים מפייסים בני אדם לדעת האמת • כי לא יחבר חכם דבר אחד לעצמו ללמד עצמו מה שכבר ידע • אבל טבע השכל כן הוא שישפיע לעול וימשך ממקבל זה השפע למקבל אחר אחריו עד שיגיע אל איש א׳א שיעברהו השפע ההוא אבל ישלימהו לבד כמו שבארנו בקצת פרקי זה המאמר • וטבע זה העניין מחייב למי שהגיע לו זה השיעור הנוסף מן השפע שיקרא בני אדם על כל פנים יקובל ממנו או לא יקובל ואפילו יזיק בעצמו • עד שאנחנו נמצא נביאים קראו בני אדם עד שנהרגו • השפע ההוא האלהי יניעם ולא יניחם לשקוט ולא לנוח בשום פנים ואפי׳ הגיע לרעות גדולות • על זה תמצא ירמיהו ע״ה כי כשהגיעהו מביון המוריסהכופרים הדם אשר היו בזמנו • השו׳דל לסתים נביאתו ולא יקראם אל האמת אשר מאסוהו ולא היה יכול לסביל זה אמר • כי היה דבר יי׳ לי לחרפה ולקלס כל היום ואמרתי לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו והיה בלבי כאש מוערת עצור בעצמותי ונלאתי בלכל ולא אוכל • וזהו עניין מאמר הנביא האחרון • יי׳ אלהים דבר מי לא ינבא • ודע זה •

פרק לח

בהברה וכו׳ אחר שכיאר הרם שהשפע המגיע לבני׳ כבר יהיה בחוקשיפעיע על אולתו • רצה בזה הפרק כי בכל בכיח יש כח וגבורה להגיל עמוק מיר עמקו ולו כח מעבר להשיג הדברים הנעלמים והשפיע השכל עליהם יחזקו כח׳ כחות ובכח הגבורה תגועע בהקשבתו לדחות מה שיזיקהו וזה הכח בכחות הנפשיות אצל הרם כמו הכח הדוחה בכחות הטבעיות וכח הגבורה בזה יתחלף בכח וחולשה כמו שיתחלפו שאר כחות הנפש עד שאת׳ תמצא אים מן האנשים שיתגבר על האריה כמו שעשה דוד ותמצא מי שיברה מן העבר ותמצא ת׳ שיתגבר על המחנה וילחם עמהם כמו שעשה יאשיהו ותמצא מי אשר תזעק אשה אין יפחד וירעד וכו׳ וברצון בו כי אפילו שיהיה האדם מוכן בטבע לדחות גבור כאדי אם לא הרגיל עצמו בכבר אפ׳ שלא יהיה גבור ונם יצטרך לדחות גבור שיתמין דעת אח׳ ויהיה כי בכחות הנלאים׳ שאם אדם לדחו׳ כאור מכי מלך ואם לא יתמין זה אלא אם שהיה הוא הטבע בעבר לא יחזק אלא אם יחשיב מחמות הטבע הוא ית׳ כמו שעשה יאשיהו׳ הרע עכ״ם וכן יתמ׳ הגבורה כמיעוט העשוי׳ והתבכנו וכפי דעת׳ ת׳ שיתמין אחמות הוא רע לו כאי זה לאופן שיהיה ומשני הגערות יתבאר לך בנערים יתרון אלו הכחות בהם לו מולאתם וכן כח המשער הוא בזמנו בכל האנשים ויתחלף בטעם לו ברב וכ״ש בעניינים אשר לאדם בהם השגחה גדולה ומחשבתו משוטטת בהם עד שאת׳ תמצא בעצמך שפלוני בכר אמר כך לו עשה כך בעניין פלו׳ ויהיה ענין כן ותמצ׳ מבני אדם מי שדמיונו ומשערו חזק מאד נכון עד שאפשר שכל מה שידמה היותו יהיה כלו לוקצתו וסבות זה רבו׳ מעניינים קדומי׳ ומתאחרים והווים אלא שמכח זה המשער יעבור השכל ההקדמות ההם כלם ויוליד מהם בזמן מועט עד שיחשיב שזה בלא זמן • ובזה הכח יגידו בני אדם עתידות עצומות • וא״א מבלתי היות שרשי החכחות האלו בנביאים חזקות מאד • רוצה לומר כח הגבורה • וכח המשער • ובהשפיע השכל עליהם יחזקו שני הכחות האלה מאד עד שהגיע זה למה שידעת • והוא שהתגבר איש אחד במקלו על המלך הגדול להציל אומה מתחת עבודתו ולא פחד ולא ירא כאשר נאמר לו • כי אהיה עמך • וזה עניין יתחלף ג״כ בהם אלא שא״א מבלעדיו כמו שאמר לירמיה • אל תירא מפניהם וגו׳ הנה נתתיך היום לעיר מבצר וגו׳ • וליחזקאל נאמר אל תירא מהם ומדבריהם • וכן תמצא כלם ע״ה היתה בהם גבורה גדולה • וביתרון כח המשער ג״כ בהם יגידו העתידות במהרה ויתחלף זה ג״כ בהם כמו שידעת : ודע כי הנביאים האמתיים בהם יגידו העתידות עיוניות בלא ספק לא יוכל האדם בעיון לבד להשיג הסבות אשר יתחייב מהם הידוע החוא • ודומה לזה הגידם דברים לא יוכל האדם בסברא ובמשער הכולל לבד שיגידם • שהשפע ההוא בעצמו אשר שפע על הכח הדמיוני עד שהשלימו • עד שהגיע מפעלתו שיגיד מה שיהיה וישיגהו כאלו הם עניינים כבר הרגישו בהם החושים • והגיעו אל זה הכח המדמה מצד החושים • הוא ג״כ ישלים פעל הכח הדברי עד שיגיע מפעלתו שידע עניינים נאמני המציאות • ויגיע לו זאת ההשגה כאו השיגה מהקדמות עיוניות • זה הוא האמת אשר יאמינהו מי שיבחר להודות באמת • כי הדברים כלם יעידו קצתם על קצתם ויורו קצתם על קצתם : זוה צריך שיהיה בכח הדברי יותר • שאמתת שפע השכל הפועל אמנם הוא עליו והוא יוציאהו לפעל • ומן הכח המדבר יגיע השפע לכח המדמה • ואיך יגיע משלמות הכח המדמה זה השעור והוא השג׳מה שלא יגיע אל מן החושים ולא יגיע כמו זה

לכח

פרק לח

ודוסף זה ולא אם שבכח כבוגפים ולבו קשה אחת כבוגפים אם בזה אחלה הבנתו קרקעות הוא מוכן בעל הגבורה ואם הרגלנו בשבון הגבורה הרע אלו המרים והנו המרו אלו ודוסף זה ולא אם שבכח בקנאים אחר ג״כ בשרשיו שמוים וכבר לשם אחת מי אמ״ם אם לו בכבר מזגות אל הגבורה אם לא הרגיל בזה מיוגלוהו בעבודו׳ מקרוים ובקרבים לוחם מקבלים לבד אחר אלא אם הגיעו אחר הבנים הקדומים אלו המקרים ג״כ קודמי׳ לעניני׳ הכוונים לא מיולם המקרים המקרים לאחר זמן כלו אחר אחר ב׳ הדברים ג״ג הדברים ובזרהו לעבר מה טוב אחר אדם אם׳ מסות ״קודם הזמן מתקשים׳ גי זה כאלו׳ פרק

ג׳ יבוא לאלה

ג׳ ובזה אלה ... ...

בכח הדברי רלוי שתהיה יותר שלמה מהדמיוני לאחר שהשכל שופע עליו ברלשופה
עד שבלתי נעות הדברי מגיע השלמות למדמה ; וזה גם כן ממה שצריך שיודע . ר"ל
שהנביא בלתי יהיה חכם שלם ולו יגיעו לו ידיעות נפלאות לין בשכל החכם
להשיגם ;

פרק לט כתחייבה הקריאה אל התורה .

ר"ל בעבור שהיתה הסגתו
בכבדת ומעולה חייבה בקשנה הרוח הנפלאה
לקרות בני ישראל שיקבלו התורה בחמיתית
מקומ ית : לא היתה שם תורה . ר"ל מעולם
לא היתה תורה ולא תהיה בלתי תורת מר"עה
כי אחר הלתות שם בימוסים ולא תורות וכמו
שיבאר הרב בפרק שלחר זה ; וכן רלוי שיהיה
ר"ל שלא תקבל התורה בתמורה והחלוף ;

פרק מ

ונשארו רשומיה חקוקים בדמיונם עם כל מה שבכרם המדמה . וכאשר בטלו דמיונות רבות
והשביתום . נשארו מקומות הדעות ההם לבד ויראו להם ויחשבום כאלו הם דברים מתחדשי
ועניין בא מחוץ . ומשלם אצלי כאדם שיש עמו בבית אלף אישים מב"ח ויצא כל מי שבבית
ההוא מלבד איש אחד שהיה בכלל מי שבבית . וכאשר נשאר האדם ההוא עם האיש ההוא
לבדו חשב שיעתה נכנס עליו בבית . ואין העניין כן אבל הוא מכלל מי שלא יצא . וזה
מקום מן המקומות המטעים הממיתים . וכמה מתו בו מן המחזיקים עצמם כחכמים . ומפני
זה תמצא אנשים אמתו דעותיהם בהלומות שהלמו אותם . ויחשבו שזה הנראה בשינה
הוא דבר מבלתי הדעת אשר האמינוהו או שמעיזהו בעת היקיצה . ולזה צריך שלא ישגיח
האדם למי שלא ישלם כחו הדברי ולא הגיע לתכלית השלמות העיוני . כי המגיע ההוא אל
השלמות העיוני הוא שאפשר שיגיע אל ידיעות אחרות באמצעות שפע השכל האלהי
עליו . והוא אשר היא נביא באמת כבר בא הבאור בזה . ונביא לבב הכמה . יאמר
שהנביא באמת הוא לבב הכמה וזה גם כן ממה שצריך שיודע :

פרק תשעה ושלשים

ואחר שדברנו במהות הנבואה ידודענו אמתתה . ובארנו שנבואת מרע"ה
נבדלת מנבואת זולתו . נאמר שיעל ההשגה ההיא לברה נתחייב הקריאה אל
התורה . וזה שזאת הקריאה שקרא מר"עה לנו לא קרמה כמותה לאחר ממי שקדם מאדם
אליו . ולא התאחרה אחריו קריאה כמותה לאחד מנביאינו . וכן יסוד תורתינו שלא יהיה
כלתה לעולם . ולזה לפי דעתנו לא היתה שם תורה ולא תהיה בלתי תורה אחת והיא תורת
מרע"ה . וביאור זה לפי מה שכתוב בספרי הנביאים ובא בקבלה הוא שכל מי שקדם למר"עה
מן הנביאים . כאבות . ושם . ועבר . ונח . ומתושלח . וחנוך . לא אמר א' מהם כלל לכת מבני
אדם שהשם שלחני אליכ' וצוני שאומר לכם כך וכך . והזהירכם מעשות כך וכך . וצוה
אתכם לעשות כך . זה דבר שלא העידו בו כתובי התורה ולא באה בו הגדה אמתית . אבל
היתה באה אליהם הנבואה מהשם כמו שבארנו . ומי שהרבה עליו השפע ההוא כאברהם
ע"ה קבין האנשים וקראם ע"צ הלמוד והחישרה אל האמת שכבר השינו כמו שהיה אברהם
מלמד בני אדם ומבאר להם במופתים עיוניים שיש לעולם אוה אחד לבדו ושהוא ברא כל
מה שזולתו ושאין צריך שיעבדו אלו הצורות ולא דבר מן הנבראים . ויגיל בני האדם אל
זה וימשכם בספורים נאים והטיב להם . לא שאמר (יום) כלל שהשם שלחני אליכם וצוני
והזהירני . עד שהיא כאשר צוה למול הוא ובניו ועבדיו מל אותם ולא קרא בני אדם אל
זה על דרך קריאת הנבואה . הלא תראה לשון התורה בו . כי ידעתיו וגו' . הנה כבר התבאר
שעל צד המציה לבד יעשה . וכן יצחק ויעקב ולוי וקהת ועמרם . על זאת הדרך היו קוראים
בני האדם . וכן תמצא החכמי' אומרים במי שקדמהו מן הנביאים בית דינו של עבר בית דינו
של מתושלח מדרשו של מתושלח . כלם ע"ה אמנם היו נביאים ילמדו בני אדם על תכונת
דורשים ומלמדים ומיישרים לא שיאמרו ויאמר ה' אלי דבר אל פלו' . כן היה העניין קודם
מרע"ה . אבל משה רבי' כבר ידעת מה שנ' לו ומה שאמר ומאמר כל העם לו . היום הזה
ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי . אמנם כל נביא ממנו שהיה אחר משה רבי' כבר ידעת
דברי ענייניהם כלם והיותם כדמות המזהירים לבני אדם קוראים אותם לשמור תורת משה .
מיעדים הרע המגיה אותה ומיעדים הטוב מי שהתיישר להמשך אחריה . וכן נאמין שכן
יהיה העניין תמיד כמ"ש . לא בשמים היא לאמר וגו' לנו ולבנינו עד עולם . וכן ראוי שיהיה
כי הדבר השלם בתכלית מה שאפשר במינו א"א שימצא זולתו במינו אלא חסר מן השלמו'
ההוא . אם בתוספת או בחסרון במזג השוה אשר הוא תכלית שווי המין ההוא . כי כל מזג
יוצא מן השווי ההוא יהיה בו חסרון או תוספת . כן העניין בזאת התורה כמו שנתבאר
משוויה ואמר חקים ומשפטים צדיקים . וכבר ידעת שענייו צדיקים שוים . וזה שהם
עבידות אין טרח בהם . ולא תוספת כעבודת המתבודד בהרים הפורש עצמו מן הכשר והיין
ודברי רבים מצרכי הגוף ובטלשל לעבודה וכיוצא בהם ולא חסרון שיביא אל זוללות ואל
שטיפה בזמה . עד שיחסר שלמות האדם במדותיו ועיונו כשאר ניטוסי האומות הסבליות .
וכשנדבר בזה המאמר כתת עלת טעמי המצות . יתבאר לך משוויה והכמתה מה שצריך
שיתבאר ולזה נאמר בה . תורת ה' תמימה משיבת נפש . אבל מי שיחשוב שטרחה גדול
וקשה ושבה ציער גדול כל זה טעות בהתבוננות והנה אבאר אחר זה קלותה באמת אצל
השלמים ולזה אמר . מה ה' אלהיך שואל מעמך וגו' . ואמר המדבר הייתה לישראל . אלא
זה כולו בערך לחשובים . ואמנם אנשי העולה והחמס וההתגברות המזיק מן הדברים אצלם
והקשה שבהם שיהיה שם שופט ומנע התגברות . וכן בעלי התאוה והיצר הפחותים הקשה
שבדברים אצלם מניע לכתם בשרירות לבם בזנות ולקחת הדין מעושהו . וכן כל חסר יראה
שמניעת הרע אשר יבחרהו לפי גנות רוע מדותיו טורח גדול . ואין להקיש קלות התורה
וקושיה לפי תאות כל רע פחו' בעל מדות מגונות

לכח הדברי . והוא השגת מה שלא השיגהו בהקדמו' ותולדה ומחשבה . וזהו אמתת עניין הנבואה והדעו' ההם אשר ייוחד בהם למוד הנבואה . אמנם התניתי במאמרי הנביאי' האמתיים בעבור שאנצל מאנשי הבת הג' . אשר אין להם דבריות כלל ולא חכמה . אלא דמיונות ומחשבות לבד . ואולי העניינים ההם אשר ישיגום האנשים ההם . הם דעות היו להם במדמה ולא"כ כלא בחלום עליו וחשב שעתה כלא לו בנבואה וזה קרה לתלמידים ולשלומי' ובעבור יתלמתו חלומותיהם כדעו' אמתיו' שהלמו אותם בשינה ויחשבו שזה הדבר הבא להם בשינה כלתי הדעת אחר אמתיותו לו שמעשהו בעת היקיצה וכו' ודמו בזה כי ידיעת הנביא מגד שהוא נביא הוא שיהיה בשנו' שהשכל האנושי לא יוכל להשיגם לאחר השינו הדברים אחר הם שלמות השכל העיוני והוא אחר הוא נביא באמת כבר בלה כיאור בזה ונביא לבב חכמה ואמר שהנביא באמת הוא לבב חכמה כי מי שאינו חכם לא יוכל להיות נביא : וזה הדבר נ"כ ראוי שיודע . ר"ל שהנבואה היא שלמות החכמה והנביא באמתי לא יהיה אלא אם יהיה חכם ואז יגיעו לו ידיעות נפלאות לין בשכל החכם להשיגם מה שיתבאר בזה הפרק כי כל נביא באמתי יש לו כ' כחות בה הגבורה יותר מעמה שיתלא בכל הלנשיומלא לו נ"ש מעבר גדול וגרוע שיהיה אלם בכח הדברי והשכל הפועל ישפיע על אלו הנ' כחות ועל היות לנבי' כח הגבורה לא יחדל משום אדם ויתרון הכח השכלי יגיעו לו הסגות עיוניות לא יוכל אדם להשיגם בכח עיוני ובאלו הנ' כחות יתתלפו הנבואי' ובספע המלא מהם מהשכל הפועל וכי אי אפשר שיהיה נביא אלא מי שהוא חכם כי כמו שאי אפשר שיהיה מי מי שלא יהיה חכם אי"א לחיות נביא מי שלא יהיה אי כן אי"א לפעות נביא מי שלא יהיה אלא בהכמה ביאגי כי החכמים חסר לנים חכמים ויתתלפו חלומותיהם בחלומות חסר חלמו אים זה בעבור חסר בחמיתו ביקיצה לו שמעשהו כי אי"א לנביא חלא שלמות הנבואה אם לא יהיה חכם כמ"ש ונביא לבב חכמה :

פרק לט ואחר שביארנו במהות הנבואה והודענו בתמתה הנבואה

בפרק שלחת התורה אחר אם משה לפני בני ישראל לא קדם כמותה ולא יתאחר וכן יסוד תורתנו שלא תהיה כלתה לעול' כי היא נלחת ולא תשתנה ולא תהיה תורה כלתי תורה אחת והיא תורת מר"עה ויתבאר זה מהנביאים שקדמו למשה ושיתאחרו אחריו כי כלם לא הגיעו למעלתו ואחר שהדבר כן לא יהיה תורה זולת תורת מר"עה וגם ראוי שתדע כי כל מי שקדם לו מן הנביאים בחלומות ומם ועבר ונח ומתושלח וחנוך הנו' עד וקראם ע"ה הלמוד והיישרה כמבבג החכמים הקוראים בני אדם לדעת בחמת והיסר אל תקון המדות כן היה אחרים מלמד בני אדם ויבחר לבם בסופתים עיוניים שלין לעולם אלוה לבדו ושהוא ברא כל כל זולתו ושאין צריך שיעבדו אלו הצורות ולא דבר מן הנבראים וירגיל בני אדם אל זה וימשכם בספורים נאים ומקוכלים לא שיאמר כלל כה אמר יי' והוא שלחני וצוני והזהירני עד שהוא כאשר צוה לו מזל הוא ובניו ועבדיו ומל אותם וכו' וכן תמצא חכמים אומרים במי שקדמהו מן הנביאים בית דינו של עבר בית דינו של מתושלח כלשאמנם היו נביאים ילמדו בני אדם בסופן החכמים שהם היו דורשים ומלמדים ומיישרים לא שיאמרו שהם נביאים ולא אמרו כלל דבר אל העם אם לא בני ישראל כן היה הענין קודם משה רבינו והנה מעולם לא נמצא מוסכמיה שהיה נביא ולא היה מגיד שהוא נביא כי אין כל נביא מודיע שהוא נביא כמו שאין כל חכם יודע בחכמת הרפואות יהיה רופא ואף שירפא קצת מהחכמים לא יאמר שהוא רופא והבן זה כי הוא דבר נפלא חדש הרב והוא דבר מבואר כי קודם משה רבינו לא אחר שום איש ונביא שהשי"ת דבר עמו וכעבור משה הוא היה הראשון לומר כה אמר הש"ת מה שלא נשמע בעולם' הרבה והפליר בשליחותו בעבור שלא יהיו מאמינים שהשם ית' דבר עמו ולכן אמרו בתנמד הנכבר היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי והנה ואחר כי כל הקריאה שקדמה למשה קריאה כשם יי' ולכן נכללה קריאתו וקריאת כל הנביאים שקדמו לו אמנם נכללה קריאתו מקריאת כל הנביאים שקמו אחר משה רבינו כבר ידעת דברי עניניהם כלם בהיותם כדמות המזהיר לבני אדם קוראים אותם אל תורת משה רבינו מיעדי' הרע העובר עליהם ומיעדים הטוב מי שימשך אחריה ולכן אמר שאם הנלאי רחב"ע ז"ל כי כל הנביאים אחר באו אחר

לקרוא בני ישראל אל תורת משה רבינו אם לא בנבואה ולא בחלום ולא בדרך אחר אלא בדרך אחר אחר אחר

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפורי

פרק מ

בזוג בזה אסר הוא תכלית שוי המין הוא כי כל מזג יוצא מן השוי הוא יהיה כו אסרון לו תוספת כן בענין בוחת התורה כי היא אלמה לא תקבל תוספת ולא אסרון ולא אמרו ולא תמורה ואם כן לא תהיה תורה אלמה בתכלית אלא אחת ויהיה תורתיכו הקדוסה אחלמית • וכיאר דרב שהיא שוה לאלמים עם שיש בה טורח גדול וגנער בתרן לרשעים ואין לפקיע קלות התורה וקושיה לפי תלות כל דע פחות בעל קדות מגוות אבל יבחן האלמות האלה בני אדם ולכן אמר אחר אבל האלמים מה יי' אלהיך שואל מעמך וכו' ואמרו אבי מילי אזטרתי ניבאו ואמרו לגבי משה אזטרתי ניבאו כי פעולות האלמות והמעלה הם קלות לשרים בלבותם כמו שאמר כל חרשות יי' חסד ואמת לנוצרו בריתו ועדותיו ואמנם לרשעים הם מפח כבד למה שהוא הפך טבעם כמו שאמר ורשעים יכאבו בם ואמר ג"כ שמתה לנדיק עשות משפט ומתתה לפועלי און כי כוונת התורה להאלים האלה מהחכמים ומהיות בני אדם בלתי אמ' שלם מעולה כפי הסכל והתפארו' ואחת התורה לבדה היא אשר נקראת תורה תלמית וכו' :

פרק מ כבר התבאר בתכלית הביאור שהיה מתקבץ ושטבעו שיהיה מתקבץ ואינו כשאר ב"ח אשר אין לו הכרח להתקבץ • ולרוב ההרכבה בזה המין מפני שהוא המורכב האחרון כמו שידעת • היה ההבדל רב בין אישיו • עד שאפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין ממיני המדות • כמו שלא תראה צורותיהם הנראות שוות • ועלת זה התחלף המזג ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחר הצורה • כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחריה בלתי המקרים הנמשכים אחר החמר • ואין כיוצא בזה ההתחלפות האישי הגדול נמצא באחד ממיני ב"ח אבל ההתחלפות בין אישי כל מין מתקרב • מלבד האדם שאתה תמצא שני אישים ממנו כאלו הם משני מינים בכל מדה • עד שתמצא אכזריות איש תגיע עד שישחט צעיר בניו מרוב הכעס • ואחר יחמול על הריגת כנה או תולעת אחת ויורק לבו מזה וכן ברב המקרים • ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה ההלוף וטבעו צריך אל הקיבוץ צרך הכרחי • א"א בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח • ישיגר פעולותיהם וימלא חמחסר וימעיט מן המרבה ויחוק פעולות ומדות יעשום כלם על חק אחד תמיד • עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההכרחית ויסיר הקבוץ : ולזה אומר שהתורה אע"פ שאינה טבעית יש לה מבוא בענין הטבעי • והיה מחכמת האלהים בהעמיד זה המין למדה שרצה מציאותו ששם בטבעו שיהיה לאישיו כה הנהגה • ומהם מי שיהיה הוא עצמו אשר ניבא בהנהגה ההיא והוא הנביא או מניח הנימוס • ומהם מי שיהיה להם כה להייב לעשות מה שצוה הנביא ההוא ולהמשך אחריו ולהוציאו לפעל • ודם המלך הלוקח הנימוס ההוא • והמתפאר בנבואה הלוקח בתורת הנביא אם כלה או מקצתה ויהיה לקיחתו הקצתו והניח הקצת • אם בעבור שזה היה יותר קל עליו או בעבור שיביא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך בהם אחר זולתו • ע"צ הקנאה • כי יש מבני אדם מי שייטב בעיניו שלמות אחד ויערב לו ויתאוהו וירצה שידמו בני אדם שאצל השלמות ההוא ואע"פ שהוא ידע שאין אצלו שלמות • כמו שתראה רבים יתפארו בשיר זולתם ויאמרו שדם עשאום • וכן נעשה בקצת חבורי אנשי החכמ' ובחלקי חכמות רבו' יפול ליד איש מקנא מתרשל דבר חדשו זולתו ויתפאר שהוא חדשהו • כן קרה בזה השלמות של נבואה גם כן שאנחנו נמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו מה שלא באה נבואה בו יום כלל • כצדקיהו בן כנענה • ות מצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו דברים אמרם השם בלא ספק • ר"ל שהם באו בנבואה אבל לזולתם • כחנניה בן עזור ואמרו שהם נבאום ושתום עדים וידיעת זה כלו והברתו מבוארת מאד • ואני אבאר לך זה עד שלא יסופק עליך הענין ויהיה אצלך הבדל תכיר בו בין הנהגות הנימוסים המונחים ל"א המשומים • ובין הנהגו' התורה האלהית • ובין הנהגות מי שיקח דבר ממאמרי הנביאי' ויתפאר בו ויאמ' שהוא אמרו • אמנם הנימוסים אשר גלו מניחיהם שדם נימוסים הניחום ממהשבותם לא יצטרך על זה ראיה • עם הוראת בעל הריב לא יצטרך לעדים • ואמנם ארצה להודיעך ההנהגות אשר יאמר בהם שהם נבואיות • כי יש מהם נבואיות אמתיות ר"ל אלהיות • ויש מהם נימוסיות • ומהם שיאמר אומרים שהוא אמרם מלבו ולקחם מזולתו • כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונת נותנה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדר המדינה וענייניה ולהסיר

מגונות • ואמנם תבחן לפי השלם מבני אדם • אשר כוונת זאת התורה שיהיו בני אדם כלם כמו האיש ההוא • זאת התורה לבד היא אשר נקראת תורה תלמית • ואמנם זולתם מן ההנהגות המדיניות כנמוסי היונים והזיות הצא"בא וזולתם • כל זה מפעולות אנשים מנהיגים לא נביאים כמו שבארתי פעמים :

פרק ארבעים

כבר התבאר תכלית הביאור כי האדם מדיני בטבע • ושטבעו שיהיה מתקבץ • ואינו כשאר ב"ח אשר אין לו הכרח להתקבץ • ולרוב ההרכבה בזה המין מפני שהוא המורכב האחרון כמו שידעת • היה ההבדל רב בין אישיו • עד שאפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין ממיני המדות • כמו שלא תראה צורותיהם הנראות שוות • ועלת זה התחלף המזג ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחר הצורה • כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחריה בלתי המקרים הנמשכים אחר החמר • ואין כיוצא בזה ההתחלפות האישי הגדול נמצא באחד ממיני ב"ח אבל ההתחלפות בין אישי כל מין מתקרב • מלבד האדם שאתה תמצא שני אישים ממנו כאלו הם משני מינים בכל מדה • עד שתמצא אכזריות איש תגיע עד שישחט צעיר בניו מרוב הכעס • ואחר יחמול על הריגת כנה או תולעת אחת ויורק לבו מזה וכן ברב המקרים • ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה ההלוף וטבעו צריך אל הקיבוץ צרך הכרחי • א"א בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח • ישיגר פעולותיהם וימלא חמחסר וימעיט מן המרבה ויחוק פעולות ומדות יעשום כלם על חק אחד תמיד • עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההכרחית ויסיר הקבוץ : ולזה אומר שהתורה אע"פ שאינה טבעית יש לה מבוא בענין הטבעי • והיה מחכמת האלהים בהעמיד זה המין למדה שרצה מציאותו ששם בטבעו שיהיה לאישיו כה הנהגה • ומהם מי שיהיה הוא עצמו אשר ניבא בהנהגה ההיא והוא הנביא או מניח הנימוס • ומהם מי שיהיה להם כה להייב לעשות מה שצוה הנביא ההוא ולהמשך אחריו ולהוציאו לפעל • ודם המלך הלוקח הנימוס ההוא • והמתפאר בנבואה הלוקח בתורת הנביא אם כלה או מקצתה ויהיה לקיחתו הקצתו והניח הקצת • אם בעבור שזה היה יותר קל עליו או בעבור שיביא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך בהם אחר זולתו • ע"צ הקנאה • כי יש מבני אדם מי שייטב בעיניו שלמות אחד ויערב לו ויתאוהו וירצה שידמו בני אדם שאצל השלמות ההוא ואע"פ שהוא ידע שאין אצלו שלמות • כמו שתראה רבים יתפארו בשיר זולתם ויאמרו שדם עשאום • וכן נעשה בקצת חבורי אנשי החכמ' ובחלקי חכמות רבו' יפול ליד איש מקנא מתרשל דבר חדשו זולתו ויתפאר שהוא חדשהו • כן קרה בזה השלמות של נבואה גם כן שאנחנו נמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו מה שלא באה נבואה בו יום כלל • כצדקיהו בן כנענה • ות מצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו דברים אמרם השם בלא ספק • ר"ל שהם באו בנבואה אבל לזולתם • כחנניה בן עזור ואמרו שהם נבאום ושתום עדים וידיעת זה כלו והברתו מבוארת מאד • ואני אבאר לך זה עד שלא יסופק עליך הענין ויהיה אצלך הבדל תכיר בו בין הנהגות הנימוסים המונחים ל"א המשומים • ובין הנהגו' התורה האלהית • ובין הנהגות מי שיקח דבר ממאמרי הנביאי' ויתפאר בו ויאמ' שהוא אמרו • אמנם הנימוסים אשר גלו מניחיהם שדם נימוסים הניחום ממהשבותם לא יצטרך על זה ראיה • עם הוראת בעל הריב לא יצטרך לעדים • ואמנם ארצה להודיעך ההנהגות אשר יאמר בהם שהם נבואיות • כי יש מהם נבואיות אמתיות ר"ל אלהיות • ויש מהם נימוסיות • ומהם שיאמר אומרים שהוא אמרם מלבו ולקחם מזולתו • כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונת נותנה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדר המדינה וענייניה ולהסיר מגונות • ואמנם תבחן לפי השלם מבני אדם • אשר כוונת זאת התורה שיהיו בני אדם כלם כמו האיש ההוא • זאת התורה לבד היא אשר נקראת תורה תלמית • ואמנם זולתם מן ההנהגות המדיניות כנמוסי היונים והזיות הצא"בא וזולתם • כל זה מפעולות אנשים מנהיגים לא נביאים כמו שבארתי פעמים :

קרקאש

פרק מ

גלרוב הסרכבה בזה שהיה המין מתקבץ שהוא המורכב האחרון כמו שידעת ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה ההלוף וטבעו צריך אל הקבוץ והכרחי אי אפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין ממיני המדות כמו שלא תראה צורותיהם הנראות שוות ועלת זה התחלף המזג ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחר הצורה כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחריה בלתי המקרים הנמשכים אחר החמר ואין כיוצא בזה ההתחלפות האישי הגדול נמצא באחד ממיני ב"ח אבל ההתחלפות בין אישי כל מין מתקרב מלבד האדם שאתה תמצא שני אישים ממנו כאלו הם משני מינים בכל מדה עד שתמצא אכזריות איש תגיע עד שישחט צעיר בניו מרוב הכעס ואחר יחמול על הריגת כנה או תולעת אחת ויורק לבו מזה וכן ברב המקרים ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה ההלוף וטבעו צריך אל הקיבוץ צרך הכרחי א"א בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח ישיגר פעולותיהם וימלא חמחסר וימעיט מן המרבה ויחוק פעולות ומדות יעשום כלם על חק אחד תמיד עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההכרחית ויסיר הקבוץ ולזה אומר שהתורה אע"פ שאינה טבעית יש לה מבוא בענין הטבעי והיה מחכמת האלהים בהעמיד זה המין למדה שרצה מציאותו ששם בטבעו שיהיה לאישיו כה הנהגה ומהם מי שיהיה הוא עצמו אשר ניבא בהנהגה ההיא והוא הנביא או מניח הנימוס ומהם מי שיהיה להם כה להייב לעשות מה שצוה הנביא ההוא ולהמשך אחריו ולהוציאו לפעל ודם המלך הלוקח הנימוס ההוא והמתפאר בנבואה הלוקח בתורת הנביא אם כלה או מקצתה ויהיה לקיחתו הקצתו והניח הקצת אם בעבור שזה היה יותר קל עליו או בעבור שיביא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך בהם אחר זולתו ע"צ הקנאה כי יש מבני אדם מי שייטב בעיניו שלמות אחד ויערב לו ויתאוהו וירצה שידמו בני אדם שאצל השלמות ההוא ואע"פ שהוא ידע שאין אצלו שלמות כמו שתראה רבים יתפארו בשיר זולתם ויאמרו שדם עשאום וכן נעשה בקצת חבורי אנשי החכמ' ובחלקי חכמות רבו' יפול ליד איש מקנא מתרשל דבר חדשו זולתו ויתפאר שהוא חדשהו כן קרה בזה השלמות של נבואה גם כן שאנחנו נמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו מה שלא באה נבואה בו יום כלל כצדקיהו בן כנענה ות מצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו דברים אמרם השם בלא ספק ר"ל שהם באו בנבואה אבל לזולתם כחנניה בן עזור ואמרו שהם נבאום ושתום עדים וידיעת זה כלו והברתו מבוארת מאד ואני אבאר לך זה עד שלא יסופק עליך הענין ויהיה אצלך הבדל תכיר בו בין הנהגות הנימוסים המונחים ל"א המשומים ובין הנהגו' התורה האלהית ובין הנהגות מי שיקח דבר ממאמרי הנביאי' ויתפאר בו ויאמ' שהוא אמרו אמנם הנימוסים אשר גלו מניחיהם שדם נימוסים הניחום ממהשבותם לא יצטרך על זה ראיה כי יש מהם נבואיות אמתיות ר"ל אלהיות ויש מהם נימוסיות ומהם שיאמר אומרים שהוא אמרם מלבו ולקחם מזולתו כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונת נותנה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדר המדינה וענייניה ולהסיר מגונות ואמנם תבחן לפי השלם מבני אדם אשר כוונת זאת התורה שיהיו בני אדם כלם כמו האיש ההוא זאת התורה לבד היא אשר נקראת תורה תלמית ואמנם זולתם מן ההנהגות המדיניות כנמוסי היונים והזיות הצא"בא וזולתם כל זה מפעולות אנשים מנהיגים לא נביאים כמו שבארתי פעמים :

פרק ארבעים

כבר התבאר תכלית הביאור כי האדם מדיני בטבע • ושטבעו שיהיה מתקבץ • ואינו כשאר ב"ח אשר אין לו הכרח להתקבץ • ולרוב ההרכבה בזה המין מפני שהוא המורכב האחרון כמו שידעת • היה ההבדל רב בין אישיו • עד שאפשר שלא תמצא שני אנשים מסכימים במין ממיני המדות • כמו שלא תראה צורותיהם הנראות שוות • ועלת זה התחלף המזג ויתחלפו גם כן המקרים הנמשכים אחר הצורה • כי לכל צורה טבעית קצת מקרים מיוחדים נמשכים אחריה בלתי המקרים הנמשכים אחר החמר • ואין כיוצא בזה ההתחלפות האישי הגדול נמצא באחד ממיני ב"ח אבל ההתחלפות בין אישי כל מין מתקרב • מלבד האדם שאתה תמצא שני אישים ממנו כאלו הם משני מינים בכל מדה • עד שתמצא אכזריות איש תגיע עד שישחט צעיר בניו מרוב הכעס • ואחר יחמול על הריגת כנה או תולעת אחת ויורק לבו מזה וכן ברב המקרים • ומפני שטבעו נותן שיהיה בין אישיו זה ההלוף וטבעו צריך אל הקיבוץ צרך הכרחי • א"א בשום פנים שישלם קבוצו אלא במנהיג בהכרח • ישיגר פעולותיהם וימלא חמחסר וימעיט מן המרבה ויחוק פעולות ומדות יעשום כלם על חק אחד תמיד • עד שיעלם ההתחלפות הטבעי ברוב ההסכמה ההכרחית ויסיר הקבוץ : ולזה אומר שהתורה אע"פ שאינה טבעית יש לה מבוא בענין הטבעי • והיה מחכמת האלהים בהעמיד זה המין למדה שרצה מציאותו ששם בטבעו שיהיה לאישיו כה הנהגה • ומהם מי שיהיה הוא עצמו אשר ניבא בהנהגה ההיא והוא הנביא או מניח הנימוס • ומהם מי שיהיה להם כה להייב לעשות מה שצוה הנביא ההוא ולהמשך אחריו ולהוציאו לפעל • ודם המלך הלוקח הנימוס ההוא • והמתפאר בנבואה הלוקח בתורת הנביא אם כלה או מקצתה ויהיה לקיחתו הקצתו והניח הקצת • אם בעבור שזה היה יותר קל עליו או בעבור שיביא לחשוב שאלו הענינים באו לו בנבואה ואינו נמשך בהם אחר זולתו • ע"צ הקנאה • כי יש מבני אדם מי שייטב בעיניו שלמות אחד ויערב לו ויתאוהו וירצה שידמו בני אדם שאצל השלמות ההוא ואע"פ שהוא ידע שאין אצלו שלמות • כמו שתראה רבים יתפארו בשיר זולתם ויאמרו שדם עשאום • וכן נעשה בקצת חבורי אנשי החכמ' ובחלקי חכמות רבו' יפול ליד איש מקנא מתרשל דבר חדשו זולתו ויתפאר שהוא חדשהו • כן קרה בזה השלמות של נבואה גם כן שאנחנו נמצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו מה שלא באה נבואה בו יום כלל • כצדקיהו בן כנענה • ות מצא אנשים התפארו בנבואה ואמרו דברים אמרם השם בלא ספק • ר"ל שהם באו בנבואה אבל לזולתם • כחנניה בן עזור ואמרו שהם נבאום ושתום עדים וידיעת זה כלו והברתו מבוארת מאד • ואני אבאר לך זה עד שלא יסופק עליך הענין ויהיה אצלך הבדל תכיר בו בין הנהגות הנימוסים המונחים ל"א המשומים • ובין הנהגו' התורה האלהית • ובין הנהגות מי שיקח דבר ממאמרי הנביאי' ויתפאר בו ויאמ' שהוא אמרו • אמנם הנימוסים אשר גלו מניחיהם שדם נימוסים הניחום ממהשבותם לא יצטרך על זה ראיה • עם הוראת בעל הריב לא יצטרך לעדים • ואמנם ארצה להודיעך ההנהגות אשר יאמר בהם שהם נבואיות • כי יש מהם נבואיות אמתיות ר"ל אלהיות • ויש מהם נימוסיות • ומהם שיאמר אומרים שהוא אמרם מלבו ולקחם מזולתו • כי כשתמצא תורה שכל כונתה וכל כונת נותנה אשר שער פעולותיה אמנם הוא סדר המדינה וענייניה ולהסיר

פרק מ כי האדם מדיני בטבע • ר"ל כאשר זה בפרק מ"ו מראשון כי הוא צריך פעולות רבות והכמות ואלו לא יהיה הקבוץ יהיה כל ימי האדם כלים בהכמות הענייני' ההכרחיים הצריכים לאדם ולא יגיע אל שלמות נפשו : ויסולר הקבוץ • ר"ל שברוב ההסכמה לו יסודר הקבוץ : ולא מבוא בענין הטבעי • ר"ל מצד שהאדם מדיני מצד טבעו ושטבעו כני אדם מתחלפים חלוף רב זה מזה צריך ענין לא' יסוה החלוף הרב חשר ביניהם הוא' ויהיה המבוא שיש לה בענין הטבעי : והמתפאר בנבואה הלוקח • ר"ל ויש מי שמתפאר בנבואה ה לומר דבר אמרוהו נביאים המתיחים אם כל הבריאה לו קצתם וכו' : על היות הדעות בריאות לו עלולות • רוצה לומר שהתורה הזאת לא תרגיש על שהיו הענייני הענייניים דעות בריאות לאמני הנליאות לו דעות עלולות חלוצות בלתי אמתיות מצד ענמס : אבל הכוונה כולה אחד וכו' והתורה הזאת אלמית • ר"ל ווו היא תורתנו הקדושה : והבן זאת הכוונה • ר"ל כי בכלן מתבאר

פרק מא

ולהסיר העול והחמס ממנה • ולא יהיה בה הבטה בשום פנים לעניינים עיוניים • ולא השגה להשלים הכח הדברי ולא ידגיש בה על היות הדיעו' בריאות או עלולות • אבל הכוונה כלה סדר ענייני בני אדם קצתם עם קצתם באי זה פני שיהיה • ושיגיע להם קצת הצלחה בפי דעת ראה אותו הראש ההוא • רע כי התורה ההיא נימוסית מניחה כמו שזכרנו מאנשי הכת הג' • ר"ל השלישי' בכח המרמ"לבד • וכשתמצא תורה שבל הנהגותיה מעוייניים במה שקדם מתקון העניינים הגופי' ובתקון האמונה ג"כ • ותשים כונת' לתר"ת דיעות אמתיות בשם ית' תחלה ובמלאכים • ותשתדל להכם בני אדם ולהבינם ולהעיר עד שידעו המציאו' כלו על תכונת האמת • תדע שזאת ההנהג' מאתו ית' ושהתורה ההיא אלהית • ונשאר שתדע אם אומרה הוא השלם אשר נאמרה לו בנבואה • או הוא איש מתפאר במאמרים הם וגנבם מזולתו • ואפני בחינתו הוא בחינת שלמו' האיש ההוא ולחקו' ולדע' פעולתיו ולהשתכל במדותיו והגדו' שבמופתיך הנחת התענוגים הגופיים ובזותם • שזאת תחלת מדרגות אנשי החכמה • כ"ש הנביאים • וכ"ש החוש אשר הוא חרפה לנו • כמו שזכר ארסט'ו וכל שכן מאוס המשגל מהם ולזה עבר ופרסם השם בו כל מתפאר בנבואה כדי שיתבא' האמת למאמתים ולא יתעו ולא יטעו • הלא תראה צדקיהו בן מעשיהו ואחאב בן קוליה איך התפארו בנבואה ונמשכו אחריה' בני אדם ואמרו דברי נבואה שאמרו' זולתם • והתמידו בפחיתות תענוג המשגל • עד שזנו בנשי חבריהם והנמשכים אחריהם • עד שפרסמם השם כמו שעבר ופרסם זולתם ושרפם מלך בבל כמו שבאר ירמיהו ואמר • ולוקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך י' כצדקיהו בן מעשיה וכאחאב אשר קלם מלך בבל וגומ' ויגאפו את נשי רעיהם ויד ברו דבר • והבן זאת הכוונה :

פרק אחר וארבעים

אינו צריך לבאר החלום מה הוא • אמנם המראה והוא אמרו • במראה אליו אתודע • והוא אשר תקרא מר"אה הנבואה ותקרא גם כן י"ד ה"ש הוא גם כן תקרא מחז"ה • הוא עניין איום מחריד יחובר לנביא בעת היקיצה • כמו שהתבאר בדניא' באמרו • ואראה את המראה הגדול הזאת ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח • ואמר ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה • ואמנם דבור המלאך והעמידו לו כל זה במראה הנבואה • ובכמו זה הענין יתבטלו החרשים ג"כ מפעלותיהם ויבא השפע ההוא לכח הדברי וישפע ממנו על הכח המדמה וישלם ויעשה פעולתו : ופעמים תתחיל הנביא' במראה הנבואה ואחר כן ירבה הרתת ההוא וההתפעלות החזק הנמשך אחר שלמו' פעולו' המדמה ואז תבא הנבואה • כמו שבא באברהם אשר בא בתחלת הנבואה ההיא • היה דבר יי' אל אברם במחזה • וטופו ותרדמה נפלה על אברם וגו' • ואחר כן ויאמר לאברהם וגו' : ודע כי כל מי שזכר מן הנביאים שבאתהו הנבואה • יש מהם מי שייחסו זה אל מלאך • ומהם מי שייחסו לש"ית אע"פ שהיה על ידי מלאך בלא ספק • כבר כתבו רז"ל על זה ואמרו • ויאמר יי' לה • ע"י מלאך • ודע כי מי שבא בו כתוב שדבר עמו מלאך או באהו דבר מהשם שזה לא יהיה בשום פנים אלא בחלום או במראה הנבואה : וכבר באה ההגדה על הדבר המגיע לנביאים לפי מה שבא בו הספור בספרי הנביאי' על ארבע צורות • הצורה הראשונ' • יגלה הנביא שהדבור ההוא היה ממלאך בחלו' או במרא' • והצורה הב' שיזכור דברי המלאך לו לבד ולא יבאר שזה היה בחלום או במראה • מפני שהוא סומך על מה שכבר נודע

מתכלר מדרגת שחר הנימוסים ומדרגת תורתנו הקדושה ושלמותה וקיום זו כמינה היא שלקח על זולתה :

פרק מא

אינו צריך לבאר החלום מהו • ר"ל כי החלום הוא המיכה שחולם חולם נודע נבואי והוא בהדרגה תקתונה : לאמנם המראה • ר"ל מחנם המראה היא המתמשות הסכל וחכם המדמה סיקיל' ויסיר מן הנמלאו' כבר החשוב וזה כחלק לב' עניינים יש מיגבה השכל ויחלש המדמה' וכשאר מה שהכיל כמוראה ולא כחוק המדמה ולא שהכיל הענין ההוא כשלמות לו המדמה מתקה תקויים נפלאים והבן הכחל סבין החלום והמראה : ופעמי' תתחיל הנבואה במראה הנבואה • ר"ל פעמים יקרה שהנבואה' תתחיל אחר שתקח תיקה תקויי הכח המדמה וזהו נקרא מראה הנבואה ר"ל שתקחי המדמה נקרא מראה הנבואה ואחר שתקחי ההוא תתחיל ותבא הנבואה האמיתית ויהיה דבר יי' כבר כתבו חכו"ל על זה ואמרו • ר"ל בכל מקום שתמצא לאחד מהנביאים ואלת מראה"ם ויאמר יי' היה דבר יי' אע"פי שלא יזכיר שתהיה ע"י מלאך היה בלא ספק על ידי מלאך והזו שאמרו ז"ל ויאמר יי' לה ע"י מלאך להודות שא"ש לשום נבואה שתבואהו הנבואה כי אם בתמצעות מלאך והוא הכח המדמה ז"ל ע"ע שתאמר ויאמר יי' לה לא היה נבואה כלל כי ברבקה לא היתה נבואה והמלאך המתות' היה נבואי אחד כשם ונבר וכמו שיבאר סרה ז"ל בסוגיה הפרק מ"מ כבר ידעים כוה סרה בסוף הפרק ז"ל לו יהיה זה לבאר כי בכל מקום שתמצא דבר מיוחס וכו' הצורה הראשונה וכו' • ר"ל הצורה הראשונה היא שסבכיה יבאר שהדבר היה ממלאך ויבאר ג"כ אם הדבר הזה היה מלאך • והצורה הב' היא שיבאר שהדבר היה מלאך • והצורה הג' היא שלא יבאר שהדבר היה על ידי מלאך אבל יזיחס הדבר לשם ית' רק שיבאר אם היתה שהשנה שהיא חלום או מראה • והצורה הד' שיאמר הנבי' לו זה מאחר שתם שהשם יתעלה דבר עמו ולא יבאר שזה היה על ידי מלאך ולא יהיה שום מלאך נזכר בו וגם לא יבאר שזה היה בחלום או במראה : ויאמר

ולהסיר העול והחמס ממנה • ולא יהיה בה הבטה בשום פנים לענייני עיוניים • ולא השגה להשלים הכח הדברי ולא ידגיש בה על היות הדיעו' בריאות או עלולות • אבל הכוונה כלה סדר ענייני בני אדם קצתם עם קצתם באי זה פני שיהיה • ושיגיע להם קצת הצלחה בפי דעת ראה אותו הראש ההוא • רע כי התורה ההיא נימוסית מניחה כמו שזכרנו מאנשי הכת הג' • ר"ל השלישי' בכח המרמ"לבד • וכשתמצא תורה שבל הנהגותיה מעוייניים במה שקדם מתקון העניינים הגופי' ובתקון האמונה ג"כ • ותשים כונת' לתר"ת דיעות אמתיות בשם ית' תחלה ובמלאכים • ותשתדל להכם בני אדם ולהבינם ולהעיר עד שידעו המציאו' כלו על תכונת האמת • תדע שזאת ההנהג' מאתו ית' ושהתורה ההיא אלהית • ונשאר שתדע אם אומרה הוא השלם אשר נאמרה לו בנבואה • או הוא איש מתפאר במאמרים הם וגנבם מזולתו • ואפני בחינתו הוא בחינת שלמו' האיש ההוא ולחקו' ולדע' פעולתיו ולהשתכל במדותיו והגדו' שבמופתיך הנחת התענוגים הגופיים ובזותם • שזאת תחלת מדרגות אנשי החכמה • כ"ש הנביאים • וכ"ש החוש אשר הוא חרפה לנו • כמו שזכר ארסט'ו וכל שכן מאוס המשגל מהם ולזה עבר ופרסם השם בו כל מתפאר בנבואה כדי שיתבא' האמת למאמתים ולא יתעו ולא יטעו • הלא תראה צדקיהו בן מעשיהו ואחאב בן קוליה איך התפארו בנבואה ונמשכו אחריה' בני אדם ואמרו דברי נבואה שאמרו' זולתם • והתמידו בפחיתות תענוג המשגל • עד שזנו בנשי חבריהם והנמשכים אחריהם • עד שפרסמם השם כמו שעבר ופרסם זולתם ושרפם מלך בבל כמו שבאר ירמיהו ואמר • ולוקח מהם קללה לכל גלות יהודה אשר בבבל לאמר ישימך י' כצדקיהו בן מעשיה וכאחאב אשר קלם מלך בבל וגומ' ויגאפו את נשי רעיהם ויד ברו דבר • והבן זאת הכוונה :

פרק אחר וארבעים

אינו צריך לבאר החלום מה הוא • אמנם המראה והוא אמרו • במראה אליו אתודע • והוא אשר תקרא מר"אה הנבואה ותקרא גם כן י"ד ה"ש הוא גם כן תקרא מחז"ה • הוא עניין איום מחריד יחובר לנביא בעת היקיצה • כמו שהתבאר בדניא' באמרו • ואראה את המראה הגדול הזאת ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח • ואמר ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה • ואמנם דבור המלאך והעמידו לו כל זה במראה הנבואה • ובכמו זה הענין יתבטלו החרשים ג"כ מפעלותיהם ויבא השפע ההוא לכח הדברי וישפע ממנו על הכח המדמה וישלם ויעשה פעולתו : ופעמים תתחיל הנביא' במראה הנבואה ואחר כן ירבה הרתת ההוא וההתפעלות החזק הנמשך אחר שלמו' פעולו' המדמה ואז תבא הנבואה • כמו שבא באברהם אשר בא בתחלת הנבואה ההיא • היה דבר יי' אל אברם במחזה • וטופו ותרדמה נפלה על אברם וגו' • ואחר כן ויאמר לאברהם וגו' : ודע כי כל מי שזכר מן הנביאים שבאתהו הנבואה • יש מהם מי שייחסו זה אל מלאך • ומהם מי שייחסו לש"ית אע"פ שהיה על ידי מלאך בלא ספק • כבר כתבו רז"ל על זה ואמרו • ויאמר יי' לה • ע"י מלאך • ודע כי מי שבא בו כתוב שדבר עמו מלאך או באהו דבר מהשם שזה לא יהיה בשום פנים אלא בחלום או במראה הנבואה : וכבר באה ההגדה על הדבר המגיע לנביאים לפי מה שבא בו הספור בספרי הנביאי' על ארבע צורות • הצורה הראשונ' • יגלה הנביא שהדבור ההוא היה ממלאך בחלו' או במרא' • והצורה הב' שיזכור דברי המלאך לו לבד ולא יבאר שזה היה בחלום או במראה • מפני שהוא סומך על מה שכבר נודע

כי המראה עניין גדול וטורף תחזור לנביא בעת היקיצה ולזה נקרא היקיצה כמו שיתבאר לדניאל ולזה נקרא יד הש"ם כי הוא לכנוי מכה מלת אלהים ולכן נאחר לדניאל ואראה את המראה הגדול ולא נשאר בי כח ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה ואמנם דבור המלאך והעמידו לו כל זה במראה הנבואה וכמו זה הענין יתבטלו החרשים ג"כ מפעולותיהם כי בהתחבר לחדם עניין לחוש וכוחו בעת היקיצה יאחר לחדם כחלו הוא נרדם בחופן שיבטלו החושי' ג"כ מפעולותיהם ויבא השפע ההוא לכח הדברי וישלם ויעשה פעולתו ופעמים תתחיל הנבואה במראה הנבואה ירבה הנבואה ויבא המראה נפלה על אברם זה אמרו המראה בהקיץ חקויים נפלאים ואח"כ ירבה הרתת שהוא שנמשך לשלמות פעולת הכח המדמה ואז תבא הנבואה כ"ש באברהם אשר בא בתחלת הנבואה ההיא היה דבר יי' אל אברם במחזה ואמרו אל תירא אברם בשכר שהכח המדמה נפלה על אברם בשכר שהכח המדמה נפלה על אברם בשכר שהכח המדמה נפלה על

נודע שאין נבואה בא על אחר משני הפנים • במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו • והצורה הג' היא אשר לא יזכור מלאך כלל אבל ייחס המאמר לשם ית' שהוא אמרו לו • אלא שהוא יגלה שבאהו הדבר ההוא במרא' או בחלום • והצורה הרביעית שיאמר הנביא מאמר סתם שהשם דבר אליו או אמר לו עשה זה או אמור זה מבלתי באור לא בזכרון מלאך ולא בזכרון חלום • מפני השענו על מה שכבר נודע • והשורש שלא תבא נבואה ולא חזון אלא בחלום או במראה וע' מלאך • ואמנם מה שבא על הצורה הראשונה באמרו • ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב • ויאמר אלהים אל בלעם • ואמנם מה שבא על הצורה השנית באמרו • ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל • ויאמר לו אלהים שמך יעקב ויקרא מלאך יי' אל אברהם שנית מן השמים • ויאמר אלהים לנח • ואמנם מה שבא על הצורה הג' באמרו היה דבר יי' אל אברם במחזה • אמנם מה שבא על הצורה הד' באמרו • ויאמר יי' אל אברהם • ויאמר יי' אל יעקב שוב • ויאמר יי' אל יהושע • ויאמר השם אל גדעון • וכן מאמר רובם • ויאמר יי' צי' • ויהי דבר יי' אלי • וברר דבר יי' אליו • היה היה דבר יי' • תחלת דבר יי' בהושע • היתה עלי יד יי' • וזה המין הרבה מאד • וכל מה שיבא על אחת מאלה הד' צורות היא נבואה ואמרו נביא • אמנם מה שיאמר בו ויבא אלהים אל פלוני בחלו' הלילה אינה נבואה כלל ולא האיש ההוא נביא • כי עניינו שבאה הערה מאת השם לאיש ההוא ואח"כ באר לנו שההערה ההיא בהלום כי כמו שיסבב השם התנועע איש אחר להציל איש אחר או להמיתו • כן סבב הדוש עניינים רצה לחדשם בחלום לילה • שאנחנו לא נספק שלכן הארמי רשע נמור עע' ז' נ"כ • ואבימלך אע"פ שהיה איש טוב בעמו כבר אמר אברה אבינו על ארצו ועל ממלכתו • רק אין יראת אלהי' במקום הזה • ובא בכל אחד משניהם ר"ל לבן וא'בימלך ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה • וכן ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה • ודע זה והתבונן הדפרש בין אמרו ויבא אלהים ובין אמרו ויאמר אלהים • ובין אמרו בחלום הלילה ובין אמרו בחזון הלילה • וכא ביעקב • ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה • ובלבן ואבימלך • ויבא אלהים וגו' • וכל זה פירשו אונקלוס ואתא ממימר מן קדם יי' ולא אמר בשניהם ואתגלי יי' • ודע שהגדה יאמר ויאמר יי' לפלוני • ולא היה זה לפלוני ולא באהו חזון כלל • אבל נאמר לו הדבר ההוא ע"י נביא • כמו שבא הכתוב ותלך לדרוש יי' • ואמרו בביאור לבית מדרשו של שם ועבר • והוא ענה אותה • ונאמר בעבורו • ויאמר יי' לה • ואע"פ שנאמר עוד ויאמר יי' לה ע"י מלאך • יפורש בזה שיהיה עבר הוא המלאך • שהנביא פעמים נקרא מלאך כמו שנבאר • או יהיה רומז למלאך אשר בא אל עבר בזאת הנבואה • או יהיה זה לבאר כי בכל מקום שתמצא דבר מיוחס לשם סתם שהוא ע"י מלאך • כשאר הנביאים כמו שבארנו :

פר"ק שנים וארבעים

כבר בארנו (כפ' הקודם) כי כל מקום שנזכר בו ראיית מלאך או דבורו • שזה אמנם הוא במראה הנבואה או בחלום • יבאר בהם או לא יבאר • הכל שוה • כמו שקדם • ודע זה והבינהו מאד • ואין הפרש בין שיכתוב תחלה שהוא ראה המלאך • או יהיה הנראה מן המאמר תחלת שהוא חשבו איש מבני אדם ואחה"כ בסוף הענין התבאר לו שהוא מלאך • אחר שתמצא סיף הענין כי זה אשר ראה ודבר היה מלאך הדע ותתאמת שמ"ת תחלת הענין היה מראה הנבואה או חלום של נבואה • וזה שבמרא' הנבואה או בחלו' של נבואה • פעמים יראה הנביא השם ידבר עמו כמו שנבאר (כפ"מ"ה מזה בחלק) ופעמים יראה המלאך ידבר עמו • ופעמים ישמע מי שידבר עמו ולא יראה איש מדבר • ופעמים יראה איש שידבר עמו ואח"כ יתבאר לו שזה המדבר מלאך • ובכמו זה המין מן הנבואה יזכור שהוא ראה איש יעשה או יאמ' אחר זה ידע שהוא מלאך • ולזה העקר הגדול נטרח אחר מן החכמי' וגדול מגדוליהם והוא רבי הייא הגדול בלשון התורה • ויראו אליו יי' כאלוני ממרא וגו' • כי כאשר הקדים כלל והוא שהשם נראה אליו • התחיל לבאר איך היתה צורת החראות ההוא • ואחר שתחלה ראה שלשה אנשי' ורץ ואמרו מאמ' אליהם • ואמר זה אשר פירש זה הפירוש שמאמר אברהם ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא העבור מעל עבדך • שהוא ג' כספור מה שאמר במראה הנבואה לאחד מהם ואמר לגדול שבהם אמר • והבן הענין הזה עוד בסוד מן הסודות • וכן ואמר עוד בעניין יעקב אמרו • ויאבק איש עמו • שהוא בצורת הנבואה • אחר שהתבאר באחרונה שהוא מלאך • והוא כענין אברהם בשוה אשר הקדים ספור כללי • וירא אליו יי' וגו' • אחרי כן התחיל לבאר איך היה זה וכן ביעקב אמר • ויפגעו בו מלאכי אלהים • ואחר כן התחיל לבאר איך קרה עד שפגעו בו ואמר שהוא שלח שלוחים ופעל ועשה • ויוחר יעקב לבדו וגו' וזהו מלאכי אלהי' הנ"מר עליהם תחלה • ויפגעו בו מלאכי אלהים • וזה ההתאבקות והדבור כלו במראה הנבואה :

וכן

מודע שאין נבואה בא על אחר משני הפנים • במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו • כמ"ש במקום אחר תלים ויעקב קום עלה בית אל ע"ש ולא יבור מלאך כלל אבל ייחס המאמר לשם ית' שהוא אמרו לו • אלא שהוא יגלה שבאהו הדבר ההוא במרא' או בחלום • והצורה הרביעית שיאמר הנביא מאמר סתם שהשם דבר אליו או אמר לו עשה זה או אמור זה מבלתי באור לא בזכרון מלאך ולא בזכרון חלום • מפני השענו על מה שכבר נודע • והשורש שלא תבא נבואה ולא חזון אלא בחלום או במראה וע' מלאך • ואמנם מה שבא על הצורה הראשונה באמרו • ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום יעקב • ויאמר אלהים אל בלעם • ואמנם מה שבא על הצורה השנית באמרו • ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל • ויאמר לו אלהים שמך יעקב ויקרא מלאך יי' אל אברהם שנית מן השמים • ויאמר אלהים לנח • ואמנם מה שבא על הצורה הג' באמרו היה דבר יי' אל אברם במחזה • אמנם מה שבא על הצורה הד' באמרו • ויאמר יי' אל אברהם • ויאמר יי' אל יעקב שוב • ויאמר יי' אל יהושע • ויאמר השם אל גדעון • וכן מאמר רובם • ויאמר יי' צי' • ויהי דבר יי' אלי • וברר דבר יי' אליו • היה היה דבר יי' • תחלת דבר יי' בהושע • היתה עלי יד יי' • וזה המין הרבה מאד • וכל מה שיבא על אחת מאלה הד' צורות היא נבואה ואמרו נביא • אמנם מה שיאמר בו ויבא אלהים אל פלוני בחלו' הלילה אינה נבואה כלל ולא האיש ההוא נביא • כי עניינו שבאה הערה מאת השם לאיש ההוא ואח"כ באר לנו שההערה ההיא בהלום כי כמו שיסבב השם התנועע איש אחר להציל איש אחר או להמיתו • כן סבב הדוש עניינים רצה לחדשם בחלום לילה • שאנחנו לא נספק שלכן הארמי רשע נמור עע' ז' נ"כ • ואבימלך אע"פ שהיה איש טוב בעמו כבר אמר אברה אבינו על ארצו ועל ממלכתו • רק אין יראת אלהי' במקום הזה • ובא בכל אחד משניהם ר"ל לבן ואבימלך ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה • וכן ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה • ודע זה והתבונן הדפרש בין אמרו ויבא אלהים ובין אמרו ויאמר אלהים • ובין אמרו בחלום הלילה ובין אמרו בחזון הלילה • וכא ביעקב • ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה • ובלבן ואבימלך • ויבא אלהים וגו' • וכל זה פירשו אונקלוס ואתא ממימר מן קדם יי' ולא אמר בשניהם ואתגלי יי' • ודע שהגדה יאמר ויאמר יי' לפלוני • ולא היה זה לפלוני ולא באהו חזון כלל • אבל נאמר לו הדבר ההוא ע"י נביא • כמ"ש שבא הכתוב ותלך לדרוש יי' • ואמרו בביאור לבית מדרשו של שם ועבר • והוא ענה אותה • ונאמר בעבורו • ויאמר יי' לה • ואע"פ שנאמר עוד ויאמר יי' לה ע"י מלאך • יפורש בזה שיהיה עבר הוא המלאך • שהנביא פעמים נקרא מלאך כמו שנבאר • או יהיה רומז למלאך אשר בא אל עבר בזאת הנבואה • או יהיה זה לבאר כי בכל מקום שתמצא דבר מיוחס לשם סתם שהוא ע"י מלאך • כשאר הנביאים כמו שבארנו :

ויאמר תלים אל כלעם : ר"ל דעת הר"ם ז"ל כי בתמרו תלים כתלו היה נוסר בפרשה הזאת מלאך כי כשם תלים מוכת רת שוכה לתלים ומושאל לכשם ית' מנד כי כל פעולותיו יעשה בתמונותם ועל ידם : והתבונן מפסרש בין תמרו ויבא תלים וכו' • ר"ל כי ויבא תלים תוכה נבואה כללו הכל ר"ל שבאה הערה מאת הש"י :

ויאמר תלים • ר"ל לא נבואה תמיתית ובתמרו בחלום הלילה : כמו שבתמרו • ר"ל שבתמרו לתעלה בתמרו כבר כתבו החכמים ז"ל וכו' :

פרק מב והע זה והבינהו מאד • ר"ל ירמוז לזה לתתן כלב' ולדבורה עמו ולדבור המלאך בשעת העקידה ולתעמוד אברהם עם בנ' מלאכים בתילוני מקרת שכל זה כלל פפק היה במראה הנבואה וזהו סוד גדול מאד ומפני זה אמר ברב מלת מאד : פעמים ירמה הנבואה בפסם ידבר עמו • ר"ל וכמו כן יאמר הרב ברשם פר' מ"ד וזה לשונו ואפשר שיראה הפסם במראה הנבואה ידבר עמו וכו' ולהבן הענין הזה עוד בסוד מן הסודות' וכו' • ר"ל שאמו הנ' מלאכים הם הדוש המעותף והבה המדמה והבה הבכלי והגדול שבהם היה בבה הבכלי וזהו אמרו ז' נא תעבור ר"ל שהשנה הבכלית תהיה דבקה עמו וזהו

פרק מב

כי כאשר הקדי' כלל והוא שבפסם בראה אליו הקיבל לבאר איך היה עורב שהבלתוק הסוה ואחר שקבלם ראה אנשים • וע לשעון בזה שעבוד ולאחרשר שר שורר' ואתן ולא ואמרו כלל בזה שבפסו' המתקלף עם אורך שבינו ובעבלות מורות מתבלבות ומבאר מחוק הרש ואחר מפם לו מלאך בלעון דבור הפם מאחר לאם זש בחקה הרש ושלו בחנם בחוק הסוה ואורך הבכרי הפם הם הבנה הבנה הרש ושלם הרב מורנו שבלבם אנשים בנפש עליו רמו מלבשן אל בחרמים ואל הבכל בפשטל ואל הבכלי ,ובו אחר לכם בחרו ל נא שבנו' משל עבדך ומי' ר' מאיש לגדול שבנם אחר ולכם בזה בבכל הפשטל וזה עלו רחק תחל לפי קצת דשון ויק כי ג' אנשים לבדר כלנו בנ' הבדמונים הוא דר ובסבר אחר ויקזור חשם הבנבא ומבקיבו על' פני הרוש ואחרבם הולך אחם לבלחם ובוד אחר הבכוה ויבנו ג' המלאכים בקום בערב ולוט יושב בשער סדום ויבא אוש ורץ לקראתם וכל

ויבא אליהם אל בלעם • ר"ל כי בתמרו תלים כתלו היה נוסר בפרשה הזאת מלאך כי כשם תלים מוכת רת שוכה לתלים ומושאל לכשם ית' מנד כי כל פעולותיו יעשה בתמונותם ועל ידם : והתבונן מפסרש בין תמרו ויבא תלים וכו' • ר"ל כי ויבא תלים תוכה נבואה כללו הכל ר"ל שבאה הערה מאת הש"י :

ויאמר תלים • ר"ל לא נבואה תמיתית ובתמרו בחלום הלילה : כמו שבתמרו • ר"ל שבתמרו לתעלה בתמרו כבר כתבו החכמים ז"ל וכו' :

פרק מב והע זה והבינהו מאד • ר"ל ירמוז לזה לתתן כלב' ולדבורה עמו ולדבור המלאך בשעת העקידה ולתעמוד אברהם עם בנ' מלאכים בתילוני מקרת שכל זה כלל פפק היה במראה הנבואה וזהו סוד גדול מאד ומפני זה אמר ברב מלת מאד : פעמים ירמה הנבואה בפסם ידבר עמו • ר"ל וכמו כן יאמר הרב ברשם פר' מ"ד וזה לשונו ואפשר שיראה הפסם במראה הנבואה ידבר עמו וכו' ולהבן הענין הזה עוד בסוד מן הסודות' וכו' • ר"ל שאמו הנ' מלאכים הם הדוש המעותף והבה המדמה והבה הבכלי והגדול שבהם היה בבה הבכלי וזהו אמרו ז' נא תעבור ר"ל שהשנה הבכלית תהיה דבקה עמו וזהו

ויבא אליהם אל בלעם • ר"ל דעת הר"ם ז"ל כי בתמרו תלים כתלו היה נוסר בפרשה הזאת מלאך כי כשם תלים מוכת רת שוכה לתלים ומושאל לכשם ית' מנד כי כל פעולותיו יעשה בתמונותם ועל ידם : והתבונן מפסרש בין תמרו ויבא תלים וכו' • ר"ל כי ויבא תלים תוכה נבואה כללו הכל ר"ל שבאה הערה מאת הש"י :

ויאמר תלים • ר"ל לא נבואה תמיתית ובתמרו בחלום הלילה : כמו שבתמרו • ר"ל שבתמרו לתעלה בתמרו כבר כתבו החכמים ז"ל וכו' :

פרק מב והע זה והבינהו מאד • ר"ל ירמוז לזה לתתן כלב' ולדבורה עמו ולדבור המלאך בשעת העקידה ולתעמוד אברהם עם בנ' מלאכים בתילוני מקרת שכל זה כלל פפק היה במראה הנבואה וזהו סוד גדול מאד ומפני זה אמר ברב מלת מאד : פעמים ירמה הנבואה בפסם ידבר עמו • ר"ל וכמו כן יאמר הרב ברשם פר' מ"ד וזה לשונו ואפשר שיראה הפסם במראה הנבואה ידבר עמו וכו' ולהבן הענין הזה עוד בסוד מן הסודות' וכו' • ר"ל שאמו הנ' מלאכים הם הדוש המעותף והבה המדמה והבה הבכלי והגדול שבהם היה בבה הבכלי וזהו אמרו ז' נא תעבור ר"ל שהשנה הבכלית תהיה דבקה עמו וזהו

ויהו שאמר הרב ל"ל שאחד בא לבאר את סדר והוא הפוש המשותף כי הוא המבאר
בשכל מתה שהשיג בתוסים התילוסים ושאחד בא להפוך את סדוס והוא הכח המדמה'
כי מדרכו הכנעה והחפוש כענייני' הנעמרי' ולאחר לרפא' את אחרהם ושהיה הכח
בהשגה השכלית והוא השכל : ומעמה שהקדמתיהו מעורר שהוזקה • ר"ל שצריך
הנכיה להיותו חכם ומוכן הכנה מוזנית מלא
כמו המדמה לנבואה : אחר שמעשהו הו שעלה
בדעתם• ר"ל כי דבור המלאך למגר הו למעוה
לא היה נבואה כלל כי לא היו מפורסמים
בחכמה אבל מה שמעשהו היה דמיון חזק
בדמיונם והם חשבו שמעשו הקול יוצא
חוץ לנפש והו כדמיון בת קול כי בת קול לפי
דעת הרב זה עניינו שהאדם השומע הקול
הוא היה חזק הדמיון בדבר הוא כאלו
שמעשהו חוץ לנפש • ולחכם ישעה בזה שתוף
הש : ר"ל מ"ש בפסוק לבגר מלאכיי' ישעה
בני אדם בשתוף מלאך ויחשבו שהיו נבואות' ולין
בענין כן זה המלאך עניינו דמיון לבד
בלתי נבואה ; והוא העקר הזה הוה • ר"ל שתוף
מלאך : ושתבונו אמרו ויחלאה מלאך • ר"ל
הרמיה שהמלאך הבחמ' אבל הגר היכה נבוא'
שאחר הפסוק ויצאה לשון מצאה' ויבואה בזה
נאמ' לשון מציאה ביסוף ויחלאהו אים ובאמר
חו"ל שהאים הוא מלאך ולין הפך שוסף כן
יש שבה לא היה בבית אבל המלאך הנוא היה
דמיון יוסף וכאלו ראה אים חוץ לנפש שאלה
תבה אחיו והשיב שאתעי אומרי' בלבה דוחיבה
ומלאך זה המלאך הנראה אבל יוסף היה ח' עם
המלאך הנרא' אבל הגר הוסיף הפסוק בסניפים
אבל מציאה :

פרק מג אחר הבערה • ר"ל אחר שיעור
מאמרנו ידע פתרון החלום: אלא
שיש בהם מדרגות כמו שיתבאר • ר"ל מה
יתבאר בפרק מ"ם מזה המלאך :
שלא

וכן עניין בלעם כלו בדרך ודברי האתון הכל במראה הנבואה אחר שהתבאר באחרית העניין דבור מלאך השם לו : וכן אומר במראה יהושע • וישא עיניו ויראא והנה איש עומד לנגדו • שהוא במרא הנבואה אחר שהותבאר באחרית העניין שהו' שר צבא השם אמנ' אמרו• ויעל מלאך יי' מן הגלגל• ויהי בדבר מלאך השם את הדברים האלה אל כל בני ישראל• החכמים כבר אמרו שמלאך השם שנאמר הנה הוא פינחס • ואמרו זה פינחס שבזמן שהשכינה שורה עליו דומה למלאך יי' • הנה כבר בארנו ששם מלאך משותף ושהנביא ג"כ יקרא מלאך כמו שכתו' • וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים • ואמרו ויאמר הגי מלאך השם במלאכות יי' • ויהיו מלעיבים במלאכי אלהי• ומאמר דניאל ג"כ• והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף נוגע אלי בעת מנחת ערב • כל זה במראה הנבוא' לא יעלה בדעתך שיש ראיית מלאך או שמע דברי מלאך אלא במראה הנבוא' או בחלום של נבואה כמו שהורשרש • במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו : וממה שזכרתי תביא ראייה על מה שנשאר מזה שלא אזכרהו • וממה שהקדמנוהו מצורך ההזמנה לנבואה • וממה שזכרנו בשתוף שם מלאך• תדע שהגר המצדית אינה נביאה• ולא מנוח ואשתו נביאי' כי זה הדבור אשר שמעוהו או שעלה בדעתם הוא כדמות בת קול אשר זכרוה החכמים תמיד • והוא עניין אחד ילוה לאיש שאינו מזומן • ואמנם יטיעה בזה שתוף השם • והוא העקר הדוחה רוב הספקות אשר בתורה • והתבונן אמרו וימצאה מלאך יי' על עניין המי• כמו שאמר ביוסף וימצאהו איש והנה תועה בשדה • ולשון המדרשות כלם שהוא מלאך :

פרק ארבעים ושלשה

כבר בארנו בחבורנו (כפ"ז מהלכות יסודי התורה) שהנביאים פעמים יתנבאו במשלים • וזהו שהוא יראה דבר על צד המשל • ויפורש לו עניין המשל' ההוא במראה הנבואה ההוא בעצמו • כי כמו שיראה אדם חלום וידמה בחלומו ההוא שהוא ניעור וסיפר החלום לזולתו ופירש לו עניינו והבל הלום • וזהו אש' קראוהו הלום שנפתר בתוך חלום• ומן החלומות ג"כ מה שיוודע עניינם אחר ההערה • כן משלי הנבואה יש מהם שיפורש עניינם במראה הנבואה • כמו שהתבאר בזכריה באמרו אחר אשר הקדים המשלים הם • וישב המלאך הדובר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו ויאמר אלי מה אתה רואה • ואחר כן פירש לו המשל• וכמו שהתבאר בדניאל באמרו דניאל• חלם הזה וחזוי ראשיה על משכבה ואחר כן זכר המשלים כלם וזכר האנהו לחסרון ידיעת פירושם• עד ששאל המלאך והודיעו פירוש במראה הנבואה עצמה והוא אמרו • קרבית על אח' מן קמייא ויציבא אבעא מיניה על כל דנא ואמר לי ופשר מיליא יהודעינני • וקרא כל העניין ההוא חזון • אחר שזכר שהוא חלם חזא מפני שפרשו לו המלאך כמו שזכר בחלום של נבואה והוא אמרו אחר זה• חזון נראה לי אני דניאל אחרי הנראה לי בתחלה• וזה מבואר כי חז"ון נגזר מן חז"ה ומרא"ה נגזר מן רא"ה וחזה וראה בענין אחד • ואין הפרש בין אמרך במראה או במחזה• או בחזון אין שם דרך שלישי אלא שני הדרכים אשר ספרה התורה בהם • במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו • אלא שיש בהם מדרגות כמו שיתבאר • וממשלי הנבואה משלים רבים שלא פורש ענינם במראה הנבואה • אלא אחר היקיצה• ידע הנביא מה היתה הבוונה• במקלות אשר לקח זכריה במראה הנבואה • ודע כי כמו שיראו הנביאים דברים שהרצון בהם משל• כנרות זכריה• והסוסים• וההרים• ומגלת יחזקאל • וחומת אנך אשר ראה עמוס • והחיות אשר ראה דניאל • וסיר נפוח אשר ראה ירמיה• • ומה שדומה לזה מן המשלים אשר הנרצה בהם לחקות עניין• כן יראו עוד דברים הנרצה בהם מה שיעיד עליו שם הדבר ההוא הנראה מצד הגזרה או השתוף בשם • וכאלו פעל הכח המדמה• הוא להראות דבר יש לו שם משותף • יורה אחד מענייננו על עניין אחר שזה ג"כ מין מן ההמשל • כמאמר ירמיהו מקל שקד • והיתה הבונה להורות משתוף שק"ד ואמר • כי שוקד אני • לא מעניין המקל ולא מענין השקדים • וכן ראיית עמוס כלוב קיץ • להורות ממנו על תום מדת הזמן ואמר בא הקיץ• ויותר נפלא מזה שתהיה ההערה בשם אח' אותיות השם ההוא הם אותיות שם אחר בשנוי סדרם ואעפ"י שאין שם גזרה בין שני השמות ההם ולא שתוף עניין ביניהם בשום פנים • כמו שתמצא במשלי זכריה בלקחו המקלות לרעות הצאן במראות הנבואה וקראו האחת נועם והאחר חובלים • והיתה הבונה בזה המשל שהאומה בתחלת ענייניה היתה בנועם השם והוא אשר הנהיגה והיישירה והיתה שמחה בעבודת השם מיושרת לזה והשם רוצה אותה ואוהבה כמו שאמר • את יי' האמרת היום ויי' האמירך היום • ומנהיגה ומיישירה או משה ומי שאחריו מן הנביאי• ואח"כ נעתק עניינה עד שמאסה אהבת השם ומאסה היש"ם ושם מנהיגיה חובלים כירבעם ומנשה • הנה זאת המלה לפי הגזרה חובלים • מן מחבלים ברמים • ואחר כן למד ממנו ג"כ ר"ל מקרוא שמן חובלים על מאסם בתורה ומאוס

הגדול אל כל תעבור לגדול שבהם אמר ואם היו אלו חוץ לשכל הכח השכלי לא יעבו' בהשגת השכל הפועל אף כי כל הנביאי' לפי דעת הרב הנפש בא לשם מהשכל ול"כ מ"ש שראה הנביא ג' שכלים נבדלים אפי' ישיגם חוץ לשכל ולכן יחוייב שיהי' זאת על הנפש שכלית ולדק אל כל תעבור מעל עבדך כי זהו הרצון יתדבקות שלא יעבור השכל לזולתו הנה יתבא' כי אף שבאמר המרא רחה אברהם את הנפש וג' אנשים כי זה היה במראה הנבואה כי אחר הקיים כלל והוא שהנפש הראה אין התחיל לבאר איך היתה צורת הראות וכזה יסולק הספק גדול והוא למה הראה הנפש ית' לאברהם ולא אמר לו מזה דבר עד שהוצרך ר' חייא לומר שהיה זה לבקר את האולה אבל באמת הוא כי וירא אלין יי' הוא ענין כולל ואחר קצתי' איך היה וכן הענין באומרו ויאבק איש עמו שהיה במראה הנבואה אחר שהתבאר בחברון שהוא מלאך כי אמר בסוף כי ראיתי אלהים פנים וכו' והמלאך נקרא אלהים אף כי אמרו אלהי' כי עלה השחר וגומ' מורה על שהיה מלאך אלהים כן היה במראה הנבואה בענין אברהם באלוני ממרא כי הקדים הפור וירא אלין יי' ואחר כך התחיל לבאר איך היה וכן ביעקב אמ' ויפגעו בו מלאכי אלהים ואחר כן התחיל לבאר איך קרה עד שפגעו בו ואמר שנא אלה אלהים ופעל ועשה ויותר יעקב לבדו וזהו מלאכי אלהים אם כן זה ההתדבקות הוא במראה הנבואה וכן ענין בלעם כלו בדרך זה כי כלו היה במראה הנבואה ודברי האתון כל זה במראה הנבואה אחר שיתבאר באחרונה דבור מלאך: ומעמה שזכרתי תביא ראיה על מה שזכר בתורה• ר"ל ממה שאינו ראוי לזכרו בענבור שסוה סותר לזה שיאמינו בו ההמון עם קצת מהסגולות לזה שהוא מגונה ממה שאלו אחר זכרנו • ומעמה שקדמנוהו מצורך הזמנ' לנבואה ומעמה שזכרנו בשתוף שם מלאך וכו' • ר"ל שצריך שיהיה הנביא חכם ומוכן הכנה מוזנית ופרוש מדרכי ההמון פרישות כללה תדע שהגר ומנוח ואשתו לא היו נביאים כי מנוח עם הארון אל ובא"ש אשתו וכ"ש הגר ולא תבין כי הדבור אחר שמעוהו או עלה בדעתם כדמות בת קול לפי דעת הרב בת קול הוא שיהיה אדם חזק הדמיון בלתי מחושש שיעשה קול חוץ לנפש ; ר"ל כי מה שאחר הבקוק לגבר ומלאך יי' יעשה בני אדם ויחשבו שהיו נביאים וכן מנוח ואשתו כי זה המלאך עניינו דמיון לבד : והוא העקר הדוחה רוב הספקות אשר בתורה• הרצון בו כי כאחר תבין מהו מלת מלאך תבין בכולו רכות על המתתם ויסולקו מעליך הספקות רבות אשר בתורה ויראיה על שבגר אינה נביאה שאחר בכתוב ויאמלה לשון מציאה וכיוצא בו נאמ' לשון מציאה ויחלאה אים ביוסף ויחלאה מלאך לא היה נביא אבל המלאך הנראה אל הגר סוגיא בזה שתוף השם • ר"ל מה שהיה בדרך ומה שהיה בדרך ומה שהיה בדרך ומ

ומאוים השם אותם • וזה העניין לא יגזר מהובלים אלא בהחליף סדר החי׳ת והכי׳ת והלמ׳ד ואמ׳ בעניין המאוים והגעילה מזה המשל • ותקצר נפשי בהם וגם נפשם בחלה בי • והפך אותיות הבל רשמהו בהל • ובאו לפי זה הדרך עניינים זרים ג׳כ סידורי באמרו במרכבה • נחשת קלל • ורגל ענל • והשמל • ובמקומות זולת זה כשתחפשם בשכלך בכל מקום יתבארו לך מכח הדברים אחר זאת ההערה :

פרק ארבעים וארבעה

הנבואה אמנם תהיה במראה או בחלום כמו שבארנו פעמים ולא נשוב זה תמיד • ונאמר עתה כי כשינבא הנביא אפשר שיראה משל כמו שבארנו פעמים • ואפשר שיראה הש׳י במראה הנבואה ידבר עמו כמ׳ש ישעיה׳ו • ואשמע את קול יי׳ אומר את מי אשלח ומי ילך לנו • ואפשר שישמע מלאך מדבר עמו והוא יראהו וזה הרבה מאד כמו שאמר • ויאמר אלי הלא ידעת מה המה אלה • ויען המלאך הדובר בי • ואשמע אחר קדוש מדבר • וזה הרבה מאד מאין מספר • ופעמים יראה הנביא איש מבני אד׳ מדבר עמו כמ׳ש ביחזקאל והנה איש מראהו כמראה הנחשת וידבר אלי האיש וגו׳ • אחר שפתח המאמר היתה עלי יד יי׳ • ופעמים שלא יראה הנביא צורה כלל אלא ישמע דבר לבד במראה הנבואה יקראהו • כמ׳ש דניאל • ואשמע קול אדם בין אולי • וכמו שאמר אליפז • דממה וקול אשמע וכמ׳ש ג׳כ יחזקאל • ואשמע את הקול מדבר אלי • כי אין העניין ההוא אשר השיג במראה הנבואה הוא אשר דבר עמו • אבל הבדיל העניין ההוא הנפלא הזר אשר באר שהוא השינו • והתחיל בעניין הנבואה וצורתה ואמר ואשמע את קול מדבר אלי • ואחר מה שחקדמנוהו מזאת החלוקה אשר העירו עליה הפסוקים • אומר שזה הדבר אשר ישמעהו הנביא במרא׳ הנבואה אפשר שידמה לו ג׳כ שהוא בתכלית העוצם • כמו שיהלום האיש שהוא שמע רעם גדול או ראה רעש או זועה • כי הרבה פעמי׳ יהלום החולם זה ג׳כ ופעמים שישמע הדבר ההוא אשר ישמעהו במרא׳ הנביא בדבר הרגיל הנודע עד שלא ירחיק ממנו דבר • יתבאר לך זה מעניין שמואל הנביא כי כאשר קראו הש׳י בעניין הנבואה השב שעלי הכהן קראו פעם אחר פעם ג׳ פעמים • אח׳כ באר הכתוב עלתזה • ואמר כי אשר חייב לו זה והיותו חושב אותו עלי • הוא באשר לא היה יודע אז שדבר השם לנביא יהיה בזאת הצורה • ולא נגלה לו עדיין זה הסוד • והוא אמתו • ושמואל טרם ידע את השם וטרם יגלה אליו דבר יי׳ • רוצה בו שהוא לא היה יודע ולא נגלה לו שכן הוא דבר יי׳ • או יהיה אמרו טרם ידע את יי׳ • רוצה בו שלא קדמה לו נבואה • כי אשר יתנבא כבר נאמר בו בהראה אליו אתודע בחלום אדבר בו • ויהיה פירוש הפסוקלפי עניינו כן ושמואל לא התנבא קודם לזה ולזה לא ידע כי כן תהיה צורת הנבואה ודעהו :

פרק ארבעים וחמשה

ואחר מה שקדם מבאור אמיתת הנבואה • לפי מה שחייבהו העיון עם מה שהתבאר בתורתנו • צריך שאזכור לך מדרגות הנבואה לפי שני השרשי׳ האלה • ואילו אשר אקראם מדרגו׳ נבואה אין כל מי שהוא במדרגה מהם נביא • אבל המדרגה הראשונ׳ והשנית הם מעלות לנבואה • ולא ימנה מי שהגיע למעלה משתיהם נביא מכלל הנביאים אשר קדמו הדברים בהם • ואם יקרא בקצת העתים נביא • הוא לקצת כללו׳ • להיותו קרוב לנביאים מאד • ולא ישעך באלו המדרגות היותך מוצא בספרי נביא באתהו הנבוא׳ בצורה אחת מאלו המדרגות • ויתבאר בנביא ההוא בעצמו שבאתהו הנבוא׳ בצורת מדרגה אחרת • וזה שאלו המדרגות אשר אזכרם אפשר שיבא קצת נבואת הנביא ההוא אליו לפי צורת אחת מהם • ותבואהו נבואה אחרת בעת אחרת לפי מדרגה למטה ממדרגת הנבואה הראשונה • כי כמו שהנביא לא יתנבא כל ימיו בהדבקות • אבל יתנבא עת ותפרד ממנו הנבואה עתים • כן ינבא עת אחת בצורת מדרגה עליונה • ואח׳כ ינבא עת אחר׳ בצורת מדרגה למטה ממנה • או אולי לא יגיע למדרגה העליונה ההיא אלא פעם אחת בכל ימיו ואח׳כ תשולל ממנו • ואולי ישאר על מדרגה למטה ממנה אל עת הפסק נבואתו • שא׳א מבלתי הפסק הנבואה משאר הנביאים קוד׳ מותו אם בזמן מועט או גדול כמו שהתבאר בירמיהו באמרו • לכלות דבר יי׳ מפי ירמיהו • וכמו שהתבאר ברוד באמרו • ואלה דברי דוד האחרונים • והוא ההקש בכל • ואחר הקדימי זאת ההקדמה והצעתה • אתחיל בזכרון המדרגות הנרמז אליהם ואומר :

המדרגה א תחלת מדרגות הנבואה • שילוה לאיש עזר אלהי שיגיעהו ויזרזהו למעשה טוב גדול • כהצלת קהל חשוב מקהל רעים • או הציל חשוב גדול • או השפיע טוב על אנשים רבים • וימצא מעצמו לזה מגיע ומביא לעשות זאת

תקרא

קרקאש

פרק מד

עוד שלא ירחיק מחנו רק הרלנגנה מאחר פחון כו פוס שנו שלא אוקה הקרילאם פיה כרכר מחורגל לא יקבוב מזה הענין אבר שחנו פוס בהכך מדרכי הנבואה :

פרק מה

אדם מפלגים ג״כ מזה הכח הזה בעתן שהיה טוב • כבאר לו פעמים מזה מהדי הא ומרום בעת שהיה הא וטוב מבקש לברא ליחאל אחר דברי אחרים בפנבנות מברכות ליחאל אמ״ם לו בחלה אכה הבנבואה טוב ג׳ כלם אל עלמו מחזה שבי יחזקאל ומרלה

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

כאחרו במרכבה בחשת קלל ועגל וחשמל אחלו הסמות מזה הלד ר״ל מלד הגזרה ואחרו בחשת ר״ל בחשתה בחלוף אותיות מלד אמנו סדר האותיות׳ וקלל חפס׳ ברוגה לקל כלומר שהבחשתה היה בקלות ובמהירות ועגל ר״ל עתים חשות עתים מקללות וכמו מיכאר ספרך ריאמון מחלק ג׳ :

פרק מד

הבנבואה לחמנם תהיה במראה בחלום כמ״ם פעמים רבות ואיתרלאו לבשיר זה תמיד כי אות יסוד הנבואה׳ ובאמר עתה כשיבא הנבואה אפשר שיהיה משל כמ״ם ואחפ׳ שיראה הש״י במראה שבנבואה ידבר עמו כמ״ם ואשמע את קול יי׳ ופעמים ישמע מלאך מדבר עמו והוא יראהו וזה הרבה מאד ופעמים יראה הנביא איש מבני אד׳ מדבר עמו כמ״ם ביחזקאל והנה איש מראהו כמראה הנחשת וידבר אלי האיש ויקראהו כמ״ם דניאל ואשמע קול אדם בין אולי׳ ואשמע כי לא השיג הנביא המדבר אבל בשיג עניין הדבור ואחר זאת בהקדמה׳ רחוי שתדע כי זה הדבר אשר ישמעהו הנביא אפשר שתהיה לו ג׳כ שהוא בתכלית העוז וכו׳ עד ולא נגלה אליו זה הסוד כי הש״י מדבר בנביאיו כאשר ידבר איש אל רעהו אבל היה חוזה שהש״י מדבר עמו בענין אחר כבלה ולכן לא נגלה לו זה הסוד עדיין ואמרו טרם זה ושמואל טרם ידע את יי׳ וטרם יגלה אליו דבר יי׳ ר״ל שלא היה יודע ולא נגלה אליו זה הסוד שבנבואה דבר יי׳ ויהיה אמרו טרם ידע את יי׳ טרם ידע שהש״י ידבר עם הנביאים על זה הענין וטרם יגלה לו דבר יי׳ • או יהיה פי׳ ושמואל טרם ידע את יי׳ ר״ל שלא קדמה לו נבואה אחת יי׳ כי אשר יתנבא כבר נאחר בו נבואה בראה אליו אתודע בחלום אדבר בו ויהיה פי׳ הפסוק כפי ענינו כן ושמואל לא התנבא קודם ולא ידע כי כן תהיה צורת הנבואה וזה הפיר הפסק חזק וכבלבל אליו דבר בשמי חוק לנפש אבל הוא קול בבראה בהקדמה ולכן היה מהפיק שמואל הנביא אם יי׳ קראו למה שלא היה יודע זה הסוד :

פרק מה זה הפרק נבלה אחד יספר בו סדר מדרגות הנבואה הסם ״ם מדרגות ולזה אז״ל י״ב מעלות היו בבר בבו ופסעם מזה בפסיע׳ אם׳ וטרגון בו כי מדרגו׳ הנבואה הם י״ב ומה שלא עלה לבם מדרגה אחר מדרגה אבל עלה למדרגה אחרונה בתחילות • והתחיל ואחר אחר מה שקדם מזכיאור אמתת הנבואה וכו׳ ואם כראם מזה אחים בבר הנבואה ויקרא הנביא יהיה בנבואתו פעם אחרת בצורת מדרגה אחרת אל יטעך זה כי אז מדרגו׳ הנבואה אפשר שיבא הנביא פעם לפי מדרגה אחת ופעם אחרת כפי מדרגה אחרת כין יהיה למעלה ממדרגה הראשונה כין יהיה למטה ובבר אפשר שיבא הנביא בבדרגה העליונה ואח״כ יבא בבדרגה תחתונה ובבר אפשר שלא יתנבא אלא פעם א׳ וא״ת הבי הפסק הנבואה אשר בנביאים קודם מותם ובאמר גדול או מועט כמו שיתבאר בירמיה אחר לבלות דבר יי׳ אפי ירמיהו אמ׳ בדוד שלא דברי דוד אחרוני׳ מזה תלקח ראיה על כל הנביאים ואחר הגעת זאת הקדמה

המדרגה א תחלת מדרגות הנבואה שילוה לאיש עזר אלהי שיגיעהו ויזרזהו למעשה טוב גדול הצלת קהל חשוב מקהל רעים או הציל גדול ראשון לבלת עתים רבים כמו שהציל עמשא את דוד ואחר ורוח לבשה את עמשא כי היה לבצוא את דוד והוא הצלת איש חשוב מאד או השפיע טוב על הבני׳ רבים וימצא לזה מעצמו מגיע ומביא לעשות זאת יקרא

אם פורש עניינים אלא אחר היקיצה • ר״ל כמו שלא יודע פתרון החלום אלא אחר היקיצה כן יקרה לפעמים שלא תודע ענין הנבואה אלא אחר הפסק הנבואה׳ בהקיץ : בסמוי הדרם • ר״ל בסמוי הדרי האותיות • עוד קודו׳ בחמרו במרכבה׳ עתה׳ קלל ועגל וחשמל • ר״ל שאלו הסמות הם מלד הגזרה : ואמרו בחוסת׳ ר״ל הבחתה • וכמו שביארתי בחלק ג׳ בפרק ו׳ וקלל חפסר ר״ל לקל • כלומר שהבחתה׳ היה בקלות ובמהירות׳ ועגל • ר״ל דבר עגול : וחשמל • ר״ל עתים חשות עתים מקללו׳ וכמו שיבאר בפ״ו מחלק ג׳

פרק מד ואפסר שיראה עמו • רוצה לומר ובבר שיבא זה הענין למעלה בפרק מ״ב מזה החלק והרב כתב בפרק מ״ם אבל אם אפסר שיראה הנביא עוד בבראה הנבואה בחילו בם״י ידבר עמו הוא רחוק אצלי וא״כ זה סתיר׳ ואתשובם כי הרב יבאר בפרק הסוא • ר״ל בפרק מ״ם אחילו בחותם הסוקים בנמצא שהש״י ידבר עם הנביא בבראה אפסר שתחלת הענין׳ היה בבראה הנבואה ובסוף נשמע בבלום בבחוי אבל הנבואה מתחלה ועד סוף זה ח״ל שידבר הש״י עמו ח״כ כשאחר הרב הנה אפסר שיראה הש״י בבראה הנבואה ידבר עמו ירלה בו בהתחלת הנבואה׳ הוא בראה ולבסוף נשמע ובבר אלום בבחוי׳ : ואשמע קול אדם • ר״ל וזה קול בבראה בהקדמה : אפסר שיראה לו ג״כ • ר״ל מזה הקול בבראה בהקדמה פעמים יהיה קול גדול וחזק בקול רעם גדול ורעש : ופעמים שישמע בדבר בהוא׳ • ר״ל אפסר שלא יהיה הקול הבבר׳ בהקדמה חזק אלא קולו׳ הנילאי בלתי מפתידים כענין שאמר׳ הנבואה וכו׳ • ולא נגלה עדיין זה הסוד • ר״ל מזה הקול בשמע לא היה׳ חוסב שהיה קול בבראה בהקדמה שיהיה לו התחלה לענין הנבואה עד שגלה לו הענין אלי הבהן :

פרק מה מי שהגיע למעלה מסתיפן • ר״ל שאין מי שהגיע לזה׳ מעלה מסתי׳ המדרגות הראשונות׳ לו לשתיפן הוא

הוא בכיח שיתנם בכללם סכיחיו׳ במוחלט: והוא ההקש בכל ר״ל בכל אחר הכביחים: וכיוצא בדברים יי׳ הזאת לא הכיחה • ר״ל מי שהגיע למדרגה הזאת הראשונה אז לכיוצא בה לא הגיע מזה שיזכר תיזה דבר בשום ענין שקרה אז ם קרה אבל תכלית זה בכח הוא להעיר המתוזק לפעל אחד בשום בכבד וזה שאמר אמר כך ולא לאי זה

תקרא רוח יי׳ • והאיש אשר ילוה אליו זה״ר הענין יאמר עליו שצלחה עליו• רוח יי׳ או לבשה אותו רוח יי׳ • או נחה עליו רוח יי׳ או היה עמו יי׳ וכיוצא באלו השמות • וזאת היא מדרגת שופטי ישרא״ל כלם אשר נאמר בהם על הכלל • וכי הקים יי׳ להם שופטי והיה יי׳ עם השופט והושיעם • וזו גם כן מדרגת יועצי ישראל החשובים כלם • והתבאר זה״ר בפרט בקצת השופטים והמלכים • ותהי על יפתח רוח יי׳ • ונאמר בשמשון ותצלח עליו רוח יי׳ • ונאמר ותצלח רוח אלהים על שאול כשמעו את הדברים • וכן נאמר בעמשא כאשר הגיעהו רוח הקודש לעזור את דוד • ורוח לבשה את

יקרא רוח יי׳ ואשר ילוה עליו זה יאמר עליו שצלחה עליו רוח יי׳ לו נחה עליו וכו׳ עמוז רוח יי׳ וכיוצא בלולו השמות וזו היא מדרגת השופטים כלם אשר נאמר בהם על הכלל הקים יי׳ להם שופטים והיה יי׳ עם השופט והושיעם וזו מדרגת יועצי ישרא״ל המשובים כלם וזה הכח שהוא עוד בחלבי לא בכבד ממר״עה קעת הגיעו לחיות חיים ולזה יתעורר להרוג את המצרי ולמעמ״ע הרשע מהכלי׳ וכו׳ • והכן זאת המדרגה וק״ם הרב עליים כי הם מתוקים מדבש ונופת צופים:

המדרגה ב הוא תחלת מדרגות מי שיאמר ויהי דבר יי׳ אלי ומה שנושה מן

עמשא וגו׳ • ודע: שכמו זה הכח לא נבדל ממשה רבינו מעת השיגו לגדר האנשים. ולזה התעורר להרוג את המצרי • ולמנוע הרשע משני הנצי׳ • ומחוזק זה הכח בו עד שאחרי פחדו וברחו והגיעו למדין והוא גר ריא • כאשר ראה מאומה מן הרעול לא משל בעצמו מהסירו ולא יכול לסובלו • כמ״ש ויקם משה ויושיען • וכן נלוה אל דוד כמו זה הכח אחר שנמשח בשמן המשחה • כמ״ש הכתוב בו • ותצלח רוח אלהים אל דוד מהיום ההוא ומעלה • ולזה התנבר אל הארי וא״ל הרוב והפלשתי וכיוצא ברוח יי׳ הזאת • לא הביאה אחר מאלו לדבר בדבר • אבל תכלית זה הכח להעיר זה המחוזק לפעל אחר • ולא לאי זה פעל שיזדמן• אלא לעזור עשוק אם אח׳ גדול או קהל• או מה שמביא לזה • וכמו שאין כל מי שרואה חלום אמתי נביא • כן אין כל מי שילוה אליו עוזר לדבר אחד איזה דבר שנזדמן בקנות ממון • או הגיע לענין מיוחד בו• יאמר עליו שהתחברה אליו רוח יי׳ • או יי׳ עמו • ושהוא עשה מה שעשה ברוח הקודש • ואמנם נאמר זה במי שעשה טוב גדול מאד • או מה שמביא אליו כהצלחה יוסף בבית המצרי • אשר היתה סבה ראשונה לענייניים גדולים התחדשו אדר כן כמו שהתבאר: והמדרגה ב הוא שימצא האדם כאלו ענין אחד חל עליו וכח אחר התחדש וישימהו לדבר • וידבר בחכמות או בתושבחות או בדברי הזהרה מועילים או בענייניים הנהגיים או אלהיים וזה כלו בעת היקיצה והשתמש החושים על מנהגיהם • וזהו אשר יאמר עליו שהוא מדבר ברוח הקודש • ובזה המין מרוח הקודש חבר דור תלים • וחבר שלמה משלי וקהלת ושיר השירים וכן דניאל ואיוב ודברי הימי׳ • ושאר הכתובים • בזה המין ברוח הקדש חוברו • ולזה יקראום כתובים • רוצים לומ״ שהם כתובים ברוח הקודש • ובבאור אמרו מגלת אסתר ברוח הקודש נאמרה ועל כיוצא ברוח הקודש חזה אמר דוד • ריח השם דבר בי ומלתו על לשוני • ר״ל שהיא הביאתהו לדבר מאלו הדברים • ומזה הכת היו ע׳ זקנים הנאמר עליהם • ויהי כנוח עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו • וכן אלדד ומדד • וכן כל כהן גדול הנשאל באורים ותומים מזה הכת • ר״ל שהוא כמו שזכרו • שכינה שורה עליו ומדבר ברוח הקודש • וכן יחזיאל בן זכריחו מזה הכת והוא הנאמר עליו בדברי הימי׳ •היתה עליו רוח יי׳ בתוך הקהל ויאמר הקשיבו כל יהודה ויושבי ירושלים כה אמר יי׳ לכם וגו׳ • וכן זכריהו בן יהוידע הכהן מזה הכת שהנה נאמר בו• ורוח ה׳ לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן ויעמד מעל לעם ויאמר להם כה אמר האלהים • וכן עזריהו בן עדו אשר נאמר בו ועזריהו בן עדו היתה עליו רוח אלהים ויצא לפני אסא וגו׳ וכן כל מי שבאהו כמו זה ודע שבלעם גם כן מזאת הכת היה בעת שהיה טוב זה הענייין רוצה באמרו• וישם יי׳ דבר בפי בלעם • כאלו הוא אומר שברוח השם ידבר • ומזה הענייין יאמר הוא על עצמו• שומע אמרי אל וגו׳• ומטה שצריך שנעורר עליו שדוד ושלמה ודניאל הם מזה הכת • ואינם מכת ישעיה וירמיהו ונתן חנביא ואחיה השילוני וחבריהם• שאלו ר״ל דוד ושלמה ודניא״ל אמנם דברו וזכרו מה שזכרו ברוח הקודש ואמנ׳ מאמר דוד• אמר אלהי ישר׳ לי דבר צור ישר׳• ענייננו שהו׳ יעדו טוב על יד נביא אם נתן או זולתו כמו • ויאמר יי׳ לה• וכמו ויאמר יי׳ לשלמה יען אשר הייתה זאת עמך ולא שמרת את בריתי •אשר זה בלא ספק יעודו רע לו ע׳ אחיה השילוני או זולתו • וכן אמרו בשלמה • בנבעון נראה יי׳ אל שלמה בחלום הלילה ויאמ׳ אלהים וגו׳ אין• זה נבואה גמורה לא כמו היה דבר יי׳ אל אברם במחזה לאמר• ולא כמו ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה .ולא כנבואת ישעיהו וירמיהו• כי כל אחד מהם אע״פ שבאתהו הנבואה ההיא תודיעהו שהיא נבואה ושבאת לו הנבואה •ובזה הענייין של שלמ׳ אמר בסופי • ויקץ שלמה והנה חלום וכן בענייין השני אמ׳ בו• וירא יי׳ אל שלמה שנית כאשר נראה אליו בנבעון • אשר התבאר שהוא חלום • וזאת מעלה למטה ממעלת הנאמר עליה בחלום אדבר בו •כי כאשר יתנבאו בחלום לא יקראוהו חלום בשום פנים אחר הגיע הנבואה אליהם בחלום• אלא שיפסקו לגמרי שהיא נבואה • כמו שאמר יעקב אבינו כאשר התעורר מחלום הנבואה ההוא לא אמר שזה חלום • אבל פסק ואמר • אכן יש יי׳ במקום הזה וגו׳ • ואמר אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען • ופסק שהוא נבואה • אמנם בשלמה אמר ויקץ שלמה והנה חלום • וכן דניאל תמצאהו מתיר המאמר שהם חלומות ואע״פ שהיה רואה בהם המלאך וישמע דברו יקראם חלומות • ואפי׳ אחר דעתו מהם מה שידע אמר • אדין לדניאל בחזיוא די ליליא רזא גליא • ואמר עוד באדין חלמא כתב חזי הוית בחזוי עם ליליא וגומר וחזוי רישי יבהלוני • ואמר ואשתומם על המראה ואין מבין •ואין ספק שזאת המדרגה למטה ממדרגת אשר נאמר בהם .בחלום אדבר בו• ולזה הסכימה האומה לסדר ספר דניאל מכלל הכתובי׳ לא מן הנביאים • ולזה העירותיך שזה המין מן הנבואה אשר בא לדניאל ולשלמה • אע״פ שראו בו מלאך בחלום • לא מצאו בעצמם שהיא נבואה גמורה אבל הלום יודיע באמתת עניינים • והוא מכת מי שידבר ברוח הקודש • וזאת היא המדרגה השנית • וכן בסדר כתבי הקודש לא שמו הפרש בין משלי וקהלת ודניאל ותלים ומגלת רות ומגלת אסתר הכל ברוח הקודש נכתבו • ואלו גם כן כלם יקראו נביאים בכלל:

המדרגה ג והיא תחלת מדרגות מי שיאמר ויהי דבר יי׳ אלי ומה שנושה מן

הלשונות

הלשונות אל זה העניין · הוא שיראה הנביא משל בחלום ובתנאי ההם כלם אשר קדמו באמת הנבואה ובגוף החלום ההוא של נבוא' יתבאר לו עניין המשל ההוא אי זה דבר נרצה בו · כרב משלי זכריה כלם :

המדרגה ד שישמע דבר בחלום של נבואה מפורש מביאר ולא יראה אמרו · כמו שקרה לשמואל בתחלת נבואה שבאה אליו כפי מה שבארנו מעניינו :

המדרגה ה הוא שידבר עמו איש בחלום כמו שאמר בקצת נבואת יחזקאל וידבר אלי האיש בן אדם :

המדרגה ו שידבר לו מלאך בחלום · וזה עניין רב הנביאים ובאמרו ויאמר אלי מלאך האלהים בחלום :

המדרגה ז שיראה בחלום של נבואה כאלו הוא יתעלה ידבר עמו · כמאמר ישעיה ראיתי את יי׳ ואראה את ה׳ ויאמר את מי אשלח ומי ילך לנו · וכמאמר מיכיהו בן ימלא ראיתי את יי׳ :

המדרגה ח שיבואהו חזון במראה הנבואה ויראה משלים · כאברהם במראה בין הבתרי · כי המשלים ההם היו במראה ביום כמו שהתבאר :

המדרגה ט שישמע דברים במראה · כמו שבא באברהם והנה דבר יי׳ אליו לאמר לא יירשך זה :

המדרגה י שיראה איש אשר ידבר עמו במראה הנבואה · כאברהם ג׳כ באוני ממרא · וכיהושע ביריחו :

המדרגה יא שיראה המלאך ידבר עמו במראה · כאברהם בשעת העקדה וזאת אצלי העליונה שבמדריגות הנביאים אשר העידו הספרים בענייניה׳ אחר אשר התישב מה שהתיישב משלמו׳ דבריות האיש כפי מד׳ שיהייבהו ר׳ עיון · ואחר ההתנות במרע׳ה · אבל אם אפשר שיראה הנביא עוד במראה הנבואה כאלו השם ידבר עמו · הוא רחוק אצלי · ולא יגיע פעל הכח המדמה לזה · ולא מצאנו זה העניין בשאר הנביאי׳ · ולזה בארה התורה ואמרה במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו · שם הדבו׳ בחלו׳ לבד ושם לא אמרה׳ הדבקו׳ השכל והשפעתו · והוא אמרו במראה אליו אתודע · שהוא התפעל מן ידע ולא באר שבמרא׳ ישמע דבר מהשם · וכאשר מצאתי הכתובים יעידו בדבר שמעו הנביא ויבאר שהוא במר׳אה אמרתי ע׳צ המחשבה · שאיפשר שיהיה זה הדבר אשר ישמע בחלום ולא יתכן כמותו במראה הוא שיהיה השם ידמה לו שהוא ידבר עמו · זה כלו ע׳צ המשך אחר הנראה · ואיפשר שיאמר האיש׳ שכל מרא׳ שתמצא בשמע דבור יהיה תחלת העניין ההוא מראה · ואחר כן הגיע להשתקע ושב חלו׳ כמו שבארנו באמרו · ותרדמה נפלה על אברם · ואמרו זו תרדמה של נבואה ויהיה כל דבור שישמע על אי זה צד שישמע בחלו׳ כמו שבא הכתוב · בחלום אדבר בו · אבל במראה הנבואה לא יושג בו אלא משלים או השגות שכליות יגיעו בעבורם אל ענייני חכמות במה שיגיע מן העיון כמו שבארנו · והוא אמרו במראה אליו אתודע · ולפי זה הפירוש האחרון יהיו מדרגות הנבואה ח׳ מדרגות · והעליונה שבהם השלם׳ שיתנבא במראה בכלל ואפי׳ דבר עמו איש כמו שנזכר · ואולי תקשה עלי ותאמ׳ כבר מנית במדרגת הנבואה שיהיה הנביא שומע הדבור מהשם ידבר עמו כישעיהו ומיכהו ואיך יהיה זה ויסורנו שכל נביא ישמע אמנם הדבור באמצעות מלאך אל מרע׳ה אשר נאמ׳ בו פה אל פה אדבר בו · דע כי העניין כן שהאמצעי הנה הוא הכח המדמה שהוא אמנ׳ שמע שהשם דבר אתו בחלום של נבואה · ומרע׳ה

מעל

* קרקאש

לכח המדמה מבלי בנבוחקו · ולא יגיע פועל שמדמה לזה · אבל בראה מזה מחר בחיבה ראיתי את יי׳ כמו שהשם כונה לו חלר מרחקות שכל לא מרחק מהו חכל בחרחק הבנויה לא כו חלא משלים לו השגות שכליות · מכלחות אחרי דברי הר׳ם אלא אחד ולא כיצד הרם לו לפשטם מדרי · בחיבו שהחקוד מספר אחרכם בשבת הפרקים שמשם קול המלאך אחר לו חל חשלח יד חל הכבר ונחתון לח חלום זה בחלום כי בשת אלוף המחכלם לשחוע לחת בכו לחקים חול׳ חכל חיה בחקרן בשני עשרים חקרלח לו המלאך ובקשחלח מלאכשע כשכלו לפנני שנם׳ המלכים ופסח ויחוסבש ויחול׳ המלך חדוש שהלכו לבלחם עם מוחב ואחר המלך ויסרחל בכשב לולי פני יהוסבש אבי בוחה הם חביש חלוך וחם חרחוך ואחר לחן מחנן ויחיה בכנן המנגן ויקחי עליו רוח אסר׳ ויהוח חיה לפני המלכים ואחר לחם לוקם הנבואה אבר חביש לו בחקרן בכנן המנגן וכן בעבין חלוכו בשבח׳ לו הנבואה בלבח בגד מלכי ישראל שחים חולם ויחיה חולת חלאכי׳ לבקש מנבל אבוב חלהי שקרון הם יחיה מחלו׳ ואחר לפם הפעבה אחר עליהן הם לח קרל אחבם ש חוחת קיחו׳ ובאחר בהיעבו לפניו אר מחבים ואחבשו הבלבחים ובשבנן לבכיא אמר לו מלאך יי׳ רל חוחו חל קיחת מחנו ונחמ׳ לח חיה חולם הם חבר עם חחיבים ואחר הבקוב ויחל ויבר חלו כה אחר ס׳ ישן אבר חבלח׳ מלאכי׳ לבדוש בעבל ובוח חלהי חקרון המבלי לון · חלבים

ברחמל

אכל אם אפשר שיראה הנביא עוד במרא׳ הנבואה וכו׳ · ר׳ל אע׳פ שאמרנו למעלה במדרגה הו׳ שאפשר הוא שיראה בחלום נבואה שה׳ שי ידבר עמו זה בחלום נבואה אכל במדרגה הנבואה׳ והאמתי מהסגות שכליות מ׳ל בשום מכו׳ משיג במדרגה אמתיות שהש׳י ידבר עמו לפי שאחר שזאת ההשגה אינה אלא עם שתוף הכח המדמה בשאר הנביאים אפנו זה מ׳ל שהכח המדמה ישיגהו יתעלה בדבור יכח מעמו אכל בנבואת מרע׳ה שהיתה בלי שתוף הכח המדמה לו היה הדבור מגיע ממנו׳ית׳ על משה : ואחר במדרגה אליו אתודע וכו׳ ופירו׳ הפסוק לפי דעת הרב ז׳ל כשיגיע הנביא המדרגה המדעית לא ישיג במדרגה׳ הזאת שהש׳י ידבר עמו ואע׳פ שישיג במדרגה הזאת מ׳ל זה בשום מכו׳ משיג במדרגה אמתיות שהש׳י ידבר עמו לפי שאחר זאת ההשגה אינה אלא עם שתוף הכח המדמה בשאר הנביאים אפנו זה מ׳ל שהכח המדמה ישיגהו יתעלה בדבור יכח מעמו אכל בנבואת מרע׳ה שהיתה בלי שתוף הכח המדמה היה מגיע ממנו׳ית׳ על משה : ואחר במדרגה אליו אתודע וכו׳ ופירו׳ הפסוק לפי דעת הרב ז׳ל כשיגיע הנביא המדרגה המדעית לא ישיג במדרגה׳ הזאת שהש׳י ידבר עמו ואע׳פ שישיג במדרגה הזאת מ׳ל בשום מכו׳ אבל אם אפשר שיראה הנביא עוד במרא׳ הנבואה וכו׳ · ר׳ל אע׳פ שאמרנו למעלה במדרגה הו׳ שאפשר הוא שיראה בחלום נבואה שה׳ שי ידבר עמו זה בחלום נבואה אכל במדרגה הנבואה׳ והאמתי מהסגות שכליות מ׳ל בשום מכו׳ אבל אם אפשר שיראה הנביא עוד במרא׳ הנבואה׳ וזה׳ הפסוק לפי דעת הרב ז׳ל כשיגיע הנביא המדרגה המדעית לא ישיג במדרגה׳ הזאת שהש׳י ידבר עמו ואע׳פ שישיג במדרגה הזאת

מעל הכפורת מבין שני הכרובים מבלתי השתמש הכח המדמה • וכבר בארנו במשנה תורה הבדלי הנבואה ההיא ופירשנו ענין פה אל פה אדבר בו • וכאשר ידבר איש אל רעהו • וזולת זה • והבינהו משם ואין צריך להשיב מה שכבר נאמר :

פרק ששה וארבעים

מן האיש האחד תלקח ראיה על כל אישי המין • ויודע שזה תכונת כל איש ממנו • ואשר ארצהו בזה המאמ' • כי מן התכונ' האחת מתכונות הנדות הנביאים תלקח ראיה על כל ההגדות אשר במין ההוא • ואחר זאת ההצעה תדע • כי כמו שיראה אדם בחלום • שכבר הלך לארץ הפלנית • ונשא שם אשה • ועמד זמן • וגולד לו בן • וקראו פלוני • והיה מענייניו מה שהיה • כן משלי הנבואה האו אשר יראו או יעשו במרא'הנבואה במה שיורה המשל ההוא מעשה מן המעשים ודברים יפעל אותם הנביא ומדת זמנים יזכרו בין פעל ופעל ע'צ המשל ונסיעות ממקום למקום הכל הוא במראה הנבואה • לא שהם פעלים נמצאים לחושים הנראים • ויבא זכרם בספרי הנבואה קצתם מוחלטים • שאחר שנודע שהכל היה במראה הנבואה • לא הוצרך להשיב בזכור כל חלק וחלק מן המשל שיהיה במראה הנבואה • כמו שיאמר הנביא ויאמר י' אלי ולא יצטרך לבאר שהיה בחלום • ויחשבו ההמון שהפעולות ההם והנסיעות והשאלות והמענים הכל היה בעניין השגת החושים לא במראה הנבואה • ואני אזכור לך מזה מה שלא יספק אדם בו • ואחבר אליו קצת מה שהוא ממינו • מן הקצת ההוא יתבאר לך מה שלא זכרתיו • וממה שהוא מבואר ולא יספק אדם בו • מאמר יחזקאל • אני יושב בביתי וזקני יהודה יושבים לפני וגומר ותשא אותי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אותי ירושלמה במראות אלהים • כן אמרו ואקום ואצא אל הבקעה • אמנם היה במראות • כמו שנאמר באברהם ויוצא אותו החוצה ויאמר • וזה היה במחזה • כן אמרו ויניחני בתוך הבקעה • אמנם היה במראות אלהים • וזכר יחזקאל במראה ההיא אשר הובא בה ירושלים דבר זה לשונו • וראה והנה חור אחד בקיר ויאמר אלי בן אדם התור נא בקיר ואחרור בקיר והנה פתח אחד וגו' • וכמו שהוא ראה במראות שצוה לחתור בקיר עד שיכנס ויראה מה הם עושים שם וחתר כמו שנזכר במראות אלהים ונכנס מן החור וראה מה שראה • וכל זה במראה הנבואה • כן אמרו לו ואתה קח לך לבנה וגו' • ואתה שכב על צדך השמאלי וגו' ואתה קח לך חטים ושעורים וגו' • וכן אמרו והעברת על ראשך ועל זקנך כל זה במראה הנבואה • ראה שהוא עשה הפעולות ההם אשר צוה לעשותם • והלילה לשם מתת נביאיו דומים לשוטים ולשכורים • ויצום לעשות מעשה השוטים • ויצום לעשות מעשה השגעון • מחובר אל המצוה במרי שהוא היה כהן והייב שני לאוין על כל פאת אזן ופאת ראש ואמנם היה זה כלו במראה הנבואה • כן באמרו כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף • אמנם זה היה במראות אלהים • ואמנם יחשבו חלושי הסברא בזה כלו היות הנביא מספר שהו צוה לעשות כן ועשה • וכן יספר שהוא צוה להתור בקיר אשר בהר הבית והוא היה בבבל וזכר שהתרו כמו שאמר • ואחתור בקיר • וכבר ביאר שזה היה במראות אלהים • וכמו שבא באברהם היה דבר י' אל אברהם במחזה לאמר ונאמר במראה הנבואה ההיא ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים וזה מבואר שהוא מראה נבואה • היה רואה שהוצא ממקום שהיה בו עד שראה השמים ואחר כן נאמר לו וספור הכוכבים ובא ספור זה כמו שתראהו וכן אומר בעניין אשר צוה בו ירמיהו • שישמון את האזור בפרת • וטמנו ופקדו אחר זמן גדול • ומצאו שכבר התעפש ונפסד • כל אלו המשלים במראה הנבואה • ולא יצא ירמיהו מארץ ישראל לבבל ולא ראה פרת • וכן אמרו להושע קח לך אשת זנונים וילדי זנונים • והענייו ההוא כלו מלידת הבנים וקרותם פלוני ופלוני הכל במראה הנבואה • כי אחר הבאור בהיותם משלים לא נשאר הענייו מסופק בהיות לדבר מזה מציאות • אלא כשנאמר בהם ותהי להם חזות הבל כדברי הספר וגומ' • וכן יראה לי שעניין גדעון בגיזה וזולתה אמנם היה במראה • ולא אקראהו מראה נבואה גמור שגדעון לא הגיע למדרגת הנביאים כל שכן למדרגת המופתי' • ותכליתו שישיג כשופטי ישראל וכבר מנוהו מקלי עולם כמו שבארנו • ואמנם הכל בחלום כחלום לבן ואבימלך כמו שזכרנו • כן מאמר זכריהו וארעה את צאן ההריג' וגו' • והעניין עד סופו מבקש השכר בנחת ולקח השכר ומנה הכסף והשליכו בבית היוצר • כל זה ראה במראה הנביא' שהוא צוה בעשותו ועשאהו במראה הנבואה או בחלום של נבואה • וזה דבר שלא יסופק בו ולא יסכל אותו אלא מי שיתערבו לו האפשריות בנמנעות • וממה שזכרתי תביא ראיה על מה שלא זכרתי הכל מין אחד ודרך אחד הכל מראה נבואה • וכל מה שיאמר במראה ההוא • שהוא עשה כן • או שמע אי יצא או נכנס או אמר או נאמר לו או עמד או ישב או עלה או ירד או הלך בדרך או שאל או נשאל הכל במראה הנבואה • ואפילו ארכו המעשים ההם המסופרי • ונקשרו בזמנים ובאישים נרמז אליהם • ובמקומות אחר שיתבא' לך

שה מעשה

שם טוב מורה נבוכים חלק שני אפודי

שהמעשה הוא משל · ותבין אל מה שהו׳ רומז אחר שבארנו כי הכיור כו׳ אינו נאות למה שהוא בכך בחמת :

פרק מ״ז

כבר ייתבאר ונגלה מאין ספק שרוב נבואות הנביאים במשלים · שהבלי כה זארת פעולתו רוצה לומר הבה המדמה · וכן צריך שנודיע גם כן מעניין ההשאלות וההפלגות והגוזמות מעט שהנה יבא מהם בכתבי ספרי הנבואה · וכשיובנו כמשמעם מדוקדקים ולא יודע שהם הפלגה וגוזמא· או יובנו כמה שתורה עליו המלה לפי ההנהה הראשונה ולא יודע שהם מושאלים · יהרשו עניינים מרוהקים · וכבר באו ואמרו דברה תורה בלשון הבאי רוצה לומר הגוזמא· והביאו ראיה ממאמר ערים גדולו׳ ובצורות בשמים וזה אמת· ומכת ההפלגה אמרו· כי עוף השמים יוליך את הקול · ולפי זה נאמר אשר כגובה ארזים גבהו וגו׳ · וזה המין נמצא הרבה בדברי הנביאים כלם · ר״ל עניינים נאמרו ע״צ הגוזמא וההפלגה לא על צד ההגבלה והדקדוק · ואין מזה הכת מה שכתבה התורה בענן · הנה ערשו ערש ברזל וגו׳ שערש הוא המטה · אף ערשנו רעננה · ואין מטת כל אדם כשעורו בשוה · שאינו בגד ילבשנו · אבל המטה תהיה לעולם יותר גדולה מן האיש הישן עליה · והנהוג הידוע היותה יותר ארוכה מן האיש כשעור שלישית ארכו · ואם היה ארך המטה הזאת תשע אמו · יהיה אורך הישן עליה לפי הנהוג בערך המטות שש אמות או יותר מעט · ואמרו באמת איש · רוצה בו באמת איש ממנו ר״ל משאר האד׳ לא שהיה זה באמת עוג· כי כל איש הוא נערך ראברים על הרוב · ויאמר שארך עוג היה כפל ארך אחד משאר האדם או פחות מעט · וזה בלא ספק מזרות אישי המין אלא שאינו נמנע בשום פנים : אבל מה שכתבה בו התורה ממדת ימי האנשים ההם · אני אומר שלא היה הימי׳ ההם אלא האיש ההוא הנזכר לבדו · ואמנם שאר האדם היו הימים הטבעיים הנהוגים· והיתה הזרות הזאת באיש ההוא אם לסבות רבו׳ במזונו והנהגתו ; או ע״ד המופת ונוהג מנהגו ולא יסבול שיאבד בזה זולת זה· וכן עוד צריך שיתבוננו מאד העניינים הנאמרי׳ ע״צ ההשאלה · מהם מה שהוא מביאר נגלה לא יסופק על אדם באמרו· ההרים הגבעות יפצחו לפניכם רינה וכל עצי השדה יכתאו כף שזה מביאו׳ ההשאלה · וכן אמרו גם ברושים שמחו לך וגו׳ · תרגם יונתן בן עוזיאל אף שולשניה חדיא לך עתידי נכסין שמחו מעניין המשל · כחמאת בקר וחלב צאן וגומ׳· ואלו ההשאלות רבות מאד ספרי הנבואה · מהם מה שיוגיע ההמון בהיותם מושאלים · ומהם שיתחשבום בלתי מושאלי׳ · כי לא יסופק אדם באמרו · יפתח יי׳ לך את אוצרו הטוב את השמים · שזאת השאלה ושאין לשם אוצר יאצר בו המטר וכן אמרו ודלתי שמים פתח ימטר עליהם מן לאכול · לא יחשוב אדם עוד שיש בשמים שער ודלתות · אבל זה ע״צ הדמיון והוא ממין ההשאלה · וכן צריך שיובן אמרו · נפתחו השמי׳ וגו׳ · וכן ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אמחנו מספרי · ימחו מספר חיים· כל זה ע״צ הדמוי לא שיש לו ספר לשם ית׳ יכתוב בו ויטחה · כמו שיחשבו ההמון בהיותם בלתי שועדים במקום ההשאלה הנה · והכל מבת אחת · ושא כל מה שלא זכרתי על מה שזכרתיו בזה הפרק והבדל הדברים בשכלך· ויתבא׳ לך מה שנאמר ע״צ המשל · ומה שנאמר ע״צ ההשאלה ומה שנאמר ע״צ הגוזמא · ומה שנאמר כפי מה שתורה עליו ההנהה הראשונה בדקדוק · ויתבארו לך אז הנבואות כלם ויתגלו וישארו עמך אמונו׳ מושכלו׳ הולכות על סדר נרצות אצל השם · כי לא ירצה לו׳ית׳ כי אם האמת · ולא ישנא כ״א השקר · ולא יתבלבלו דעותיך ומחשבותיך ותאמין דיעות בלתי אמתיות רחוקות מאד מן האמת ותחשבם תורה · והתורות כולם אמנם הם אמת גמור כשיתבוננו כראוי אמר · צדק עדותיך לעולם · ואמר אני יי׳ דובר צדק · ובזארת הבחינה גם כן תנצל מדמיון מציאות לא המציאו׳ השם · ומדעות מגונות אפשר שיביא קצתם לכפיר׳ · ואמונת הסרון בחק השם · בענייני הגשמה והתארים · וההפעליות · כמו שבארנו · או יחשב בדברי הנבואה ההם שהם שקר· והחלי כלו המביא לזה הוא העלם מה שהעירונו עליו ואלו העניינים נ״כ מסתרי תורה אע״פ שדברנו בהם הוא בכללות · קל הוא לדעת פרשיו אחר מה שקדם :

פרק שמונה וארבעים מבואר

הוא מאד שכל דבר מחודש א״א לו מבלתי סבה קרובה הדשה

פרק מ״ח

שהמעשה הוא משל · דע ידיעה אמתית שהוא במראה הנבואה :

פרק שבעה וארבעים

כבר התבאר ונגלה מאין ספק· שרוב נבואות הנביאים במשלים · שהבלי כה זארת פעולתו רוצה לומר הבה המדמה · וכן צריך שנודיע גם כן מעניין ההשאלות וההפלגות והגוזמות מעט שהנה יבא מהם בכתבי ספרי הנבואה · וכשיובנו כמשמעם מדוקדקים ולא יודע שהם הפלגה וגוזמא· או יובנו כמה שתורה עליו המלה לפי ההנהה הראשונה ולא יודע שהם מושאלים · יהרשו עניינים מרוהקים · וכבר באו ואמרו דברה תורה בלשון הבאי רוצה לומר הגוזמא· והביאו ראיה ממאמר ערים גדולו׳ ובצורות בשמים וזה אמת· ומכת ההפלגה אמרו· כי עוף השמים יוליך את הקול · ולפי זה נאמר אשר כגובה ארזים גבהו וגו׳ · וזה המין נמצא הרבה בדברי הנביאים כלם · ר״ל עניינים נאמרו ע״צ הגוזמא והההפלגה לא על צד ההגבלה והדקדוק · ואין מזה הכת מה שכתבה התורה בענן · הנה ערשו ערש ברזל וגו׳ שערש הוא המטה · אף ערשנו רעננה · ואין מטת כל אדם כשעורו בשוה · שאינו בגד ילבשנו · אבל המטה תהיה לעולם יותר גדולה מן האיש הישן עליה · והנהוג הידוע היותה יותר ארוכה מן האיש כשעור שלישית ארכו · ואם היה ארך המטה הזאת תשע אמו · יהיה אורך הישן עליה לפי הנהוג בערך המטות שש אמות או יותר מעט · ואמרו באמת איש · רוצה בו באמת איש ממנו ר״ל משאר האד׳ לא שהיה זה באמת עוג· כי כל איש הוא נערך ראברים על הרוב · ויאמר שארך עוג היה כפל ארך אחד משאר האדם או פחות מעט · וזה בלא ספק מזרות אישי המין אלא שאינו נמנע בשום פנים : אבל מה שכתבה בו התורה ממדת ימי האנשים ההם · אני אומר שלא היה הימי׳ ההם אלא האיש ההוא הנזכר לבדו · ואמנם שאר האדם היו הימים הטבעיים הנהוגים· והיתה הזרות הזאת באיש ההוא אם לסבות רבו׳ במזונו והנהגתו ; או ע״ד המופת ונוהג מנהגו ולא יסבול שיאבד בזה זולת זה· וכן עוד צריך שיתבוננו מאד העניינים הנאמרי׳ ע״צ ההשאלה · מהם מה שהוא מביאר נגלה לא יסופק על אדם באמרו· ההרים הגבעות יפצחו לפניכם רינה וכל עצי השדה יכתאו כף שזה מביאו׳ ההשאלה · וכן אמרו גם ברושים שמחו לך וגו׳ · תרגם יונתן בן עוזיאל אף שולשניה חדיא לך עתידי נכסין שמחו מעניין המשל · כחמאת בקר וחלב צאן וגומ׳· ואלו ההשאלות רבות מאד ספרי הנבואה · מהם מה שיוגיע ההמון בהיותם מושאלים · ומהם שיתחשבום בלתי מושאלי׳ · כי לא יסופק אדם באמרו · יפתח יי׳ לך את אוצרו הטוב את השמים · שזאת השאלה ושאין לשם אוצר יאצר בו המטר וכן אמרו ודלתי שמים פתח ימטר עליהם מן לאכול · לא יחשוב אדם עוד שיש בשמים שער ודלתות · אבל זה ע״צ הדמיון והוא ממין ההשאלה · וכן צריך שיובן אמרו · נפתחו השמי׳ וגו׳ · וכן ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אמחנו מספרי · ימחו מספר חיים· כל זה ע״צ הדמוי לא שיש לו ספר לשם ית׳ יכתוב בו ויטחה · כמו שיחשבו ההמון בהיותם בלתי שועדים במקום ההשאלה הנה · והכל מבת אחת · ושא כל מה שלא זכרתי על מה שזכרתיו בזה הפרק והבדל הדברים בשכלך· ויתבא׳ לך מה שנאמר ע״צ המשל · ומה שנאמר ע״צ ההשאלה ומה שנאמר ע״צ הגוזמא · ומה שנאמר כפי מה שתורה עליו ההנהה הראשונה בדקדוק · ויתבארו לך אז הנבואות כלם ויתגלו וישארו עמך אמונו׳ מושכלו׳ הולכות על סדר נרצות אצל השם · כי לא ירצה לו׳ית׳ כי אם האמת · ולא ישנא כ״א השקר · ולא יתבלבלו דעותיך ומחשבותיך ותאמין דיעות בלתי אמתיות רחוקות מאד מן האמת ותחשבם תורה · והתורות כולם אמנם הם אמת גמור כשיתבוננו כראוי אמר · צדק עדותיך לעולם · ואמר אני יי׳ דובר צדק · ובזארת הבחינה גם כן תנצל מדמיון מציאות לא המציאו׳ השם · ומדעות מגונות אפשר שיביא קצתם לכפיר׳ · ואמונת הסרון בחק השם · בענייני הגשמה והתארים · וההפעליות · כמו שבארנו · או יחשב בדברי הנבואה ההם שהם שקר· והחלי כלו המביא לזה הוא העלם מה שהעירונו עליו ואלו העניינים נ״כ מסתרי תורה אע״פ שדברנו בהם הוא בכללות · קל הוא לדעת פרשיו אחר מה שקדם :

פרק מ״ז

כבר ייתבאר ונגלה מאין ספק שרוב נבואות הנביאים במשלים · שהבלי כה זארת פעולתו רוצה לומר הבה המדמה · וכן צריך שנודיע גם כן מעניין ההשאלות וההפלגות והגוזמות מעט שהנה יבא מהם בכתבי ספרי הנבואה · וכשיובנו כמשמעם מדוקדקים ולא יודע שהם הפלגה וגוזמא· או יובנו כמה שתורה עליו המלה לפי ההנהה הראשונה ולא יודע שהם מושאלים · יהרשו עניינים מרוהקים · וכבר באו ואמרו דברה תורה בלשון הבאי רוצה לומר הגוזמא· והביאו ראיה ממאמר ערים גדולו׳ ובצורות בשמים וזה אמת· ומכת ההפלגה אמרו· כי עוף השמים יוליך את הקול · ולפי זה נאמר אשר כגובה ארזים גבהו וגו׳ · וזה המין נמצא הרבה בדברי הנביאים כלם · ר״ל עניינים נאמרו ע״צ הגוזמא והההפלגה לא על צד ההגבלה והדקדוק · ואין מזה הכת מה שכתבה התורה בענן · הנה ערשו ערש ברזל וגו׳ שערש הוא המטה · אף ערשנו רעננה · ואין מטת כל אדם כשעורו בשוה · שאינו בגד ילבשנו · אבל המטה תהיה לעולם יותר גדולה מן האיש הישן עליה · והנהוג הידוע היותה יותר ארוכה מן האיש כשעור שלישית ארכו · ואם היה ארך המטה הזאת תשע אמו · יהיה אורך הישן עליה לפי הנהוג בערך המטות שש אמות או יותר מעט · ואמרו באמת איש · רוצה בו באמת איש ממנו ר״ל משאר האד׳ לא שהיה זה באמת עוג· כי כל איש הוא נערך ראברים על הרוב · ויאמר שארך עוג היה כפל ארך אחד משאר האדם או פחות מעט · וזה בלא ספק מזרות אישי המין אלא שאינו נמנע בשום פנים : אבל מה שכתבה בו התורה ממדת ימי האנשים ההם · אני אומר שלא היה הימי׳ ההם אלא האיש ההוא הנזכר לבדו · ואמנם שאר האדם היו הימים הטבעיים הנהוגים· והיתה הזרות הזאת באיש ההוא אם לסבות רבו׳ במזונו והנהגתו ; או ע״ד המופת ונוהג מנהגו ולא יסבול שיאבד בזה זולת זה· וכן עוד צריך שיתבוננו מאד העניינים הנאמרי׳ ע״צ ההשאלה · מהם מה שהוא מביאר נגלה לא יסופק על אדם באמרו· ההרים הגבעות יפצחו לפניכם רינה וכל עצי השדה יכתאו כף שזה מביאו׳ ההשאלה · וכן אמרו גם ברושים שמחו לך וגו׳ · תרגם יונתן בן עוזיאל אף שולשניה חדיא לך עתידי נכסין שמחו מעניין המשל · כחמאת בקר וחלב צאן וגומ׳· ואלו ההשאלות רבות מאד ספרי הנבואה · מהם מה שיוגיע ההמון בהיותם מושאלים · ומהם שיתחשבום בלתי מושאלי׳ · כי לא יסופק אדם באמרו · יפתח יי׳ לך את אוצרו הטוב את השמים · שזאת השאלה ושאין לשם אוצר יאצר בו המטר וכן אמרו ודלתי שמים פתח ימטר עליהם מן לאכול · לא יחשוב אדם עוד שיש בשמים שער ודלתות · אבל זה ע״צ הדמיון והוא ממין ההשאלה · וכן צריך שיובן אמרו · נפתחו השמי׳ וגו׳ · וכן ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אמחנו מספרי · ימחו מספר חיים· כל זה ע״צ הדמוי לא שיש לו ספר לשם ית׳ יכתוב בו ויטחה · כמו שיחשבו ההמון בהיותם בלתי שועדים במקום ההשאלה הנה · והכל מבת אחת · ושא כל מה שלא זכרתי על מה שזכרתיו בזה הפרק והבדל הדברים בשכלך· ויתבא׳ לך מה שנאמר ע״צ המשל · ומה שנאמר ע״צ ההשאלה ומה שנאמר ע״צ הגוזמא · ומה שנאמר כפי מה שתורה עליו ההנהה הראשונה בדקדוק · ויתבארו לך אז הנבואות כלם ויתגלו וישארו עמך אמונו׳ מושכלו׳ הולכות על סדר נרצות אצל השם · כי לא ירצה לו׳ית׳ כי אם האמת · ולא ישנא כ״א השקר · ולא יתבלבלו דעותיך ומחשבותיך ותאמין דיעות בלתי אמתיות רחוקות מאד מן האמת ותחשבם תורה · והתורות כולם אמנם הם אמת גמור כשיתבוננו כראוי אמר · צדק עדותיך לעולם · ואמר אני יי׳ דובר צדק · ובזארת הבחינה גם כן תנצל מדמיון מציאות לא המציאו׳ השם · ומדעות מגונות אפשר שיביא קצתם לכפיר׳ · ואמונת הסרון בחק השם · בענייני הגשמה והתארים · וההפעליות · כמו שבארנו · או יחשב בדברי הנבואה ההם שהם שקר· והחלי כלו המביא לזה הוא העלם מה שהעירונו עליו ואלו העניינים נ״כ מסתרי תורה אע״פ שדברנו בהם הוא בכללות · קל הוא לדעת פרשיו אחר מה שקדם :

פרק מ״ח

כבר ייתבאר ונגלה מאין ספק שרוב נבואות הנביאים במשלים · שהבלי כה זארת פעולתו רוצה לומר הבה המדמה · וכן צריך שנודיע גם כן מעניין ההשאלות וההפלגות והגוזמות מעט שהנה יבא מהם בכתבי ספרי הנבואה · וכשיובנו כמשמעם מדוקדקים ולא יודע שהם הפלגה וגוזמא· או יובנו כמה שתורה עליו המלה לפי ההנהה הראשונה ולא יודע שהם מושאלים · יהרשו עניינים מרוהקים · וכבר באו ואמרו דברה תורה בלשון הבאי רוצה לומר הגוזמא· והביאו ראיה ממאמר ערים גדולו׳ ובצורות בשמים וזה אמת· ומכת ההפלגה אמרו· כי עוף השמים יוליך את הקול · ולפי זה נאמר אשר כגובה ארזים גבהו וגו׳ · וזה המין נמצא הרבה בדברי הנביאים כלם · ר״ל עניינים נאמרו ע״צ הגוזמא והההפלגה לא על צד ההגבלה והדקדוק · ואין מזה הכת מה שכתבה התורה בענן · הנה ערשו ערש ברזל וגו׳ שערש הוא המטה · אף ערשנו רעננה · ואין מטת כל אדם כשעורו בשוה · שאינו בגד ילבשנו · אבל המטה תהיה לעולם יותר גדולה מן האיש הישן עליה · והנהוג הידוע היותה יותר ארוכה מן האיש כשעור שלישית ארכו · ואם היה ארך המטה הזאת תשע אמו · יהיה אורך הישן עליה לפי הנהוג בערך המטות שש אמות או יותר מעט · ואמרו באמת איש · רוצה בו באמת איש ממנו ר״ל משאר האד׳ לא שהיה זה באמת עוג· כי כל איש הוא נערך ראברים על הרוב · ויאמר שארך עוג היה כפל ארך אחד משאר האדם או פחות מעט · וזה בלא ספק מזרות אישי המין אלא שאינו נמנע בשום פנים : אבל מה שכתבה בו התורה ממדת ימי האנשים ההם · אני אומר שלא היה הימי׳ ההם אלא האיש ההוא הנזכר לבדו · ואמנם שאר האדם היו הימים הטבעיים הנהוגים· והיתה הזרות הזאת באיש ההוא אם לסבות רבו׳ במזונו והנהגתו ; או ע״ד המופת ונוהג מנהגו ולא יסבול שיאבד בזה זולת זה· וכן עוד צריך שיתבוננו מאד העניינים הנאמרי׳ ע״צ ההשאלה · מהם מה שהוא מביאר נגלה לא יסופק על אדם באמרו· ההרים הגבעות יפצחו לפניכם רינה וכל עצי השדה יכתאו כף שזה מביאו׳ ההשאלה · וכן אמרו גם ברושים שמחו לך וגו׳ · תרגם יונתן בן עוזיאל אף שולשניה חדיא לך עתידי נכסין שמחו מעניין המשל · כחמאת בקר וחלב צאן וגומ׳· ואלו ההשאלות רבות מאד ספרי הנבואה · מהם מה שיוגיע ההמון בהיותם מושאלים · ומהם שיתחשבום בלתי מושאלי׳ · כי לא יסופק אדם באמרו · יפתח יי׳ לך את אוצרו הטוב את השמים · שזאת השאלה ושאין לשם אוצר יאצר בו המטר וכן אמרו ודלתי שמים פתח ימטר עליהם מן לאכול · לא יחשוב אדם עוד שיש בשמים שער ודלתות · אבל זה ע״צ הדמיון והוא ממין ההשאלה · וכן צריך שיובן אמרו · נפתחו השמי׳ וגו׳ · וכן ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אמחנו מספרי · ימחו מספר חיים· כל זה ע״צ הדמוי לא שיש לו ספר לשם ית׳ יכתוב בו ויטחה · כמו שיחשבו ההמון בהיותם בלתי שועדים במקום ההשאלה הנה · והכל מבת אחת · ושא כל מה שלא זכרתי על מה שזכרתיו בזה הפרק והבדל הדברים בשכלך· ויתבא׳ לך מה שנאמר ע״צ המשל · ומה שנאמר ע״צ ההשאלה ומה שנאמר ע״צ הגוזמא · ומה שנאמר כפי מה שתורה עליו ההנהה הראשונה בדקדוק · ויתבארו לך אז הנבואות כלם ויתגלו וישארו עמך אמונו׳ מושכלו׳ הולכות על סדר נרצות אצל השם · כי לא ירצה לו׳ית׳ כי אם האמת · ולא ישנא כ״א השקר · ולא יתבלבלו דעותיך ומחשבותיך ותאמין דיעות בלתי אמתיות רחוקות מאד מן האמת ותחשבם תורה · והתורות כולם אמנם הם אמת גמור כשיתבוננו כראוי אמר · צדק עדותיך לעולם · ואמר אני יי׳ דובר צדק · ובזארת הבחינה גם כן תנצל מדמיון מציאות לא המציאו׳ השם · ומדעות מגונות אפשר שיביא קצתם לכפיר׳ · ואמונת הסרון בחק השם · בענייני הגשמה והתארים · וההפעליות · כמו שבארנו · או יחשב בדברי הנבואה ההם שהם שקר· והחלי כלו המביא לזה הוא העלם מה שהעירונו עליו ואלו העניינים נ״כ מסתרי תורה אע״פ שדברנו בהם הוא בכללות · קל הוא לדעת פרשיו אחר מה שקדם :

פרק מ״ז

חדשה אותו • ולסבה ההיא סבה • וכן עד שיגיע זה לסבה הראשונה לכל דבר • ר"ל רצון השם ובחירתו• ומפני זה יחסרו הנביאי' פעמי' בדבריהם הסבות ההם האמצעיות כלם ויחסו זה הפעל האישי המתחדש אל הבורא • ויאמרו שהוא יתעלה עשאו • וזה כולו ידוע • וכבר דברנו בו אנחנו וזולתינו מן המאמתים• והוא דעת אנשי תורתינו כלם • ואחרי זאת ההצעה שמע מה שאבארהו בזה הפר' והתבוננהו התבוננו' מיוחד בו מוסף על התבוננותך לשאר פרקי זה המאמר • והדבר אשר אבארהו לך הוא זה: דע כי הסבות הקרובו' כלם אשר מהם יתחדש מה שיתחדש אין הפרש בין היות הסבות ההם עצמיות טבעיות • או בבחירה• או במקרה • ור"ל בבחירה שתהיה סבת המתחדש ההוא בחירת אדם • עד שאפילו הייתה הסבה הרצון אחר משאר בעלי חיים • שזה כולו ייוחס לשם בספרי הנביאי' • ויתירו על הפעל ההוא בלשונו' שהשם פעלו• או צוה בו או אמרו • ובא בלא הדברי' כלם לשון אמי' רה ולשון דבו' ר ולשון צוו' ולשון קרי' אה ולשון שלי' חה • וזהו ד' הענייין אשר רציתי להעיר עליו בזה הפרק• והוא שאחר שהשם לפי מה שהונח והתיישב הוא אשר העיר הרצון ההוא לב' ח' ההוא שאינו מדבר • והוא אשר הייב הבחירה ההיא לחי המדבר • והוא אשר המשיך הענייינים הטבעיים על מנהגיהם • והמקרה הוא ממותר הענין הטבעי כמו שהתבאר • ורובו משורש בין הטבע והרצון והבחירה• יתחייב לפי זה כולו שיאמר על מה שהתחייב מהסבו' ההם שהשם צוה שיעשה כך או אמר שיהיה כך• ואני אזכור לך מאלו כלם משלים ועליהם תקיש כל מה שלא אומרהו • אמר במה שימשך מן הענייינים הטבעיים תמיד • כהתוך השלג כשייחם האויר והמית מי הים בהסתער הרוח • אמר ישלח דברו וימסם וגו• ויאמר ויעמד רוח סערה ותרומם גליו • ואמר בירידת הגשם • ועל העבים אצוה מהמטיר עליו וגו' • ואמר במה שתהיה סבתו בחירת אדם במלחמת • עם ישלטו על עם • או איש יתעורר להזיק איש אחד • עד אפילו חרפו • אמר בשלוט נבוכד נצר הרשע ומהנהו • אני צוויתי למקודשי גם קראתי גבורי לאפי • ואמר בבני חנף אשלחנו • ובענייין שמעי בן גרא • אמר כי אמר יי' לו קלל את דוד• ובהמלט יוסף הצדיק מבית הסוהר • אאר שלח מלך ויתירהו • ובשלוט פרס ומדי על הכשדים אמר • ושלחתי לבבל זרים וזרוה • ובענייין אליהו ז"ל כאשר סבב השם לו פרנסתו נאמר לו • צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך • ואמר יוסף הצדיק • לא אתם שלחתם אותי הנה • ואמר במה שתהיה סבתו רצון ב"ח והתעוררו בצרכי חייו • ויאמר יי' לדג ויקא את יונה • אחר שהשם הוא אשר העיר הרצון ההוא לא שהוא שמהו נביא והשרה עליו נבואה • וכן נאמר בארבה אשר בא בימי יואל בן פתואל • כי עצום עושה דברו • וכן עוד נאמר בשלוט החיות על ארץ אדום בעת הורבנה בימי סנחריב • והוא הפיל להם גורל וידו הלקתה להם בקו • ואע"פ שלא נזכר הנה לשון אמירה ולא צווי ולא שליחה אלא עניינו הוקש מביאר • והקש ג"כ על כל המאמרים הבאים הדומים לזאת התבונה • ואמר בעניינים המקריים מקרה גמור• אמר בענייין רבקה• ותהי אשה לבן אדונך כאשר דבר יי' • ובענייין דוד ויהונתן אמר • כי שלחך יי' • ובענייין יוסף וישלחני יי' לפניכם • והנה כבר התבאר לך איך יסופר על הזדמן הסבית הזדמנו על אי זה דרך שהזדמנו • ויהיו סבות בעצם או במקרה• או בבחירה או ברצון הכל בשוה בלא ההמשל לשונו• והם צו' יי' אמי' רה דב' ור שלי' חה קריא' ה• ודע זה והנהיגהו בכל מקום כפי עניינו• ויוסרו רחוקי' רבים• ותתבאר לראמתת הענייין במקו' ההוא אשר יביא להשוב בו שהוא הרוק מן האמת • וזה תכלית מה שהגיעתי אל המאמר או בעניין הנבואה ומשליה ולשונותיה• וזה כלל מה שאזכרהו לך מזה הענייין• ונתחיל בענייני'

אחרים בעזרת שדי:

נשלם החלק השני בסייעתא דשמיא

ת"כ כשיתעורר הדג מצד רצונו לבקע נרכיו נאמר שהשם עשה אותו הפעל ואחר שכיתר הרב שבעכיבים הטבעיים והרצוניים כלם ייוחסו לשם• ג"כ שבעכיבים המקריים ייוחסו לשם כמו שתתבר בענין רבקה ותהי אשה לבן לחודך כאשר דבר יי' וכענין דוד ויהונתן אמר לך בדבר יי' וכענין יי' לך פלטתי יי' אף שזה הפליטות כתחדש מפתת המקרה כי אם היה דוד כח אל הפלטן לא היה הפליטות מצד אותו הפליטות מצד שאחר מדוע לא בא בן ישי והענין יוסף אחר וישלחני אלהים לפניכם הוא ס"ה מקריית כי מכיתו למנריים היה סבה בעצם אבל מיקדם אותו כמקרה הנה כבר התבאר לך אין ספור לך על ההזדמן הסבות אין הזדמנו על אי זה דרך הזדמנו היה סבות בעצם אבל מיקדם לם כדי להחיות עם רב הוא במקרה הנה כבר התבאר לך אין ספור לך על עשאו ונכנה נוה הרב על הסתבוכות מוסף בזה הפרק במה שהרב דבר בתכלית הבעלתה וגם מפני כי בזה הפרק יתבארו אין ייחסו הנביאים כל הפעולות לש"ית מבלתי מיכיה בחירת הרב כי זה תכלית מה שהשיג בענין הנבואה ואחר הרב כי זה תכלית מה שהשיג בענין הנבואה וזה כלל כל מה שאזכרהו לך מזה הענין ונתחיל בענינים אחרים כי אחר שדברנו בענין הנבואה נזכר בסיעתה הרב ובהגבתת הש"ית ובידיעתו ונכתר ג"כ טעמי המצות וספורי תתור"ג"כ אחר יתבאר בהם שום טעם ואחר כך אתם מלאתי בהגבתו התבודד עד אחר יעתק חל צרור בחיים

נשלם החלק השני בסייעתא דשמיא

בסיתו ומלך בחירת פרעה ולא יש לומר שבכל הוא מכוון שהש"ית לקיים עוד כי גר יהיה ורשן וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול:

נשלם החלק השני

ואיך ייחסו לשם כל הפעולות כלם ואיך יאמרו שהשם פעל אז עשה אז נזם לו אמר הבא בזו הדברי' כלם לשון אמיר' ולשון דבור ולשון צווי ולשון קריאה' ולשון שליחות וזהו כוונת זה הפרק ולמה שיתבארו בזה סודות ע' ומים נזה הרב ואחר התבונן זה הפרק התבוננות מיוחד בו מוסף על התבוננות הפרקי זה המאמר וכבר ידעת כי הסבות הקרובות אחר הם עלות לדברי' ואחר הם סבות בעצם שהם הטבע אז בבחירה ר"ל בבחירת אדם שהיה סבת המתחדש אז בחיר' האדם עד שאפי' היתה הות' בסבה רצון ב"ח שזה כלו ייוחס לש' בספרי הנביאים וכן ג"כ בדברים אשר נתחדשו מפאת המקרה והזדמן כלם ייוחסו לש"ית וזה לזה שהיה בהתפלות הפעולות הטבעיות הטבע והבחירה כי הדברים הנמצאים לא יתלו מדומם אם שיהיה מפאת הטבע כיסודות והמורכבים אשר אלו נתחדשו מהטבע ופעולו' אדם כמו המלאכו' כלם ופעולותיו כלם בחי' מהבחירה ויש דברים שיתחדשו מהטבע ומהבחירה כי אם לא יגיע אים מקרית לזו לא יהיה לוקח את בת לזו ולא היה מולד עשה ח"ב בבת בלידו היה הבחירה והטבע כי לא מולד ולא נעשה בבחירה ורצון אלא היה בשאר הדברים הטבעיים והתבאר כי המקרה הוא מתחדש על המעט ומפני סבה מהסבות הם הטבע והבחירה כי התנבא בשמו הוא דבר במקר' אקרים לסבות הטבעיות ויתחדש מצד הטבע במקרה אקרה לסבות הטבעיות ויתחדש מצד הטבע במקרה כי הטבע לא היה מכוון לעשות הנבא אם אכל בעבור שהיה שם מותר טבעי יתחדש זה הנבא במקרה מהטבע וכן ג"כ נתחדש המקרה בדברים שבחיריים והרצוניים כי רחוקים לשון לבקש נרכיו ומלא דיר בדרכו וזה נתחדש על המעט ונתחדש בעבור הבחירה ח"כ המקרה יקרא לדברי' הטבעי' אז לדברי' הבחיריים והרצוניים ולמה שכל אלו הדברים הטבעיים והרצוניים יעלו כלם אל תמונת האמתים ותמונת האמתים ועלו אל מנע' גלגל היומי וגלגל היומי יעלה אל מנע' ראשון והוא הש"ית ייחסו לו כל הפעולות כי אם לא יאמת הוא אז אמת הוא פעולה בעולם לא יאמת • והש"ית כי מלך אחד מה לקחת אם מהבני העיר ואחר כך בא בנוכר בעדינה ונתחדשו גם כן פעולות רבות מפקה ומכר ואחר שהמלך עשה כל אלו הפעולות אחר שבוא שבה לשם ונשתבח זה הנוסל תכין כל זה אחר הרב בפרק זה ואיך ייוחסו כל הפעולות לש"ית וכן הדברים אשר עשאם הטבע כמ"ש אחרי לכנון אחר נטע וכקו אחמ' כדבר יי' אמים נעשו וכיוחסו ג"כ הפעולו' הרצוניו' והבחיריות אל הש"ית כמ"ש בענין שמעי בן גרא יי' אמר לקלל את דוד • והנה הרב דרכו לבאר הדברים הנעלמים מהדברי' הנגלויים והמבואר' כמו שאחר יגלה דברו ויפסק ואמר ויאמר ויעמד רוח סערה ואחר בירידת המטר ועל העבים אצוה מהמטי' עליו מטר הרי הדברים הטבעיים ייוחסו לו בג' ענינים בלשון דבור ולשון אמירה ולשון צווי אח"כ ביאר כי בבחירה ורצון ייוחסו קריאתם ואמירה ושליחות וצווי כמו שאמר אני קראתי לגבורי מקודשי שמעי בן גרא הוא בהמלט יוסף הצדיק בלא אלהן וכאמר ג"כ שם שליחות לנייתי אלמנה לכלכלך שם ואמר לשון שליחות לא אתם שלחתם אותי הנה ג"כ כמה שתבאר הוא אחר שהשם הוא אשר הרגיל ובתשבחתו בדבר זה הענין ולא אמרו אמרו אתם כאמר שמר לשם כל מה שאירע ושפו' תפלת הנביא ותפלת אלישע חסנו פזה הענין הנעם מקצ"ו ובן פזה נאחזו כי פועל תפלת ומענין יוסף ויושלחני אלהים לפניכם קרא זה הענין הקרה כי אחר שבאו באמרים אין חנה נאחרו שם חנה אם כי הם מלך כמו שבאו בכתובים אצל קדם הענין הקרה אצל הענין אחר ואחרים כשם אחר לאחרים כשם אחר

ואחר ונקחני שמיר' בכרכל ואחר אלהו חי יי' אם יהיה טל ומטר כי אם לפי דברי אחר ביעודו הרעי' לאות בעבדים מלות אקור ונאמר עליכם חרב ונקמת נקם ברית ואחר וחרבת לרוח בחכם ולכלוכו לוריכם ואחר ואבנים בגויים וכמה ידועים רשים נמצאים לפי המנהג אם"כ איך נאחר שהענין נמצא אחר בחיר' כאומות לבדי ונמצא יוסף אבית בסוכר ואחר אלה מלאך ויתירהו' ג"כ יש לו סמך בזה אמר אמר אחר אמר אמר אמ

שם טוב מורה נבוכים הקרמת חלק שלישי אפודי

הקדמה כבר ביארתי לך כי בחל' הראשון סלק הרב בנשמו' מה"ש מכל הכתובי' המכיחים אליה ולקח ג"כ התוארים ממנו וכל המבטיח לחסוה שיש להש"ל תוארים מספרי' על עצמו ואח"כ ביאר כי הוא'ית לה' יפעל מוס פועל בוולת עצמו כי העולם בתחיית ממנו כתחייה המשכל מקבל וכי הוא' יתע' הוא עלה פועלת לעולם ועלה מוריית ועלה תכליתית וכי הדרך אשר דרכו המדברים בקיים הנ' דרושי היקרי' מהות מציאות אחל אחדותו והרחקת הגשמות שתין ראוי לבארו כדרכי המדברים כי הם לקוחים מהקדמות מסופקות מאד ומותרות המציאות המיוסד הברלה והבית פרק ראוי הבקרת שיעור קומה ביאר בו הרב לון ראוי שיובן המציאות כאופן שלקח ראיה על הנ' דרושים היקרים וכל מה שהיה בזה הפרק הם דברים מבוארים נגלים לכל בעל שכל כי התחלת המופת ראוי שיהיו בזה התואר ואחר זה בכה הרב הקדוד הקדמו' המדברים והרחק מקום הטעו' הבם באופן שיסתרו המופת והשכל ומתרים את עצמם נ"כ ואח"כ בא אחלק הב' והבית הקדמות הפלוסופים אחר הם מלקחות מסבות המציאות לבחר הנ' דרושים והבית הקדמות הם ואח"כ השתמש מאלו הקדמות כדי לבחר הנ' דרושים והורה כי בין רבי' העולם קדמון לו מחודש יתבארו אלו הנ' דרושים ואח"ז רצה הרב לבחר שיש שכלים נכללים ומבגבל הוא בעל כמה ומשגחת ז' העולם הוא ע"י המלאכים וע"י הגבלים וכי כל מה שיאחר מרשמו מתנועות השמים ובכוחותיהם הם דברים אמרום מכמים והכבריים ומפרק נ"עד פרק י"ד הוא כלו הקדמה לבחר מעשה מרכב' ואח"ז הביל הטענו אחרים לפילוסופי' על הקדמות ואח"כ הבריע החדוש על הקדמות ואחר זה ביאר מיסוד תורת מ"ל ביון שהעולם מחודש ואינו סוף שהוא מתמיד בעתיד כמו שהוא מחודש אבל הבר יהיה נגלה והראה כל הבנותו' אחר יביאו לחדוש שהעולם מתמיד ואח"ז ביאר מעשה' כראיות שאחר קיום שהעולם מתחדש יהיה הבנותה אחת בכל הבריאים ולא יהיה העולם קדמון נ"כ הבנותה תמיד שיתבלה ולמה שא"ל מיאור מעשה' מרכבה אם לא יתפאר ראשונה מהות הבנותה ומדרגותיה ואיך ידברו הבריאים המשלים הקדיים הרב הדבר פה קודם הדבר במעשה מרכבה. ואחר שהוכיח כל מה שראוי שתוכח לבחר מעשה מרכב' רצה הרב לבחר בחלק הנ' מעשה מרכבה ואח"ז בא לבחר הסגנתה הש"ל בזה העולם וא"ל הדבו' בהסגנתה אם לא מדבר בדיעות הש"ל ומתמיד זה לבחר ספר איוב הבקולה חלוף טשות: ע"ב

הקדמה מאמר הרב בפרק ל"ד מראשון • חלת הסבה בהפסק ידיעתו • ר"ל מתמיד שהוא אסור ללמוד אלו הסודות כי אם פנים בפני' מפני' זה בפסק זאת הידיעה מן האומה לגמרי מכד הגלות וגם לא נמנע מעמנה דבר קטן לו גדול בספר ראוי היה להעשות כך כי לא נעדר-ראוי שלא ללמוד זאת החכמ' כ"א מפני' כפני' כי לא נעדר מקבל מפי מקבל והרב ילמוד ילמוד לתלמידו ותלמידו לתלמידו בכדי שלא תפסק לעולם אז לא היה הגלות אחל סבת הגלות אחייבה שנעדר מקבל מפי מקבל וגם לא תוכר לעולם ספר בלל מאלו הסודות העמומים ואחר שהוא כן וכו' אמנם בחוך דברין וכו' ר"ל אמנם שבבאר מעשה מרכבה במוחלט בבר זכרנו שהוא אסור לבאר מן התורה וגם הבקל מחייב אלא לבאר אז לא היה אסור בדבר: מחוכר אל הויתו ג"כ וכו' ר"ל מתוך לפני אלו הטעמים שזכרנו שאין ראוי לבחר מעשה מרכבה כי מה שיסבור, בו הרב לינו ענין מקובל מחמיב שיהיה כך כי לא בחה אין הבנותה אחל הוא כפין סברת הרב ז"ל ומקול דעתו ואפשר שיהיה אלו אמנו אחרי לבחר אחר: ועמוד שהבל נשען עליו. ר"ל והוא מעשה מרכבה:

פרק ראשון

הנה כארנו פעמים רבות שעקר הכוונה היה בזה המאמר. לבאר מה שאפשר לבארו ממעשה בראשית ומעשה מרכבה. לפי מה שהזכיר לו זה המאמר. ובבר בארנו שאלו הדברים הם מכלל סתרי תורה. וידעת ג"כ איך האשימו רבותינו ז"ל מי שמגלה אותן. ובארנו ז"ל ששבר מעלי' סתרי תורה המבוארים והגלויי לבעלי העיון עצום מאד. אמרו בסיף פסחים על מה שכתוב. לישבים לפני יי' יהיה סחרה לאכול לשבעה ולמכסה עתיק. אמרו למכסה דברים שגילן עתיק יומיא ומאי ניהו סתרי תור' והבן שעור מה שהיישירו אליו אם יש בלבך תבונה. והנה בארו עומק מעשה מרכבה והיותו רחוק מדעת ההמון. והתבאר שאפילו מה שיבין ממנו מי שחננו השם תבונה אסרה התורה ללמדו אלא פנים בפנים למי שיש לו המדות הנזכרות. ואין מוסרים לו ממנו אלא ראשי פרקים לבד. וזאת היא הסבה בהפסק ידיעתו מן האומה לגמרי. עד שלא נמצא ממנו דבר קטן או גדול. וראוי היה להעשות בו כך כי לא נעדר מקבל מפי מקבל ולא חובר בו ספר כלל. ואחר שהוא כן איך יש לי תהבולה להעירך על מה שאפשר שנודע לי והתבא' אלי בלא ספק במה שהבינותיו מזה. אבל המנעני מהבר דבר ממה שנודע לי בו עד שיהיה אבודו באברי אשר אי אפשר מבלעדיו. היה בעיני אונאה גדולה בחקך והקר כל נבוך. וכאלו הייתי עושק האמת מן הראוי לו. אי קנאת המוריש ביורש על ירושתו ושתיהן מדו מגונות ואמנם ביאור דבריו כבר זכרנו מה שיש בו מהזהרת התור' מצורף למה שנותן אותו השכל מחובר אל היותי ג"כ בעל סברא במה שנודע לי ממנו. ולא באתני בו נבואה אלהית להודיעני שכן נתבון בעניין. ולא קבלתי מה' שאאמינהו בו מבלמד. אבל הורני הכתוב בספרי הנבואה ודברי החכמים. עם מה שאצלי מן ההקדמות עיוניות שהעניין כן בלא ספק. ואפשר שיהיה העניין הלופו ותהי הכוונה דבר אחר: והנה עוררתני בו המחשבה המיושרת היוצר האלהי אל עניין שאספרהו. והוא שאני אפרש לך מה שאמר. יחזקאל הנביא ע"ה על דרך שיחשב כל שישמע פירושי שאני לא אמרתי דבר נוסף על מה שיורה עליו הכתוב אבל כאן אני מתרגם מלות מלשון א' לשון או מבאר בקצרה ענין דברי' גלויים וכשישתכל בו מי שחיבר לו זה המאמר ויתבונן בפרקיו כולם בהשגחה שלימה יתבאר לו העניין בלון אשר התבאר לי ונגלה עד שלא יעלם ממנו דבר. (וזהו תכלית היכולת) לקבין בין התועלת לכל אד' ובין מניעת הביאור בלמוד דבר מזה העניין כמו שצריך ואחר הקדים זאת ההקדמה שים לבך בפרקים הבאים בזה העניין הנכבד והיקר הגדול. אשר הוא יחד שהכל תלוי בו ועמוד שהכל נשען עליו:

פרק ראשון

אחר תתרד נפשו מעל עוייתו ויהיה כצרור החיים וזהו כוונת זה החלק הנכבד:

ונתחיל ובאמר הנה כבר ביארנו פעמים רבות שעקר הכוונה היה בזה המאמר לבאר מה שאפשר לבארו ממעשה בראשית ומעשה מרכבה כי נושא החכמות כלם הם העולם המוחדש והמותה ומזמתי התורה הם מעשה בראשית ומעשה מרכבה כי יכלול אלו הנ' חלקים וכבר ביארנו אלו הדברים הם מכלל סתרי התורה ידעת איך אחיתו רבותינו ז"ל מי שמגלה אותה ואמרו שבבר מעלים סתרי תורה המבוארים והגלויים לבעלי החכמה עצום אחד אמרו בסיף פסחים ליושבים לפני יי' יהיה סחרה לשבעה ולמכסה עתיק אמרו למכסה דברים שגילן עתיק יומיא ומאי ניהו סתרי תור' והבן שעור מה שהיישרנו אליו אם יש בלבך תבונה אחר כי אין ראוי לחלוק על הכוונה אחלטית כי אם לא אלין אם יש בלבך תבונה כי הבה המעלים סתרי תורה שבארו עצום אחד כי מתמיד בזה אחר סידור המציאות ויושרו כי אין ראוי לחלוק על הכוונה אחלטית כי אם לא יהיה כן אחבר הקיבון המדיני ובכה אחר כי סודות התורה הם גלוים ומבואחרים לחכמים בעומת ובכה ביארנו מעמעמה מרכבה ביותו רחוק מדעת ההמון ואחבאר שאחולה מה שיבין ממנו מי שחננו ה' תבונה אסרה תורה ללמדו אלא פנים בפנים כי אין ראוי לבחבו בספר כי הכתובו בספר כאלו דורשו לאלפים ולרבבות ואין מלמדים ממנו פנים בפנים אלא למי שיש לו מדות הנזכרות ר"ל בבון לאחר הוא חכם חרשים ואחר המדות שזכר בפרק ל"ד מהחלק הראשון וכשילמד אחדם פנים בפנים למי שיש לו מדות הללו אין מלמדים אותו אלא ראשי פרקים בלבד וזו היא הסבה בהפסק ידיעתו מן האומה לגמרי מכד שהיה אסור ללמוד אלו הסודות כי אם פנים בפנים ובמי זאת הידיעה מן האומה לגמרי ולכן לא נמצא ממנו דבר קטן או גדול לא בכתב ולא בעל פה וראוי היה להעשות כך כי לא נעדר מקבל מפי מקבל והרב ילמד לתלמידו ותלמידו לתלמידו בכדי שלא תפסק לעולם אלו אם היה גלות אבל סבת הגלות היה שנעדר מקבל מפי מקבל ואלו אחר ראוי היה לאחר ללמוד פנים בפני' כי לא נעדר מקבל מפי מקבל ואין ראוי לחבר בו ספר כלל כי סוד ה' ליראיו ואחר שהוא אמנם אמר דבר ממה שנודע לי בו עד שיהיה אבודו באברי אשר אי אפשר מבלעדיו לי תחבולה להעירך על מה שאפשר שנודע לי בו עד שיהיה אבודו באברי אשר אי אפשר מבלעדיו ירבה חכ דת המורכב בעיני אונאה גדולה בחוקך ובחוק כל בבון ובאלו עשק האמת מן הראוי לו אלו קבלת המורים ביורש על ירושתו ושתיהם מדות הגונות; ואחמקם ביאור אלו הספרים בבר זכרנו שהוא אסור מלד התורה מלרוף לחם שנותן לו השכל כי הוא בהקדמה עומדת ואין ראוי לבלות הסתרי' כמו שאחבארו כי אם תפסד העולם כמו שאחבארו אלמלא הפוטים יחרב העולם וכמו שאחבארו עד הדעת לא בלבו אלו הטעמים שזכרנו שאין ראוי לבחר מעשה מרכבה כי מה שנבחר בו אינו ענין מקובל מחבית של מחובר אל ביתי ג"כ בעל הבבה מאמר שנודע לי. ר"ל מצורף לשני אלו הטעמים שזכרנו שאין ראוי לבחר מעשה מרכבה כי מה שנבחר בו אינו ענין מקובל מחבית של שיהיה מחייב שיהיה כך ולא כך אלו הבנותה אבל הוא כפי סברת הרב ומקול דעתו ואפשר שיהיה הענין אלו אם שאחבר בזה מתמלמד אבל המורים לו והמיושרר לו הם ספרי הנבואה והבריי הנביאים עם שיש לרב מהקדמות עיוניות שהענין כן בלי ספק ואפשר שיהיה הענין אלו ופיוטיו הבנותה דבר אחר. ואמר הרב והבה עוררתני בו המחשבה המיושרת ויושר אלו אל ענין אחבר אלו ואינו אחבי מתרגם לך מה שאמר יחזקאל הנביא ע"ה ע"ד שיחבאר כל שיעמוד פירושי שאני לא אמרתי דבר נוסף על מה שיורה עליו הכתוב אבל כאלו אני מתרגם מלות אלשון אל לשון או מבאר בקצרה ענין דברי גלויים בספרי הנבואה ודברי החכמים אלמלא הפוטים בהשגחה שלמה יתבאר לו הענין אחבר אלו אחבר אלו מתרגם מלות אלשון אל לשון או מבאר בקצרה ענין דברים גלויים בספרי הנבואה ודברי החכמים כלם בהשגחה שלמה יתבאר לו הענין כולו ויראה הרב כזה כי ראוי שיהיה הענין כולו אחבר אלו הדברים בבר זכרנו אלו הטעמים אחבר אלו הדברים בבר זכרנו אלו הטעמים אחבר אלו הדברים בבר זכרנו אלו הטעמים